

BIND 13

Lars Christian Møller

Lars Christian Møllers forfædre fra Næsby sogn på Midtsjælland, Bornholm og Samsø.

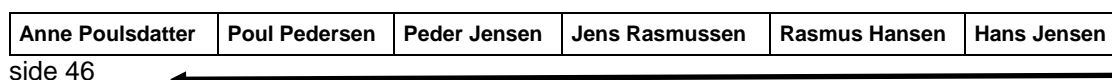
Udgivet 2021 af Michael Axelsen
Trykt hos Saxo Publish

Forord

Jeg vil gerne give en kort introduktion til opbygningen i bind 13. Jeg har valgt at dele bindet op i 3 dele; Bornholm, Samsø og Midtsjælland (Tybjerg herred).

Modsat den klassiske opbygning af en slægtsbog, har jeg valgt en anden tilgang. Normalt starter man med probanden, som er i dette bind er Lars Christian Møller, og så bevæger man sig tilbage i tiden - forældre, bedsteforældre, oldeforældre osv. Jeg synes, at man nemt kan miste overblikket. Jeg har derfor valgt, at beskrive slægten i "rækker". Jeg starter med den ældste i rækken og beskriver rækken fra fortid mod nutid. På den måde kan man følge slægtsrækken på en gård, i en landsby eller på anden måde. Alle rækker slutter med en kvinde. I dette bind er den første række den, der slutter med Asta Møller. Den bliver beskrevet ud fra Aastas ældst kendte mandlige forfar i ren mandslinje, og den slutter med Asta. Den næste række bliver så den ældst kendte hustru til disse forfædre. Sådan bliver det ved indtil alle rækker er beskrevet.

Eksempel på en slægtsrække:

Slægtsrækken starter på side 46. Beskrivelsen starter med den ældste person Hans Jensen og videre til hans søn, sønnesøn osv. i pilens retning.

For at gøre det overskueligt, har jeg lavet en anetavle før hvert afsnit. Den indeholder de enkelte slægtsrækker, og viser deres sammenhæng, og på hvilken side de starter. Her under er en lille tavle der binder de tre tavler sammen. Mand og kone er forbundet med en lodret streg. Far og søn/datter står efter hinanden vandret fra højre mod venstre.

De numre der bruges til hver enkelt person, er en såkaldt proband system med fortløbende nummerering. Probanden (mig) har altid nr. 1. Min far har nr. 2, og min mor har nr. 3. Dermed har mænd altid et lige nummer og kvinder et ulige nummer. En fars nummer er altid barnets nummer gange 2 og moderens nummer er barnets nummer gange 2 plus 1. Hvis en mand har nr. 300, så har hans far nr. 600 og hans mor nr. 601. Man kan også gå den anden vej. Hvis en mand har nr. 420, så er hans hustru nr. 421 og hans søn nr. 210. Hvis en kvinde har nr. 711, så er hendes mand nr. 710 og hendes datter nr. 355.

God fornøjelse

Indholdsfortegnelse

Kort historisk gennemgang og kildebevaring		side 4 - 5
Slægtsbog for Jens Lauridsen		
Bornholm	Anetavle 1	side 6 - 7
	Slægtsrækker	side 8 - 81
Samsø	Anetavle 2	side 82 - 85
	Slægtsrækker	side 86 - 148
Midtsjælland	Anetavle 3	side 149
	Slægtsrækker	side 150 – 166
Billeder		side 167
Ord- og begrebsforklaring		side 168
Oversigt bind 1 - 16		side 169
Klassisk anetavle		side 170-181
Tak		side 182

Kort historisk gennemgang og kildebevaring

Kort om Bornholms historie og særlige forhold

På Bornholm har kirkerne fra gammel tid ligget for sig selv. Der har ikke været egentlige tætte landsbyer, som vi kender det i resten af Danmark. Gårdene har i århundreder ligget det samme sted, spredt ud over hele sognet. Derfor blev gårdene heller ikke flyttet ud af landsbyerne, som de gjorde alle andre steder i tiden omkring 1800. Gårdene har siden starten af 1600-tallet haft numre enten som selvejergårde eller vornedgårde (fæstegårde under Kongen).

I det meste af 1500-tallet var Bornholm forlenet til Lybæk. Det var hårde tider. Det blev sluttet i 1576, da Frederik II tog øen tilbage. Herefter var der fremgang på øen. Pesten var hård ved Bornholm i 1602 og 1618, hvor ca. 5200 personer døde og igen 1653-54, hvor ca. 4500 døde.

Ved Roskildefreden i 1658 fik svenskerne Bornholm, og de indsatte Johan Printzensköld som guvernør. De bornholmske oprørere, som var ledet af Jens Pedersen Køfoed, slog ham ihjel i Rønne i december samme år. Dagen efter erobrede de Hammershus. Allerede den 29. december 1658 blev Bornholm overdraget kong Frederik 3. i form af et gavebrev fra en delegation af bornholmere. Ved deres hjemkomst til Bornholm blev der den 19. januar 1659 afholdt et stændermøde, der skulle bekræfte denne overdragelse. I denne stænderforsamling deltog bl.a. 8 personer fra Hammershuslen og heriblandt Sandvig Byfoged Arendt Hansen (3636) og borgeren Mads Jacobsen (3616). (Bornholmske Samlinger 11. række, bind 15-16, Rønne 1982)

På Bornholm var der det særlige forhold, at adelen forsvandt i løbet af 1600-tallet. Al jord var herefter ejet af private, kirken eller kongen.

Bornholmske kilder er generelt godt bevaret og groft sagt samlet (på nær kirkebøgerne) under en jurisdiktion; Hammershus Len og senere Bornholms Amt:

Fra 1598 Jordebøger og jordebogsregnskaber
Fra 1610 Ekstraskattemandt
Fra 1670'erne Tingbøger
Fra 1680'erne Skifteprotokoller og kirkebøger
Fra 1741 Politiprotokoller

Desværre starter kirkebøgerne for Klemensker først 1800 og Vestermarie først 1727.

Kort historie om Brattingsborg og Grevskabet Samsø

Gl. Brattingsborg i Tranebjerg var kongens borg på Samsø. Den blev plyndret og nedrevet af Marsk Stig omkr. 1289. Den tilhørende ladegård forbliver formentlig kongens økonomiske centrum på Samsø i middelalderen. På et ukendt tidspunkt skifter det til Søllemarksgård længere syd på.

I 1661 blev Samsø og dermed også Søllemarksgård givet til rigshofmester Joachim Gersdorff, som kompensation for hans tab af gods i Skåne i forbindelse med fredsaftalen 1660.

Brattingsborg fik først sit nuværende navn, da rigskansler Peder Griffenfeld i 1674 erhvervede Samsø og opkaldte Søllemarksgård efter det middelalderlige borganlæg på øen. Allerede i 1676 blev al Griffenfelds gods imidlertid inddraget af kronen, da han blev sat i livsvarigt fængsel grundet en lang række anklager.

Samme år, som godset var blevet inddraget, valgte Christian 5. (1670-1699) at skænke det til sin elskerinde, Sophie Amalie Moth. Året efter lod han hele øen oprette som grevskabet Samsø, med hovedsæde på

Brattingsborg. Grevskabet gik videre til Sophie Amalies søn og sønnesøn og slægten Danneskiold-Samsøe sad på grevskabet frem til 1921. Den nuværende Herregård Ny Brattingsborg blev først opført i 1870.

Kilderne på Samsø er generelt godt bevaret.

Fra 1598	Jordebøger og jordebogsregnskaber
Fra 1603	Ekstraskattemandtal
Fra 1657	Tingbøger
Fra 1672	Skifteprotokoller
Fra 1700	Kirkebøger, Onsbjerg først fra 1814
Fra 1717	Fæsteprotokoller

På Samsø var de fleste gårde i historisk tid et miks af fæste og selveje. De fleste gård med gårdsplads, have og folde tilhørte bonden. Men den dyrkede jord tilhørte grevskabet.

Kort om Tybjerg Herred

Kirkebøgerne er bevaret meget varieret:

Skelby + Sandby	1645 ->
Næsby + Tyvelse	1711 ->
Glumsø + Bavelse	1814 ->

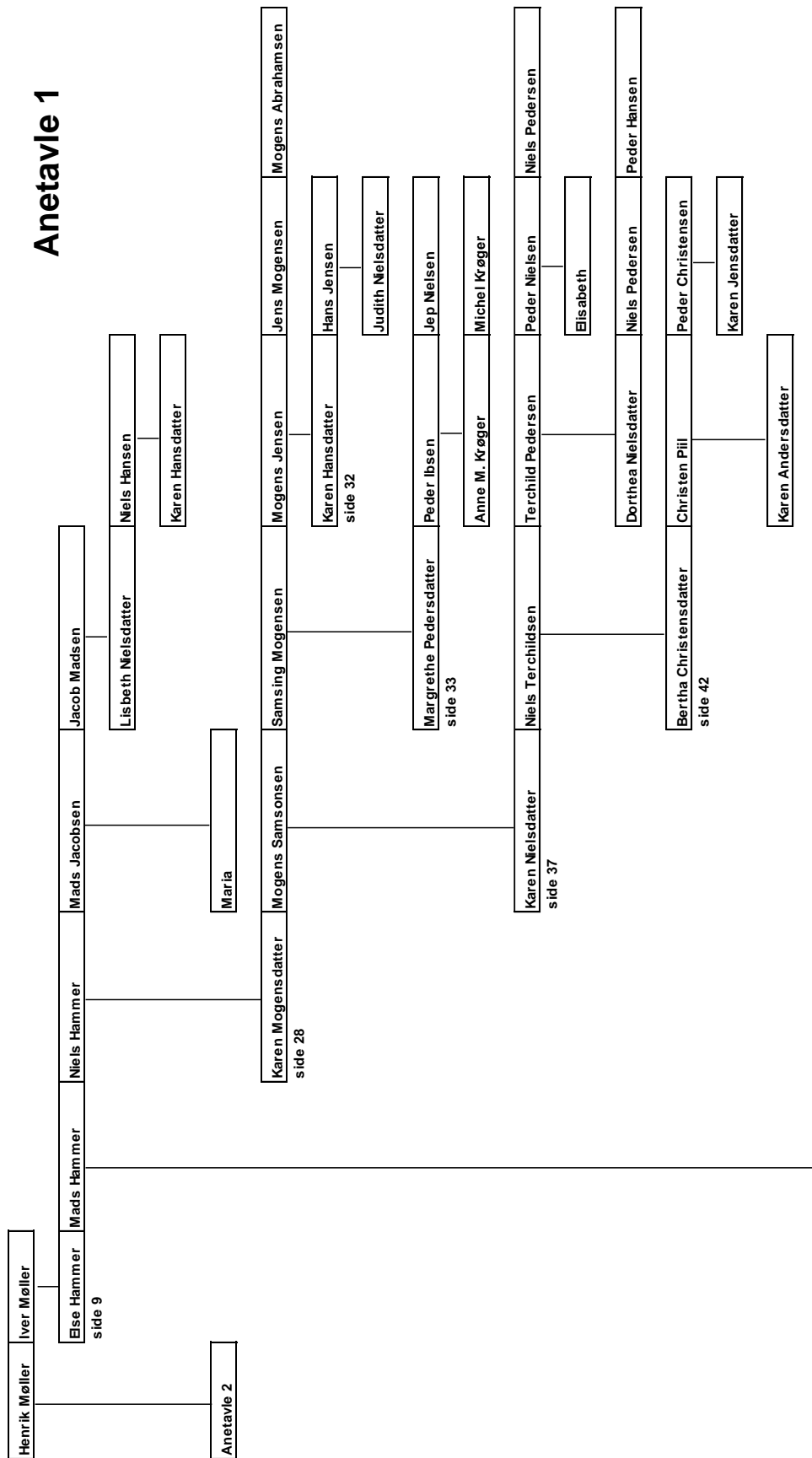
Tingbogen for Ringsted-Tybjerg herred starter 1701. De fleste Godsarkivalier starter kort efter 1700. Men sammenlignet med Bornholm og Samsø er det meget mere rodet. Ejerskabet er fordelt over mindst 6 godser, og i mange landsbyer er der flere ejere. Oven i det kan lægges, at godser som Københavns Universitet og Duebrødre Kloster i Roskilde ejer mange enkelte gårde rundt omkring på Sjælland. Da bønderne ikke selv ejer hverken gård eller jord, så er der færre sager i tingbøgerne af interesse. Fordi kildematerialet er så spredt og meget varieret bevaret, bliver det også meget svært, at nå helt tilbage til lenenes jordebogsregnskaber og første halvdel af 1600-tallet.

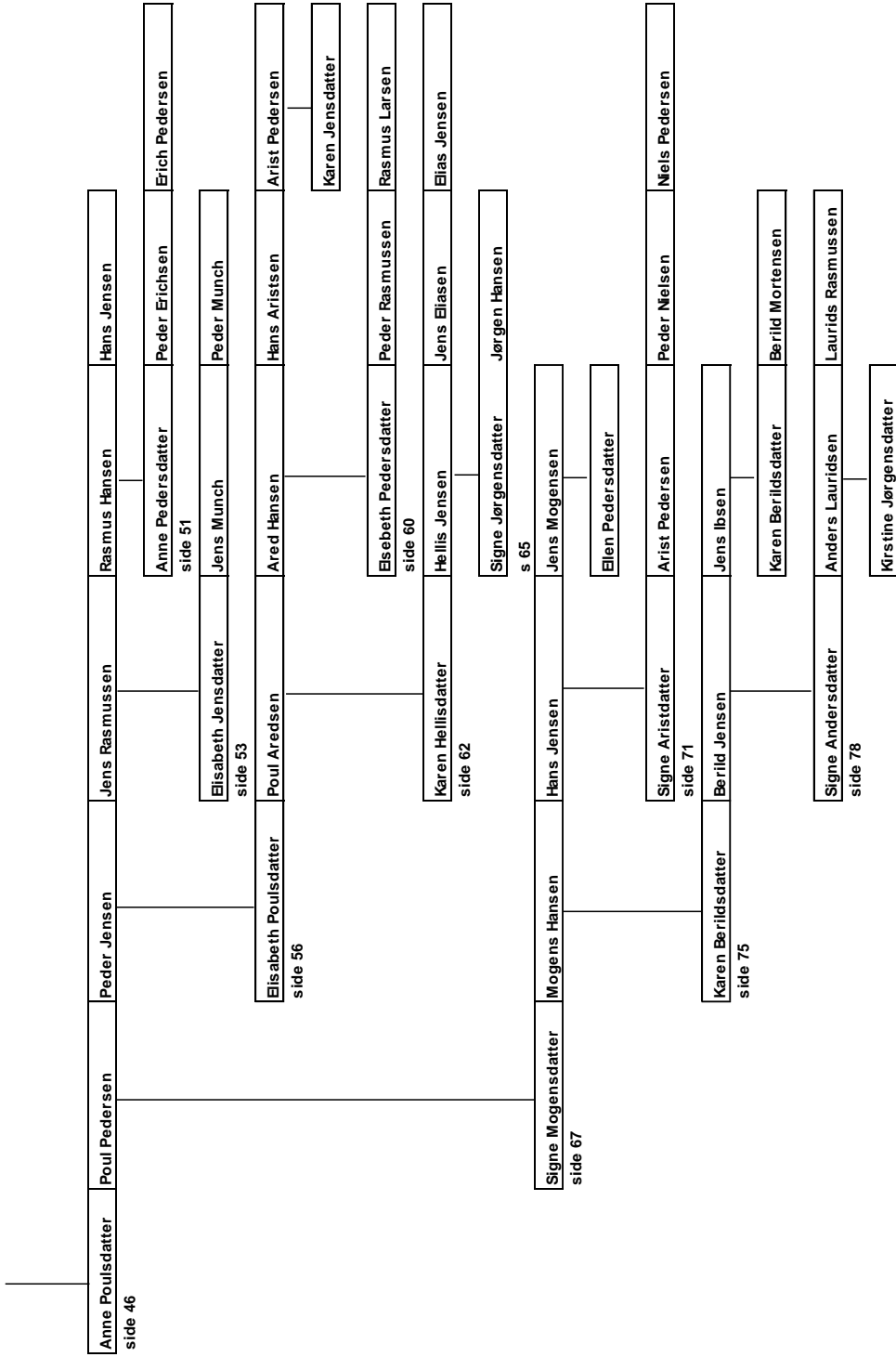
Kildehenvisninger

Der er ikke angivet direkte kilder til alle oplysninger. Nogle af de mere specielle oplysninger er dog beskrevet med kildeangivelse. Mundtlige fortællinger er angivet med fortællerens navn og tilknytning til familien.

Alle kilder kan findes på hjemmesiden michaelaxelsen.dk/genealogy.

Anetavle 1

112

Iver Christian Møller

c 1804 - ef. 1862

113

Else Kathrine Madsdatter Hammer

1790 - ef. 1860

s 8

56

Henrik Emilius Møller

1833 - 1873

57

Karen Sophie Jørgensen

1846 - 1924

s 86

28

Lars Christian Møller

1869 - 1909

29

Hansine Caroline Andersen

1866 - 1931

bind 14

14

Christen Emil Møller

1891 - 1962

15

Johanne Gudrun Hansen

1897 - 1972

bind 15

7

Asta Møller

1924 - 2016

Iver Christian Møllers ophav er ukendt. I folketællingerne 1845-1860 står han opført til at være født i Vejle ca. 1804, men det kan ikke bekræftes.

Han bliver gift 17. august 1827 i Trinitatis kirke i København med Else Katharina Madsdatter Hammer. Han er 23 år, skræddersvend og bor i St. Kongensgade nr. 67. Hun er 35 år og bor samme sted. Hun er født 1790 som datter af Pottemager Mads Nielsen Hammer og Anne Kirstine Poulsdatter i Rønne på Bornholm. Hun blev døbt den 3. december i Rønne kirke.

Københavns Skrædderlav går meget langt tilbage i tiden og blev stiftet 1415. Der er bevaret dokumenter og protokoller fra 1662. Men de fortæller ikke noget om Iver Christian Møller. Han har ikke fået borgerskab som skræddermester i København. Han har ikke indgået lærlingekontrakt i København. Den eneste protokol, som kunne have givet pote er Svendeprotokollen, men den er kun bevaret til 1816. Men ud af det, kan man antage, at Iver nok er uddannet som skrædder i Vejle, og at han er kommet til København som svend efter 1816. Vejle Skrædderlavs protokoller er ikke bevaret fra ældre tid.

Der er 2 sønner i ægteskabet:

Niels Christian	08.09.1828 – 08.06.1847	Død som ung
Henrik Emilius	10.04.1833 – 23.12.1873	Pottemager i Næsby, gift med Karen Jørgensen

Første søn er født i København og døbt i Trinitatis kirke den 17. oktober 1828. Anden søn er født i Hasle og døbt den 1. juni 1833 i Hasle kirke på Bornholm.

I Hasle kirkebogs tilgangslister kan man finde familien ankommet fra København den 7. december 1832. Den 18. februar 1833 tinglyses et skøde. Iver har den 11. december 1832 købt Peder Lysters hus, Sandbakkerne nr. 5, for 100 rigsbanksdaler. Til sikkerhed stiller Iver huset med have og gårdsplads samt hans indbo. Det er en jernkakkellov, et 8-dags standur, en seng med omhæng og sengeklæder, en kommode, et spejl, et stort bord og et mindre, og fire stole med mere. Han skal betale 4 % i rente årligt, og lånet er uopsigeligt i 5 år. Man fornemmer, at det måske ikke går så godt. I Folketælling (FT) 1834 bor familien stadig i huset. Men i FT 1840 er familien tilbage i København. Lånet udløb den 11. december 1837, og måske har der været problemer med betalingen af renter, siden familien er flyttet igen. Desværre er de ikke nævnt i Hasle kirkes afgangslister, så det kan ikke ses, præcis hvornår de er rejst til København.

I FT 1840, 1845 og 1850 bor familien i Nyhavn nr. 274 (nu nr. 8). Første gang på 1. sidesal og ellers på 2. sidesal. Huset ejes af Hans Nielsen Brandts enke Elisabeth Bistrup. Det er interessant, fordi Bistrup er et Bornholmsk navn. Måske har de haft nogle fjerne relationer, og er blevet hjulpet til et lejemål. I FT 1850 er sønnen Henrik flyttet hjemmefra.

Den 19. maj 1847 bliver sønnen Niels indlagt på Almindelige Hospital. Han er skræddersvend som sin far. Grunden til indlæggelsen er ukendt, men han dør den 8. juni og begravet den 13. juni fra Vor Frue Kirke. Almindelig Hospital blev oprettet i 1769. Det lå i Amaliegade og havde plads til ca. 700 mænd og kvinder. Hospitalet var både en stiftelse for fattige og et hospital.

I FT 1860 bor Iver og Else i Helsingørgade matr. 326, bagstuen. Gadens huse blev nedbrudt i forbindelse med saneringen af Adelgadekvarteret. Det var gamle borgerhuse fra 16-1700-tallet, som i 1800-tallet udviklede sig til et af Københavns slumkvarterer. Den 19. juni 1862 blev Iver indlagt på det Almindelige Hospital. Han bliver udskrevet igen den 13. september efter næsten 3 måneder. Iver og Else er ikke begravet fra Sct. Pauls eller Trinitatis kirke i perioden 1860-1879. Det er disse to kirker, som benyttes i området. De bor ikke i Helsingørgade i FT 1870 eller i København i det hele taget i FT 1880. Konklusionen må være, at de er flyttet ud af kvarteret til et andet sted i København, og at de begge er døde før 1880.

Henrik Emilius Møller og Karen Sophie Jørgensen

56-57

Henrik er født den 10. april 1833 i Hasle og døbt den 1. juni i Hasle kirke. Henrik nævnes i folketællingerne 1840 og 1845 sammen med sine forældre i Nyhavn i København. Men i 1850 er han pottemagersvend hos sin halvfætter Mads Hammer i Birkerød. Han var søn af Henriks mors halvbror Christian Madsen Hammer, som selv har været pottemager i Birkerød siden 1814. Henrik nævnes første gang i den militære lægd i Birkerød i 1847. Han er angivet til at være 63 ¼ tomme (165 cm) høj. Han bliver i Birkerød indtil 1853, hvor han flytter til St. Regnegade nr. 185 i København og arbejder som kapseldrejer på porcelænsfabrikken. Kapslerne blev brugt til at støtte porcelænet under brændingen i ovnen. Han flytter dog tilbage til Birkerød allerede samme år. Den 10. maj 1856 bliver Henrik konstabel i hærens Artilleri Brigade. Den 1. januar 1864 forflyttes han til 1. Artilleri Regiment, som deltager i krigen i 1864. Henrik han forlader hæren i 1866, men forbliver i reserven.

Den 24. november 1867 bliver Henrik gift i Holmens kirke i København med Karen Sophie Jørgensen. Han er da igen pottemagersvend i Birkerød og hun er pige i huset i Lorentzensgade nr. 8. Hun er født den 16. juni 1846 i Næsby datter af gårdmand Jørgen Rasmussen og Marie Rasmusdatter og døbt den 22 september i Næsby kirke. Det er tilføjet i kirkebogen at Sognepræst Begstrup i Birkerød har udstedt et fattigbevis den 23. oktober 1867 til Henrik. De får kun 1 søn:

Lars Christian

23.11.1869-04.08.1909

Husmand, Engelstofte, gift m. Hansine Andersen

Sønnen Lars bliver døbt i Birkerød kirke den 3. marts 1870. Da er Henrik Arbejdsmand og indsidder (lejer) i Rudegårdshus syd for Birkerød. Karen er selv gudmor til sønnen. Øvrige faddere var pottemager Mads Hammer og hans søster Ane Hammer. Senere samme år flytter familien til Næsby i Tybjerg herred. Her dør Henrik den 23. december 1873. Han er da Pottemager og indsidder. Han bliver begravet på Næsby kirkegård den 30. december. I følge skiftet er han død uden at efterlade sig noget.

Karen gifter sig igen den 12. august 1874 i Næsby kirke med Husmand og Musiker Niels Jensen fra Tybjerg. Han er født den 11. juni 1845 i Tybjerg som søn af Gårdmand Jens Andersen og Margrethe Jacobsdatter. Forloverne er hendes morbror Smeden Johan Rasmussen i Næsby og Niels' bror Gårdmand Jacob Jensen i Hækkerup. De får 2 børn:

Emilie

30.07.1875 – efter 1892

Levned ukendt

Jørgen Anton

10.10.1878 – efter 1911

Musiker i Engelstofte, gift med Anna Jensen

Karen er selv gudmor til sønnen Jørgen. Resten af faderen er Niels' familie. Begge børn er født i Engelstofte og døbt i Næsby kirke. Ved folketællingen 1880 bliver Niels kaldt jordbruger. Men ellers han kaldes Musiker og Husmand. I 1880 bor hans svigermor Marie Rasmusdatter hos ham og Karen. Niels Jensen er forlover den 3. januar 1891 i Næsby kirke for sin stedsøn Lars' og hans hustru Hansine Caroline Andersen. Han er også fadder i Vester Broby kirke den 23. november 1894 til sin stedsøn Lars' datter Dagmar Marie Møller. Niels dør den 17. oktober 1899 i Engelstofte som Parcellist – ejer af et hus med jord/have. Han bliver begravet den 25. oktober på Næsby kirkegård. I en artikel om Landsbymusikant Anders Larsen, Vrangstrup fortælles det, at Niels Jensen er Musikdirektør for Glumsø- og Tyvelseegnen gennem mange år. Det er en uofficiel titel, der svarer lidt til vore dages Impresario. Hvis man havde brug for musik til en fest, så kunne man kontakte den lokal musikdirektør. Han ville så sørge for det man havde brug for. Ofte var der tale om spillemænd, der skulle underholde ved bryllups- og barselsgilder o.a.

Karen bliver boende i Engelstofte. I FT 1901 har hun stadig et husmandssted. Hun bor sammen med sønnen Jørgen, som er musiker, som sin far. Desuden har hun et plejebarn Emil Møller på 9 år, hendes barnebarn. Det noteres desuden at hun er kommet til kommunen fra Sorø i 1878. Så muligvis har hun og Niels haft en afstikker til Sorø mellem de to børns fødsel. I FT 1906 har sønnen Jørgen overtaget huset og er blevet gift. Nu er det Karen, som bliver forsørget af sin søn. De flytter til Borød i 1907, og i FT 1911 bor Jørgen og hans mor Karen sammen. De nævnes ikke i Borød i FT 1916 eller 1921. Karen dør den 20. februar 1924 i Borød i Pedersborg sogn. Hun begravnes den 27. februar på Næsby kirkegård. (se billeder side 167)

Lars er født den 23. november 1869 i Rudegårdshus i Birkerød. Han bliver hjemmedøbt den 15. december 1869 og døbt i Birkerød kirke den 3. marts 1870. Efter hans fars død i 1873, bliver han hos sin mor og stedfar. I FT 1880 bor han således stadig hjemme. Han konfirmeres den 20. april 1884 i Næsby kirke. Han får karaktererne "meget godt" i både kundskab og opførsel. Iflg. den militære lægd er Lars mødt som soldat den 15. august 1889 og hjemsendt den 19. maj 1890. På billedet af ham som matros, ses at han har gjort tjeneste på fregatten Sjælland. Den var magen til fregatten Jylland. Men i perioden 1887-1910 blev det brugt som kaserne for Holmen i København.

Den 3. januar 1891 bliver Lars gift i Næsby kirke med Hansine Caroline Andersen. Hun er født den 27. marts 1866 i Ulstrup og døbt den 1. juni i Skelby kirke. Hun er datter af Gårdmand Anders Christensen og Ane Jacobsdatter i Ulstrup. Hun bliver konfirmeret den 4. april 1880 i Skelby kirke med karakteren "meget godt" i både kundskaber og opførsel. De får 6 børn:

Christen Emil	16.10.1891 – 22.01.1962	Husmand, Nåby, gift med Johanne Hansen
Ane Margrete	05.06.1893 – 31.01.1992	Gift med Gårdmand Georg Højland, Gierslev
Dagmar Marie	11.09.1894 – 28.03.1964	Gift med Arbejdsmand, Carl Jørgensen, Simmerbølle
Anne Kathrine Elisabeth	14.11.1897 – efter 1940	Gift med Gårdmand Johannes Rugbjerg, Flakkebjerg
Ellen Kirstine	06.11.1899 – 09.11.1992	Gift med Husmand Jens Chr. Christoffersen, Glumsø
Anders Johannes	03.12.1904 – ?	Ukendt levned

Ved brylluppet var Lars Tjenestekarl i Herlufmagle. I perioden 1892-94 er han Parcellist i Vester Broby, 1897-1901 Indsiddet (lejer) i Ulstrup og fra 1904 Husmand i Engelstofte. Ved FT 1901 og 1906 er Lars arbejdsmand i landbruget. I 1906 er kun børnene Dagmar, Anne og Anders hjemme. De øvrige er ude at tjene. Lars er fadder til 3 af sine egne børn Ane Margrete, Anne Kathrine og Ellen Kirstine. Hansine er gudmor til alle børn på nær Christen. 4. august 1909 dør Lars kun 40 år gammel i Engelstofte og bliver begravet 9. august på Næsby kirkegård.

Fortalt af "Faster Ellen" en yngre søster til Christen (nr. 14).

"Lars Møller var en gemytlig og sjov mand. Han ville lige fra barnsben af have været herregårdsskytte. Det måtte han ikke for hans mor, da det var ikke godt nok. Efter at han var blevet gift med Hansine flyttede de i første omgang til København. Hansine havde arvet 6600 kr. efter sin far. Lars var ikke vant til penge, og han er uden tvivl kommet i dårligt selskab i København. Familien prøvede – med held – at få dem ud på landet igen. Lars fandt sig aldrig rigtig til rette som husmand. Han begyndte at drikke, og de blev hurtigt fattige. Allerede inden Lars døde, blev bl.a. Ellen sendt ud at tjene som 5-årig, fordi de ikke kunne føde alle børnene selv. Selv arbejdede Lars ved at slå sten, når han ikke drak. Han drak sig ihjel i en alder af 40 år. Da Hansine ikke havde penge nok, blev hun nød til at sende de fleste af børnene i pleje".

Efter Lars' død bliver Hansine boende i Engelstofte. Hun kan følges i alle folketælling fra 1911-1930. I 1911 bor hun alene med sønnen Anders og arbejder ved landbruget. De øvrige år bor hun helt alene. I 1916 modtager hun støtte fra Hjælpekassen, og hun er vurderet til varigt at have mistet sin arbejdsevne pga. kronisk sygdom. I 1921 modtager hun alderdomsunderstøttelse og i 1930 aldersrente. Den 22 april 1931 dør Hansine i Engelstofte og hun begravnes den 28. april på Næsby kirkegård. (se billeder side 167)

Christen Emil Møller og Johanne Gudrun Hansen

14-15

Christen er født den 16. oktober 1891 og døbt i den 31. januar 1892 i Vester Broby kirke. Han blev døbt Christen Emil, men blev kun kaldt Emil. Emil er ved FT 1901 i pleje hos sin farmor i Engelstofte. Han bliver konfirmeret den 1. oktober 1905 i Næsby kirke. Ved FT 1906 er Emil tjenestekarl hos Gårdmand Jacob Jacobsen i Næsby.

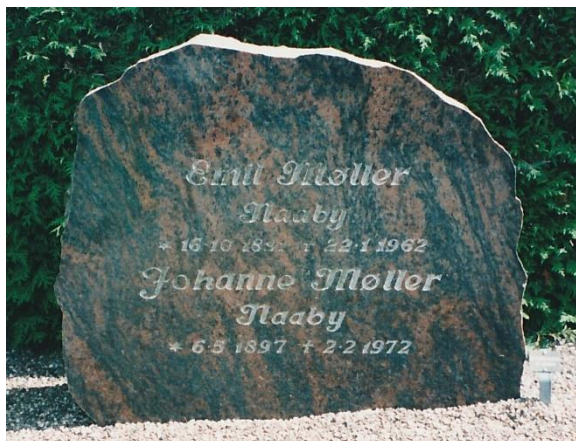
Den 25. november 1922 bliver Emil gift med Johanne Gudrun Hansen. Hun er født den 6. maj 1897 i Kragevig og døbt den 13. juni i Allerslev kirke datter af Gårdmand Mads Hansen og Bodil Karen Marie Jørgensen. Hun blev konfirmeret den 1. oktober 1911 i Allerslev kirke. Den 20. november 1920 får Johanne udstedt et pas for at rejse til Norge. Hendes søster Ellen var blevet gift med en nordmand i 1918. Passet er blevet forlænget i Christiania (Oslo) den 20. november 1921 for yderligere et år. Hvor længe hun har opholdt sig i Norge vides ikke. Før hun blev gift, havde hun også været på Ankerhus Husholdningsskole i Sorø. De fik 2 børn:

Axel	11.01.1923 – 1981	Maskinmester, Næstved, gift med Anna Kathrina Vejke
<u>Asta</u>	10.03.1924 – 14.04.2016	Gift med Gårdmand Hans Nielsen, Glumsø

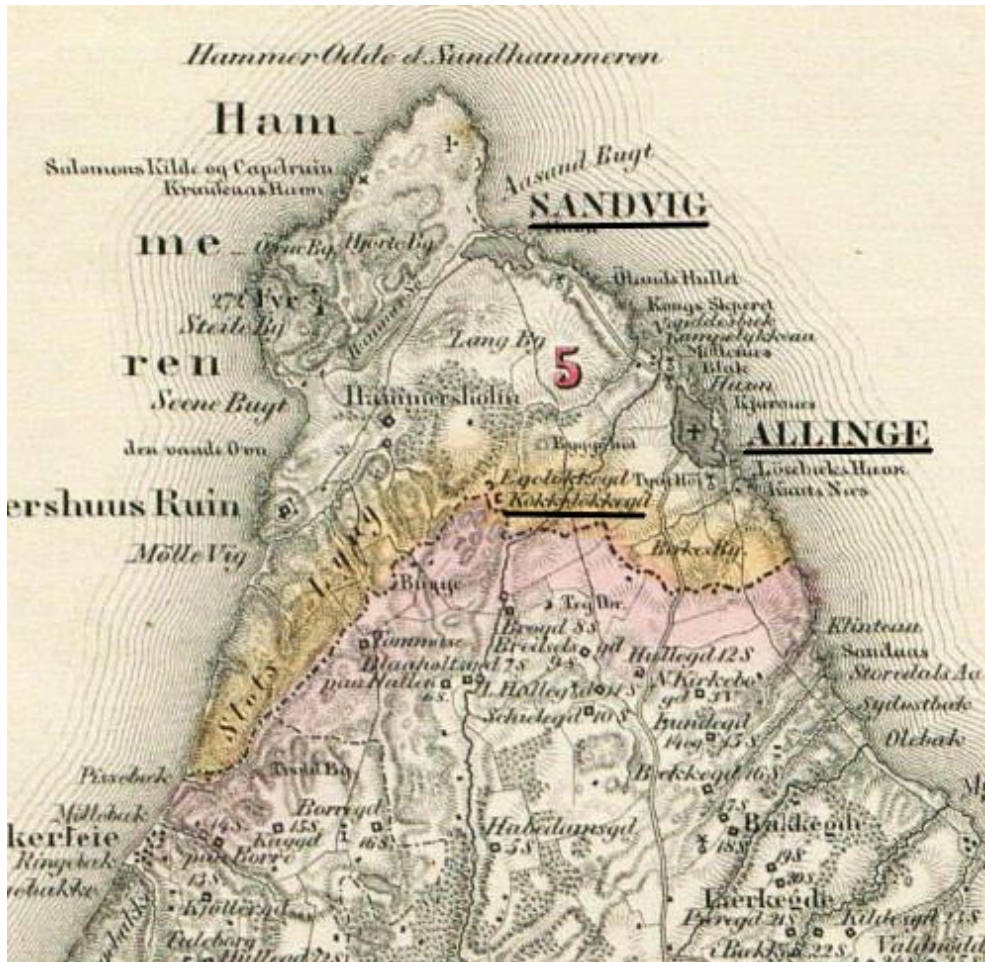
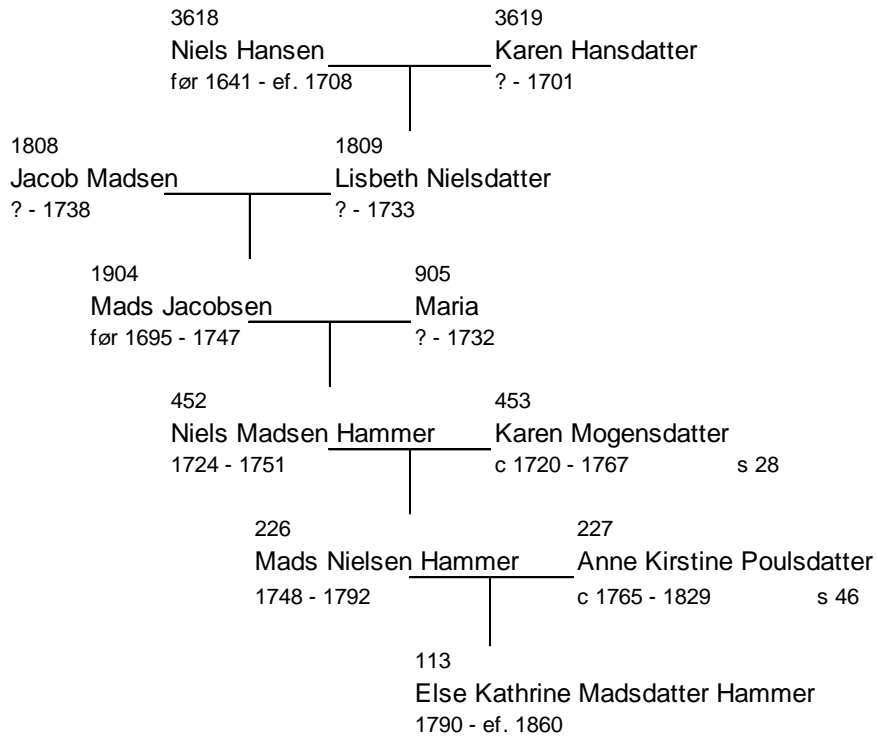
Ved Aksels døb er Emil gårdbestyrer på Holløse Mark. Senere i 1923 købte de et husmandssted matr. nr. 14 i Nåby. Her blev Asta født. Det blev i 1929 revet ned og lagt sammen med endnu et husmandssted matr. nr. 13, Skellet nr. 6. I FT 1930 bliver Emil beskrevet som Landmand med 2 tjenestekarle. Senere kaldes han Parcellist. I FT 1940 er sønnen Axel eneste karl på stedet. Både Emil og Johanne er faddere den 28. oktober 1945 til deres barnebarn Ellis Anette Nielsen i Glumsø kirke. Den 23. december 1950 er han forlover for sin søn Aksel og hans hustru Anna Vejke i Skelby kirke. Emil dør den 22. januar 1962 i Nåby af åreforkalkning og bliver begravet den 26. januar på Skelby kirkegård. Johanne bliver boende i huset. Iflg. meddelelse fra Suså kommune bliver hendes pension hævet den 1. januar 1972 til 806 kr. Johanne dør den 2. februar 1972 efter længere tids indlæggelse på Næstved Centralsygehus og begravet på Skelby kirkegård.

Fortalt af Ellis (nr. 3)

”Når Emil kørte med hest og ladvogn til mejeriet i Rislev for at hente valle til foder til grisene, så sad deres Skt. Bernhardtts hund stolt og kiggede på ladet. Hvis Ellis var med så købte de altid frisk smør og kommenost med hjem. Ellis var ofte på ferie sammen med fætrene Poul og Henrik. Når der var høstet lucerne/hø, så skulle det holdes fugtigt. Så kunne de næsten slås om, at få lov til at stå med vandslangen og oversprøjte det. Emil røg cigarer, så der var en masse cigarkasser, som de legede med. De byggede huse og gårde og legede med kastanjedyr. Emil var lidt af et livstykke. Han elskede at danse, også selv Johanne aldrig gjorde det. Når Ellis var på besøg dansede hun med Emil til musik fra en grammofon. Til sidst led Emil meget af gigt og gik med stok, og spiste mange piller”.
(se billeder side 167)

Emil og Johannes gravsten på Skelby kirkegård

Niels Hansen var borger i Allinge. Allinge-Sandvigs kirkebog er først bevaret fra 1718, så alle oplysninger stammer fra skifter og tingbøger. Han var gift med Karen Hansdatter og de havde 4 kendte børn:

Ellen	c 1655 – 1743	Gift med Hans Jensen Bistrup, Gårdmand, Søgård, Klemensker
Kirsten	c 1658 – 1734	1. gang gift med Johan Jørgensen, Borger i Allinge 2. gang gift med Albrecht Hansen Dich, Smed i Allinge
Lisbeth	? – 1733	Gift med Jacob Madsen, Gårdmand og borger i Allinge
Engliche	? – 1735	1. gang gift med Hans Jespersen, Borger i Allinge 2. gang gift med David Hansen Dich, Borger i Allinge

Svigersønnen Hans Jensen Bistrup var degn i Klemensker ca. 1670-75, Kaptajn i Bornholms milits, Sandemand, Sættedommer i Hammershus Birk, Forsvarer i retssager, ejer af 33. og 34. selvejergård Søgårde i Klemensker, indtil han senere fæster St. Bjergegård i Vestermarie. Albrecht og David Hansen Dich var brødre og sønner af Hans Eskildsen Dich, smed og avlsbruger i Svaneke.

Niels Hansen og hans svigersønner er ofte nævnt i tingbøgerne, og gennem tingbøgerne har det været muligt at stykke familien sammen.

Tingbøgerne for Hammershus Birk starter 1688, og først gang Niels Hansen nævnes er 3. juni 1689. Otte mænd er blevet bedt om en redegørelse for Pilleledet, som hænger "for Allinge Vang, og som har været til "tvist og stridighed" i mange år. Birkefogeden beordrer at leddet skal fornyes med nye stolper, jern og klinker for 2 slettedaler. Udgiften skal deles mellem dem, som har jord indenfor leddet. Herefter opremses Allinges 18 bymænd inkl. Niels Hansen.

Den 24. februar 1690 indstævnes Niels Hansen sammen med 12 andre mænd for ikke at have betalt accise og konsumtion (skatter) af malt i 1 ½ år. Malt bruges til brygning af både øl og brændevin. Det viser, at de enten bryggede, havde udskænkning eller begge dele. Det er sjældent nævnt i tingbogen, hvad folks beskæftigelse er. Men en sag fra 1715 om manglende borgerskab viser, at de ofte havde mange beskæftigelser. Den 18. november 1715 blev 4 personer mindet om at aflægge borgerskab. Den ene David Dich (Niels' svigersøn) ville ikke betale fuld pris. Birkefogeden måtte minde ham om, at eftersom han både havde avling (landbrug), fiskeri, røgeri, handling (købmand) og smedehåndværk, så kunne han ikke knibe sig udenom. Den 23. november var eden aflagt.

Til at styre byerne valgtes en række personer til forskellige poster. De fleste blev udnævnt lokalt for et eller flere år ad gangen. Niels Hansen blev således udpeget til en af flere "takserborgere" i 1694, som skulle foretage skatteligningen. 16. april 1694 blev de bedt om at fordele kvartalsskatten, efter at der i januar havde været klager over fordelingen. Nogen var groft sagt blevet rigere og andre fattigere, og de ønskede en ny fordeling.

Den 15. juli 1695 starter en mordsag, hvori Niels Hansen har en lille birolle. Henrik Nielsens kone kom til retten for at spørge, hvor hendes mand var blevet af. Selv mener hun, at han var blevet myrdet. Det bliver en meget lang sag, som ender med, at Henriks fætter bliver dømt for mordet og henrettet. Den 5. august bliver Niels afhørt. Kaptajn Jørgen Pedersen fra Olsker, havde været sammen med Henrik Nielsen i Niels Hansens hus i Allinge til ca. kl. 22. Der havde været 10 mand i huset, så der må have været en skænkestue. Men der havde ikke været skænderier, og Henrik Nielsen var gået fredeligt hjemad mod Sandvig. Niels Hansen havde ikke selv været hjemme, og dermed var hans rolle udspillet.

Svigersønnen Hans Jensen Bistrup overtager den 3. februar 1696 hvervet som dommer i Hasle byting, Nørre Herreds ting og Hammershus Birketings. Samme dag er Niels Hansen på tinge som stokkemand. Der blev udnævnt 8 stokkemænd, som bl.a. skulle afsige domme ved retssager, altså hvad vi i dag kalder en domsmand. Han bliver nævnt igen den 20. april 1696 og den 26. juli 1697.

Niels Hansen bliver stævnet den 23. januar 1699 af Berild Clausen på vegne af Claus Bohnes enke Elisabeth. Niels havde lånt 100 slettedaler i 1692, men ikke betalt rente. Niels erkender sin skyld og lover at betale inden næste ting. Den 6. februar er han dog syg, men den 20. februar angiver han at have indgået forlig. Elisabeths fuldmægtig Berild Clausen, har dog ikke set noget på skrift, og vil afvente det før han hæver stævningen. Samme dag får Niels "læst" (tinglyst) en obligation på 40 slettedaler til Præsten Christen Lind i Rø, mod pant i et stykke bygjord i Allinge byvang – 4 tønder land kaldet Kradseløkken.

Den 24. januar 1701 bliver Niels igen stævnet. Hans hustru Karen er død, og der skal holdes skifte efter hende. Det medfører tvivl om et gammelt værgemål. Fortalt i korte træk, så holdes der skifte efter Søren Høeg den 16. februar 1665. Af ukendte årsager var Niels værge for Søren Høegs 2 sønner. En del af deres arv var et stykke jord kaldet Sabeljorden i Allinge. Nu var problemet, at ingen længere kunne huske, om det var Niels, som var værge for sønnerne. Hvis han var, så ville sønnerne have deres krav med i boet efter Karen. Niels Hansen havde i over 20 år arbejdet på at gøre det ringe stykke jord bedre. Den 28. februar var der møde i birkeretten med indlæg og vidnesbyrd og sagen blev optaget til doms. 14. marts afsagde birkedommeren dom. Niels Hansen vinder sagen, da jorden lovligt var pantsat af børnenes stedfar, og siden bortsolgt af panthaver til Niels Hansen. Panthaver var ved dom tildelt jorden i 1678, og derfor tælles rente m.m. herfra. Til gengæld skulle arvingerne kompenseres for værdiforøgelsen og renten heraf. Så Niels Hansen blev dømt til at betale 10 mark 16 skilling. Han skulle også betale sagens omkostninger, da han ikke selv havde tilbudt at betale arvingerne tidligere, så retssagen kunne være undgået. Den 30. maj bliver der læst afkald på arven. Dvs. at arvingerne officielt indrømmer, at der ikke er mere at komme efter. Karens skifte bliver endelig sluttet den 1. august 1701. Den 30. oktober 1702 bliver der læst et skøde på salget af Sabeljorden, 2,5 tønder land, som Niels har solgt til Henrik Nielsen for 18 slettedaler.

Den 12. september 1701 bliver Niels stævnet at sine 2 svigersønner; Hans Jensen Bistrup og Johan Jørgensen. Problemet er, at Niels vil gifte sig igen. Ved skiftet efter sin hustru havde Niels fået tildelt et broderlod ud over sin egen halvdel af arven. Den ville svigersønnerne nu kræve tilbage. Niels tilbyder at betale broderloden tilbage, og der skulle afsiges dom ved næste ting. Men dels mangler lidt af siderne, og dels er dommen afsagt. 10. oktober ikke skrevet ind i tingbogen. Så det vides ikke præcis hvordan sagen udredes. Da kirkebogen ikke er bevaret, vides det heller ikke, om han bliver gift igen, og i så fald med hvem.

Ligeledes den 12. september blev Niels og de øvrige stokkemænd bedt om at give vidneudsagn om Hans Jørgensens ærlighed i de 30 år han havde været byfoged i Allinge og Sandvig. Niels siger, at i de 60 år han kan huske, har han ikke hørt noget ufordelagtigt om familien.

Niels Hansen nævnes i tingbogen sidste gang den 20. august 1708. Ved udnævnelsen af tillidsposter den 14. januar 1709 er Niels Hansen ikke nævnt. Hans dødsår kendes ikke. Niels' fødsels år kan man måske gætte sig til. Den ældste datter er født ca. 1655. Hvis Niels har været ca. 25, så er hun født ca. 1630. Hvis han i 1701 har kunne huske 60 år tilbage, hvornår tæller han så fra ? Hvis myndighedsalderen på 25 er udgangspunktet, så er han født ca. 1616. Hvis det er hans konfirmation som ca. 14-årig, så er han født ca. 1627. Det sidste er nok det bedste bud.

Allinge kirke før ombygningen 1892

Jacob Madsen og Lisbeth Nielsdatter

1808 - 1809

Jacob Madsens oprindelse fortaber sig i de manglende kilder. Men han er formentlig født i tiden 1650-60. En mulig far kunne være den Mads Jacobsen, der som borger i Allinge-Sandvig var 1 af 8 repræsentanter fra Hammershus Birk ved stændermødet den 19. januar 1659. Her blev beslutningen behandlet om Bornholms tilbagegivelse til Frederik d. 3. efter opstanden i 1658 mod svenskerne.

Jacob bliver gift med Lisbeth Nielsdatter, datter af Borger Niels Hansen og Karen Hansdatter i Allinge. De fik mindst 9 børn:

Ane	c 1687 – 1760	Gift med Mads Michelsen, Fisker i Allinge
Mads	? – 1747	Borger i Sandvig, gift 1. gang med Maria og 2. gang med Anna Sørensdatter
Peder	? – efter 1733	1733 i Kongens Tjeneste, gift med Elsebeth
Holger	c 1695 – 1723	Borger i Hasle, gift med Svendborg Torup Pedersdatter
Niels	c 1698 – 1724	Hjemmeboende, ugift
Eskild	? – 1770	Borger i Sandvig, gift 1. gang med Kirstina Jørgensdatter og 2. gang med Kirstina Hansdatter
Karen	? – 1734	Gift med Anders Andersen, 1733 i Kongens Tjeneste
Kirstina	? – 1754	Gift med Hans Hansen Snedker, Borger i Sandvig
Margreta	? – 1773	Gift m. Hans Chr. Winberg, Fisker og Avlsbruger, Sandvig

Børnenes rækkefølge er iflg. Lisbeths skifte. Her angives børnene efter alder men drenge for sig og piger for sig. Så rækkefølgen er ikke præcis.

Jacob afgiver borgerskabsed den 23. maj 1707 hvilket virker sent i hans "karriere", men protokollen starter først 1706.

Gennem Hammershus Birks Tingbog som starter 1688, kan man finde oplysninger om Jacob Madsen længe inden kirkebogen starter for Allinge-Sandvig sogn. Tinghuset lå lige uden for Hammershus på vejen efter broen op mod slotsporten til ydre borggård. Bygningen var fra 1200-tallet. I dag er stort set kun fundamentet bevaret.

Første gang han nævnes er den 3. juni 1689. Her nævnes han som en af 18 bymænd i Allinge, som skulle dele udgiften ved at forny Pileleddet, som fører op til marken ved Skaattegaard. Til trods for at byerne først langt senere er en reel købstad, kaldes byens indbygger for borgere.

Jacob Madsen blev ofte udnævnt til offentligt embede. For årene 1696, 1700, 1703 og 1713 er han udnævnt som en af tingets 8 stokkemand, som er en slags domsmand og sandhedsvidne. I 1699, 1700, 1706 og 1710 er han udnævnt som en af tingets 4 taksatorer. De udlignede skatter og afgifter.

Jacob blev stævnet den 24. februar 1690 af byfogeden sammen med 12 andre for ikke at have betalt "accise og konsumtion" af malt i 1 ½ år fra juni 1688 til den 1. januar 1690. Malten bliver brugt til brygning eller til at brænde (brændevin). Det kunne ikke nægtes, da de alle har solgt øl og/eller brændevin i perioden.

Den 31. juli 1693 var Jacob Madsen og hans hustru Lisabth indkaldt til retten. Lisbeth blev beskyldt for ærekrænkende ord. Hun havde kaldt Niels Nielsen for "horesjover, skjelm, tyv, rafus og "dieflen far i dig"". Det blev bekræftet af flere vidner, og Jacob måtte love at svare for sin hustru. 14. august samme år var der indgået forlig mellem Niels Nielsen og Jacob og hustru ved Løjtnant Hans Jensen Bistrups hjælp. Løjtnanten er Lisbeths svoger.

I Nørre Herred tingbog optræves en sag om tyveri af får. Ved vintertid 1698 skal de får, som har gået og græsset på Hammershus Slotsvang, drives hjem til deres ejeres huse. Berild Clausen fra Sandvig samt svogrene Jacob Madsen og Johan Jørgensen fra Allinge opdager, at de mangler nogle får. 16. december får fisker Jacob Mathiasen i Finnedalen uventet besøg af de 3 mænd plus en mere, for at foretage en ransagning. Man fandt tønder med fårekød, og pølser der hang under taget og fåreskind klippet i mindre

stykker. Men da ørerne var klippet af, var ejermærket forsvundet. Jacob Mathiasen ejede også selv får, og man kunne derfor ikke bevise at fårene var stjålne. Men fundet af en fåreklokke afslørede tyveriet. Jacob Mathiasen og hans søn blev sat i Rønne Rådhus kælderarrest. De 3 anklagere krævede boet registreret, så værdierne ikke forsvandt. Jacob Mathiasen og hans hustru samt sønnen og svigerdatteren var alle under anklage. Den 7. januar 1699 startede sagen i Hasle Tinghus. Far og søn indrømmede tyveriet, men deres historie var ikke samstemmende. Hustruen kunne intet huske, og svigerdatteren påstod at hun var blevet tvunget til at deltage, og hun ville i øvrigt intet sige. Den 20. januar fremlagde Berild Clausen, som førte sagen, sin påstand om forbrydelsen. Han krævede at alle 4 skulle piskes offentligt, betale erstatning, miste alt hvad de ejede til kongen og derefter landsforvises. Jacob Mathiasen døde i arresten den 23. januar, og han hørte derfor ikke dommen den 27. januar, som netop var piskning, erstatning og at miste deres ejendom. Berild Clausen krævede straffen skærpet, og Landsdommeren øgede straffen den 13. februar med, at moder og søn også skulle brændemærkes. Svigerdatteren slap for yderligere straf, da hun havde handlet i nødværge. Boet var blevet opgjort til 176 slettedaler. Jacob Madsen og Berild Clausen fik hver 9 slettedaler for hver 2 mistede får, og Johan Jørgensen fik 12 slettedaler for 3 får i erstatning. Berild Clausen fik desuden 20 slettedaler i salær for at have ført sagen. Resten af værdierne gik til sagens mange øvrige omkostninger, og således blev der intet til kongen.

4 mænd af Allinge og 2 af Sandvig bliver stævnet den 20. juni 1701 af Amtsskriver og Ridefoged Hans Henrichsen "til at høre og svare om aul på Hammershus slot". Det står ikke nævnt, men det drejer sig om hvorvidt skatten er blevet betalt af lejet jord. Hans Jespersen og Mads Jacobsen vidner, at de for 3 år siden lejede 3,5 skæppe jord, hvor de havde dyrket byg og høstet "til Allinge". Dvs. at skatten tilhørte Allinge og var betalt den vej. Mads fortæller at han også har haft samme stykke jord i leje i 1699 og 1700.

I 2. halvår 1701 flytter Mads til Kokkeløkkegård, efter at have solgt sin gård i Allinge. I en noget senere stævning fra den 24. april 1769 om en spærret vej blev det fortalt, at Jacob Madsen havde arvet Kokkeløkken og bygget Kokkeløkkegården, og at han havde anlagt en "fodsti" til Allinge. Så første ejer af gården var altså Mads. Desværre vides det ikke, hvem der tidligere har ejet Kokkeløkken.

Jacobs svigermor Karen Hansdatter er død og der er foretaget endeligt skifte efter hende den 1. august 1701. Men 2 andre af hendes svigersønner er utilfredse med deres hustruers arv. Derfor indstævner Hans Jensen Bistrup og Johan Jørgensen den 19. september 1701 de to andre svigersønner Jacob Madsen og Hans Jespersen. Se flere detaljer under Svigerfaderen Niels Hansen side 15.

Den 21. februar 1704 var Lisbeth og hendes mand Jacob i "Kocheløkken" indstævnet angående "blameren og skælderi, skamfolks skælden og med tuetulleri skælden". Det fremgår ikke om de er anklagede eller vidner.

Den 22. juni 1705 er det Jacob af "Kocheløkken" og Mogens Clausen af Sandvig som stævner Johan Knudsen i Sandvig. Johan Knudsen har købt noget jord og havde blandt andet "pløjet og hakket" den vej, som løber til Kokkeløkken, og som havde været der, så længe folk husker. Jacob og Mogens ønsker sagen afgjort af sandemænd på åstedet.

I sin egenskab af taksator fremlægger Jacob den 8. februar 1706 den byskat, kvartalsskat og maltaccisse som var blevet pålignet (udregnet). Der var ingen som modsagde ligningen.

Den 25. juli 1712 starter en sag om gæld og kaution som varer helt til 31. oktober over 5 tingmøder. Rasmus Jensen, Kierkegården i Olsker havde stævnet Jacob Madsen, Kokkeløkke for den gæld han lovet at betale for Hans Hansen Bistrup. Gælden med renter beløb sig til 53 slettedaler 3 mark 6 skilling. På et ikke kendt tidspunkt, efter at Hans Hansen Bistrup er flyttet fra Sandvig, havde Jacob Madsen med hustru besøgt ham i hans gård. Hans havde spurgt Jacob, om han ville betale hans gæld mod at få Evert Andersens huse i Sandvig, som han havde pant i. Gælden var 30 slettedaler plus 4 års renter. Det havde Jacob sagt ja til. Hans' enke Kirsten Rasmusdatter fra Blemmekegården i Nylars var blevet "eksamineret" om dette af Rasmus Jensen i overværelse af vidner. Ved sagens start ville Jacob kun vedstå sig en gæld på 16 slettedaler. Ved næste tingmøde mødte hverken Rasmus Jensen eller Jacob. Den 19. september mødte

Jacob og tilbød, at hans søn Mads Jacobsen ville betale de 26 slettedaler for sin far. Det var aftalt mundtligt med Rasmus Jensen i Niels Jørgensens stue i Sandvig den 23. juni i godtfolks nærværelse. Beløbet skulle betales med "god gangbar og tjenlig løvsøre" fra hans hus plus 5 % rente pro anno. Rasmus Jensen var ikke tilfreds, og han forlangte stadig de 30 slettedaler og de 16 slettedaler, som Jacob Madsen selv skyldte. Dommeren mente, at det var bevist at gælden var 30 slettedaler og ikke 26. Han skulle også betale 6 slettedaler i 4 års rente og 4 slettedaler i omkostninger – i alt 40 slettedaler.

Den 3. september 1714 er der en gennemgang af værgemål for umyndige børn. Her nævnes Jacob som væрге for Catrina Johansdatter for 22 slettedaler 3 mark 2,5 skilling fra skiftet efter hans svoger Johan Jørgensen. Jacob var ligeledes beordret væрге for Peder Bugges datter Maria. Han havde forsøgt at slippe ud af værgemålet til Jørgen Christensen. Men det ville dommeren ikke acceptere. Pigen mødte i retten og ønskede at lære et håndværk. Det blev Jacob pålagt at sørge for. Den 12. november 1714 var det af Birkefogeden besluttet at Jørgen Christensen skulle overtage Maria arv. Det kommer frem, at hun er hans hustrus søster. Men da Jacob var i København, kunne overdragelsen først finde sted, når han kom hjem.

Hvad ejendom og jord angår optræder Jacob kun i forbindelse med salg af eller pant i jord. En enkelt gang i perioden 1699-1701 afsløres det, at han også har lejet jord til dyrkning. Han må jo også enten have arvet eller købt jord. Men det kan ikke ses i tingbogen.

Den 15. februar 1692 vedstod Jacob at har solgt "2 skæpper bygjord" inden for Sandvig bygærde kaldet "Valborig Torn" til Hans Nielsen Smid i Sandvig for 12 slettedaler og 2 mark i rede penge.

Jacob lader den 28. september 1696 læse en obligation udstedt til Præsten i Rø Chresten Lind på 24 slettedaler med pant i Kokkeløkken på i alt 8 skæppe bygjord og 3 tønder havrejord. Han har altså enten lånt penge af præsten, eller han har skyldt ham penge, som han kan ikke kunne betale.

Den 20. juni 1701 vidner Hans Jespersen, at han og Jacob for år siden lejede 3 ½ skæppe jord bygjord af Slotsvangen af Konstabel Joen Jørgensen på Hammershus. Jacob Madsen havde desuden havde lejet samme jord i 1699 og 1700. Hans Jespersen er gift med en søster til Jacobs hustru.

Mads vedgår et skøde den 27. juni 1701 på hans "iboende" gård i Allinge med tilliggende jord, som han har solgt til Mons Nielsen samme dag.

Den 16. april 1703 fremlægges et skøde på en eng kaldet "Syendekildes Engen", som Jacob har solgt til Johan Knudsen for 14 slettedaler. Jacob beskrives som boende på "Kocheløkkegården".

Den 20. juli 1711 læses et skøde på et stykke jord, som Jacob Madsen i Kokkeløkke har solgt til svingersønnen Mads Michelsen.

Mads Jacobsen fra Kokkeløkken lod den 20. februar 1713 læse et pantebrev udgivet til Claus Madsen Finne fra Vang. Mads havde lånt 24 slettedaler af Claus. Han har givet ham pant i 1 tønde land bygjord kaldet Rugløkken i Sandvig. Jacob ville selv dyrke jorden, og betale renter til Claus, fremfor at give ham jorden.

Samme dag er indført en synsrapport dateret den 29. oktober for Hammershus skov. Skoven beskrives i 2 dele "højskoven" og "Kolychen". Der er også selvejerskov, hvor den første "Kochelycken" tilhører Jacob Madsen. Den lille skovpart består af "opheinede Riiseger oc aske af størrelse som til deels er nogle som sparre" – altså ask og egeris.

Kokkeløkke ligger midt i mellem Allinge og Hammershus. En løkke er et bornholmsk udtryk for et landskab domineret af klipper. Et tyndt muldlag med mange sten men egnet til græsning for kvæg. Klippeløkken er en gammel bornholmsk drift form. Ud fra beskrivelserne må løkkerne også have kunnet bruges til dyrkning af korn. Der er ikke nøjagtig angivet hvor meget jord der har hørt til Kokkeløkken men det må have været mindst 3 tønder havrejord, 8 skæpper bygjord samt noget eng, dige og skov.

Hvor Jacob har boet er svært at afgøre præcist. Problemet er, at Kokkeløkkegården, som nævnes første gang 1696 i tingbogen, kan have været regnet som en del af Allinge, selvom den ikke lå inde i byen. Men noget kunne tyde på, at han i en periode både har haft en gård i byen og i Kokkeløkke. I 1701 sælger han "gården har bor i" til Mons Nielsen. Fra da af benævnes han Jacob Madsen af Kocheløkke. Så jeg vil vove den påstand, at han i 1701 skifter fra at bo i Allinge til at bo på Kokkeløkkegård. Men i en periode på mindst 5 år – 1696-1701 - må han have haft 2 gårde. I februar 1728 sælges den halve gård, jord, inventarium og kreaturer til sønnen Eskild. Sønnen Mads arver en del af jorden. Det kan ikke ud fra skiftet afgøres hvor stor en del der er tale om. Men sønnen Mads sælger i oktober 1738 1 tønde 4 skæppe land for 145 slettedaler. Gården eksistere den dag i dag, men bygningerne er yngre.

Mads hustru Lisbeth dør i starten af 1733 på Kokkeløkkegård, og hun bliver begravet den 10. januar på Allinge kirkegård. Jacob dør i 1738 på Kokkeløkkegård, og han bliver begravet den 29. januar på Allinge kirkegård. Der afholdes skifter den 15. januar 1733 og den 30. januar 1738. Lisbeths boopgørelse giver et overskud på 200 slettedaler 3 mark 9 skilling, hvor Jacob får det halve og hver søn 16 slettedaler 2 mark 14 skilling og hver datter 8 slettedaler 1 mark 7 skilling. Jacobs skifte svært at læse. Men der holdes auktion over hans ejendele. Der er et samlet overskud på 37 slettedaler 1 mark 4 skilling. Hver søn arver 5 slettedaler 2 mark 14 skilling, og hver datter arver 3 slettedaler 3 mark 7 skilling.

Ved Lisbeths skifte fremvises et skødebrev på halvdelen af Kokkeløkkegård, som den 3. februar 1728 var givet til yngste søn Eske Jacobsen. Den anden halvdel beholder Jacob selv. Hvordan Jacobs halvdel bliver fordelt ved hans skifte fremgår ikke. Men i oktober 1738 sælger Mads sin andel af Kokkeløkkegård til Wefst Jensen Skov.

Hammershus (rømmet 1743), med det gl. tinghus der blev brugt til ca. 1807.

Mads Jacobsens fødselsår er ukendt, men det må være før 1695. Han afgiver borgerskabsed den 19. februar 1714. Han bliver første gang gift med Maria, hvis forældre ikke kendes. Men ud fra første barns navn, så kunne hun være en Poulsdatter. Hun er fadder til Mads' svoger Anders Andersens datter Johanna den 1. maj 1726. I perioden 1723-1731 er hun i alt gudmor 5 gange og fadder 3 gange. Hver gang benævnes hun blot "Maria Mads Jacobs". De får 5 børn:

Poul	før 1720 – efter 1742	Levned ukendt
Signe	1721 – 1722	Død som spæd
Else Cathrine	1722 - ?	Levned ukendt
Niels	1724 – 1751	Bendrejer i Rønne, gift med Karen Monsdatter
Jacob	1728 - ?	Levned ukendt

Maria dør 1732 i Sandvig og begravnes den 19. december 1732 på Allinge kirkegård. Der er ikke fundet et skifte efter hende.

Blot 26 dage efter Marias begravelse bliver Mads trolovet den 5. januar 1733 og gifter sig igen den 8. marts i Allinge kirke med Anna Maria Sørensdaughter. Hun er født ca. 1712, som datter af Søren Michelsen, Borger i Sandvig og Margrethe Kirstine Hansdatter. De får 5 børn:

Maria Elisabeth	1733 – 1735	Død som barn
Karen	1736 – 1737	Død som spæd
Peder	1737 – 1737	Død som spæd
Søren	1738 - ?	Levned ukendt
Holger	1742 - ?	Levned ukendt
Maria Elisabeth	1745 - ?	Levned ukendt

Mads begraver 2 børn i henholdsvis 1728 og 1737 uden navn. I 1737 er der sikkert tale om Karen født 1736. Desuden begravnes sønnen Peder 1737 uden at findes døbt. Men han kan være hjemmedøbt, uden at præsten har indført det i kirkebogen.

Mads er fadder 10 gange til nær familie:

12. nov. 1719	Allinge kirke	til Michel Madsen, hans søster Anes søn
18. jan. 1722	Allinge kirke	til Margrete Lisbet Andersdatter, hans søster Karens datter
11. feb. 1727	Allinge kirke	til Christenze Madsdatter, hans søster Anes datter
11. jun. 1727	Allinge kirke	til Imedt Pedersdatter, hans bror Peders datter
25. apr. 1728	Allinge kirke	til Anna Winberg, hans søster Margaretas datter
9. feb. 1729	Allinge kirke	til Niels Hansen, hans søster Kirstinas søn
26. jan. 1734	Allinge kirke	til Lisabeth Andersdatter, hans søster Karens datter
10. jan. 1740	Allinge kirke	til Sibilla Hansdatter, hans søster Kirstinas datter
15. jul. 1742	Allinge kirke	til Jacob Hansen, hans søster Kirstinas søn
15. dec. 1744	Allinge kirke	til Peder Hansen, hans søsters søn

Den 7. august 1733 dør Mads' svoger Anders Andersen på Christiansø. Han er matros i kongens tjeneste og hans yngste datter Lisbeth, der er født efter sin fars død, kommer i pleje hos Mads. Egentlig er det en anden svoger Mads Michelsen, som bliver værge for hende. Den 17. juni 1737 holdes der skifte efter hende. Hun er ikke nævnt i kirkebogen, men gad vide om det er hende, som begravnes som Mads' barn den 22. maj 1737.

Mads Jacobsen var ligesom sin far ofte udnævnt til offentligt embede. Således var han i 1711 og 1718 stokkemand. 1714 og 1733 var han udnævnt til Kæmner, som førte byens regnskab og i 1719, 1720, 1722, 1726, 1728 og 1731 til taksator, der udlignede skatter og afgifter.

Mads Jacobsen nævnes i tingbogen den 19. september 1711 i forbindelse med en sag, hvor hans far Jacob Madsen skyldte 26 slettedaler til Rasmus Jensen. Sønnen havde lovet at betale faderens gæld. Det udviklede sig til en lidt større sag, som kan ses under Jacob Madsen.

Senere den 14. november 1711 er Mads og Rasmus Pedersen blevet forligt efter at Mads havde sagt nogle fornærmende ord 14 dage før ved birketingets slutning.

Den 4. februar 1714 blev han sammen 4 andre bedt om at møde på næste ting, for at sværge borgerskabsed.

Mads blev stævnet den 6. august 1714 af Henrich Henrichsen Falch. Mads havde lånt 2 sildegarn i sommeren 1713, men han havde ikke leveret dem tilbage. Garnene tilhørte Mogens Clausen, og de var tilsyneladende blevet væk, mens de lå udbredt på stranden. Garnene var mærket med MK og blev fundet hos Bastian Michelsen, som ikke kunne forklare, hvor de var kommet fra. Mads blev bedt om at undersøge sagen til næste ting. Den 27. august blev han rykket for et svar og spurgt om han ville betale og 2 rigsdaler samt sagens omkostninger. Mads ville gerne betale, men ville "forhandle" om sagens omkostninger.

Jørgen Soltersdorff fra Lybech stævnedes den 11. april 1718 Jørgen Hansen for nogle arnsten, som skulle stamme fra et strandet skib fra Lybech. Jørgens Hansen var syg, og derfor blev 3 stokkemænd, sendt hjem til Jørgen Hansens hus. Den ene af de 3 stokkemænd var Mads. Jørgen Hansen skulle sværge ed på, at han intet kendte til stenene. Soltersdorff ønskede også hustruens ed, med det nægtede Jørgen Hansen, da hun ikke var indstævnet. Hele følget gik så tilbage til tinghuset, hvor dommeren pålagde hustruen at aflægge ed. De må så alle gå til Jørgen Hansens hus igen, hvor Jørgen Hansen endnu engang nægtede. Enden blev at begge blev stævnet til næste møde.

Mads havde stævnet Jens Hansen Anna Cathrine kone fra Sandvig. Hun havde sagt "ubequeme" (ærekrænkende) ord for 8 dage siden i hendes egen stue mod Mads. Der var indkaldt 3 vidner til tinget den 20. marts 1719, men de var ikke mødt, og Jens Hansen meddelte at Mads og Anne Cathrine var blevet forligt.

Den 13. november 1724 blev Mads pålagt et lidt anderledes værgemål. Bastian Michelsens kone Karen klagede på tinge over hendes mands umanerlige drikkeri både nat og dag og et uskikkeligt levned. Alt hvad der er i huset bliver solgt og drukket op. Mads bliver så pålagt at være en slags væрге for Bastian Michelsen. Hans Larsens Stærkes kone havde taget en del indbo fra Bastian inklusiv konens "ifareklæder". Det skulle Mads straks beslaglægge.

I 1735 kom en bizar sag for tinget. Sognepræsten og menigheden havde længe ikke kunnet enes. Præsten og menigheden var blevet beordret til at mødes i amtmandens gård af både amtmand og biskop for at forliges. Det var ikke sket, og nu havde Jesper Hansen stævnet præsten for birketinget den 21. november. Mads var indkaldt som vidne, og fortalte at præsten havde holdt en del af menigheden fra det hellige sakramente. Endvidere havde præsten ikke besøgt hans forrige hustru, da hun lå syg i 2 år. Han havde forlangt at få hest og vogn stillet til rådighed. Præsten havde tilhørt menigheden i 38 år, og ingen anden præst havde nægtet nogen at komme til alters.

I 1736 var Hans Gertsen anklaget for ukvemsord og trusler. Mads Madsen havde hørt ham true Michel Jensen med at rive hans garn i stykker. Michel Mogensen bekræftede dette, og han havde hørt, at bl.a. Mads Jacobsens garn var revet i stykker af Gertsens kroge.

Den 5. februar 1742 blev skiftekontrakten efter Michel Sørensen i Allinge oprettet mellem arvingerne. Mads' hustru Anne Marie Sørensdatter var en af arvingerne, da Michel var Anne Maries farfar.

Efter en kongelig forordning fra den 8. september 1741 om købstadsjord, skulle der spørges, om der var jord der ikke var sat i skat. Desuden skulle de spørges om der var jord, der kunne bruges til at så hampefrø,

roefrø eller tobak. Begge dele sagde borgerne i Sandvig og Allinge nej til. Derefter skulle de hver især angive hvor meget jord de havde, og i Sandvig havde Mads Jacobsen 1 tønde og 2 skæppe bygdjord.

Til tingmødet den 2. marts 1742 havde birkefogeden på Sognepræsten Hans Mahlers vegne indstævnet Michel Mogensen, Kaptajn Jens Hansen, Claus Mogensen, Mads Jacobsen og Hans Gertsen og Ole Brøgger. De blev anklaget for at holde fastelavn med skyden, drukkenskab, kortspil, dans og spil, slagsmål og sligt syndigt fastelavnsløben både mandag og tirsdag (5. og 6. februar). Desuden havde de ikke holdt den kongelige forordning og sabbattens helligholdelse, og de havde forsømt passionsprædiken. Michel Mogensen og Mads var ikke mødt op, og de øvrige erklærede sig ikke skyldig. Sagen blev udsat til næste ting, så det kunne overvejes hvordan sagen skulle føres. Først den 16. april blev sagen taget op igen. Vidnet Jens Hyldebrand bliver afhørt, og han sagde, at han fastelavns mandag ikke så nogen skyden. Men om aftenen var han kommet ind hos Kaptajn Jens Hansen, og så der blev spillet kort, og at det var endt i skænderi, og at Michel Mogensen havde taget Hans Gertsen i håret. Han så også, at Mads Jacobsen havde "strøget på en fiol", og at der var nogen som dansede. Nu kunne han ikke huske hvem. Han havde også set, at der var "drukvarer", men han vidste ikke om nogen havde være "drukken". Peder Sandersen af Sandvig var også kommet hos Kaptajnen om aftenen fastelavnsmandag, og han så, at de spillede kort. Mads Jacobsen havde spillet fiol og nogle dansede, men han kunne heller ikke huske hvem. Der var kommet øl på bordet, men han vidste ikke om nogen havde været fulde hverken mandag eller tirsdag. Endelig fortalte Hans Madsen Veg fra Sandvig det samme. Han havde muligvis set Kaptajnen svinge rundt på gulvet med sin mindste datter. Den 4. juni blev der afsagt dom. Birkefogden havde brugt lovens paragraf om kirkeforsømmelse og fastelavnsløben. Han mente ikke han kunne dømme dem for skyden eller fastelavnsløben, men at de havde forsømt sig mod "nogle af angivelserne". De blev hver idømt 2 mark til de fattige i Allinge og Sandvig menighed og 2 mark til sagens omkostninger. Ole Brøgger og Mads Jacobsen blev dog undtaget, da de var konstabler ved artilleriet.

Ligeledes i 1742 blev Mads og hans søn Poul indkaldt som vidne den 19. marts i en sag mellem Jesper Hansen i Allinge og Gifver Løfversen.

1743-44 var Mads perifært indblandet i en sag som vidne om, at der skulle være stjålet en ankerblok fra et strandet svensk skib. Men den viser, hvor svært det kunne være at føre en sag. Mads og Ole Brøgger måtte kun afhøres af krigsretten, da de var konstabler. Nogle personer fra Sandvig Post måtte kun afhøres i civilretten. Resten kunne afhøres af Birketinget.

Mads har i hele perioden 1711 til sin død 1747 boet i Sandvig. Han køber i slutningen af 1711 en stuelænge på 7 stolperum, med en lade, frugthave, kålhave og gårdstræer og den halve gårdsplads af Evert Aredsen for 45 slettedaler. Der nævnes ikke noget om, hvor meget jord der hører til. Men ud fra Skøde & Panteprotokollen samt Tingbogen kan man stykke sammen, hvor meget jord han har haft;

Storeløkken 6-8 skæppe havrejord og 2 læs eng – solgt jan. 1737 for 40 slettedaler
Kokkeløkken 1 tønde 4 skæppe land – arv efter faderen, solgt okt. 1738 for 145 slettedaler
Bøgeløkken 5 tønner havrejord – solgt inkl. gården i Sandvig dec. 1740 for 127 slettedaler
Sejerageren 1 tønde 2 skæppe bygdjord – solgt af enken maj 1747 for 120 slettedaler

Der ud over kan Mads også have lejet jord, men det er lidt sværere at gennemskue.

Gæld og tilgodehavende kan også findes i tingbogen, når der bliver "læst" pantebreve;

15. juni 1733 Mads udsteder et pantebrev på 80 slettedaler til Esbern Nielsen i Marevadsgård, Klemensker med pant i hans del af Kokkeløkkegården
Eske udsteder et pantebrev på 72 slettedaler til Esbern Nielsen i Marevadsgård, Klemensker med i hans del af Kokkeløkkegård
14. september 1733 Mads udsteder et pantebrev på 30 slettedaler til Lars Hansen Stærk med pant i Storeløkken og en eng

23. januar 1736 Mads udsteder et pantebrev på 120 slettedaler til Esbern Nielsen i Marevadsgård, Klemensker med pant i gården i Sandvig samt Bøgeløkken og Kokkeløkken
20. oktober 1738 Mads udsteder et pantebrev på 30 slettedaler til Esbern Nielsen i Marevadsgård, Klemensker med pant i gården i Sandvig samt Vester Bøggeshøj (Bøgeløkken)

Disse pantebreve er ikke et udtryk for en stigende gæld, men snarere den samlede gæld på udstedelsestidspunktet.

Mads har ikke kun været jordbruger. I 1736 nævnes han også som fisker. I forbindelse med salget af gården, nævnes han første gang som Konstabel i det Borgervæbningen. En titel han bærer til sin død.

Mads dør 1747 og begravet den 16. februar 1747 på Allinge kirkegård. Enken er kun 35 år, og hun har flere små børn. Men hun bliver ikke gift igen i Allinge, og hendes videre skæbne er ukendt.

Niels Madsen Hammer og Karen Mogensdatter

454 - 455

Niels Madsen Hammer er født 1724 i Sandvig og døbt den 28. september 1724 i Allinge kirke. Tilnavnet Hammer får han i Rønne, sikkert fordi der er flere af samme navn

Dernæst er der et spring frem til 1747 i Rønne. Niels må være rejst til Rønne Længe før sin fars død. For den 10. maj 1747 er han fadder til sin kommende hustrus søster Margrethe Monsdatters datter Karen i Rønne kirke. Han kaldes bendrejer. En bendrejer laver bl.a. knapper af horn og knogler. Den 29. september 1747 bliver Niels trolovet til Karen Monsdatter. Selve vielsen i Rønne kirke er ikke indført i kirkebogen. Karen er født ca. 1720 og datter af Bendrejer Mogens Samsingsen og Karen Nielsdatter i Rønne. Det er nok ikke urealistisk at tro, at Niels har været i lære hos sin svigerfar. Karen var konfirmeret i Rønne kirke den 5. april 1744.

Den 1. februar 1748 aflægges Niels borgerskabsed som bendrejer i Rønne. Hans fødested opgives til at være Sandvig. Den 9. juni 1748 er Niels igen fadder til sin hustrus anden søster Berthes datter Karen i Rønne kirke.

Niels og Karen får 1 søn:

Mads Jacob 1748 – 1792 Pottemager i Rønne, gift 1. gang med Boel Hansdatter og 2. gang med Anne Kirstine Poulsdatter

Niels' liv bliver kort. Han dør i starten af 1751 kun 27 år gammel. Der afholdes skifte den 25. januar 1751. Men skriften er så falmet, at det er ulæseligt. I kirkebogen er hans begravelse ikke indført.

Allerede den 1. november 1751 bliver Karen trolovet med Hans Mogensen og gift i Rønne kirke den 8. december. Han var født i Poulsker ca. 1729. Han er søn af Møller Mogens Larsen og Margrethe Thomasdatter Folchmand. Han havde stået i lære som pottemager hos sin nye svoger Morten Espersen gift med Karens søster Margrethe. Hans sværger borgerskabsed som pottemager i Rønne den 7. december 1751.

Karen er gudmor 3 gange til nær familie:

- 12.07.1750 Rønne kirke til Margrethe Mortensdatter, hendes søster Margrethes datter
- 23.09.1753 Rønne kirke til Niels Rasmussen, hendes søster Kirstines søn
- 16.11.1755 Rønne kirke til Jørgen Nielsen, hendes bror Niels' søn

Hans og Karen får 1 datter:

Karen 1754 - 1794 Gift med Pottemager Hans Frederik Nielsen, Rønne

Hans nævnes i skattelisterne fra 1751. De bor i Nørregade gl. nr. 480 ved Rolighedsgade. Det var en gård, der i 1761 bestod af en stuelænge på 12 fag med 2 skorstene og pottemagerovn og en 5 fags lade.

Hans er fadder 5 gange til nær familie:

12.07.1750	Rønne kirke	til Magrete og Rebecha Maria Mortensdatter, hans kommende hustrus søster Margrethes tvillingedøtre
04.04.1751	Rønne kirke	til Hans Hansen hans hustrus søster Berthes søn
08.10.1752	Rønne kirke	til Ole Rasmussen hans hustrus søster Kirstines søn
27.04.1764	Rønne kirke	til Anne Cathrine Rasmusdatter hans hustrus søster Kirstines datter
13.05.1770	Rønne kirke	til Bartha Christina Rasmusdatter hans forrige hustrus søster Kirstines datter

Karen dør 1767 kun 47 år gammel. Hun begravnes den 16. juni på Rønne kirkegård. Der afholdes skifte den 13. august.

Hans gifter sig igen den 9. januar 1769 i Knudsker kirke med Karen Jensdatter. Hun er født ca. 1744. De får 2 børn:

Mogens	1772 – ?	Død som barn
Jens Morten	1777 – ?	Død som barn

Karen Jensdatter dør 15. april 1782 kun 38 år gammel. Hans gifter sig først igen i 1798 efter 16 år som enkemand. Det skyldes sikkert en tragisk hændelse, der i folkemunde dømte ham som morder. En ung pige var sammen med datteren Karen ude på marken for at malke køer. Pigen drillede Karen ved at gemme hendes malkekruke i kornet. Hans Mogensen, der kom ud på marken, blev vred over det og slog pigen. Da hun kom hjem gik hun i seng, og døde et par dage efter. Der blev afholdt politiforhør den 23. september 1772 for at få oplyst, hvad der var sket. Det kunne ikke påvises, at de slag hun havde fået, havde forvoldt hendes død. Men sagen blev ikke glemt. Den 16. november 1778 blev der atter afholdt forhør. Der var indgivet en anonym anmeldelse til det kongelige kancelli mod ham, for at have slået pigen ihjel. Nye vidner gav nye udsagn. Det kom frem, at pigen ikke havde klaget sig, og hun var gået alene hjem fra marken. Desuden havde et vidne hørt hende klage sig over smerter før hun var blevet slået. Sagen blev afsluttet uden at der blev rejst tiltale mod Hans Mogensen. (Kilde: Gammelt Bornholmsk Lertøj, Bornholms Museum, 2001)

Men i en alder af næsten 70 år gifter Hans sig for 3. gang den 5. maj 1798 i Rønne kirke med Marie Jensdatter, som kun er 33 år. De får en datter:

Karen Margrethe 1799 – ? Levned ukendt

Hans Mogensen var en dygtig forretningsmand og ikke kun pottemager. Panteprotokollerne viser, at han ofte lånte penge ud med pant i jord, fast ejendom og 1 enkelt gang i et skib. Hans dør i 1809 80 år gammel og begravnes den 10. april 1809. Da hans børn og børnebørn fra de 2 første ægteskaber er døde, er der 2000 rigsdaler i arv til deling mellem enken og hans yngste datter.

Mads Jacob Nielsen Hammer er døbt 21. juli 1748 i Rønne kirke. Mads havde kun 1 halvsøster Karen fra ægteskabet mellem hans mor og hendes 2. mand Pottemager Hans Mogensen. Mads blev konfirmeret den 14. april 1765 i Rønne kirke.

Mads er fadder den 18. oktober 1767 i Rønne kirke til Mons Rasmussen hans moster Kirstines søn.

Hans stedfars erhverv blev naturligt nok også Mads'. Mads har sikkert lært faget af sin stedfar. Han indgik den 4. september 1767 en lærekontrakt med Pottemager Hans Andersen Bergstrøm. Mads forlover sig den 18. november 1770 med Boel Hansdatter. Hun er født 1747, og hun er datter Drejer Hans Jensen og Karen Poulsdatter i Rønne. Deres forlovere er hendes far og hans morbror Samsing Monsen. De bliver gift den 31. december 1770 i Rønne kirke. De får 4 børn:

Niels	1772 – ?	Levned ukendt
Karen	1774 – ?	Levned ukendt
Christian	1777 – 1853	Pottemager i Birkerød, gift med Signe Andersdatter
Kirstine	1779 – før 1787	Død som barn

Mads købte ved skøde af 24. oktober 1770 en 3-længet gård på Lilletorv på det sydlige hjørne af Stålegade. Ved vurderingen 1774 havde gården en stuelænge på 7 fag med tegltag på den ene side. Der var en tilbygning på 7 fag, og en østlig længe på 10 fag, der beskrives som gammel. Rønnes pottemagere har det problem, at de er for mange. I et forsøg på at løse problemet opretter man den 16. marts 1772 en kontrakt for pottemagere, for at begrænse antallet. Mads var en af de få pottemagere, som forsøgte at leve op til de regler for antagelse af lærlinge, man i fællesskab arbejdede for. Mads har den 13. februar 1776 fået borgerskab som pottemager og han tinglyser en lærekontrakt den 15. juni 1777 med en lærling. Mads kom i økonomiske vanskeligheder og måtte sælge gården den 10. februar 1778. I stedet købte han et hus på Laxegade gl. nr. 417 af Mads Andersen ved skøde af 16. februar 1778. Dette hus er ved vurderingen i 1778 på 8 fag.

1783 dør Boel 36 år gammel og der holdes skifte den 19. juli 1783. Desværre er kirkebogen lidt hullet i perioden, så hendes begravelse kendes ikke. Ved skiftet bor de stadig i Laxegade. Men boet er stærkt forgældet. Fordi hans svogre Jacob Pedersen og Rasmus Rasmussen kautionerer for ham, kan han blive boende. Men 2 år efter er gælden så stor, at han går fallit, og hans bo går på auktion. Det afholdes den 5. januar 1785 og indbringer 569 slettedaler, men der er alligevel et underskud på 126 slettedaler. (Kilde: Gammelt Bornholmsk Lertøj, Bornholms Museum, 2001)

Mads bliver som 38 gift igen mellem den 19. juli og den 12. september 1783 gift med den kun 18 årige Anne Kirstine Poulsdatter. Den præcise dato kendes ikke. Hun er født ca. 1765, og hun er kun 18 år gammel. Hun er datter af Gårdmand Poul Pedersen og Signe Mogensdatter i Klemensker. Anne Kirstines ophav var svært at finde. Hun kaldt Thorsdatter efter sin stedfar i stedet for Poulsdatter efter sin far. Men heldigvis blev hun nævnt i skiftet efter sin mor Signe Mogensdatter i 1807 gift med Mads Hammer i Rønne. De får 3 børn:

Bodil	1784 – ?	Levned ukendt
Udøbt	1788 – 1788	Død som spæd
Else Cathrine	1790 – efter 1860	Gift med Skrædder Iver Christian Møller i København

I folketællingen 1787 er Mads Pottemager og daglønner. Dvs. at han dagligt må finde forefaldende arbejde. Hustruen Anne og børnene er betlere. De bor til leje på Lille Torv gl. nr. 232. I 1790 og 1792 er Mads stadig pottemager. Hans dør 1792 og bliver begravet den 10. februar på Rønne kirkegård.

Ved folketællingen 1801 er Anne og den yngste datter Else Cathrine logerende hos en enke Kirstine Davidsdatter. Anne ernærer sig ved at spinde.

Anne er ikke nem at finde i kilderne. Hun nævnes første gang som "Ane Mads Potters" som gudmor til Jacob Potters datter Margrethe den 12. september 1783 i Rønne kirke. I FT 1787 kaldes hun blot Anne og i FT 1801 kaldes hun "Anne Thorsdatter". Thorsdatter skyldes at hendes stedfar var Thor Pedersen. Hun var kun 7 år da hendes far døde, og med tiden er hun blevet kaldt Thorsdatter frem for Poulsdatter.

"Anne Cathrine Hammer" dør den 28. februar 1829 af "Apoplexie" (slagtilfælde) 64 år gammel. Hun begravnes den 5. marts 1829 på Rønne kirkegård. Hun er angivet til at være 79 år gammel. Det er 10 år for meget. Der har sikkert ikke været nogen familie tilbage i Rønne, som har kendt hendes rigtige alder.

Rønne kirke før ombygningen 1915

14496

Mogens Abrahamsen

? - 1606

7248

Jens Mogensen

f. 1590 - 1662

3624

Mogens Jensen

c 1621 - 1689

3625

Karen Hansdatter

c 1639 - c 1679

s 32

1812

Samsing Mogensen

c 1660 - 1774

1813

Margrethe Pedersdatter

1665 - 1705

s 33

906

Mogens Samsonsøn

c 1685 - 1763

907

Karen Nielsdatter

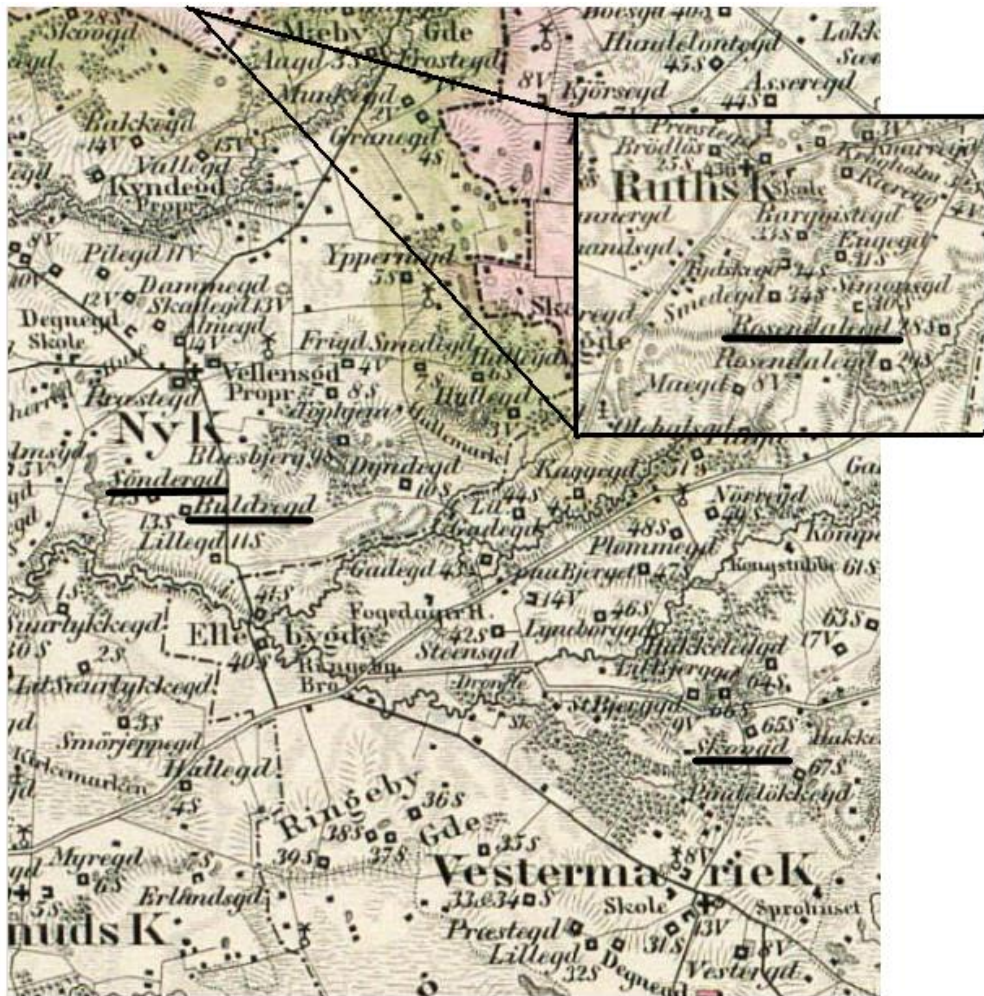
1689 - 1745

s 37

453

Karen Mogensdatter

c 1720-1767

Mogens Abrahamsen

14496

Første kendte mand på 65. selvejergård, Skovgård i Vestermarie er Mogens Abrahamsen. Han nævnes i jordebøgerne 1598-1606. Det er alt, hvad der vides om ham.

Jens Mogensen

7248

Men han må være far til Jens Mogensen, som nævnes på samme gård 1610-1650 samt i jordebogen 1662.

Skal man gætte på Jens' fødeår, så må det ligge før 1587. Så har han været mindst 20 år, da han overtager faderens gård 1607-10. Baseret på børnenes levetid, så må han have været gift 2 gange. Den første hustru er ukendt, men de har fået mindst 1 søn:

Mogens c 1620 – 1681 Gårdmand, Buldregård i Nyker, gift 3 gange

Den anden hustru er Valborg Nielsdatter. Hun er født før 1704, og hun er datter af Niels Pedersen på Ladegård i Åker. De får mindst 3 sønner:

Peder	? – 1690	Gårdmand, St. Gadegård, Vestermarie, gift 1. gang m. Kirstine Ipsdatter og 2. gang med Karen Jacobsdatter.
Lars	? – 1729	Gårdmand, Myregård, Olsker, gift med Martha Erlandsdatter
Abraham	? – før 1672	Gårdmand, Skovgård, Vestermarie.

Jens Mogensen nævnes ikke efter 1662, og efter bornholmsk skik har yngste søn overtaget gården. Iflg. ubekræftede kilder, var en Abraham Jensen skatteyder i kort tid. Han må derfor have været yngste søn. Men allerede før den 23. maj 1672 betaler den ældste bror Mogens skat for gården. Det nævnes dog udtrykkeligt, at han ikke beboer gården.

Jens og Valborg dør efter 1662. Da yngste søn er gammel nok til selv at drive gården, så gifter Valborg sig ikke med en ny "opsidder". Men hendes videre skæbne kendes ikke.

Interessant er her skiftet efter den mellemste søn Lars Jensen i 1729. Han dør barnløs, og hele familien trævles op, da han er den sidst overlevende af brødrene. Abraham nævnes ikke, og Peder bliver kaldt den 3. bror.

Mogens Jensen – Karen Hansdatter

3624-3625

Mogens Jensen er født ca. 1620 måske endda før. Han besidder og bruger en række gårde. Hans første gård er Søndregård i Nyker, som var hans 1. svigerfars gård. Hans svigerfar Morten Hansen dør 1635, og deres eneste datter arver gården. Mogens' svigermor gifter sig igen med Arist Andersen, som har gården til 1648.

Mogens var gift 3 gange. Første gang var han gift med Margrethe Mortensdatter født ca. 1627, som er datter af Morten Hansen og Kirstine Hansdatter på Søndregård i Nyker. De fik mindst 1 barn:

Morten c 1651 – 1725 Gårdmand på Søndregård, Nyker, Kaptajn i den Bornholmske Militi og gift med Kirsten Christensdatter (Piil).

Margrethe døde ca. 1654 kun 27 år gammel. Hun er måske død i den pestepedemi, som hærgede Bornholm det år. 152 personer skulle være døde i Nyker sogn alene. Margrethe havde arvet 12. selvejergård Søndregård efter sin far. Hendes mor og stedfar Arist Andersen blev boende på gården indtil 1648, hvor de flyttede til Lillegård. Søndregård er 1648-62 beboet af én Mads Jensen, men familien må have lejet gården ud, da sønnen Morten senere overtager sin mødrene arvegård.

Mogens blev gift anden gang 1655-56 med Karen Hansdatter født ca. 1639. Hun er altså kun ca. 17 år gammel, og hun er datter af Hans Jensen og Judith Nielsdatter på Øster Rosendalegård i Rutsker. De fik mindst 7 børn:

Jens	c 1656 – 1695	Gårdmand, Ø. Rosendale, Rutsker, gift med Ellen Thorsdatter
Bente	c 1658 – 1693	Gift med Michel Jensen, Gårdmand, Skovgård, Vestermarie
Samsing	c 1660 – 30.04.1704	Gårdmand, Buldregård, Nyker, gift med Marg. Pedersdatter
Elsebeth	c 1665 – 1738	Gift 1. gang med Anders Ibsen, Gårdmand, Munkegård, Østermarie og 2. gang med Hans Henrichsen sammesteds.
Hans	c 1667 – 1717	Gårdmand og Sandemand, Sandemandsgård, Knudsker, gift med Gundel Hansdatter.
Judith	c 1670 – 1703	Gift med Hans Christensen, Gårdmand, Stubbegård, Åker
Margrethe	c 1672 – 1740	Gift med Jens Mogensen, Gårdmand, V. Rosendale, Rutsker

Karen dør 1679 på Buldregård 40 år gammel. Der afholdes skifte den 29. oktober 1679. Karen havde arvet sine forældres gård 65. selvejergård Øster Rosendalegård i Rutsker. Denne gård er også lejet ud, indtil sønnen Jens køber gården den 15. februar 1676 af sin far. Den 22. juni 1671 på Vester Herred Ting er der en sag om manglende vedligehold af gården af lejerer Ole Hansen.

Tredje gang bliver Mogens gift 1679-80 med Karen Ibsdatter født ca. 1652 Hun er datter af Jep Hansen og Kirstine Ibsdatter på Hakonsgård i Vestermarie. De får 1 datter:

Karen	ca. 1680 – 1754	1. g. gift med Oluf Jørgensen, Gårdmand, Kåsbygård, Rutsker 2. g. med Rasmus Christensen, Husmand, Klemensker.
-------	-----------------	---

Mogens dør 1681 på Buldregård ca. 61 år gammel, og der afholdes skifte den 5. oktober 1681. Karen gifter sig igen med Mogens Mogensen født ca. 1656. Han er en ung mand på bare ca. 25 år, som har Frigård i Rutsker. De får 5 børn inden Mogens Mogensen dør 1730 og bliver begravet den 22. april. Karen dør som enke i 1739 og begravnes den 24. april på Rutsker kirkegård.

Ud over de 2 nævnte gårde Søndregård og Ø. Rosendalegård, så har Mogens i 1670-71 købt 13. selvejergård i Nyker – Buldregård. Den 21. september 1671 bliver købet lyst på tinget. I skiftet efter Mogens er der en pantebrev udstedt den 11. november 1673 på 100 rigsdaler i 66. selvejergård Lille Bjerggård, som han skylder til Hermand Markers enke Barbara. Denne gård har han altså også. Men der må være en gård mere. Til trods for de 4 gårde, så er han ikke nævnt på nogen af dem i ekstraskattemandtallet 1650 eller jordebøgerne 1658. Så hvor bor han fra han bliver gift 1. gang i slutningen af 1640'erne til 1670 ?

Mogens' skifte er det første, som er bevaret. Men det henviser desuden til skiftet efter Karen blot 2 år før. En broderpart udgjorde ved Karens skifte 57 daler 7 ½ mark og en søsterpart 26 daler 2 mark 4 skilling. Ved Mogens skifte er arveparten noget mindre grundet det korte tidsinterval. Her er en broderpart 10 daler 9 11/15 skilling og en søsterpart 5 daler 4 12/13 skilling. Alt bliver udbetalt i løsøre og tilgodehavender efter den fastsatte værdi ved skifteregistreringen. På blot 2 år er gård og løsøre blevet drænet for 341 daler 4 mark 4 skilling. Tilbage til enken var 66 daler.

Gårdens besætning var i 1681 11 heste, 1 fæl, 9 køer, 2 tyre, 7 stude, 5 kvier, 4 kalve, 20 får, 9 svin, 8 unge svin, 8 gæs og 16 unge gæs. På laden findes rug, byg og havre, som de har dyrket.

Selvejergårde på Bornholm blev kun nødtvungen solgt. Havde man flere gårde, så beholdt man sæderetten, så længe gården "kun" blev lejet ud. Det var selvfølgelig en fordel, at gården senere kunne fordeles blandt børnene. Slægtens 6 gårdes ejere kan følges; (titler i forhold til Mogens Jensen - nogle *årstal* er cirka.)

Skovgård, Vestermarie

1598-1606	Mogens Abrahamsen, farfar
1610-1662	Jens Mogensen, far
1662-1672	Abraham Jensen, bror
1672-1676	Mogens Jensen, udlejet ?
1676-1717	Michel Jensen, svigersøn

Søndregård, Nyker

-1635	Morten Hansen, Svigerfar
1635-1648	Arist Andersen, "Stedsvigerfar"
1648-1670	Mogens Jensen, udlejet ?
1670-1727	Morten Mogensen, søn

Øster Rosendale, Rutsker

1642-1676	Hans Jensen, Svigerfar
1676-1695	Jens Mogensen, søn
1695-1707	Jens Mogensen, enkens 2. mand

Buldregård, Nyker

1670-1681	Mogens Jensen
1681-1690	Samsing Mogensen, søn
1690-1730	Hans Thorsen, Mortens svigersøn

Lille Bjerggård, Vestermarie

1673-1681	Mogens Jensen
1681-	?, ny ejer ukendt

Lille Knudegård, Klemensker

?-1681	Mogens Jensen, udlejet
1682-?	Hans Mogensen, søn, udlejet/solgt

Vedr. den 12. selvejergård, Lille Knudegård i Klemensker, blev der holdt 12 mands forretning den 15. september 1682. Gården blev vurderet af hensyn til jordepengene til arvingerne. Det blev bestemt, at den 3. søn Hans skulle arve gården. Værdien blev sat til 155 slettedaler med kommentaren, at gården er ringe og til tider slet.

Samsing Mogensen – Margrethe Pedersdatter**1812-1813**

Samsing Mogensen er født ca. 1660 måske på Søndregård i Nyker. Han var 3. barn af i alt 9 børn. Han blev gift 1682-83 sikkert i Rutsker kirke med Karen Hansdatter født før 1665. Hun var datter af Gårdmand Peder Ibsen og Anne Michelsdatter Krøger på Øster Smørenggård Vestermarie. De fik mindst 7 børn:

Karen	c 1684 – 1689	Død som barn
Mogens	c 1685 – 1763	Hjulmand, Rønne, gift 1. gang med Karen Nielsdatter og 2. gang med Kirsten Aristdatter.
Anne	c 1689 – 1758	Gift med Ernst Ernstsens, Rønne
Karen	1692 – 1694	Død som barn
Hans	1695 – efter 1729	Opholder sig i Holland 1729
Michel	c 1700 – 1717-29	Levned ukendt
Gertrud	c 1703 – efter 1729	Levned ukendt

Til trods for faderens mindst 5 gårde, var der ingen tiltænkt Samsing. Han overtog dog Buldregård efter sin far men på sin lillebror Hans' vegne. Hans var rette arving til gården som den yngste søn. Men han var kun 14 år og havde brug for en "forpagter". Hans bliver gift 1688 i Knudsker kirke med Gundel Hansdatter, og burde overtage gården. Men i jordebogen 1689 og 1696 er det stadig Samsing, som står for gården. I 1695 er broderen Hans på Sandemandsgården i Knudsker. Da Samsings niece Margrethe Mortensdatter bliver gift med Hans Thorsen i 1690 i Nyker, bliver de sat på gården. Samsing og Karen rejser dog først fra Nyker til Nylars mellem januar 1692 og august 1694. Deres 4. barn Karen bliver døbt i Nyker kirke den 1. januar 1692, og hun bliver begravet den 19. august 1694 i Nylars kirke. Det 5. barn Hans bliver døbt den 7. april 1695 i Nylars. De to sidste børn er formentlig døbt i Rønne kirke, som ikke er bevaret fra før 1730. I jordebogen 1696 nævnes Samsing også på en lille vornedgård i Nylars. Det er 1. vornedgård, Skyttegård. Det er nok sandsynligt, at Samsing i Nyker på 13. slg. er en afskrivningsfejl. Med mindre at han stadig har en ukendt tilknytning til gården. Præcis hvornår mellem 1696-1700 familien flytter videre til Rønne vides ikke. Det vides heller ikke, hvad Samsing beskæftiger sig med i Rønne. Men selvom kirkebog ikke findes, så vides det at Samsing drukner ud for Rønne den 30. april 1704. Præsten i Åkirkeby har for vane, at skrive om store og små begivenheder i sin kirkebog. Mellem notitser om konger og krige står i 1704 nævnt "30 April Drugnede Clement Monssön og Samsing Monssön for Rønne". Hvad der skete med Karen efter Samsings død vides ikke.

Mogens er født ca. 1685 i Nyker sogn på Buldregård. Rønne kirkebog starter først 1730, så der er kun 2 oplysninger om Mogens før den tid. Han får borgerskab som Hjulmand i Rønne den 10. september 1716, og han nævnes i et skifte som bosiddende i Rønne den 27. januar 1717. Den 5. januar 1716 bliver han gift i Nyker kirke med Karen Nielsdatter. Hun er døbt i Nyker kirke den 13. januar 1689, og hun er datter af Gårdmand Niels Terchildsen og Bertha Christensdatter på Nørre Mulebygård i Nyker sogn. Ubekræftede kilder angiver, at Karen efter sin mors død i 1690, kom i pleje hos sin moster Kirsten Christensdatter og hendes mand Morten Mogensen på Vallegård i Nyker. Her blev hun, til hun i 1716 blev gift med Mortens nevø Mogens Samsønsen i Rønne. De får 6 børn:

Berthe	c 1714 – 1755	Gift med Tømmermand Hans Nielsen, Rønne
Margrethe	c 1716 – 1797	Gift med Pottemager Morten Espersen, Rønne
Karen	c 1720 – 1767	Gift med Bendrejer Niels Madsen Hammer, Rønne
Samsing	c 1724 – 1779	Gift med Karen Hansdatter, Rønne
Niels	c 1726 – 1761	Gift med Karen Jørgensdatter, Rønne
Kirstine	1730 – 1801	Gift med Rasmus Olsen, Rønne

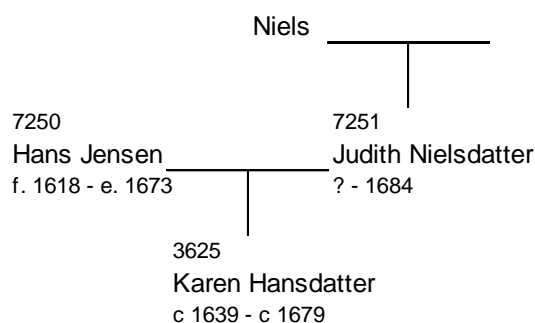
1722 betaler Mogens 1 daler 3 mark for sin faste plads nr. 1 på 14. række i Rønne kirke. Prisen var blevet sat op med 2 mark fra 1721. Ville man have en fast plads i kirke, så måtte man betale.

Allerede 1745 dør Karen. Hun har den 20. september hængt sig i husets port. Hun bliver begravet den 23. september på Rønne kirkegård. Den 21. september holdes der både skifteregistrering og forhør i Retten i Rønne. Der bliver afhørt 9 vidner, som alle er naboer, om hendes sindstilstand de sidste 2 år. Hun beskrives som "meget svag og skrøbelig i sit hoved" og med "svere tancker og greler". Hun havde også raserianfald, og brød sig ikke om besøg. Mand og børn forsøgte at få hende med i kirke når hun var frisk, så "hun kunne få andre tanker af guds ord". Ikke bare naboerne men også Provsten, Kapellanen og provstens vikar havde besøgt hende for at trøste hende. Retten bliver bedt om at udnævne et tingsvidne, som kan gå til "Landets Höye Övrighed". Sagen var, at selvmord kunne være strafbart. Så hvis ikke enkemanden kunne bede om nåde på sin hustrus vegne, så kunne det ende med en bøde. Tilsyneladende slap Mogens for en bøde. Men det har taget lang tid at få svar. For først den 15. juni 1746 blev skiftet færdigbehandlet.

Skiftet viser at Mogens var en holden mand. Han var ikke bare Hjulmand men også avlsmand. Han havde et stuehus på 16 stolperum, et stegers (køkken/brøggers), et lille gårdrum, laderum og haveplads. Der er fri indkørsel og en brønd, der blev delt med naboen. Af dyr var der 2 heste, 5 køer og 2 svin. Jorden bestod af 3 tønder og 6 skæppe bygdjord, 1 tønde havrejord og 1,5 tønder sandjord. Der er også 2 brændevinspander, kedler, tønder og bryggekar. Så Mogens har også lavet øl og brændevin. Det er ikke klart, om han selv har haft udskænkning, eller han blot har brygget til andre. I alt er der værdi for 971 slettedaler 3 mark og 8 skilling, og der var overhovedet ingen gæld. Men blandt andet sønnen skyldte sin far 90 slettedaler. Mogens beholder sin seng og 30 slettedaler til sin egen begravelse. Resten deles med halvdelen til ham og et broderlod på 79 slettedaler 1 mark og 8 skilling og et søsterlod på 39 slettedaler 2 mark og 12 skilling.

Mogens bliver gift igen den 12. juni 1748 med Kirsten Aristdatter i Nyker kirke. Hun er født ca. 1723 og hun er altså kun 25 år gammel. Mogens er nu 63 år. Hendes forældre er Arist Hansen og Boel Thorsdatter. Dette ægteskab er barnløst. I perioden 1748 til 1762 er Mogens fadder til 6 af hans børnebørn. Mogens dør i 1763 og bliver begravet den 10. november 1763 på Rønne kirkegård. Der afholdes skifte den 16. november. Skiftet er ikke udspecificeret, da enken har indgået en aftale med arvingerne. 370 rigsdaler i rede penge bliver fordelt med 85 rigsdaler til de 2 sønner og 42 rigsdaler og 2 mark til døtrene. Til gengæld beholder enken huset. For øvrigt blev Mogens stavet på flere måder; Mogens, Moens og Mons. Samsing og Samson er samme navn.

Kirsten bliver gift igen den 4. april 1764 med Kromand Hans Jacobsen Tideman i Østergade. Han dør 1795 og begravnes den 4. marts på Rønne kirkegård. Kirsten dør 1797 og begravnes den 16. september samme steds.

Hans Jensen og Judith Nielsdatter

7250-7251

Jens Nielsen Jennum var sognepræst i Nyker sogn. Iflg. Wibergs Præstehistorie var han født i Jylland i Jennum. Han var nok student i Ribe og blev kaldet til sognet den 8. oktober 1620. Han blev gift 1. gang med Kirsten Clausdatter og 2. gang den 27. august 1627 med Hylleborg Hansdatter. Hans ligsten er stadig i Nyker kirke og han døde den 17. marts 1648. Han er interessant, fordi han tog to søstre og 1 bror med til Bornholm. Broderen Peder boede først på Præstegården måske som forpagter. Senere boede han på 23. selvejergård Myseregård i Rutsker. Den ene søster hed Maren, og hende vides der ikke mere om.

Den anden søster hed Judith Nielsdatter. Hun blev gift med Gårdmand Hans Jensen på Øster Rosendalegård i Rutsker sogn. De havde kun 1 datter:

Karen

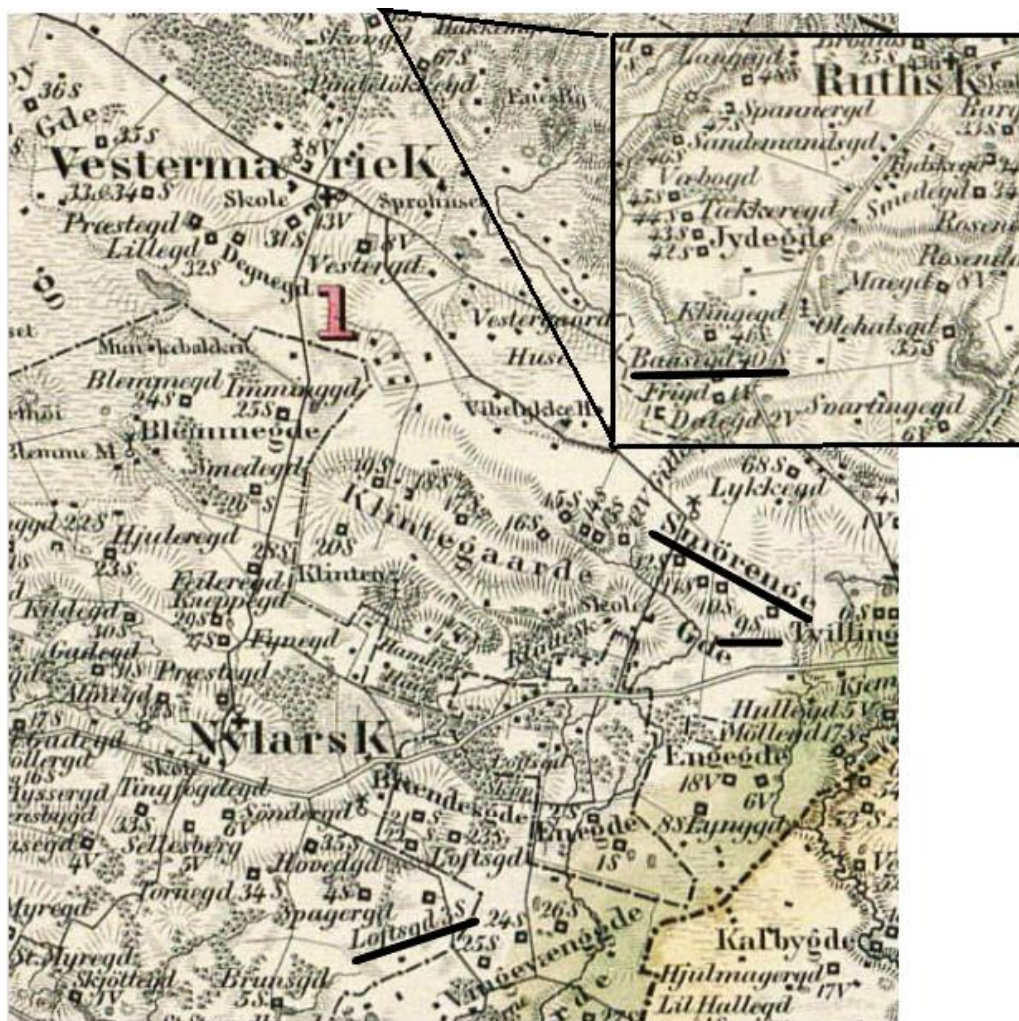
c 1639 – c 1679

Gift med Gårdmand Mogens Jensen, Buldregård, Nyker

Hans Jensen betaler 6 rigsdaler i kendelsespenge i 1638 for at have købt en gård i Rosendale sammen med Hans Larsen. Det må være Øster Rosendalegård, som Hans altså i starten har delt med Hans Larsen. Hans Larsen betaler skat fra Mikkelsdag 1639 til Sankt Hans 1640. Så skifter det mellem dem, men fra Mortensdag 1642 til 1650 hvor ekstraskattelisterne stopper er det kun Hans Jensen som betaler skat. Han må altså været blevet ejer af hele gården. I jordebøgerne 1658 og 1662 ejer han stadig gården. Hans får et af de højere tillidsposter i lokalsamfundet som tingfoged. Den 1. marts 1661 nævnes han i Hammershus Lensregnskab, som én af dem, der har lavet en fortegnelse over de forarmede i Nørre Herred. Det er en liste over dem, som ikke kunne betale den pålagte "Månedsskat" i 1657. Hans Jensen dør før de fleste kilder når at starte. Den 15. februar 1678 nævnes Judith som enke i restancelisterne for kongens skatter fra 1677. Da Judith ikke gifter sig igen, må Hans være død få år før 1678. Den 5. april 1678 kræver degnen i Klemensker såkaldt Påskerettighed (afgift) af et stykke jord, som tilhører Judith. Hun får medhold ved herredretten, og degnen må kun kræve korntiende, da jorden er øde og ubebygget. Igen i 1679 nævnes Judith i restancelisterne, men fra den 27. februar 1680 er det barnebarnet, som bliver opkrævet skat. Han arver senere gården, og har nok allerede taget den i brug som bestyrer for sin mormor.

Den 11. september 1684 holdes der skifte efter Judith. Der er et overskud, som deles mellem hendes afdøde datter Karens 7 børn. 253 slettedaler 4 mark - et broderlod bliver 50 slettedaler 2 mark 7 skilling, mens et søsterlod bliver til 25 slettedaler 1 mark 3 ½ skilling.

7252 Jep Nielsen f. 1620 - 1695	7253 ukendt ? - 1666	7254 Michel Krøger
3626 Peder Ibsen f. 1645 - 1705		3627 Anne Michelsdatter Krøger f. 1645 - 1705
	1813 Margrethe Pedersdatter 1665 - e. 1705	

Jep Nielsen

7252-7253

40. selvejergård – Båsegård – i Rutsker er rammen om starten på denne families liv. Peder Simonsen betaler skat af gården 1614-1636. Han er død mellem Kyndelmisse og Mortensdag 1636 – altså mellem den 2. februar og den 11. november. Den 11. november 1636 betaler Jep Nielsen skat af gården første gang. Han må have giftet sig med den ukendte enke. De har 1 kendt søn:

Peder c 1637 – efter 1705 Gårdmand, Smørenggård, Vestermarie, gift med Anne Krøger

Peder er opkaldt efter Jep Nielsens forgænger sikkert kort efter 1636. Da enken sikkert har været først i 40'erne, er det sandsynligt, at de kun har fået denne ene søn.

Jep betaler skat af gården 1639-1639 og 1641-1642. Mortensdag 1641 betaler Jep skat første gang for den 23. selvejergård – Loftsgård – i Vestermarie. Det fortsætter han med til 1650, hvor skattelisterne stopper. Han nævnes i jordebogen 1658 og 1662. Omkring 1666 dør Jeps første hustru. Han gifter sig igen med Bente Ibsdatter. Hun er datter af Jep Hansen og Ellen Jensdatter på Kåsegård i Poulsker. De har 2 kendte børn:

Niels c 1666 – 1741 Gårdmand, Fejleregård, Nylars, gift med Kirsten Madsdatter.
Ellen c 1683 - ? Levned ukendt.

Iflg. jordebogsregnskaberne for 1679-1680, har Jep overtaget 2. selvejergård – Loftsgård – i Nylars. De to tidligere gårde i Rutsker og Vestermarie bliver sikkert begge lejet ud. Det kan virke underligt, at sønnen Peder ikke overtager gården i Vestermarie, men selv køber en gård i 1664. Måske skyldes det, at gårdskiftet hænger sammen med første hustrus død, og det kunne ikke forudsiges i 1664.

I 1680'erne hvor tingbøger, kirkebøger og skiftebøger er bevaret, dukker der flere vidnesbyrd op om Jep Nielsen. I marts til april 1678 er der en sag i tingbogen for Nørre Herred. Bent Joensen, soldat i Prinsens Livregiment, har stjålet nogle puder fra Jep Nielsen i Nylars sammen med én Svend Blekingfarer. Som soldat ville Bent Joensen blive straffet efter krigsretten. Svend Blekingfarer derimod måtte forsvare sig i herredsretten. Svend vil argumentere for frifindelse. Måske lykkes det, da der ikke er en dom i tingbogen.

Jep bliver nævnt i 1684 i skiftet efter sin svigermor Ellen Jensdatter, Kåsegård i Poulsker. 1688 må hans yngste søn Niels stå åben skifte i kirken, da han har "besøvet" Anders Karlsens datter Karen. Ud af det forhold kom en søn Jeppe Nielsen opkaldt efter farfaren. Det var ikke usædvanligt, men helt sikkert pinligt for familien.

1690 dør Bente Ibsdatter og der holdes skifte den 2. oktober 1690. Jep Nielsen bliver beskrevet som en old gammel mand, som behøver assistance. Den ældste søn Peder bliver "forordnet" til at hjælpe sin far i alle måder. Af samme skifte ses at Jep Nielsen har haft pant for 120 slettedaler i Lille Myrregård i Nylars sogn. På Bornholm var det at låne penge ud mod pant i en gård, en almindelig måde at placere sin opsparing på. Jep har en stor gæld til "Hans Excellens Hr. General Lieutenant Hans von Löwenhielm". Desværre specificeres det ikke ud, men gælden er på 121 slettedaler 1 mark 12 skilling. Löwenhielm overtager derfor hele pantet i Lille Myrregård. Boopgørelsen ender i underskud, og der bliver ingen arv. Jep er en gammel mand, og gården er nok ikke længere så veldrevet, som dyreholdet også antyder – 8 heste, 4 køer og 4 får.

Den 21. november 1695 holdes der skifte efter Jep Nielsen. Han bor nu hos sin søn Peder på Østre Smørenggård i Vestermarie. Det ses, at der den 3. juli 1691 har været afholdt samfrændedom over gården i Nylars. Desværre er dommen ikke bevaret. Men det fortæller, at Jep på det tidspunkt har skilt sig af med gården, og at han er flyttet til sin søn.

Vi kender ikke Jep og Bentes alder. Men hun er sikkert født i 1640'erne og han i starten af 1610'erne.

Sønnen Peder Ibsen har i 1664 købt 9. selvejergård – Østre Smørengegård – i Vestermarie. Den 29. august 1664 fremlægges han et skødebreve som bliver "læst og påskrevet" ved herredsretten. Ved hans mors død ca. 1666 arver han Båsegård i Rutsker. Den har været fremlejet siden 1642, og den fortsætter med at blive lejet ud.

Omkring 1660 bliver Peder gift med Anne Michelsdatter Krøger (Krøyer). Hun er datter af Michel Krøger, som jeg ikke ved noget om. Men der er en del andre på Bornholm, som hedder Krøger, og de er koncentreret omkring Hasle. Det er helt sikkert familie, men en præcis sammenhæng har jeg endnu ikke fundet. De har 4 kendte børn:

Michel	c 1661 – 1746	Gårdmand, Loftsgård, Nylars, gift med Anne Thorsdatter
Margrethe	før 1665 – efter 1705	Gift med Gårdmand Samsing Mogensen, Buldregård, Nyker
Elisabeth	c 1672 – 1713	Gift med Gårdmand Michel Jensen, Smedegård, Knudsker
Gertrud	c 1682 – 1739	Gift med Gårdmand Lars Thorsen, Smørengegård, Vestermarie, som er bror til Michels hustru Anne.

1671 ses det at Østre Smørengegård regnes for en officersgård. Det vil sige, at ejerens landgilde bruges til at finansiere det Bornholmske Landeværn. Hver officer har et antal gårde, hvis landgilde udgør deres løn. Hartkornet opgøres til at være 8 tønder, 3 skæpper, 3 fjerdingkar, 2/65 penning. Det årlige landgilde er; 3 pund smør, 1 tønne rug, 1 tønne 1 skæppe byg, 1 tønne 4 skæppe havre, 2 høns, 1 gås, 5 skilling 6 album "Neg", 5 læs "ved", 1 læs limsten, 2 mark 8 skilling "skriverpenge" og 16 skilling "brødbage og spindepenge".

I Nørre Herred Tingbog, som begynder 1678, er Peder Ibsen en aktiv mand. Den 16. september 1681 bliver Laurits Lauritsen udsat af Båsegård i Rutsker. Laurits har boet på gården i 11 år, men bliver opsagt til første "faredag". Dengang var der 2 dage, hvor man kunne opsiges til, og det var den 1. februar og den 1. november. Det galdt også tjenesteforhold. Allerede den 23. september beder Peder Ibsen om en 4-mands dom. Det betød at 4 mænd skulle vurdere gårdens forringelse. Hvis gården blev vurderet ringere end ved overtagelsen, så skulle lejere betale det manglende vedligehold. Den 15. september 1682 er sagen stadig for Nørre Herreds Tingret. Laurits Lauritsen var blevet dømt til at betale forringelsen, men han fører stadig vidner på de forbedringer, som han har lavet, og på hvor ringe gården var, da han overtog den.

I perioden fra juli 1691 til marts 1692 kørte en sag, om hvor grænsen gik mellem de to nabogårde Båsegård og Klingegård i Rutsker. Balladen var, at Peder Andersen havde begået ulovlig skovhugst i et gærde. Sagen går ud til Peder Ibsens fordel, og Peder Andersen bliver dømt i januar 1692 til betale for skaden. Men i marts optages der en ny sag, fordi Peder Andersen ikke har fulgt dommen. Den 16. juni 1693 bliver lejeren af Båsegård Jacob Hansen opsagt.

Ved skiftet efter faderen Jep Nielsen i 1695 forlanger Peder 2 mark per uge, for opvartning og underhold i de 4 ¼ år hans far har boet hos ham. Det bliver 123 slettedaler 2 mark. Desuden havde han betalt 35 slettedaler 6 skilling for hans begravelse. Så meget var der ikke værdi for i boet. Peder overtager hele boet, og der bliver ingen arv at dele.

Anne er den 29. august 1697 gudmor for sønnen Michels datter Anne i Nylars kirke. Peder er fadder den 2. februar 1703 til sønnen Michels datter Birgitte og igen den 12. juli 1705 til sønnen Peder i Nylars kirke.

Den 27. maj 1705 holdes der skifte efter Anne. Peder har sammenlignet med sin fars skifte et stort dyrehold på 7 køer, 2 kvier, 1 tyrekalv og 1 kviekalv, 7 heste hvoraf 1 er halt, 6 får og 6 lam, 9 svin, 4 gæs og 4 bistader. Peder beholder gården og et pantebrev på 100 slettedaler i Båsegård i Rutsker. Til gengæld afgiver han sin del af jordepengene i Loftsgård i Nylars. Løsøreboet opgøres til 69 slettedaler 2 mark 2 skilling. Heraf får Peder ½ -delen. Resten deles mellem de 4 børn med en broderlod på 13 daler 3 mark 10 skilling og en søsterlod på 6 daler 3 mark 13 skilling. Desuden får de hver en del af jordepengene i Loftsgård i

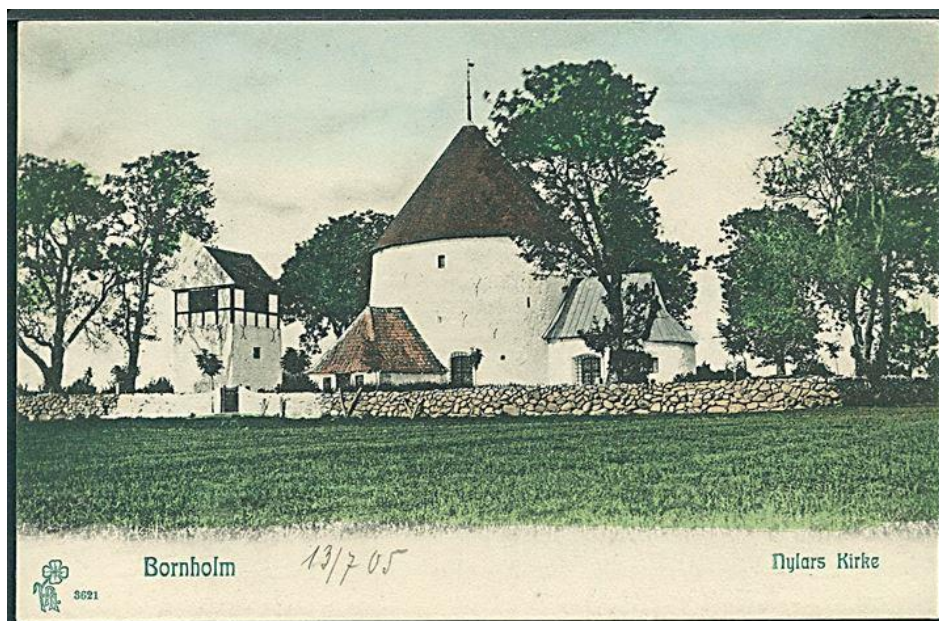
Nylars. Et broder lod på 99 daler 3 mark 6 skilling og et søsterlod på 49 daler 3 mark 11 skilling – i alt 249 daler 2 mark 6 ¼ skilling.

Herefter er der ikke mere om Peder. Da kirkebogen ikke er bevaret for perioden, så vides det ikke hvornår Peder dør. Men han dør sikkert på aftægt hos svigersønnen Lars Thorsen.

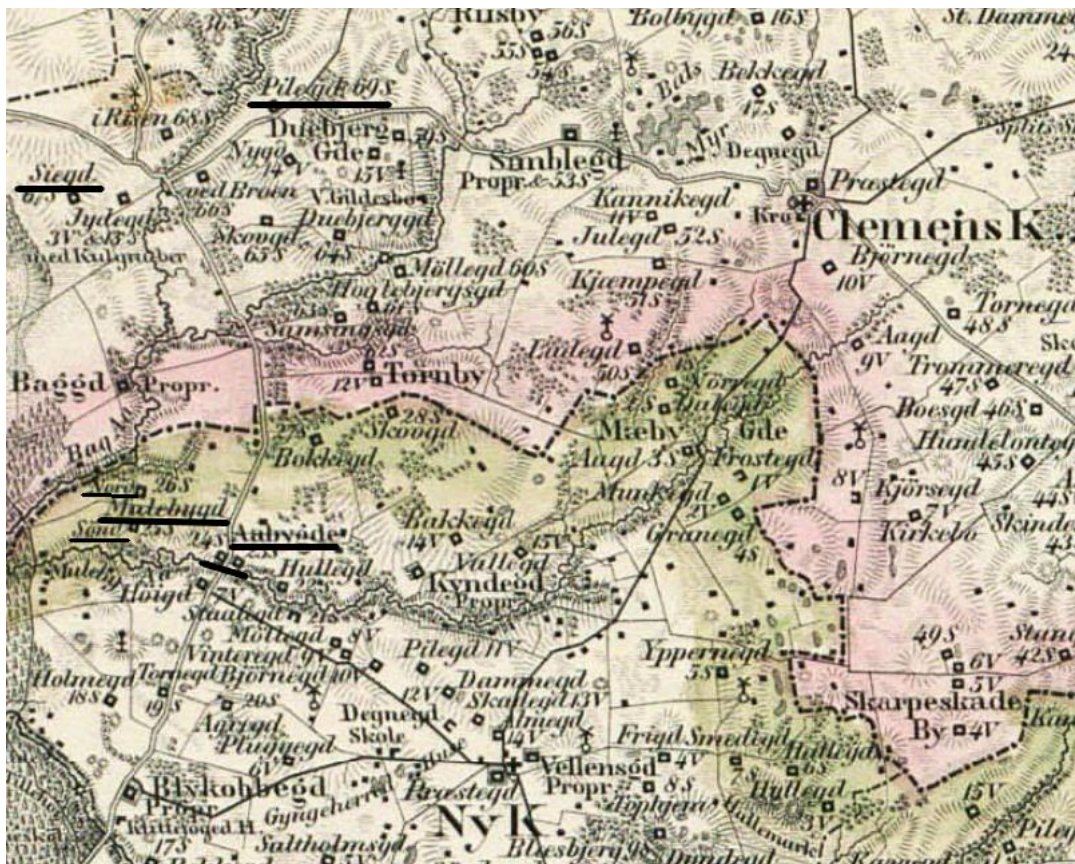
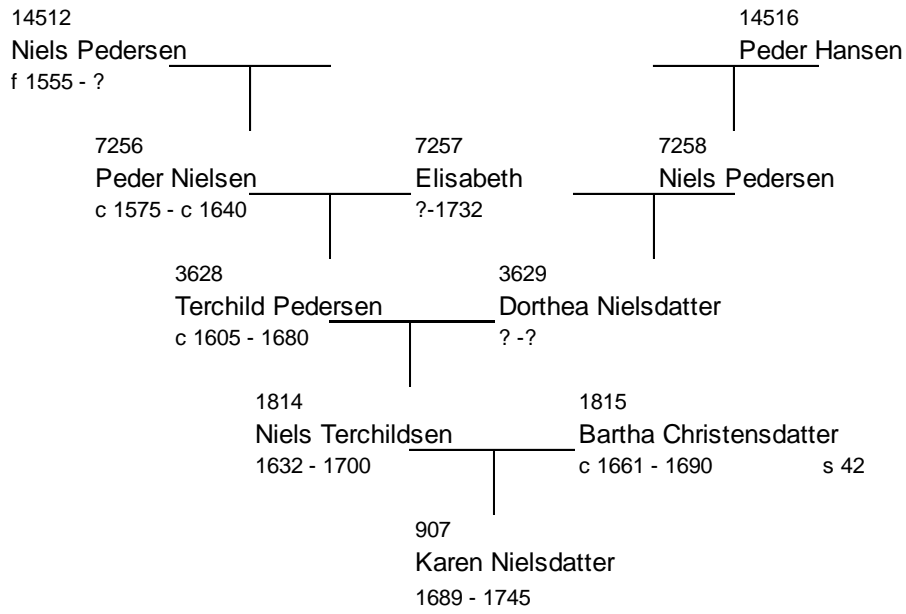
Loftsgård i Nylars går videre til sønnen Michel. Han køber sin farbror Niels Ibsen og faster Ellen Ibsdatter ud af gården for 50 slettedaler i 1693. Gårdens resterende værdi på ca. 250 slettedaler deles i arv mellem alle 4 søskende. Båsegård i Rutsker sælger Peder Ibsen til Jacob Hansen iflg. skødebrev dateret den 14. maj 1696 mod et pantebrev på 100 slettedaler. Østre Smørengegård overtages af svigersønnen Lars Thorsen. Han er flyttet ind på gården allerede inden Annes død 1705.

Loftsgård i 1950'erne

Nylars kirke

Terchild Pedersen og Dorthea Nielsdatter

3828-3629

Terchild Pedersen er gårdmand i Nyker sogn. Ved hjælp af jordebøger og ekstraskattemandtaler er det muligt, delvist at følge ham rundt på de 3 gårde han er i besiddelse af. Han dukker op på Østre Åbygård i 1626 og bor her frem til 1642. 1642-1649 bor han på Siegård i Klemensker. 1650-1680 bor han på Vestre Åbygård i Nyker, og 1662-1680 ejer han også Østre Åbygård igen. Men hvorfor flytter han rundt på den måde. Det kan selvfølgelig ikke bevises 100%. Men hvis vi følger beboerne på de 3 gårde, så ser man følgende:

Østre Åbygd. 1611-1625	Peder Nielsen	Vestre Åbygd. 1598-1606	Niels Pedersen
23. slg. Nyker 1626-1642	Terchild Pedersen	24. slg. Nyker 1610-1641	Peder Nielsen
1642-1658	Niels Hansen	1641-1646	Mads Kofod
1662	Elsebe Niels Hansens	1647-1648	Esben Ibsen
1662-1680	Terchild Pedersen	1649-1680	Terchild Pedersen
1680-	Jørgen Svendsen	1680-	Claus Terchelsen
Siegård 1598-1620	Peder Hansen	Vellensbygd.	
67. slg. Klem. 1622-1642	Niels Pedersen	12. slg. Nylars 1642-1680	Terchild Pedersen
1642-1649	Terchild Pedersen	1680-1712	Jens Terchildsen
1650	Ubeboet	St. Strandbygd.	
1651-	Bendt Hansen	8. slg. Nylars 1639-1680	Terchild Pedersen

Jeg tror, at der følgende sammenhæng;

Niels Pedersen		Peder Hansen
Peder Nielsen		Niels Pedersen
Terchild Pedersen	∞	Dorothea Nielsdatter

Sagt på en anden måde så ejer Niels Pedersen V. Åbygård fra før 1598 til 1606 mindst. I perioden 1606-1610 overtager Peder Nielsen gården efter sin far. 1611 har han også overtaget Ø. Åbygård, og han driver dem begge til 1626. Her overtager sønnen Terchild Ø. Åbygård som han driver til 1642. Det er muligvis stadig faderen Peder, som ejer begge gårde.

1632 betaler Peder Nielsen, Terchild og en ukendt Hans Jensen 16 rigsdaler i kendelsespenge (ejerskifteafgift) for et stykke udmarksjord – jord som ikke tidligere har været dyrket.

1641 dør Peder Nielsen. Hans hustru Elsebeth gifter sig igen med Niels Hansen. Terchild har nu adgang til 2 gårde, men han vælger at flytte til en 3. Det giver kun mening, hvis det er hans hustrus fars gård. Niels Pedersen på Siegård forsvinder ud af ekstraskattemandtallet præcis det år Terchild overtager gården. Han kan enten være død eller gået på aftægt. Terchilds stedfar overtager Ø. Åbygård mens V. Åbygård tydeligvis bliver lejet ud i korte perioder først til Mads Kofod og så til Esben Ibsen.

1640 og 1660 betaler Terchild kendelsespenge henholdsvis 4,5 og 5 rigsdaler ved arv af 2 gårde. Desværre er det ikke nævnt, hvilke gård han betaler afgift for i 1640. Men i 1660 er det for 23. selvejergård Øster Åbygård.

Mellem 1658 og 1660 dør Terchilds stedfar Niels Hansen. Terchild har betalt afgift i 1660, men 1662 er det stadig enken "Elsebe", som står for gården. Hvornår moderen Elsebeth dør vides ikke. 1649 er Terchild flyttet tilbage til Vester Åbygård, og i 1651 er Siegård solgt til Bendt Hansen. Da Terchilds mor nok ikke bliver gift igen, overtager han sikkert kort efter 1662 Øster Åbygård igen. Han er nu ejer af begge Åbygårde frem til sin død i 1680. Den yngste søn Claus overtager efter bornholmsk skik den bedste gård Vester Åbygård. Næst yngste søn Jens overtager Vellensbygård i Nylars. Jørgen Svendsen, gift med Niels Terchildsens datter Karen Nielsdatter, overtager Øster Åbygård. Bendt Hansens søn Hans på Siegård gifter sig for øvrigt også

med en anden af Niels Terchildsens døtre Margrethe Nielsdatter. Den sidste gård St. Strandbygård bliver formentlig solgt.

Omkring 1630 blev Terchild gift med Dorthea Nielsdatter. Da kirkebogen ikke er bevaret for den periode, må deres børn findes ved hjælp af skifter. Det er ofte nær familie, som er værge for mindreårige børn. Ud fra 7 skifter kan følgende børneflok opstilles:

Niels	c 1632 – 1700 Gårdmand, Nørre Mulebygård, Nyker, gift med Bertha Christensdatter
Annicke	c 1634 – 1698 Gift med Gårdmand Hans Nielsen, Klemensker
Kirstine	c 1640 – 1684 Gift med Gårdmand Peder Jacobsen Kofod, Skovgård, Nyker
Peder	c 1640 – 1709 Gårdmand på flere gårde, Nylars, gift m. Margrethe Jonsdatter
Jens	c 1642 – 1712 Gårdmand på flere gårde, Nylars, gift m. Gertrud Mogensdatter
Gudber	? – 1691 Gårdmand, Frigård, Vestermarie, gift med Anne Pedersdatter
Claus	c 1654 – 1711 Gårdmand, Vestre Åbygård, Nyker, gift med Margrethe Bohn

Det har sikkert været flere børn, som ikke har nået voksenalderen. Hvornår Dorthea dør vides ikke.

Terchild dør 1680 og der afholdes skifte den 12. juni 1680. Dette skifte er ikke bevaret, men der henvises til det i skiftet efter datteren Kirstine den 6. oktober 1684.

Niels Terchildsen og Bertha Christensdatter

1814-1815

Som den ældst søn født ca. 1632, havde Niels Terchildsen ingen udsigt til at arve sin fars gårde i Åby. Niels har ved betaling af Pengeskatten til Mortensdag 1650 overtaget Sønder Mulebygård i Nyker. Niels må have haft et "rigt" liv. Han fik mange børn og var gift 3 gange. Han har nok "kun" haft den ene gård, men på et tidspunkt må han have købt Nørre Mulebygård. Det er der han dør. Gården er uden ejer i 1689 og på Sønder Mulebygård er der én Niels Joensen. Så måske er det i den periode at han skifter gård.

Niels bliver gift første gang ca. 1650 med Kirstine Olufsdatter Kofod født ca. 1620. Hun er datter af Oluf Kofod på Blykoppegård i Nyker. Hun er altså 30 år, mens han kun er ca. 18. Man kunne godt få den tanke, at han fødeår ikke er helt korrekt. Niels og Kirstine har 3 kendte børn:

Ole	c 1651 – 1727 Borger i Hasle, gift med Sidsel Nielsdatter Gumløse
Margrethe	c 1653 – 1743 Gift med Gårdmand Hans Bendtsen, Siegård, Klemensker
Karen	c 1661 – 1729 Gift 1. g. med Gårdmand Jørgen Svensen, Ø. Åbygård, Nyker Gift 2. g. med Gårdmand Jørgen O. Sonne, Ø. Åbygård, Nyker

Kirstine dør 1683 på Sønder Mulebygård 63 år gammel og der holdes skifte efter hende den 18. juni 1683. Hendes begravelse har kostet 15 slettedaler til kiste, præst og klokkenringen m.m. Der er et overskud på 187 slettedaler 3 mark 3 skilling. Niels beholder halvdelen, sønnen Ole får 93 slettedaler 2 mark 9 skilling og hver datter 46 slettedaler 3 mark 12 skilling. Desuden får den yngste ugifte datter 5 stk. kvæg, 2 føl, en opredt seng, et sengested, en kiste og et "hindertör".

Niels gifter sig anden gang 1684 med Bertha Christensdatter. Hun er født ca. 1661, og hun er datter af Christen Pedersen Piil på Vester Pilegård i Nyker og hans hustru Karen Andersdatter. Niels er nu 29 år og Bertha 23 år. De har 4 kendte børn:

Terchild	c 1685 – 1762 Gårdmand Nørre Mulebygård, Nyker, gift m. Gertrud Wefstdatter
Dorthea	c 1686 – 1704 Død ung
Karen	1689 – 1745 Gift med Mogens Samsonsens, Hjulmand i Rønne
Christen	1690 – 1776 Borger i Hasle, gift 1. gang med Karen Olsdatter gift 2. gang med Kiønneche Sørens datter Malm

Bertha er fadder til sin steddatter Karens søn Svend Jørgensen den 4. december 1688 i Nyker kirke. Bartha dør 1690 på Nørre Mulebygård. Hun bliver begravet den 22. december 1690 29 år gammel og der holdes skifte den 18. marts 1691.

Niels gifter sig tredje gang med Mette Nielsdatter Lund. Hun er født ca. 1658, og hun er datter af Niels Madsen Lund Sognepræst i Åkirkeby og hans hustru Margrethe Didrichsdatter Colding. Niels og Mette har 5 kendte børn:

Niels	1692 – 1749	Gårdmand, Store Hallegård, Nyker, gift m. Bodil Hansdatter
Peder	1695	Levned ukendt
Bertha	1696	Levned ukendt
Kirsten	1699	Levned ukendt
Margrethe	1700	Levned ukendt

Niels dør på Nørre Mulebygård 1700. Han er 68 år gammel, og han bliver begravet den 2. november 1700. Der startes på skiftet den 3. november 1700 og det afsluttes den 8. oktober 1701. Det er et stort skifte. Men først vil jeg følge enken.

Mette gifter sig igen den 22. juni 1701 i Nyker kirke med Niels Aristsen. Niels bliver såkaldt opsidder på Nørre Mulebygård. Det vil sige at han bestyrer gården for arvingen Terchild, som på det tidspunkt er 15 år. Men allerede i 1706 er de i Åkirkeby sogn, hvor deres 3. barn Svend bliver døbt. I 1729 afholdes skifte efter Niels' mor Gertrud. Der står Niels som død, med en datter Karen gift med Rasmus Ødbersen. Men hverken Karens dåb, ægteskab eller Niels og Mettes begravelser er at finde nogen steder. Så sporet ender blindt.

Tilbage til Niels Terchildsen, så er han udover at være gårdmand også Korporal til hest i det Bornholmske Landeværn. Det blev oprettet i 1672 og skulle ikke gøre tjeneste udenfor øen. De lavere klasser bestod af bønder, og de højere klasser til dels af professionelle – ofte tyske – soldater.

Hvornår Niels trådte ind i landeværnet og steg i graderne til Korporal vides ikke præcist. Men i hans skifte ses tilbehør til hans stilling i landeværnet;

Mandens gangklæder, som er med mundering følgende et par flindtepistoler med hylster og 2 gule "Kresseris", 1 flintebøsse, en grå vadmelsfrakke med rød krave om halsen og messing knapper, en grå "silkeskærf" frakke med messing knapper, en "feltberedsskinds forskjorte" skindjakke med ægte sølv galoner (striber) på armene og lærreds underfor med 19 små sølvknapper, en grå klædesfrakke med grå underside og grå kamelhårs knapper, som ikke er vendt (dvs. frakken er endnu ikke slidt på forsiden), en "silkeskærfs" frakke med blå silkeskærf indvendig og messing knapper, en sort klædesfrakke med silkeskærfsfor og kamelhårsknapper, en sort vendt (slidt) klædestrøje med rødt silkefor og sorte hårknapper, et par "feltberedsskinds bukser" med lærredsfor og galoner, et par sorte klædesbukser med lærredsfor, som er vendt, et par gamle krumbukser med "rannet krave", 1 grå foret hue, 1 messing kande delvis forgyldt, 1 gult læder "gefang", en halvstukat (kårde) med jernfæste og skånske klinge, 1 brunt stof "gefang" med ægte kniplinger og messing "søll", 1 spansk rør, 1 lakeret håndkæp (stok), 1 ridepisk, 1 ridesadel af sort læder, 1 sadelgjord og stighbøjle og 1 rødt dækken, 1 bidsel med stænger.

Barthas tilsvarende gangklæder er i hendes skifte beskrevet som:

2 sorte "pollemetis" halvkjoler og to skørter, 1 sort trøje, 1 blå silkeskærfts skørte, 1 rødt vadmelskørte, 1 grønt "floret" snøreliv med 9 par sølvringe (maller) og en sølvvænge (nål ?), 1 sort silke hue med sorte bånd og behør, 1 sort pollemetis hue. Dertil kommer noget hverdagstøj, som ikke er beskrevet.

I skifterne er også beskrevet hjemmets sølvtøj. Det der gør det spændende er, at der kan være initialer og årstal på. Fra begges skifter er følgende;

1 sølvske med OLLE KOFOED 1620 – Oluf Kofod som er Niels' 1. svigerfar

1 sølvstav med L:W: M:I:D – L:W: kan være Laurits Wognsen og M:I:D: Mette Jensdatter, men det passer ikke umiddelbart med den nærmeste familie.

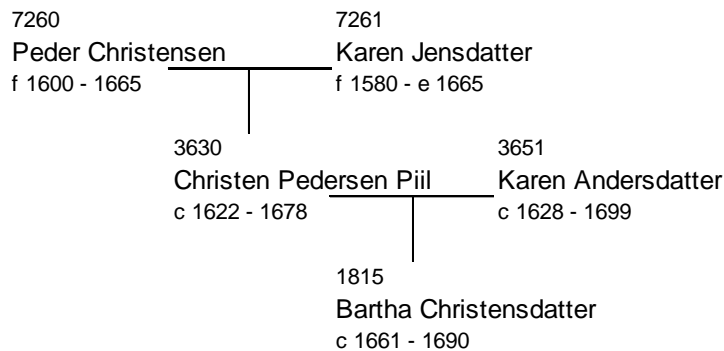
1 sølvbæger med C:P:S C:A:D 1666 – Christen Pedersen og Karen Andersdatter som er Barthas forældre

2 sølvskeer med N:T:S 1683 – Niels Terchildsen selv

1 sølvbæger med O:K:S:M:D: N:T:S: B:C:D I_: A:S:D: - første sæt bogstaver O:K og S:M:D er igen Oluf Kofod og hans 2. hustru Sidsel Madsdatter, andet sæt bogstaver N:T:S: B:C:D er igen Niels Terchildsen og Bartha Christensdatter, sidste sæt bogstaver I_: A:S:D: 2. bogstav giver ikke umiddelbart mening men A:S:D må være Anne Sørens eller Svendsdatter. Men hvem kan det være ?

Nyker kirke

Peder Christensen og Karen Jensdatter

7260-7261

Peder Christensen dukker op første gang omkring 1621, hvor han gifter sig med enken efter Arist Pedersen. Hun hedder Karen Jensdatter, og hun er centrum i sagen om den 69. selvejergård Vestre Pilegård i Klemensker (se side 44). Peder Christensen driver gården videre for Karens yngste søn af 1. ægteskab Mogens som opsyder. Mogens dør dog ca. 1632, og så deles gården mellem broderen Hans og hans mor Karen. Hans giver afkald på sin arvepart, og han giver moderen og stedfaderen skøde på gården. Hans må selv være gårdmand, og er vel den Hans Aristen som betaler skat for den 54. selvejergård, som er den ene af Risbygårdene i Klemensker 1632-1636. Retssagen giver indtryk af, at Hans er på Pilegården som samfrende i 1652. Så han er måske flyttet tilbage og driver gården sammen med sin stedfar Peder Christensen. Hvad der sker efter retssagen står uvist. Hans er næppe blevet boende.

Peder og Karen har følgende kun 1 søn:

Christen c 1622 – 1678 Gårdmand på V. Pilegård, Klemensker, gift med Karen Andersdatter

2 gange måtte Peder som sandemand stå i spidsen for en gruppe mænd. De skulle bevidne, hvilke bønder som var i "Trang og Armod", og som ikke kunne betale kornskatten til Mikkelsdag i 1647 og Kongeskatten i 1648.

Lensmanden Ebbe Ulfeldt på Bornholm havde bolig på Hammershus. Han var utilfreds med forholdene og flyttede til Simblegård i Klemensker. Han forlangte, at de 14 sandemænd skulle levere senge og sengetøj til arbejdsfolket, sådan at de 7 og 7 leverede hvert andet år, og at de skulle have det tilbage igen. Peder Christensen måtte således et år bede om at få en dyne tilbage, som lensmandens kusk havde brugt.

Peder betaler skat for V. Pilegård 1622-50, og han er nævnt i jordebøgerne 1658 og 1662. Både iflg. retssagen 1654 og en samfrendedom 1665 er gården gældfri. Samfrendedommen viser, at Peder Christensen bliver på gården til sin død i 1665. Karens død er ukendt.

Christen Pedersen Piil og Karen Andersdatter**3630-3631**

Som enebarn overtager Christen naturligvis gården. Slægten tager navn efter eller bliver givet navn efter gården, og Christen har dobbeltnavnet Pedersen Piil (Piil, Pil, Pihl).

Christen bliver gift med Karen Andersdatter omkring 1647. Hun er født ca. 1628, men hendes forældre er ukendte. De har følgende børn:

Hans	c 1648 – 1733	Gårdmand og Holstførster på V. Pilegård, Klemensker gift med Maren Hansdatter
Anders	c 1650 – eft. 1701	Korporal i det Bornholmske Landeværn
Anna	c 1651 – eft. 1699	Levned ukendt
Kirsten	c 1651 – 1724	Gift med Morten Mogensen, Gårdmand, Søndergård, Nyker
Birgitte	c 1653 – eft. 1699	Gift med Hans Rømmer, Kvartermester i Landeværnet
Karen Cathr.	c 1655 – eft. 1699	Gift med Hans Kofoed Hansen, Nylars
Bodil	c 1658 – eft. 1699	Gift med Hans Olufsen
Bertha	c 1661 – 1690	Gift med Niels Terchildsen, Gårdmand, N. Mulebygård, Nyker

Christen overtager gården efter sin far 1665. Men der er ingen kilder i hans periode på gården. Christen dør 1678 og der holdes skifte efter ham den 19. november 1678. Det er ikke bevaret. Der bliver givet tilladelse til, at gården igen skal takseres, og det skal afgøres, hvem der skal have sæderetten til gården. I denne 12-mands dom henvises til Peders skifte og den gamle samfrendedom. Den 20 november 1682 møder 12 mænd op på gården, og de syner bygninger, huse, ager, eng, mark og skov. Hele herligheden vurderes til 532 slettedaler og 3 mark. Karen får 40 slettedaler i "huspenge" og sønnen Hans 6 slettedaler for at have holdt og bekostet vurderingen. Resten fordeles mellem børnene i 2 broderlodder på 97 slettedaler 10 skilling og 2 2/16 penning samt 6 søsterlodder på 48 slettedaler 2 mark 5 skilling 1 4/5 penning. Den yngste søn Anders bliver efter bornholmsk skik givet gården. Indtil han bliver "lov voksen", skal storebroderen Hans drive gården for ham. Men Anders overtager aldrig gården, så Hans må have betalt ham ud. Ud over at være gårdmand bliver Hans også kongelig skovfoged på Bornholm.

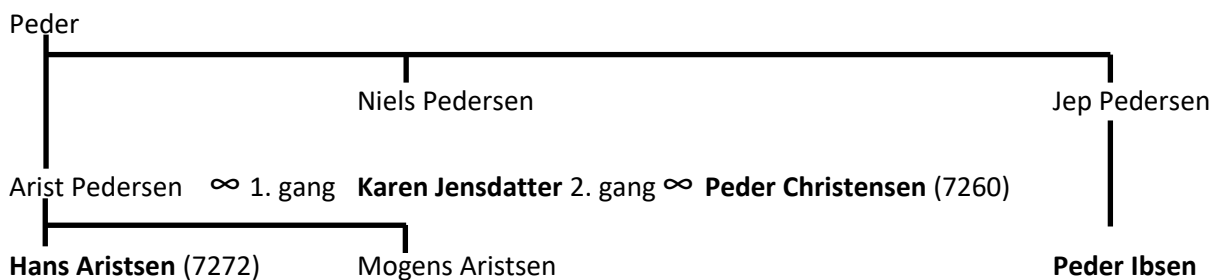

Klemens kirke 1870, før nedrivningen 1882

Retssag om arveretten til selvejergård nr. 69, Vester Pilegård i Klemensker.

I 1654 kom der en appelsag for retten i datidens højesteret i København kaldet Herredagen. Det er en appelsag fra Bornholm mellem bonden Peder Christensen fra Klemensker og Landsdommeren over Bornholm. Det drejer sig arveretten til selvejergård nr. 69 Vester Pilegård i Klemensker. Formuleringerne er noget knudret og gentager ofte sig selv. Så dette er ikke en nøjagtig gengivelse af teksten i Herredagens Dombog. For at gøre sagen mere forståelig er den omformuleret og givet en anden "form".

Ud fra de nævnte personer kan man opstille følgende familiære sammenhæng. Hovedpersonerne er fremhævet.

Baggrunden for sagen er, at Arist Pedersen og hans hustru Karen Jensdatter i 1619 køber Vester Pilegård af Niels Pedersen. Niels er den yngste søn og efter bornholmsk skik arver han gården efter sine forældre. Niels sælger dog gården til sin ældre bror for 35 rigsdaler. Klemens kirke har pant i gården for 163 ½ rigsdaler. Arist, og hustruen sælger hendes fædrene gård, og de indfrier al gæld. Den 16. marts 1620 bliver skødet læst på Nørre Herreds Ting. Ca. 1621 dør Arist Pedersen. Nu bliver det kompliceret. Den yngste søn Mogens arver retten til gården. Men Karen gifter sig igen med Peder Christensen, og de driver formentlig gården videre sammen. Så dør Mogens omkring 1632. Nu arver moderen halvdelen og sønnen Hans den anden halvdel. Hans giver dog afkald for al arv, og han giver sin mor og stedfar skøde på gården. Her opstår den egentlige problem. For ifølge loven skal det læses på tinge, før end det kan udstedes reelt. Her sker det omvendt.

På et tidspunkt blander en fætter til Hans Aristsen sig. På sin far Jep Pedersens vegne prøver han at få åbnet en sag på Nørre Herreds Ting sikkert før 1652. Men sagen bliver afvist. I stedet får han åbenbart overtalt sin fætter Hans Aristsen til at prøve at få gården, ved at føre en sag om at skødet er ulovligt. Det lykkes og de får lov til at føre sagen til tinge, og Peder Ibsen procederer for ham. Der bliver nedsat et 12 mands udvalg, som dømmer at gården tilhører Karen og Peder. Det stopper ikke Peder Ibsen. Han fører sagen for Bornholms Landsdommer. Her bliver det lidt forvirrende. For tilsyneladende er Landsdommeren død, og hans arvinger overtager posten. Med list og private besøg hos landsdommerens arvinger vinder Hans Aristsen nu sagen. Karen hans egen mor og Peder hans stedfar bliver dømt til "gansche wild fremmede folch der til at være". Hans Aristsen skal have skødet og en erstatning på 10 rigsdaler.

Peder Christensen tager sagen i sin hånd, og sender en appel til Herredsdagen. Sagen er udateret men i 1654 bliver sagen taget op. Det er ikke helt klart om sagens involverede er stede, men det virker i nogle passager, som om dommeren taler direkte til Hans Aristsen og Peder Ibsen. Hele sagen bliver gennemgået inklusiv begge domme fra Nørre Herreds Ting, Landstinget og historikken om salg, køb og gældsindfrielse. Det fortælles også at Karen og Peder har forbedret gården for mere end 250 rigsdaler. Konklusionen bliver at al arveret efter bornholmsk skik bliver overholdt, og at det oprindelige skøde er gyldigt.

Dommeren lægger ikke fingrene imellem. Sønnen Hans bliver kaldt uvederhæftig og dommeren siger at "det vere mod Gud og al verslig ret, at sønnen schulle begiere sign egen kiödelige Moder af Gaarden". Peder Ibsen bliver også læst og påskrevet. Han bliver beskyldt for ulovligt at procedere i sagen og for "billig aarsag

sig have paatagit sig denne sag at driffue (drive), och rippe den gamle bedagede Moder til stor bedröffuelse (bedrøvelse) og omkostning". De dømmes hver i sær til at betale 20 rigsdaler i erstatning.

Så er den helt afsluttet. Men hvorfor opstod den og hvad med bagefter. Den egentlig årsag er vel griskhed. Peder Ibsen var fæstegårdmand i Klemensker. Dvs. han ejede ikke sin gård selv, men var fæster under Kongen. Det er mere usikkert med Hans Aristsen. Men der står, at han var samfrende med sin mor og stedfar. De har altså drevet gården sammen, men det var Karen og Peder som ejede den. Når moderen døde, så ville gården tilfalde Peder. Hans ville kun arve sin del af løsøret – altså moderens ejendele.

Det har næppe været familieidyl på Vester Pilegård fra sagens start til slut. Så hvor har Hans Aristsen boet efter at gården endelig tilfaldt mor og stedfar ? I jordebøgerne for 1662 og 1668 har Peder Christensens søn Christen Pedersen overtaget gården. I samme jordebøger har Hans Aristsens søn Rasmus Hansen selvejergård nr. 55 i Klemensker. Det er vel sandsynligt, at det er her at Hans opholder sig. Desværre er der ingen kilder for perioden 1651 til 1661. Peder Christensen dør 1665 og Hans Aristsen dør 1678.

Interessant er det, at vi stammer fra begge halvbrødre Hans Aristsen og Peder Christensen. Hvordan de har haft det sammen, ved vi ikke noget om. Der gik 120 år før deres henholdsvis tipolde- og tiptipoldebørn blev gift 1784 i Rønne. Gad vide om de viste noget om denne sag ?

7264

Hans Jensen

3632

Rasmus Hansen

ca. 1629 - 1707

3633

Anne Pedersdatter

f. 1639 - 1687

s 51

1816

Jens Rasmussen

ca. 1657 - 1733

1817

Elisabeth Jensdatter

? - 1715

s 53

908

Peder Jensen

1687 - e. 1751

909

Elisabeth Poulsdatter

1693- f. 1771

s 56

454

Poul Pedersen

ca. 1733-1772

455

Signe Mogensdatter

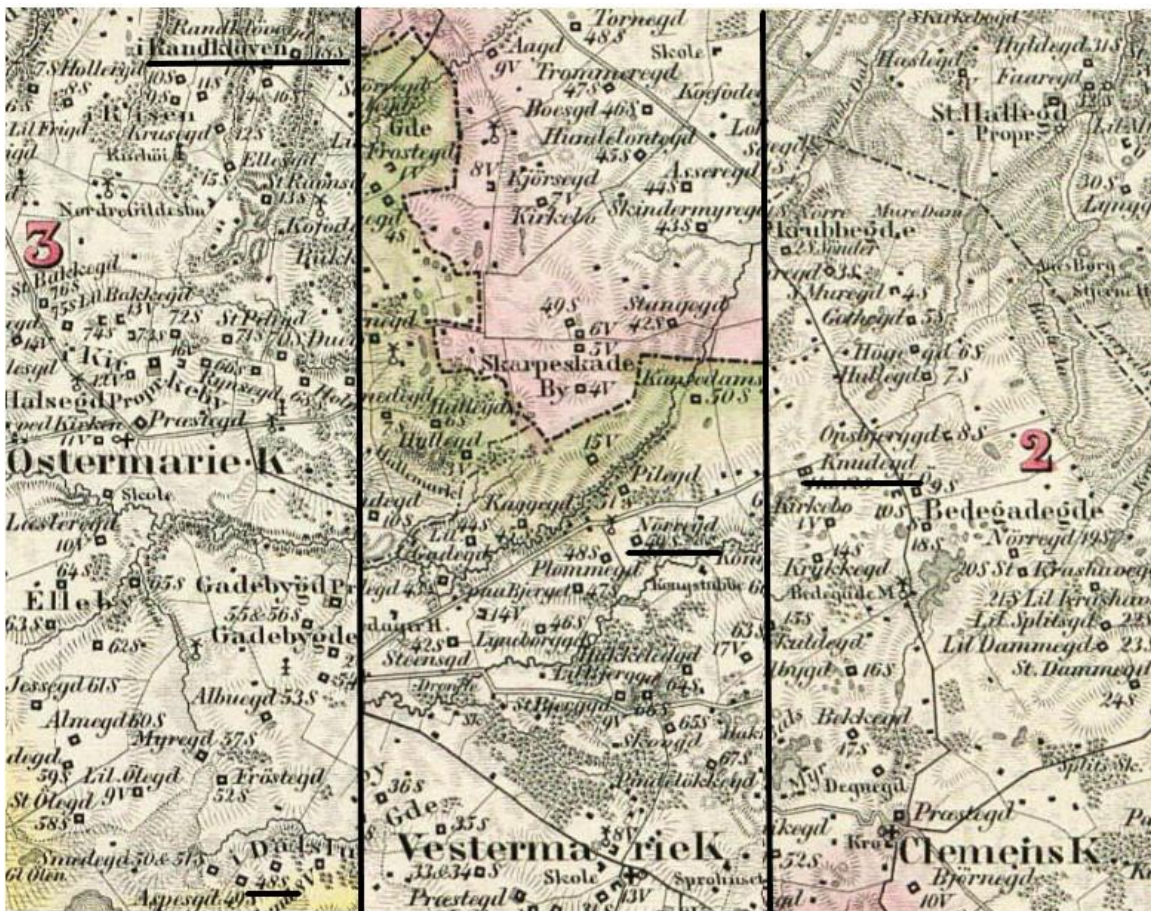
ca. 1730-1807

s 67

227

Anne Kirstine Poulsdatter

ca. 1765 - 1829

Hans Jensen**7264**

Hans Jensen betaler skat for 18. selvejergård Randkløvegård i Østermarie sogn 1622-1650. Hans forgænger er Peder Jensen, som der ikke er påvist slægtsforbindelse med. I lensregnskabet betaler Hans 5 skilling i stedsmål 1649 af ukendt årsag, og bliver kaldt forrige sandemand. Der er 4 gårde, som tidligt bliver kaldt "i Randkløve". 17. og 18. selvejergård beholder navnet. Han nævnes i tiendelisten 1651 samt jordebøgerne 1658 og 1662. Svenskerne sætter i 1658 betaling af landgilde i rede penge. Her skal Hans betale 16 daler 9 øre 4 penninge. Men tilbage på danske hænde i 1662 bliver betalingen igen sat i naturalier; 3,5 pund 6 mark smør, 1 tønne rug, 1 tønne 1 skæppe byg, 1 tønne 3,5 skæppe havre, 1 får, 1 gås, 2 høns 5 læs ved og 1 læs limsten. Hans nævnes ikke efter 1662. Hans' hustru er ukendt. Men han må have mindst 1 søn:

Rasmus

c 1629 – 1707

Gårdmand, Randkløvegård, Østermarie

Rasmus Hansen og Anne Pedersdatter**3632-3633**

Rasmus nævnes første gang den 13. juni 1676 i restancelisterne i Øster herred Tingbog. Han skylder 4 daler 1 mark 15,5 skilling for 1675. Det lader sig ikke afgøre præcis hvornår han har overtaget gården. Hans første søn er født ca. 1657, og han driver sikkert på det tidspunkt gården sammen med sin far.

Rasmus bliver gift med Anne Pedersdatter omkring 1657. Hun er datter af Peder Erichsen fra Hullegård i Østermarie. De har 7 kendte børn:

Jens

c 1657 – 1733

Gårdmand, først Lausgård senere Nørregård, Østermarie, gift med Elisabeth Jensdatter

Hans

c 1661 – 1694

Gårdmand, Randkløvegård (slg. 17), Østermarie, gift med Anne Mortensdatter

Boel

Gift med Anders Jacobsen, Skomager, Østermarie

Sidsel

c 1668 – efter 1690

Levned ukendt

Inger

c 1671 – 1738

Gift 1. gang med Jørgen Hansen, Gårdmand, Randkløvegård (18. slg.), Østermarie

Gift 2. gang med Jep Hansen, Gårdmand, Munkegård, Åkirkeby

Peder

c 1672 – 1730

Gårdmand, Randkløvegård (18. slg.), Østermarie, gift med

Karen Espersdatter

Kirsten

c 1672 – 1692

Hjemmeboende

Rasmus er nævnt på Randkløvegård 1679 i tingbogen, 1681, 1689 og 1696 i jordebogen og 1687 i skifteprotokollen. Den 8. november 1691 er han fadder til sønnen Hans' søn Peder i Østermarie kirke. Anne dør 1687 og hun begravnes den 4. februar på Østermarie kirkegård. Der holdes skifte den 25. maj. Ved skiftet er der følgende dyr på gården: 3 stude, 2 køer, 4 kvier, 4 hopper, 2 føl, 13 får med nogle lam 1 galt, 2 søer, 1 orne, 4 gæs og 1 gase. Der er 109 slettedaler i overskud. Men da den ældste søn og datter ved deres ægteskab har modtaget en del medgift af hjemmet, så er de i forening med værgerne og faderen blevet enige om, at de 3 ugift søstre skal have hver 28 slettedaler i medgift. Til gengæld må faderen beholde gård og indbo, mod at yde rente indtil pengene skal betales. De 3 yngste døtres værger er deres morbrødre Jens, Lars og Hans Pedersen.

Rasmus er "kun" 58 og bliver muligvis gift igen med én Karen. Desværre er vielser i Østermarie først bevaret fra 1691. Den 29. september 1694 døber én Rasmus Hansen en søn Hans. Det er syv måneder efter, at vor Rasmus Hansens søn Hans er død, og derfor kunne være opkaldt efter ham. Karen dør i barselssengen og begravnes den 3. oktober 1694 og den lille søn begravet den 2. december 1694. Der er ikke noget skifte efter Karen, og det kan ikke bevises, at de 2 Rasmus Hansen er den samme person. Den yngste søn Peder bliver sikkert på gården og driver den sammen med faderen. Rasmus dør 1707 ca. 76 år gammel og begravnes den 30 marts 1707 på Østermarie kirkegård. Der afholdes ikke skifte, da alle arvinger er myndige. Yngste søn Peder arver gården.

Jens Rasmussen og Elisabeth Jensdatter

1816-1817

Ved sin mors skifte 1687 er Jens Rasmussen allerede etableret som gårdmand i Østermarie. Samme år nævnes Jens første gang i Østermarie kirkebog ved hans første barns dåb. Jens er formentlig gift 1-2 år inden med Elisabeth Jensdatter. Hun er datter af Jens Pedersen Munch på Munkegård i Ibsker.

De får mindst 4 børn:

Peder	1687 – 1751-71	Gårdmand, St. Knudegård, gift med Elisabeth Poulsdatter
Jens	1689 – 1727	Knudsker/Østerlars, gift med Anne Hansdatter
Hans	1691 – 1739	Gårdmand, Stensgård, Åker, gift med Margrethe Larsdatter
Anne	c 1693 – efter 1733	Gift med Mons Nielsen, Klemensker

De tre første børn er døbt i Østermarie kirke mens Jens er gårdmand på 48. selvejergård. Men mellem 1691 og 1694 flytter familien til 49. selvejergård Nørregård i Vestermarie. Her er kirkebogen ikke bevaret for perioden, og derfor kendes datteren Annes fødselsår ikke præcist.

Jens er den 22. september 1689 fadder til Elisabeths søster Kirstines søn Peder Madsen og den 28. maj 1713 til hans søster Ingers søn Rasmus Jepsen i Østermarie kirke. Elisabeth er fadder 3 gang i Østermarie kirke. Den 2. oktober 1687 til hendes søster Kirstines søn Jens Madsen, den 25. marts 1688 til hendes søster Boels søn Peder Hansen, og den 8. november 1691 til Jens' bror Hans' søn Peder Hansen.

Jens er værge den 6. februar 1694 for Peder Hansen hans bror Hans' søn ved skiftet efter broderen. Igen den 19. april 1706 for er han værge for Simon Madsen hans hustrus søster Kirstines søn ved skiftet efter manden Mads Hansen.

Elisabeth dør 1715 og der holdes skifte den 14. februar. Skiftet er småt og gnidret skrevet. Den ældste søn Peder er flyttet hjemmefra, mens de 3 andre søskende stadig bor hjemme. Der er et overskud på 226 slettedaler 2 mark. Jens beholder halvdelen. Den anden halvdel bliver fordelt ligeligt med 37 slettedaler 3 mark til hver. Det er lidt usædvanligt at sønner og døtre får samme arvelod, men det aftales ind imellem.

Ved hendes skifte er det sidste gang at Jens nævnes på Nørregård. Han dør 1733 og begravnes den 26. september på Åkirkeby kirkegård. Han har i 4 år boet hos sin søn Hans på Stensgård i Åker sogn. Der afholdes skifte den 26. september 1733. Desværre er det knudret formuleret. Men jeg læser det sådan, at sønnen Hans har overtaget Nørregård i Vestermarie mod et pantebrev på 90 slettedaler. Der skal betales rente for 4 år, Hans slipper for at betale den mod, at han har haft sin far boende. Jens har intet løssøre og ingen gæld. Overskuddet på i alt 45 slettedaler efter skifteomkostninger og begravelse deles med 10 slettedaler 9 mark 19 skilling til hver søn og 5 slettedaler 4 mark 18 ½ skilling til datteren Anne.

Peder Jensen og Elisabeth Poulsdatter

908-909

Peder Jensen blev døbt i Østermarie kirke den 8. maj 1687. Gudmoderen var ingen ringere end den adelige Lisbeth Akeleje, som var 2. hustru til Bornholms befrier i 1658 Kaptajn Jens Pedersen Kofoed. Peders farfar var 1 af 5 faddere. Den 2. december 1703 er Peder selv fadder til Kirstine Jørgensdatter, hans faster Ingers datter.

Den 28. september 1711 betaler Peder 5 rigsdaler i kendelsespenge (afgift) for den 11. selvejergård, Store Knudegård i Klemensker. I sammen år må han være blevet gift med Elisabeth Poulsdatter døbt den 2. april 1693 i Rutsker kirke, som datter af Poul Aredsen og Karen Hellisdatter på Pilegård i Vestermarie. Store Knudegård var Poul Aredsens stedfars gård.

Peder og Elisabeth får mindst 6 børn:

Elisabeth	c 1711 – 1757	Gift 1. gang med Ole Clausen, Rutsker Gift 2. gang med Anders Mogensen, Husmand, Klemensker
Elisabeth	c 1712 – efter 1771	Gift med Peder Andersen Kure, Gårdmand, Klemensker
Kirstine	? – 1765	Gift 1. gang med Peder Esbensen, Gårdmand, Klemensker Gift 2. gang med Lars Andersen, Gårdmand, Klemensker
Karen	? – efter 1762	Gift med Jørgen Larsen, Gårdmand, Klemensker
Anne	c 1726 – 1765	Gift med Anders Hansen, Tingsted, Vestermarie
Poul	c 1733 – 1772	Gårdmand, Klemensker, gift med Signe Mogensdatter

Elisabeth nr. 2 er gift med sin mors fætter Peder Andersen Kure.

Peder bliver nævnt mange gange i skifteprotokollerne:

14.02.1715	Arving til hans mor
11.05.1720	Lavvæрге for Maren Hellisdatter, hans mormors søster
12.03.1727	Væрге for Rasmus Jensen, hans bror Jens' søn
17.06.1730	Væрге for Kirsten Pedersdatter, hans farbror Peders datter
05.10.1733	Arving til hans far
17.03.1738	Væрге for Kirstine Jørgensdatter, hans søster Karens datter
16.03.1745	Væрге for Karen Andersdatter, hans søster Kirstines barnebarn
10.12.1751	Lavvæрге for Elisabeth Pedersdatter, hans ældste datter

Elisabeth var fadder den 10. april 1712 i Knudsker kirke til Carl Jensen, Peders bror Jens' søn.

I to såkaldte "specifikationer over gårde" fra 1737 og 1741 ejer Peder stadig Store Knudegård. Sidste gang han nævnes i en kilde, er som lavvæрге for hans datter den 10. december 1751. Her efter er kilderne tavse omkring både Peder og Elisabeth. Sønnen Poul nævnes første gang på gården i 1757. Peder og Elisabeth kan så være gået på aftægt, eller de kan være døde. I Oeders Efterretninger (OE) fra 1771 nævnes de ikke, og de må derfor være døde inden.

Poul Pedersen og Signe Mogensdatter

454-455

Poul er født ca. 1733 på Store Knudegård i Klemensker. Der var ikke noget skifte efter forældrene, men som eneste søn har han arvet gården Store Knudegård. Før 1756 er Poul blevet gift med Signe Mogensdatter født ca. 1730 på Damgård i Klemensker, datter af Mogens Hansen og Karen Berildsdatter. De fik mindst 2 børn:

Else Cathrine	c 1759 – 1838	Gift med Husmand og Sergent Niels Christensen, Klemensker
Anne Kirstine	c 1765 – efter 1801	Gift med Pottemager Mads Hammer, Rønne

Poul er nævnt 3 gange i skifteprotokollen:

03.11.1757	Væрге for Hans Olsen, hans ældste søster Elisabeths søn
27.11.1758	Væрге for Kirstine Pedersdatter, hans søster Kirstines datter
11.05.1765	Lavvæрге for hans søster den yngste Elisabeth ved skiftet efter hendes mand

Desuden er han fadder 3 gange i Vestermarie kirke til hans søster Annas børn. Den 5. december 1752 til Hans Andersen, den 5. februar 1757 til Karen Andersdatter og den 25. marts 1763 til Kirstine Andersdatter.

Signe er fadder den 20. oktober 1754 i Østermarie kirke til Vibeke Christensdatter hendes faster Karens datter. Hun er gudmor den 17. marts 1756 i Rutsker kirke til Magdalene Andersdatter, hendes mands ældste

søster Elisabeths datter, og igen den 5. marts 1760 i Vestermarie kirke til Sidsel Andersdatter hendes mands søster Annas datter.

Ved OE i 1771 er Poul stadig gårdmand i Klemensker. Men allerede i 1772 dør han kun ca. 40 år gammel. Der afholdes skifte den 9. juni 1772. Ved skiftet er Jens Olsen Skov lavværgen for Signe. For datteren Anne Kirstine er værgeren Carl Jensen og for Else Cathrine er det Poul Pedersen Kure. Alle 3 værger er Pouls nevøer. Det bliver aftalt, at begge døtre får hver 200 slettedaler, som bliver stående i gården. Desuden forærede Signe til sin ældste datter Else Cathrine; to dusin sølvknapper til en vest med en rose på toppen, en sølvske med et englehoved på toppen, en tin suppeske mærket JOS og BJD 1709, 5 flade tin tallerkner mærket PPS og en tin ølkande. Til den yngste datter Anne Kirstine forærede hun en sølv "stob på en halv pægl" med københavnsk stempel og mærket MAS 1720, en sølv ske mærket LP, et fladt tin fad mærket MHS KBD 1751, 5 flade tin tallerkner mærket MHS KBD, et par tin lysestager med bornholmsk stempel og mærket MHS, et opredt seng, et fyrre skab med lås og hængsel og en ege væv med tilbehør. Alt sammen bliver hos moderen indtil de bliver gifte.

Mærkerne er spændende, fordi de siger noget om familierelationerne. PPS må være Poul Pedersen selv og MHS KBD må være Signes forældre Mogens Hansen og Karen Berildsdatter. Der imod giver JOS BJD, MAS og LP ingen mening i den nære familiekreds. Måske er det noget, som de har købt på en skifteauktion.

I en alder af ca. 40 år gifter Signe sig igen med Thor Pedersen. Han er døbt i Østerlars kirke den 4. marts 1745, som søn af Gårdmand Peder Larsen og Karen Hansdatter på Hallegård i Østerlars. Thor er altså 13 år yngre end Signe. Thor og Signe er ikke i familie med hinanden, men Thor er tipoldebarn efter både Peder Rasmussen (7274) og Christen Pedersen Piil (3630).

Signe og Thor får 1 barn sammen:

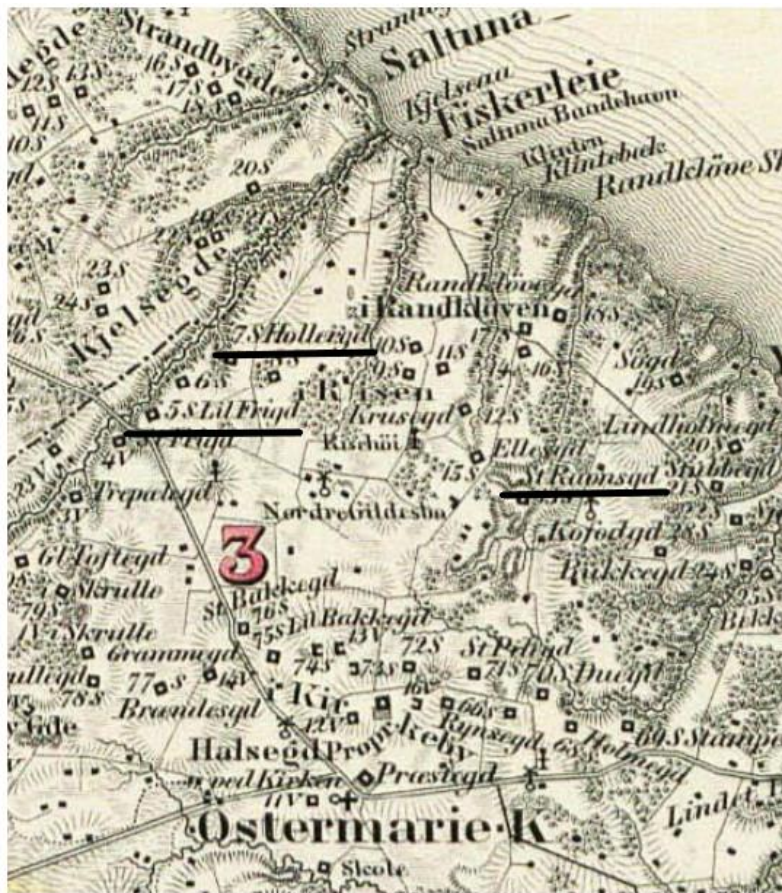
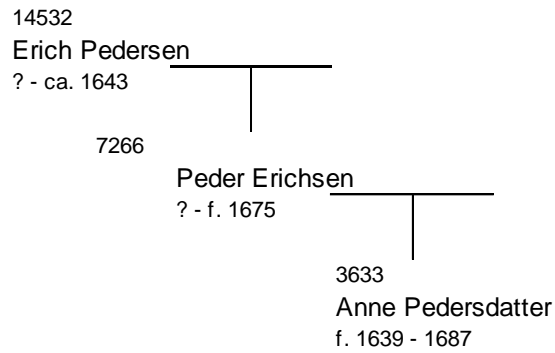
Poul Peder ? – 1805 Gift med Anne Margrethe Vallentinsdatter Kaas, Allinge

Thor er 2. yngste søn, og han har derfor ikke umiddelbart udsigt til faderens gård. Han må altså gifte sig til en gård, og det gøres nemmest ved at finde sig en enke. Men Thor overtager ikke gården. Det er derimod Pouls ældste datter Else Cathrine. Hun er jo kun 12 år. Til værgen er udnævnt hendes fætter Poul Pedersen Kure. Vi må formode, at Thor bliver såkaldt opsidder. Han skal drive gården, indtil hun bliver myndig eller gift. Hun beholder gården indtil 1786, hvor den bliver solgt til en Peder Pedersen. I FT 1787 er Thor nationalsoldat og undertagsmand (lejer) hos denne Peder Pedersen på Store Knudegård. Sønnen Poul Peder er tjenestekarl samme sted. Hvorfor gården bliver solgt, melder historien ikke noget om. Måske var Thor eller Else Cathrines mand Niels en dårlig gårdmand. Men det vides ikke.

I FT 1801 er Thor daglønner i Allinge, hvor de bor i Vestergade nr. 51. Den 16. marts 1806 er Thor fadder i Allinge kirke til Signe Margrethe Poulsdatter, hans søn Pouls datter. Poul Peder er blevet gift i Allinge kirke den 12. april 1805 i Allinge kirke med Anne Margrethe Vallentinsdatter Kaas. Men han dør allerede den 29. juli 1805. Datteren er født 8 måneder efter sin fars død. Thor er ved dåben kaldt Borger i Allinge, men hans beskæftigelse er ukendt.

Den 26. februar 1807 dør Signe i Allinge. Hun bliver begravet den 16. marts på Allinge kirkegård. Skiftet bliver holdt den 16. marts og viser, at der stadig var penge i familien. Thor er med værgen og steddøtres ægtemænd blevet enige om, at barnebarnet Signe Magrethe skal have 80 slettedaler og hver af de to steddøtre 40 slettedaler udbetalt til næste mikkelsdag (29. september).

Thor gifter sig igen med Margrethe Jørgensdatter med ukendt forhistorie. De får ingen børn sammen. Thor dør i 1816 som husmand, og han bliver begravet den 22. april på Klemensker kirkegård.

Ejerskabet af 3 gårde kan følges i skattemandtal 1610-1659 og jordebøger 1598-1617, 1658, 1662. Det giver følgende navnerækker:

LI. Frimandsgård, Østermarie

Erich Pedersen	1598-1606
Jep Lauridsen	1610-1620
Peder Erichsen	1622-1626

Hullegård, Østermarie

Niels Pedersen	1598-1606
Erich Nielsen	1610-1643
Peder Erichsen	1643-1673

Ravnsgård, Østermarie

Poul Axelsen	1598-1606
Erich Pedersen	1610-1626
Peder Erichsen	1627-1630
Erich Pedersen	1631-1642
Axel Poulsen	1643-1647
Jens Erichsen	1648-

Erich Pedersen

14532

Erich nævnes i jordebogen 1598 og 1606 på 5. selvejergård. Lille Frimandsgård i Østermarie (se side 74). Den gård opgiver han til fordel for sin søn Peder. Den bliver dog formentlig lejet ud til Jep Lauridsen 1610-1620, da Peder først overtager gården cirka 1622. Til gengæld nævnes Erich fra 1610-1642 på 13. selvejergård Ravnsgård. Hvordan han er kommet til gårdene vides ikke. De kan være købt eller arvede, men det forbliver gisninger. Erich og sønnen Peder må drive Ravnsgård sammen en periode. Erich nævnes på gården 1610-1626, Peder 1627-1630 og Erich igen 1631-1642.

Erich Pedersen forsvinder ud af kilderne mellem Mortens dag 1642 og Skt. Hans 1643. Han er formentlig død. Han har kun 1 kendt søn **Peder**.

Peder ? – før 1675 Gårdmand på 3 gårde i Østermarie

1643-1647 nævnes Axel Poulsen på Ravnsgård. Han kan være en lejer, men han kan også have giftet sig med Erich Pedersens enke. Så er han opsiddet på gården. Peder Erichsen har Hullegård, så det bliver barnebarnet Jens der overtager gården. Det gør han når han bliver 25 år. Det indikerer at Jens er født ca. 1623, da han overtager Ravnsgård 1648. Axel Poulsen overtager 10. selvejergård Munkegård, og dør efter 1662 på 63. selvejergård Vester Ellebygård, som han overtager senest 1658. Enkens navn og skæbne er ukendt. Det mærkelige er, at Axel Poulsons far Poul Axelsen havde gården 1598-1606 før Erich Pedersen. Det bliver næsten for meget, hvis Erich Pedersen har giftet sig med Poul Axelsens enke, hvor efter Pouls søn gifter sig med Erich Pedersens enke. Det vil i hver til fælde kræve, at Erich har haft 2 hustruer – den første som er Pouls enke og den anden som Axel gifter sig med.

Peder Erichsen

7266

Peder Erichsen kommer ind på scenen, da han overtager 5. selvejergård Lille Frimandsgård senest 1622. Han må være gift i samme periode, da ældste søn Jens er født ca. 1623. Ll. Frimandsgård opgives 1626 og forsvinder ud af familiens eje. Peder nævnes så 1626-1630 på faderens gård Ravnsgård. Af ukendt grunde er det faderen Erichs navn, som igen er på gården efter 1631. Men som tidligere skrevet, så driver de måske gården sammen. 1643 overtager Peder 7. selvejergård Hullegård efter én Erich Nielsen. Da det bliver nævnt som hustruen Gertruds gård i en 12-mands dom 1677, må det betyde at Peder gifter sig 2. gang med Erich Nielsens datter Gertrud. Det passer fint med, at yngste søn Hans fødes ca. 1642. Svigerfaderen Erich Nielsen havde Hullegård 1610-1642. I starten har han drevet gården med sin far Niels Pedersen. Niels Pedersen nævnes 1598 og 1606, men 1610-1614 nævnes han på skift med sønnen.

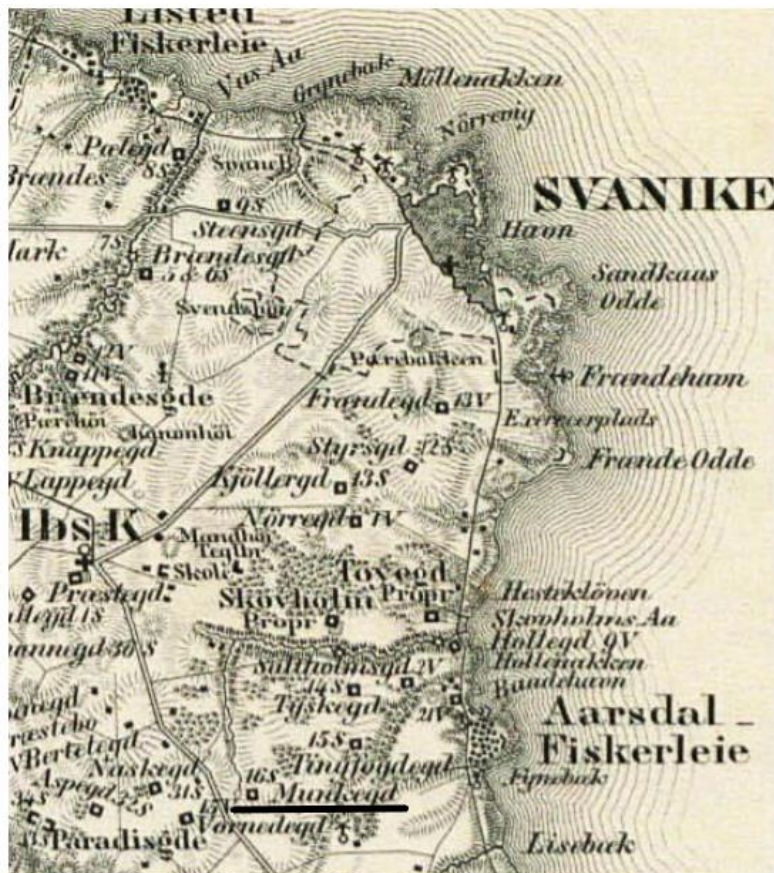
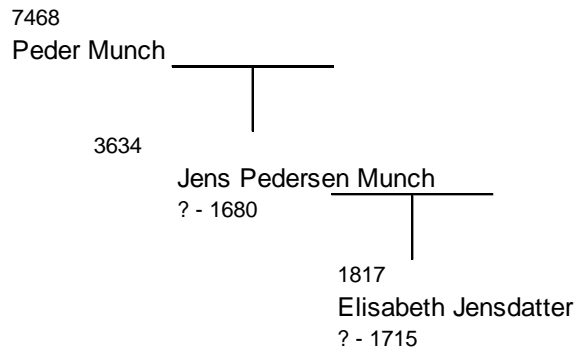
1629, 1639 og 1642 køber Peder udmarksjord og betaler henholdsvis 4, 2 og 12 rigsdaler i kendelsespenge (afgift). 1630 arver Peder en gård. Han betaler 4 rigsdaler i afgift. Det passer med, at Peder forsvinder fra Ravnsgård i 1631, men jeg har ikke fundet ud af hvilken gård det drejer sig om. Hvis han lejer den ud fra starten, kan det være svært at finde den rette gård. Peder Erichsen nævnes nu på Hullegård i Østermarie 1643-1662. I jordebogsregnskaberne nævnes han i 1665-1668, som en af de bønder i Østermarie, der betaler deres landgilde til "Frue Eva von Bülow". Ud fra tingbogen ses det, at han er død før 1675. Det skulle være en henvisning til et skifte den 29. oktober 1673, men den har jeg ikke kunnet finde. Peder Erichsen har 4 børn, som lever i 1677 ved 12-mands dommen.

I første ægteskab med ukendt:

Jens	c 1623 – 1699 Gårdmand, Ravnsgård i Østermarie
Laurs	c 1627 – 1690 Gårdmand, Risegård, Østermarie, gift med Kirsten Jensdatter
Anne	c 1630 – 1687 Gift med Gårdmand Rasmus Hansen, Randkløvegård (18. slg.), Østermarie

I andet ægteskab med Gertrud Erichsdatter:

Hans	c 1642 – 1709 Gårdmand, Hullegård, Østermarie, gift med Karen Bendtsdatter
------	--

Peder Munch

7268

Det er flere med efternavnet Munch på Bornholm. I jordebogen 1598 findes mindst 3 mulige forfædre;

Jens Munch på 31. selvejergård i Østerlars
Hans Munch på 38. selvejergård i Bodilsker
Jens Munch på 4. selvejergård i Åkirkeby

De 2 af dem har sønner kaldet Peder. Men det er umuligt at sige, hvem der er far til den Peder Munch, som 1635 betaler 4,5 daler i kendelsespenge for arv af 16. selvejergård – Munkegård – i Ibsker. Forgængeren på denne gård er Ole Ibsen, som betaler skat på gården fra 1610 til kyndelmisse 1636. Det kan være en svigerfar, morfar eller måske stedfar. Men det kan ikke afgøres, så historien må begynder med Peder.

Peder Munch arver som sagt gården 1635, og han betaler skat fra Mortensdag 1636 til listerne slutter 1650. Han nævnes i Tiendebogen 1651 samt Jordebøgerne 1658 og 1662. Peder er tilsyneladende en velhavende mand. I Hammershus Lens regnskabsbog er opført følgende dateret den 2. maj 1652 ” Annammet af Peder Munck i Ibscher Sogen aff 100 slettedaler hand paa renter haffuer tilstaaende - 2 mk 1 sk”. Dvs. at han har haft penge stående til forrentning, og han har betalt afgift af de penge.

Mere vides ikke om Peder. Hans hustru er ukendt, men måske har hans far heddet Jens, da hans eneste kendte barn er sønnen:

Jens ? – ca. 1680 Gårdmand på Munkegård, Ibsker

Jens Pedersen Munch

3634

Første gang Jens findes på Munkegård er i restancelisterne den 12. marts 1677 i Øster Herreds Tingbog. Han nævnes også den 8. marts 1680. Tredje og sidste oplysning om Jens er hans bryllup med hans 2. hustru den 5. januar 1668 i Åkirkeby kirke. Det er de eneste direkte oplysning, der findes. Men heldigvis er skiftet efter hans 2. hustru den 26. november 1721 fyldt med henvisning til ældre dokumenter.

Jens' var gift mindst 2 gange. Første hustru er ukendt, men der var mindst 3 børn fra 1. ægteskab:

Margrethe c 1656 – 1689 Gift med Gårdmand Niels Hansen, Ll. Engegård, Bodilsker
Elisabeth ? – 1715 Gift med Gårdmand Jens Rasmussen, Lausgård, Østermarie
Kirstine c 1666 – 1704 Gift med Gårdmand Mads Hansen, Lesleregård, Vestermarie

Ældste datters navn skifter mellem Margrethe og Martha.

Jens blev gift den 5. januar 1668 i Åkirkeby kirke med Margrethe Ibsdatter, født ca. 1649 og datter af Gårdmand Jep Lauridsen og Berete på Vasegård i Åkirkeby. I dette ægteskab var der yderligere 3 børn:

Birgitte c 1668 – 1737 Gift med Gårdmand Morten Larsen, Paradisgård, Ibsker
Peder c 1674 – 1694 Død som ung
Marild c 1679 – 1716 Gift med Jens Pedersen, Rønne

Der holdes skifte efter Jens den 12. juni 1680, som er død kort før. I en 12-mands dom dateret den 13. juni 1681 takseres gården og sønnen Peder erklæres som arving til gården. Enken Margrethe har giftet sig igen med Jens Hansen. Gården skulle derfor værdisættes, så Jens Hansen som opsidder vidste, i hvilken stand gården skulle afleveres til arvingen Peder. Peder dør imidlertid i 1694. Han er da hos sin søster på Lesleregård i Vestermarie, og der holdes skifte den 15. september 1694. Peder når altså ikke at overtage Munkegård. Jens Hansen køber nu de øvrige arvinger ud, og overtager gården helt. I et vidnebrev dateret den 8. december 1690 takker Jens Rasmussen i Østermarie for betaling af arv efter Jens Pedersen Munch på hans hustru og hendes søster Kirstines vegne. I skiftet efter hustruens broderen 1694, underskriver Jens

Rasmussen ligeledes, at de har fået hvad de kan tilkomme af Munkegård. De to skifter 1680 og 1694 samt 12 mands dom 1681 er ikke bevaret.

I Margrethes nye ægteskab med Jens Hansen er 2 børn:

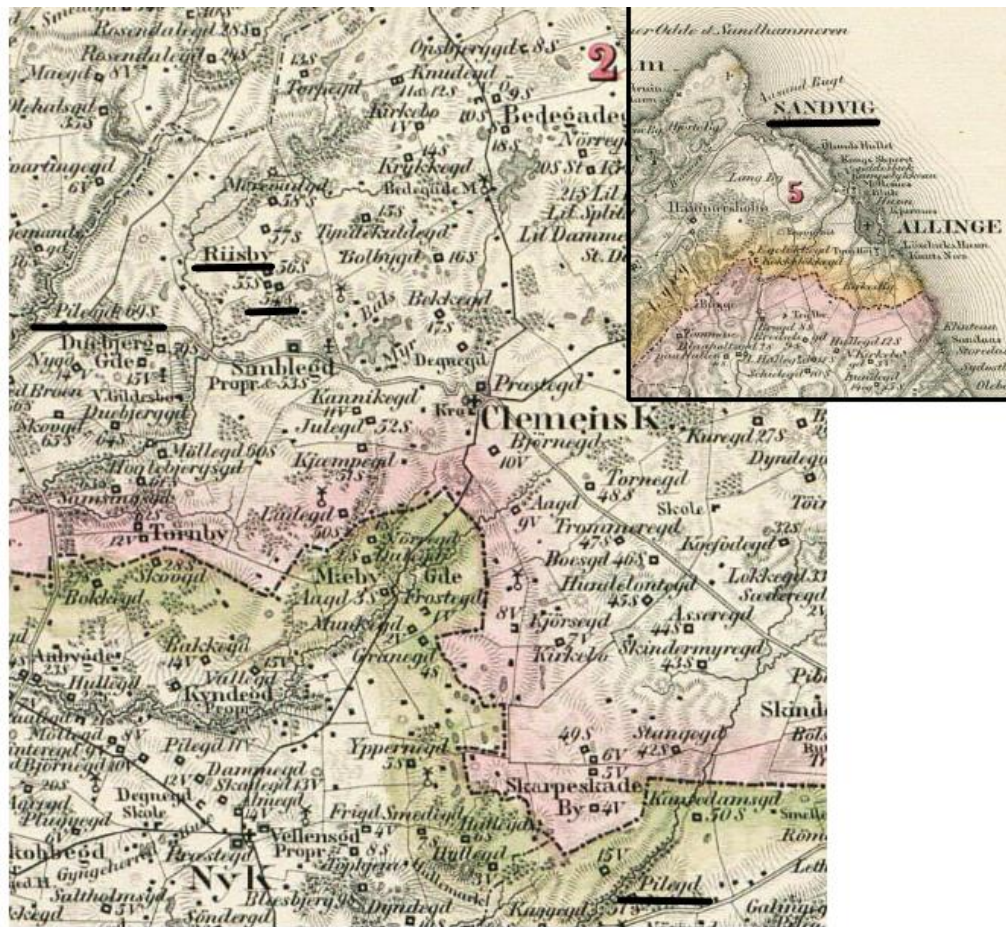
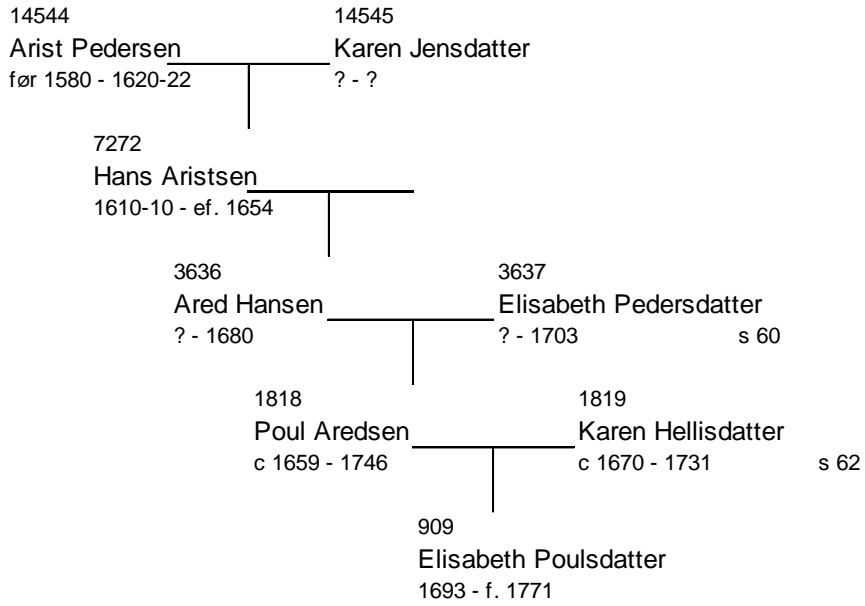
Anna	før 1687 – ?	Gift med Lars Hansen, Bodilsker
Karen	før 1687 – ?	Gift med Lasse Nielsen, Munkegård, Ibsker

Margrethe dør 1721 og bliver begravet den 24. november på Ibsker kirkegård. Der afholdes skifte den 24. november, som varer over 3 dage. Det er et stort skifte, som mest handler om gården og adkomstretten. Men hver af de 5 døtre får 142 daler 3 mark 5 skilling af løsøret.

Munkegårds skæbne bliver herefter lidt omtumlet. Det ligger i kortene, at Jens Hansens yngste datter Karen og hendes mand Lasse Nielsen skal overtage gården. Han har allerede i 1711 betalt kendelsespenge for gården. Men de har gjort regning uden vært. For ved Margrethes skifte står én Hans Nielsen frem og kræver, at det er ham, der har ret til gården. Hans Nielsen er søn af Jens Pedersen Munchs ældste datter Margrethe af 1. ægteskab og hendes mand Niels Hansen. Sagen bliver sendt til herredsretten. Ved Øster Herredsret den 26. januar 1722 bliver det besluttet, at sagen skal afgøres ved en såkaldt 8-mands dom. Parterne fremlægger deres synspunkter ved flere mødedage i herredsretten. Den 13. april 1722 falder dommen. De 8 mænd har takseret gården, de har set alle dokumenter og hørt på argumenterne. De beslutter at gården skal tilfalde den ældste datter af 2. ægteskab – Birgitte Jensdatter og hendes mand Morten Larsen på Paradisgård i Ibsker. Logikken skulle være, at fordi det var den afdøde søn, som skulle arve gården, så er det hans helsøskende, som kommer først til den såkaldte "sæderet og indløsningsret". Jens Hansen får lov til at blive på gården indtil Midfaste 1724 – altså 2 år, hvis han kan klare at passe gården på trods af "hans høje Alders dom". Vi får den oplysning, at mens Jens Hansen har haft gården, var den "af den skadelig ilde brand gandske opbrændt og Ruineret", og at Jens Hansen genopbyggede gården. Gården værdisættes til 360 slettedaler. Jens Hansens lod er halvdelen 180 slettedaler. Margrethes 4 døtre af begge ægteskaber tilkommer hver $\frac{1}{4}$ af det resterende. Men her slutter det ikke. I 1731 dør Lasse Nielsen, som skulle have haft gården. Han var udbygger på Munkegårds grund. Men det interessante er, at Hans Nielsen nu er gårdmand på Munkegård. Så det er lykkedes at overtage gården. Måske har han købt den af Morten Larsen.

Ibsker kirke

Peder**29088**

Takket være en appelsag ved højesteret i 1654, så får vi foræret en masse viden om denne gren af slægten (se side 44)

En ukendt Peder som er gårdmand på 69. selvejergård Vester Pilegård i Klemensker bliver gift med en ukendt hustru. De har 3 kendte børn:

Jep	? – c 1639	Måske gårdmand 1598-1639, Landsdommergården i Klemensker
Arist	? – c 1621	Gårdmand 1610-1620 på Vester Pilegård i Klemensker
Niels	? – c 1628	Måske gårdmand 1598-1628, Splidsgård i Klemensker (se side 72)

Peder dør før 1598 og hans enke gifter sig igen med Jens Pedersen, som er på Vester Pilegård 1598-1606. Som den yngste søn, har Niels arvet gården efter sin far. Jens Pedersen er såkaldt opsidder, og driver gården på Niels' vegne. Om Jens og hans hustru går på aftægt eller om Jens dør 1606-1610 vides ikke.

Arist Pedersen – Karen Jensdatter**14544-14545**

Det er imidlertid Arist der driver gården senest fra 1610. Da den yngste bror Niels allerede har en gård, sælger han Pilegård til sin ældre bror 1619 for 63 rigsdaler. Arist er blevet gift med Karen Jensdatter. De sælger hendes fædrene gård og bruger pengene til at indfri al gæld i Pilegård. Der skyldtes 163,5 daler til Klemensker kirke. Arist og Karen har 2 kendte børn:

Hans		Gårdmand
Mogens	? – c 1632	Ukendt levned

Arist dør mellem Mortens dag 1620 og Mortens dag 1621. Karen gift sig igen med Peder Christensen, der driver gården videre som opsidder for den yngste søn Mogens. Mogens dør dog ca. 1632, og så deles gården mellem hans bror Hans og hans mor Karen. Hans giver afkald på sin arvepart og han giver moderen og stedfaderen skøde på gården. Peder Christensen bliver på gården til sin død 1665. Karens død er ukendt. Hans' halvbror Christen Pedersen Piil overtager Vester Pilegård

Hans Aristsen**7272**

Hans må selv være gårdmand, og er vel den Hans Aristsen som betaler skat 1632-1636 for den 54. selvejergård, som er den ene af Risbygårdene i Klemensker. Hvad der sker efter retssagen står uvist. Hans' hustru er ukendt.

Hans har muligvis fået de 3 følgende børn:

Ared	? – 1690	Måske byfoged i Sandvig, gift med Elisabeth Pedersdatter
Lisbeth	c 1623 - ?	Gift med Mogens Pedersen, Gårdmand V. Rosendale, Rutsker
Rasmus	c 1627 - ?	Gårdmand på begge Risbygårde, gift med Anne Pedersdatter, datter af (7274) Peder Rasmussen, søster til Areds hustru.

De 3 børn er bygget på indicier alene. Rasmus og hans far, har begge relationer til Risbygård i Klemensker. Ared og Rasmus er gift med 2 søstre. Areds datter Anne gifter sig med Rasmus' søn Hans. Areds søn Peder gifter sig med Rasmus' datter Karen. Altså to par hvor de hver især er fætter og kusine gennem både deres mor og far !

Ared Hansen er næsten ukendt. Han har nogle ukendt relationer til den senere byfoged Hans Jørgensen. Ared var muligvis selv Byfoged i Sandvig. I Jordebogsregnskabet 1662-1663 bliver én "Arest Hansen" nævnt som byfoged, da han betaler Sandvigs kvægskat. "Arendt Hansen" var som byfoged af Sandvig 1 af 8 repræsentanter fra Hammershus Birk ved stændermødet den 19. januar 1659. Ared bliver gift med Elisabeth Pedersdatter. Børnene bliver nævnt i hendes skifte:

Hans	? – 1719	Bor i Sandvig, gift med Kirstine Nielsdatter
Peder	c 1659 – 1722	Gårdmand Kildegård, Olsker, gift med Karen Rasmusdatter
Poul	c 1659 – 1746	Gårdmand Pilegård, Vestermarie, gift med Karen Hellisdatter
Kirstine	? – efter 1742	Gift med Anders Kure, Gårdmand S. Kirkebogård, Klemensker
Anne	? – 1711	Gift med Hans Rasmussen, Gårdmand Hallegård, Klemensker

Sønnerne Hans og Peder er opkaldet efter bedstefædrene, så Kirstine og Anne er sikkert opkaldet efter bedstemødrene. Ared dør 1680 i Sandvig og der afholdes skifte den 31. marts 1680 iflg. en note i skiftet efter sønnen Peder. Her nævnes også et sølvbæger med 2 tulipaner på siden og en inskriptionen "HKS LPD 1681". Det må være en gave i forbindelse med Elisabeths 2. ægteskab med Hans Knudsen. De er gift 1681 sikkert i Sandvig eller Klemensker. Hans Knudsen var barnefødt i Rutsker af skånske forældre. Han var gårdmand på 11. selvejergård Store Knudegård i Klemensker. Den gård han nok har overtaget i 1652 iflg. et pantebrev dateret marts 1652. Hans dør 1701 og der afholdes skifte efter ham den 14. juni 1701. Han er barnløs, og der tages ved skiftet forbehold for slægtninge i Skåne. Det nævnes ikke, om der er fundet arvinger, eller om Anne som enke arver det hele. Ved skiftet opgøres både afdødes og enkens "ifareklæder", som er deres tøj. Ved ham bemærkes at "denne salige mand var en ældgammel mand, og I lang tid iche brugte nogen af sine Klæder, men meest laae ved Sengen, saa hafde hand iche Nylig sig nogen Ifareklæder ladet bekaaste, og huis viedere gamle Ifareklæder hand hafuer haftt, hafuer hand self for sin död bortgifuen till Almisse". Om enken står "Enchen beholder sine egne Ifareklæder, huilche effter som hun er en Ældgammel Hustru, var hendis klæder ogsaa ringe af værdi".

Til trods for at Elisabeth var "Ældgammel", så var der en gård ledig, og hun var et godt parti. Hun bliver derfor gift igen med Peder Olufsen. Elisabeth dør allerede 1703 og der afholdes skifte efter hende den 15. maj 1703. Peder Olufsen har jo nok giftet sig igen, men hans videre skæbne er ukendt.

Elisabeths børn arver hver et broderlod 19 daler 9 mark 6 skilling eller et søsterlod 9 daler 2 mark 6 skilling. Der er ganske mange dyr på gården; 11 heste, 1 fæl, 4 stude, 5 tyre, 7 køer, 11 kvier, 3 kalve, 1 orne, 2 søer, 3 galte, 21 får, 1 vædder, 4 gæs og 1 gase.

I kølvandet på Elisabeths skifte dukker en arvesag op. Allerede ved Hans Knudsens skifter dukker Hans Kofod Hansen op, og han gør krav på hans hustru Karen Christensdatters vegne. Hans Kofod påstår at Karens arv aldrig var blevet udbetalt. Arven var 20 slettedaler 3 mark 14 s plus 22 års rente 22 slettedaler 3 mark 12 skilling i alt 44 slettedaler 3 mark 10 skilling. Skifteretten afviser dog kravet på grund af den lange tid som er gået. Desuden påstår enken og hendes værge, at arven aldrig blev overdraget Hans Knudsen, men blev stående i boet hos Karens mor. Men her ender sagen ikke. Hans Kofod tager sagen til Nørre Herred Ting. Den 23. december 1701 bliver der afsagt dom. Elisabeth skal betale det fulde krav til Karen, da der ikke findes kvitteringer for, at Hans Knudsen har overdraget arven. Det blev imidlertid heller ikke enden på sagen. For ved Elisabeths skifte henvises der til en dom fra Højesteret, der endnu ikke er blevet afsagt. Den dom kan jeg desværre ikke finde, så hvad det hele ender med vides ikke.

Poul Aredsen – Karen Hellisdatter**1818-1819**

Poul Aredsens tidlige liv er ukendt. Han er født ca. 1659 måske i Klemensker, men Hans far dør i 1680 i Sandvig, da Poul er 21 år gammel. Han er blevet gift 1691-92 formentlig i Vestermarie kirke, hvor hans hustru Karen Hellisdatter stammer fra. Hun er enke efter Gudber Terchelsen, som døde 1691 på Frigård, den 15. vornedgård i Vestermarie. Gudber var søn af (3628) Terchel Pedersen. Hun kan kun have været gift i få år, da hun er født ca. 1670. Karen er datter af Gårdmand Hellis Jensen og Signe Jørgensdatter på Pilegård i Vestermarie. De får mindst 3 børn sammen:

Elisabeth	1693 – før 1771	Gift med Gårdmand Peder Jensen, Store Knudegård, Klemensker
Ared	1693 – 1749	Gårdmand på Pilegård, Vestermarie gift med Sidsel Pedersdatter
Hellis	1695 – efter 1725	Soldat på Christiansø, gift med Karne Erichsdatter

Børnene er alle født i Rutsker. Elisabeth og Ared er tvillinger. Poul må have haft en gård i sognet. Men da det er en relativ kort periode, er der ingen kilder til at fortælle hvilken. Det kan også være at han har lejet en gård. Han nævnes sidste gang i Rutsker den 11. januar 1698 ved skiftet efter sin svigerfar Hellis Jensen. Den 2. juli 1702 er første gang han nævnes på svigerfaderens gård 51. selvejergård Pilegård i Vestermarie. Det er vel sandsynligt, at Poul og Karen har overtaget gården ved Hellis Jensens død, selvom Karen ikke stod først i køen til gården.

Poul er nævnt i skifteprotokollerne:

11.01.1698	Værge for Maren Hellisdatter, hans hustrus søster ved skiftet efter deres far
22.06.1711	Værge for Elsebeth Hansdatter, hans søster Annes datter
04.12.1720	Værge for Villum Christensen, hans søster Annes søn
06.07.1722	Værge for Elsebeth Hansdatter, hans søster Annes datter
31.01.1731	Værge for Karen Jacobsdatter

Poul er fadder den 25. april 1723 i Knudsker kirke til Poul Aredsen hans søn Areds søn.

Karen er gudmor 3 gange;

02.07.1702	i Nyker kirke til Hellis Haagensen hendes søster Kirstines søn,
02.09.1708	i Nyker kirke til Signe Haagensdatter hendes søster Kirstines datter,
18.03.1722	i Knudsker kirke til Hellis Aredsen hendes søn Areds søn.

1731 dør Karen 61 år gammel. Hun bliver begravet den 7. november på Vestermarie kirkegård. Der er ikke noget skifte, så der har ikke været umyndige arvinger. Sønnen Ared køber gården den 22. november 1741 af sin far. Ved sin død 1746 bor Poul på aftægt hos sin søn 85 år gammel på Pilegård. Han bliver begravet den 20. april på Vestermarie kirkegård, uden at der bliver holdt skifte.

14548

Rasmus Larsen

? - ef 1617

7274

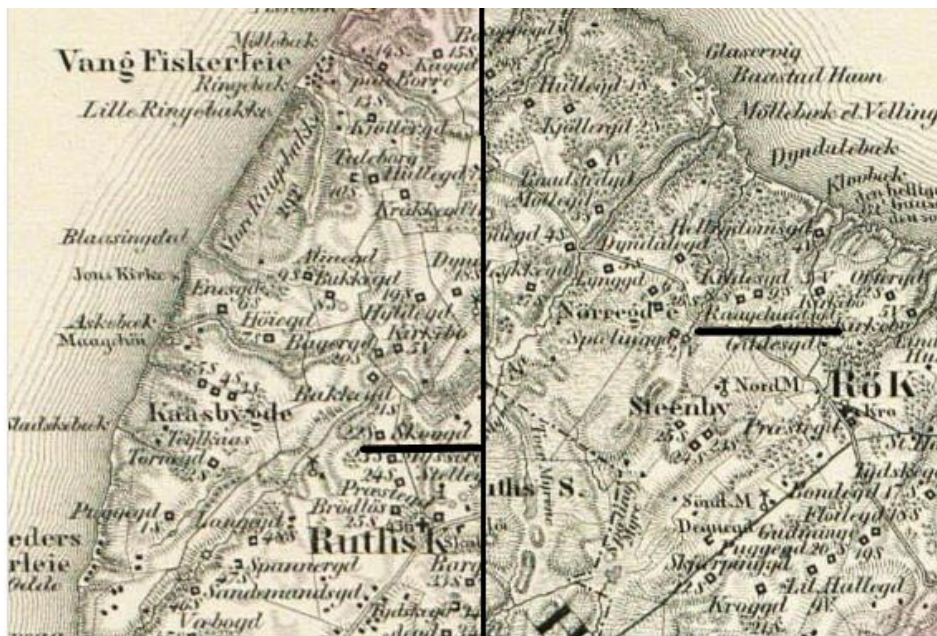
Peder Rasmussen

? - ef 1662

3637

Elisabeth Pedersdatter

? - 1703

Rutsker kirke før ombygningen 1877/1886

Rasmus Larsen**14548**

Rasmus Larsen er gårdmand på 8. selvejergård Rågelundsgård i Rø. Han nævnes på gården i jordebøger og ekstraskattemandtal helt fra 1598 til Sankt Hans 1642.

Hans hustru er ukendt, men de får mindst 4 børn:

Peder	? – 1662-80	Gårdmand, Skovgård i Rutsker
Hans	? – 1662-71	Gårdmand, Bakkegård i Rutsker
Laurids	? – 1662-80	Gårdmand, Rågelundsgård i Rø
Gertrud	? - ?	Gift med Niels Andersen, Gårdmand, Kirkebogård i Rutsker

Hvis ikke Rasmus er gået på aftægt, så dør han i 1642 mellem Skt. Hans og Mortensdag. For Mortensdag 1642 er det sønnen Laurids som har overtaget Rågelundsgård i Rø, som han beholder frem til mindst 1662.

Peder Rasmussen**7274**

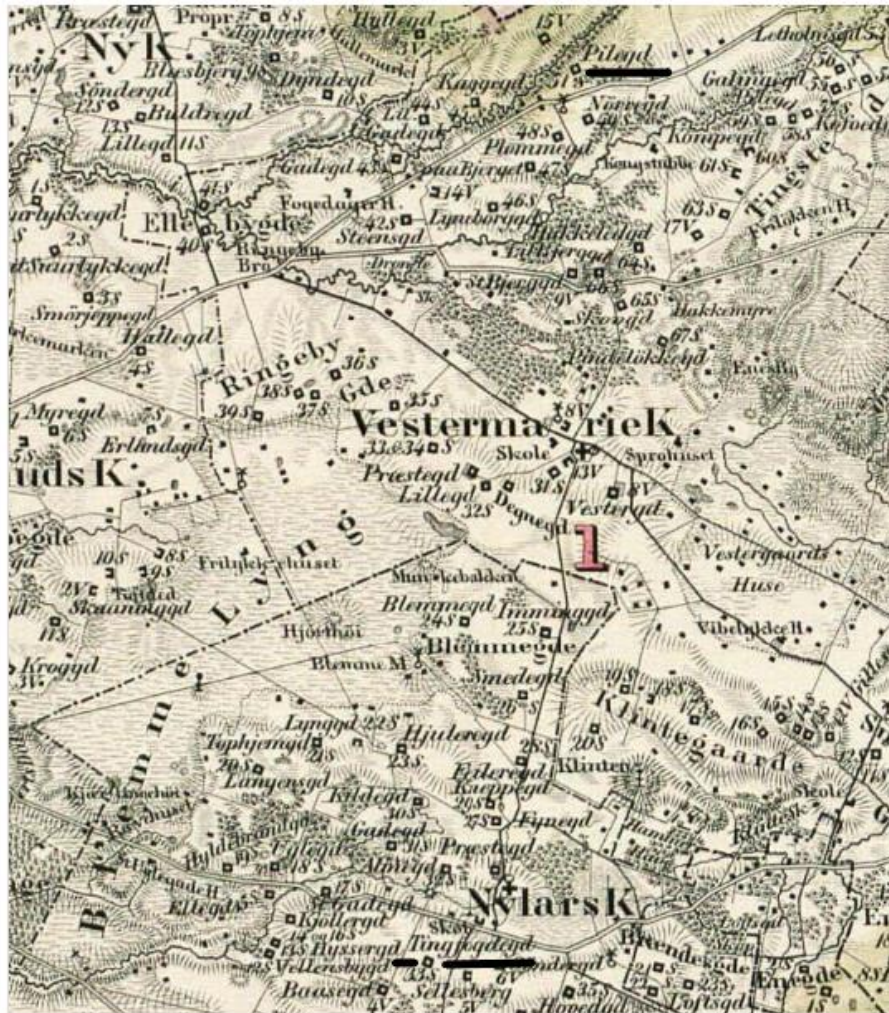
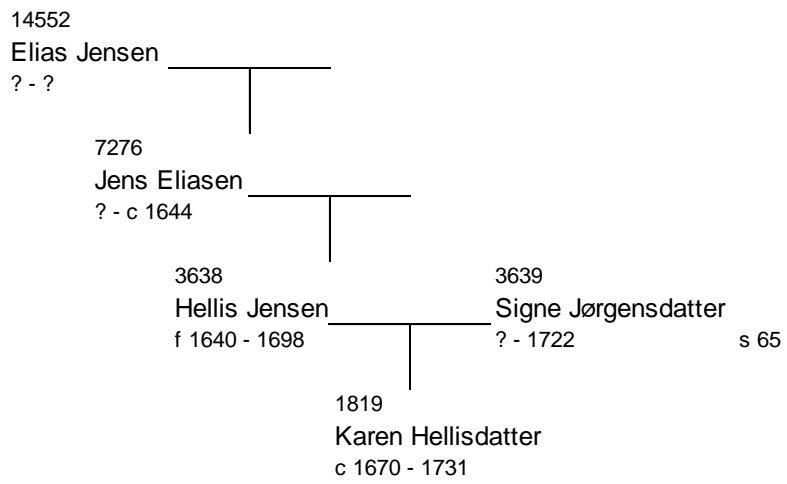
Den anden søn Peder Rasmussen driver 22. selvejergård Skovgård i Rutsker. Han nævnes første gang 1622 og helt frem til 1662. I 1658 og 1662 bruges gårdens landgilde som betaling til Oberstløjtnant Eckstein i den Bornholmske Milit. Det var helt normalt, at kongens skatter blev brugt som betaling af militærfolk på Bornholm. Disse gårde blev betegnet Officersgårde, men det havde ingen betydning i hverdagen.

Sammenhængen mellem Peder, hans brødre og far kommer frem i en sag på Nørre Herreds Ting. Thor Pedersen ejer 21. selvejergård Bakkegård i Rutsker. Thors far har købt gården af Hans Rasmussen. Det mener Hans Svendsen ikke er foregået korrekt. Så han kæmper på sin hustrus vegne for retten til at indfri gården (retten til at købe gården). Hans Svendsens hustru er Karen Pedersdatter, datter af Peder Rasmussen og altså niece til Hans Rasmussen, som solgte gården. Før en gård kan sælges ud af familien, skal den på Bornholm lovbydes. Dvs. at familien til Hans Rasmussen har forkøbsret. Det skal "kundgøres" forskellige steder f.eks. på kirkestævner af såkaldte tingbud. Enden bliver at Thor Pedersen vinder sagen og har ret til gården. Det interessante er, at et vidne er "en gammel mand" Mons Nielsen på Kåsbygård i Rutsker. Han er søn af Gertrud Rasmusdatter. Han beretter om de fire søskende og deres far, og at de alle 4 er fuldsøskende. Han sætter os på sporet af 2 af familiens gårde Rågelundsgård i Rø og Bakkegård i Rutsker.

Men bortset fra det så vides der ikke meget om Peder Rasmussen. Hans hustru er også ukendt, men de får mindst 5 børn;

Hans	c 1612 – 1690	Gårdmand, Skovgård i Rutsker
Elisabeth	? – 1703	1. gang gift med Ared Hansen, Sandvig 2. gang gift med Hans Knudsen, St. Knudegård, Klemensker
Anne	? – 1703	1. gang gift med Rasmus Hansen, Gårdmand, Risbygård, Klemensker, bror til Ared Hansen. 2. gang gift med Peder Hansen, Gårdmand, Tyndekuldegård, Klemensker
Karen	c 1631 – 1713	1. gang gift med Thor Larsen, Gårdmand, Tornegård i Rutsker 2. gang gift med Hans Svendsen, Gårdmand, samme sted
Bodil	? – efter 1686	1. gang gift med Mogens Hansen, Gårdmand, Kirkebygård, Østermarie, 2. gang gift med Hans Rasmussen

Igen bliver børnene samlet af forskellige kilder. Hans arver som eneste søn Skovgård efter sin far. Karen bliver knyttet til familien i sagen nævnt ovenover mellem hendes 2. mand Hans Svendsen og Thor Pedersen. Hans Svendsen er også værge for sin svigerinde Elisabeth ved skiftet efter hendes 2. mand Hans Knudsen. Anne og Elisabeth bliver gift med to brødre Ared og Rasmus Hansen. Bodil er den eneste, hvor tilhørsforholdet ikke er bevist.

Elias Jensen**14552**

Elias Jensen nævnes på 51. selvejergård, Pilegård i Vestermarie i jordebogen 1598. Herefter betaler han skat for gården 1610-1633 ifølge ekstraskattemandtallet. Men jordebøgerne 1606-1617 fortæller at en Jes Jespersen sidder på gården. Forklaringen kan være, at Elias har giftet sig med en datter af Jes Jespersen, og at de har drevet gården sammen i de første år. Elias har 2 kendte sønner:

Jens ? – c 1644 Gårdmand Tingfogedgård, Nylars
Hans ? – c 1647 Gårdmand Pilegård, Vestermarie

Elias forsvinder ud af listerne i 1634. Han kan være død, men måske er han blot gået på aftægt.

Jens Eliassen**7276**

Herefter bliver det hele lidt usikkert. Men Hans Eliassen overtager Pilegård og nævnes i 2 perioder 1633-36 og 1642-47 i skattemandtallet. Gårdens hartkorn er 8 tønder 1 skæppe 1 album 4/5 penning. Noget tyder på, at Hans dør barnløs. 1647-1662 er det Hans Christophersen som har gården. Han må være gift med Hans Eliasens enke.

Næsten samtidigt med at Hans overtager sin gård, overtager Jens Eliassen 33. selvejergård, Tingfogedgård i Nylars. Han er helt sikkert søn af Elias Jensen, som det ses senere. Hans nævnes i skattemandtallet 1636-44. Gårdens hartkorn er 10 tønder 2 skæpper 2 album 1 29/130 penning, Han dør formentlig omkring 1644. Det er midt i krigen med Sverige og perioder med pest. Han har mindst 2 sønner;

Hans c 1629 – 1704 Gårdmand, Tingfogedgård, Nylars, gift med Kirsten Mogensdatter
Hellis f 1640 – 1698 Gårdmand, Pilegård, Vestermarie, gift med Signe Jørgensdatter

Tilbage til Hans Christophersen så er han nu opsiddet på Pilegård i Vestermarie, og han lejer Tingfogedgård ud. Grunden til at jeg tror, at Tingfogedgård bliver lejet ud, er at gården skifter skattebetaler ofte; Mons Jensen 1645, Peder Nielsen 1646-47 og Mons Hansen 1648 til kort efter 1650.

Efter Jens' død gifter hans ukendte enke sig igen med Hans Espersen Smed på Smedegård i Østermarie. De får mindst 2 sønner:

Jep c 1645 – 1712 Gårdmand, Smedegård, Østermarie gift med Karne Jørgensdatter
Peder ? – 1692 Gårdmand og Smed, Risegård, Østermarie gift med Elisabeth Mortensdatter

Disse to sønner er kaldt Jep Hansen Smed, og Peder Hansen Due. Hans Espersen Smeds og den ukendt hustrus videre skæbne er ukendt.

Hellis Jensen og Signe Jørgensdatter**3638-3639**

Iflg. bornholmsk skik skal yngste søn overtage den bedste gård. Hans må være ældst, da han iflg. sin begravelse er født ca. 1629. Han overtager derfor Tingfogedgård i Nylars omkring sin 25 års fødselsdag i 1654. Han nævnes første gang 1658, og han har gården til sin død 1704.

Vi kender ikke Hellis' fødeår. Han nævnes i jordebogen 1680-81, men der er et stort spring ned til den forrige jordebog i 1662. Men 1665 betaler Hellis 4 rigsdaler i kendelsespenge. Et omtrentligt fødeår kunne være 1665 minus myndighedsalder 25 lig med 1640 eller før. Hvad der bliver af Hans Christophersen vides ikke. Så hvornår han dør efter 1662 eller forlader gården er ukendt. Men Hellis har nok overtaget Pilegård i 1665

Stavemåderne varierer mellem Hellis og Helias, og de er en bornholmsk variant af Elias. Han er som skrevet født ca. 1638-40. Hellis bliver gift med Signe Jørgensdatter, datter af Gårdmand Jørgen Hansen på Kantedamsgård i Vestermarie.

Kirkebogen er ikke bevaret for perioden, men de får mindst 9 børn:

Jens	? - ?	Tjener 1691 hos hans svoger Gudber Terchelsen i Vestermarie
Karen	c 1670 – 1731	Gift 1. g. m. Gudber Terchelsen, Gårdmand på Kuregård Gift 2. g. m. Poul Aredsen, Gårdmand på Pilegård
Boel	? – 1717	Gift med Esber Esbersen, Udbygger i Ringeby, Vestermarie
Hans	c 1673 – 1740	Bor i Nyker, Nylars og Rønne. Gift med Margrethe Hansdatter
Maren	c 1674 – 1720-22	Gift med Lars Hansen, Gårdmand på Bjørnegård, Klemensker
Kirstine	c 1674 – efter 1739	Gift med Haagen Hansen, Gårdmand på Topheimgård, Nyker
Anne	c 1681 – efter 1722	Gift 1. g. m. Christen Villumsen, Gårdmand på Ravns gård, Gift 2. g. m. Lars Esbersen, begge i Østermarie
Jørgen	c 1684 – 1727	Udbygger på Kongens Mark, Vestermarie, gift med Kirstine Andersdatter
Signe	? – 1727	Gift med John Erichsen, Klemensker

Elias nævnes i tingbogen den 19. oktober 1671 og den 23. maj 1672 på Pilegård. Han nævnes 1681 og 1696 i jordebogen og den 4. december 1691 i skifteprotokollen ved skiftet efter Mads Hansen. Den 07. juli 1692 er hans værge for sin halvbror Peder Hansen Dues søn Jens ved skiftet efter halvbroderen.

Hellis dør 1698, og der holdes skifte den 11. januar 1698. Gården har følgende besætning: 2 heste, 3 hopper, 5 køer, 3 stude, 1 kvie, 6 får, 2 lam, 2 gæs, 2 unge gæs, 2 søer og 2 galte. På gårdens grund er en vandmølle med kværn og møllehus samt et "udhus", som vel er et husmandssted. Ud over restancer på skatter og afgifter for 1697 er der gæld til Hans Madsen i Nyker sogn på 50 slettedaler. Løsørets overskud blev 66 slettedaler 2 mark og 8 skilling. Enken får halvdelen 33 slettedaler 1 mark 8 skilling. Den anden halvdel skal fordeles mellem børnene, dog sådan at de 2 ældste gifte søstre afstår fra arv. Moderen giver yderligere 50 slettedaler af jordepengene til deling mellem de yngste børn, som modsvarer dem medgift, de 2 ældste søstre har fået. Det nævnes at gården er Hellis' fædrene gård, og at han og hustruen selv har indfriet gården. Gårdens værdi var blevet fastsat ved en taksering 19. september 1644. Det må være i forbindelse med Hellis' fars død. Værdien var 237 slettedaler 2 mark. Fratrasket de 50 slettedaler er der halvdelen 93 slettedaler 3 mark til enken i jordepeng. Den sidste halvdel deles mellem alle børn i en broderlod på 15 slettedaler 2 mark og en søsterlod på 7 slettedaler 3 mark. Enken får lov til at beholde gården mod at betale 5 procent i rente til børnene.

Signe gifter sig igen med Rasmus Larsen. De får ingen børn. Signe dør 1722, og der holdes skifte den 19. oktober 1722. Her ses det, at hun døde hos sin datter Karen. Der er formuleret lidt uklart, men måske har hun boet i det såkaldte "udhus" på gårdens grund. Hun er blevet underholdt af sin datter og svigersøn. Der var ikke noget at arve. Rasmus Larsens videre skæbne er ukendt.

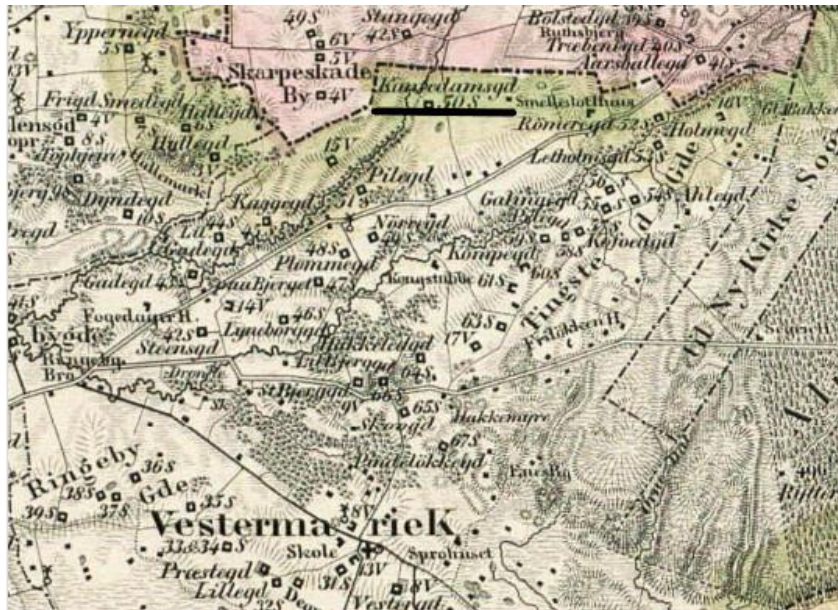

Eksempel på bornholmsk vandmølle

14556
Hans

7278
Jørgen Hansen
? - 1662-70

3639
Signe Jørgensdatter
? - 1722

Vestermarie kirke før nedrivning 1883

Hans

14556

Den 10. november 1690 holdes der skifte over Mads Hansens bo i Klemensker. Han havde fæstet på den 4. vornedgård - en af kongens gårde. Han var gift 3 gange, men han var alligevel barnløs. Ud over hans hustru er hans arvinger derfor hans søskende. Men hans 4 brødre er også døde. Kun hans søster Anne lever stadig. Derfor bliver alle hans nevøer og niecer nævnt. En af disse niecer er Signe Jørgensdatter gift med Hellis Jensen i Vestermarie. Da de 4 brødre er døde før 1681, er der hverken bevaret skifter eller indførsler i kirkebøgerne. Det bliver derfor et noget magert "skelet", som man kan stykke sammen om familien. Men takket være Mads Hansen, som er nævnt i andre skifter og især i en sag om 33. selvejergård i Klemensker, kan der stykkes lidt sammen.

En "ukendt" Hans har altså mindst 6 børn:

Mads	død 1690	Gårdmand på 4. fæstegård i Skarpeskade, Klemensker. Han var gift 3 gange. 1. gang med enken på 4. fæstegård i Klemensker Signe Jørgensdatter ca. 1649. Med fulgte også 33. selvejergård, som 1653 blev bortpantet for 100 rigsdaler "af nød". Barnløs.
Lars	død før 1690	Havde 1 søn og 1 datter, men ellers vides intet
<u>Jørgen</u>	død 1665-70	Gårdmand på 50. selvejergård, Kantedamsgård i Vestermarie
Jep	død 1668	Gårdmand på 39. selvejergård, Hakonsgård i Vestermarie. Gift med Kirstine Ipsdatter. Havde 1 søn og 7 døtre
Claus	død før 1680	Måske den Claus Hansen som har 15. fæstegård i Klemensker 1650-1662. Har 1 søn Jørgen Clausen, som er gift med Mads Hansens første hustru Signes ældste datter af hendes første ægteskab med Anders Pedersen.
Anne	død 1698	Gift med Daniel Snedker, Nyker.

Jeg har fundet flere bud på hvem, den ukendte Hans kunne være. Ingen af dem kan reelt bevises. Men det er interessant, at Claus Hansen overtager sin fæstegård efter Hans Clausen i 1650. Denne Hans har dog kun selv gården 1648-49, og det er ikke været muligt, at finde andre oplysninger.

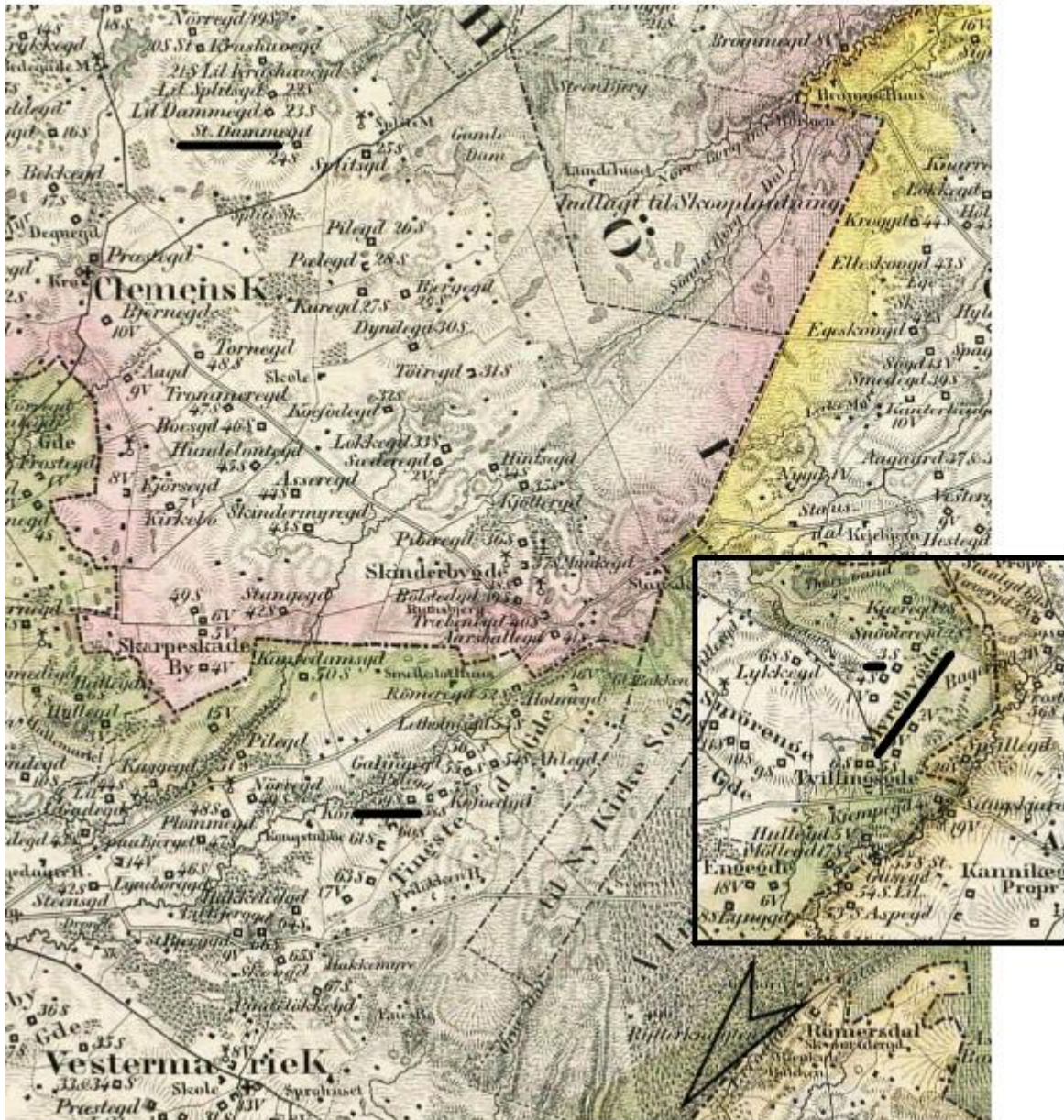
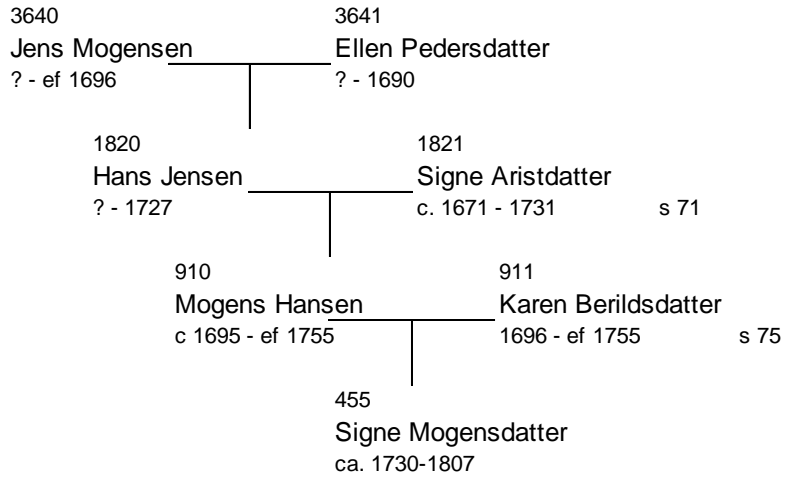
Jørgen Hansen

7278

Jørgen Hansen nævnes første gang i 1650 på Kantedamsgård i Vestermarie. Han nævnes igen i 1658 og 1662 i jordebøgerne, men så er det slut. Alle hans børn remses op i Mads Hansens skifte;

Jep	? – eft. 1700	Gårdmand, Skarpeskadegård i Klemensker, som han fæster 23. april 1680.
Hans	? – 1733	Bopæl i fiskerlejet Arnager i Nylars sogn. Gift med Elsebeth Madsdatter.
Ellen	? – 1690-1710	Gift med Jørgen Pedersen, Gårdmand, Sdr. Kirkebogård i Klemensker.
<u>Signe</u>	? – 1722	Gift med Hellis Jensen, Gårdmand, Pilegård i Vestermarie
Karen	? – eft. 1690	Gift med Jens Hansen Smed i Arnager i Nylars sogn.
Margrethe	? – eft. 1690	Gift med Hans Nielsen i Nyker.

I 1670 nævnes Hellis Jensen som værge for Jørgen Hansens børn i Vestre Herred Tingbog. Det er en sag om 34 slettedalers gæld i en obligation udgivet af Oluf Andersen i 1665. Den obligation må være udstedt til Jørgen Hansen, for at kunne være en del af børnenes arv, som Hellis Jensen prøver at få fat i. Altså må Jørgen Hansen være død i perioden 1665-1670. Det vides ikke hvem han var gift med. Fra 1671 er det én Niels Abrahamsen, som har Kantedamsgård.

Jens Mogensen og Ellen Pedersdatter

3640-3641

Jens Mogensen nævnes første gang i Vester Herreds Tingbog under restancelisterne. Den 19. oktober 1671 skylder han 7 rigsdaler og 13 skilling for året 1670, og den 23. maj 1672 2 rigsdaler 2 mark 14 skilling for året 1671. Han er bosiddende på selvejergård nr. 3, Nørre Myrebygård i Vestermarie sogn. I jordebogen nævnes han på samme gård 1681.

I hans søn Hans' skifte i 1727 står der, at Jens har mageskiftet gård med Rasmus Pedersen den 11. februar 1701. Men i jordebogen ses, at Jens betaler landgilde for selvejergård nr. 59, Store Pilegård i Tingsted i Vestermarie sogn allerede i 1689 og 1696.

Jens var gift med Ellen Pedersdatter, som formentlig også var fra Vestermarie.

Ud fra 2 skifter efter 2 af hendes søskende Ellen Pedersdatter og Anders Pedersen får vi følgende lille sammenhæng. En mand ved navn Peder, formentlig i Vestermarie, har haft 3 kendte børn;

Ellen	? – 1690	Gift med Gårdmand Jens Mogensen, St. Pilegård, Tingsted
Anders	? – 1705	Gårdmand, Bakkegård, Tingsted, 1. g. gift med Boel Larsdatter, 2. g. gift med Karen Jørgensdatter.
Hans	? – 1743	Gårdmand, Kronegård, Tingsted, gift med Karen Mortensdatter

Anders har pante- og skødebrev på sin gård dateret den 26. januar 1699, selv om han har drevet gården mindst siden 1681. Gården stod øde i 1672. Hans har ligeledes haft erhvervet sin gård i perioden 1681-1689. Endelig er der Jens Mogensens formand på St. Pilegård. 1658 og 1662 nævnes én Peder Olsen på gården. Det er fristende at tænke, at det kan være de 3 søskendes far. Men det er for spinkelt et grundlag.

Jens og Ellen havde 2 kendte børn;

Hans	? – 1727	Gårdmand, St. Pilegård, Vestermarie, gift med Signe Aristdatter
Kirstine	c 1675 – 1744	Gift med Michel Mogensen, Østerlars

Ellen dør 1690 og der holdes skifte den 7. september 1690. Boet gøres ikke op, men der indgås aftale om, at hvert barn får 40 slettedaler. Det er lidt usædvanligt og betyder, at skiftet ikke giver nogle særlig brugbare oplysninger. Jens nævnes ikke efter 1696.

Hans Jensen og Signe Aristdatter

1820-1821

Hans Jensen ved man ikke meget om. De 2 eneste kilder til at beskrive hans liv, er hans begravelse og hans skifte. Så første information er, at han er død i 1727 og begravet den 8. april på Vestermarie kirkegård. Skiftet efter ham er holdt den 30. april. I skiftet findes oplysninger om hans hustru og børn.

Hans er gift omkring 1690 med Signe Aristdatter. Hun er født ca. 1671 på Store Damgård i Klemensker, datter af Gårdmand Arist Pedersen. De fik mindst 5 børn:

Peder	c 1690 – 1755	Udbygger, Vestermarie, gift med Kirsten Olsdatter Kofoed
Mogens	c 1695 – 1759	Gårdmand, St. Damgård, Klemensker, gift med Karen Berildsdatter
Arist	c 1704 – 1758	Gårdmand, Dyndegård, Nyker, gift med Lisbeth Povlsdatter
Jens	c 1709 – 1752	Gårdmand, St. Pilegård, Vestermarie, gift med Anna Kofoed
Karen	c 1712 – 1768	Gift 1. gang med Mads Pedersen, Kirkebogård, Østermarie Gift 2. gang med Christen Christensen, Kirkebogård, Østermarie

Efter Hans' død gifter Signe sig igen med Claus Olsen Kofoed. Han er født ca. 1702 og derfor 31 år yngre end Signe. Han bliver opsidder på St. Pilegård i Vestermarie. De får imidlertid kort glæde af hinanden, da Signe dør allerede 4 år efter i 1737 ca. 60 år gammel. Hun begravnes den 14. august på Vestermarie kirkegård, og der holdes skifte den 25. august. Claus gifter sig igen med Karen Christensdatter, og flytter tilbage til sin fødegård Frigård i Vestermarie. Han dør 1759 og begravnes den 30. maj på Vestermarie kirkegård.

I Hans' skifte er dyreholdet: "Heste og hopper 4, Qveg; 4 køer, 2 stude og 3 kvier, 1 kvie kalv, 14 faar, 4 lam, 4 gæs og 1 gase, 2 galte og 2 søer". Desuden beskrives mageskiftet mellem hans far Jens Mogensen og Rasmus Pedersen dateret den 11. september 1701. Gårdene der blev byttet var 3. selvejergård Myrebygård og 59. selvejergård St. Pilegård begge i Vestermarie. Skiftets overskud var 192 daler 1 mark 12 skilling, hvor enken fik det halve. De to ældste sønner Peder og Mogens frasiger sig arv, og de to yngste beder om, at deres søster må arve lige lod. Arist, Jens og Karen arver altså hver 32 daler 4 skilling.

I Signes skifte er dyreholdet lidt større: "Heste og hopper 6, Qvæg; 5 køer, 2 kvier, 4 tyre, 1 tyre kalv, 2 kvie kalve, 15 får, 14 lam, 1 vædder, 3 gæs, 1 gase, 14 gæslinger, 2 galte, 3 søer, 4 pattegrise". Her beskrives også det 8-mands syn om gårdens herlighed og tilliggende skov. Den blev vurderet til 300 slettedaler. I avemæssig henseende betegnes det "jordpenge". Heraf havde de 2 ældste sønner fået hver 50 slettedaler. Nu skal de resterende 200 slettedaler deles med halvdelen til enkemanden, og hvert broderlod bliver 22 slettedaler 14 skilling og søsterloddet 11 slettedaler 8 skilling. Det er de såkaldte jordpenge. I løvsøre er der "kun" 58 slettedaler 4 skilling til deling.

Jeg synes, at det er usædvanligt, at enkemanden får del i gårdens værdi. Han burde som opsidder, blot være som en forpagter af gården, til den yngste søn kan overtage gården. Yngste søn Jens overtager godt nok gården kun ca. 22 år gammel, men det er ikke en del af skiftets betingelser.

Mogens Hansen og Karen Berildsdatter

910-911

Mogens Hansen er født ca. 1695 på Store Pilegård i Tingsted, Vestermarie sogn. Første gang han gør sig bemærket er den 4. oktober 1720, hvor der læses et købe og skødebrev på Nørre Herred Ting på 24. selvejergård Store Damgård i Klemensker. Han har købt gården for 250 slettedaler af sin morfar Arist Pedersen og far Hans Jensen.

Det er næppe urimeligt at antage at han omkring samme tid er blevet gift med Karen Berildsdatter. Hun er født 1696 på Skrullegård i Østermarie. Hun er døbt den 2. september i Østermarie kirke, som datter af Gårdmand Berild Jensen og Signe Andersdatter på Skrullegård i Østermarie. De får mindst 3 børn:

Signe	c 1730 – 1807	Gift 1. gang med Poul Pedersen, Gårdmand, St. Knudegård Gift 2. gang med Thor Pedersen, Husmand, Klemensker
Karen	c 1731 – ef 1801	Gift med Jens Pedersen, Udbygger, Klemensker
Kirsten	? – ef 1745	Levned ukendt

Mogens er værge:

30.04.1727	for hans søster Karen, ved skiftet efter deres far
25.08.1731	for hans søster Karen, ved skiftet efter deres mor
05.10.1731	for Hans Hansen, hans søster Kirstines søn ved hendes skifte
07.05.1743	for Ingeborg Hansdatter, hans farmors bror Hans Pedersens datter
20.07.1751	for Signe Aristdatter, hans bror Arist's datter
27.02.1755	for Ole Pedersen, hans bror Peders søn

Mogens er fadder:

08.04.1735	Nyker kirke	til Kirsten Aristdatter, hans bror Arists datter
24.06.1737	Nyker kirke	til Lisabeth Aristdatter, hans bror Arists datter
15.12.1737	Østermarie kirke	til Anna Jensdatter, hans hustrus bror Jens' datter
22.12.1741	Nyker kirke	til Jørgen Aristsen, hans bror Arists søn
24.03.1743	Vestermarie kirke	til Jens Aristsen, hans bror Arists søn

Karen er fadder:

06.08.1719	Ibsker kirke	til Signe Pedersdatter, hendes søster Annas datter
------------	--------------	--

og gudmor:

27.11.1729	Østermarie kirke	til Peder Jensen, hendes bror Jens' søn
14.05.1730	Vestermarie kirke	til Hans Pedersen, hendes mand bror Peders søn
18.03.1733	Nyker kirke	til Signe Aristdatter, hendes mands bror Arists datter
24.11.1738	Østermarie kirke	til Signe Madsdatter, hendes mands søster Karens datter

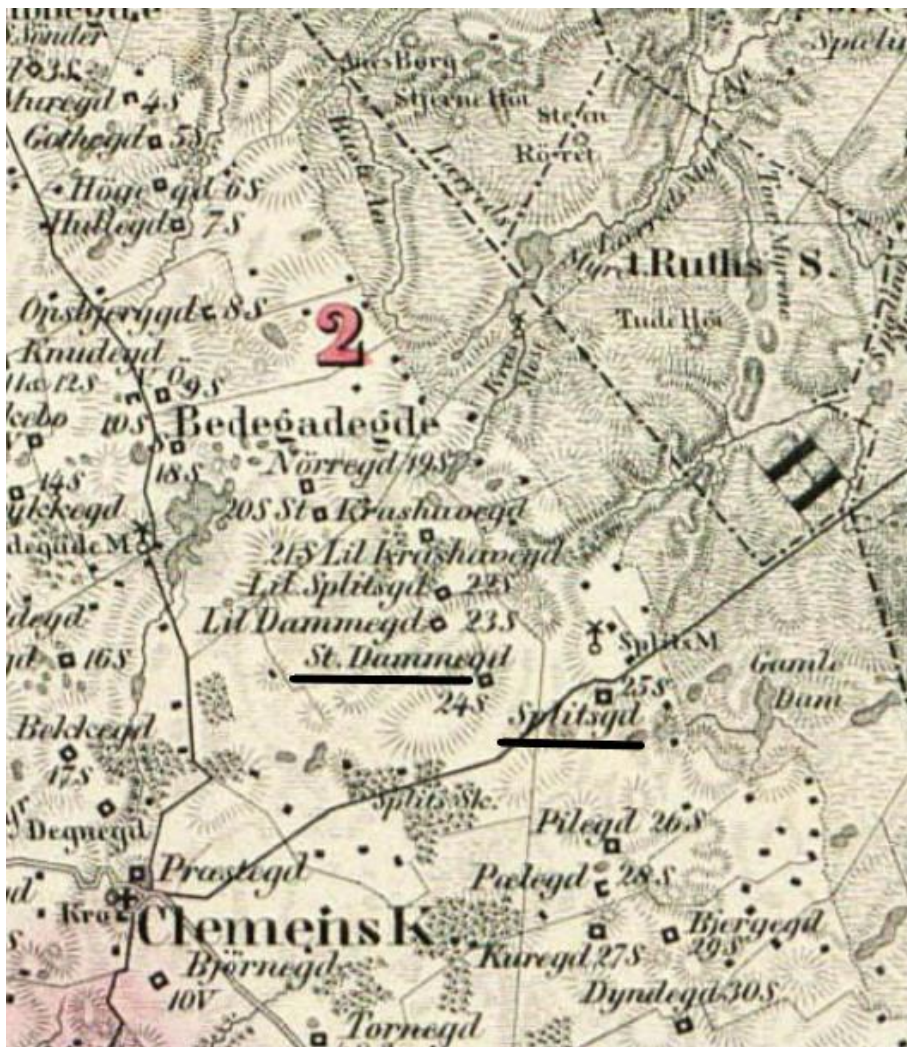
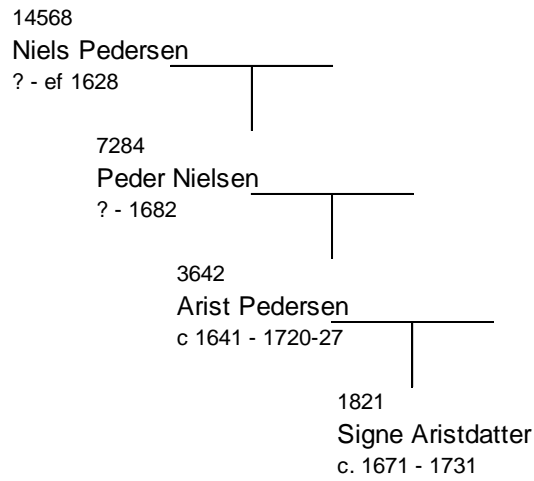
I Nørre Herreds tingbog er der 2 sager, som involverer Mogens Hansen. Først har Mogens og hans nabo Anders Nielsen anlagt en sag mod Peder Larsen for leje i 2 år af en vandmølleplads og mølledam for 2 slettedaler om året. Sagen blev forliget den 24. marts 1741 og Peder Larsen skulle betale 2 slettedaler til hver og 1 slettedaler til hver i årlig leje.

Næste gang er de to naboer røget i totterne på hinanden. Anders Nielsen havde til amtmanden den 3. august 1746 klaget over, at Mogens havde mejet græs på et udmarkslod, som Anders mente at have fæstebrev på. For at gøre en lang og kompliceret sag kort, så havde Anders Nielsen betalt nogle "grænskningsmænd" for at undersøge sagen. De meldte tilbage, at de ikke i jordebogen eller andet steds kunne se, at det omhandlede møllested og bækfald var en del af Anders Nielsens fæste. Den 17. marts 1747 blev Anders Nielsen dømt til at tabe sagen. Han måtte derfor betale sagens omkostning og 3 rigsdaler til Mogens Hansen.

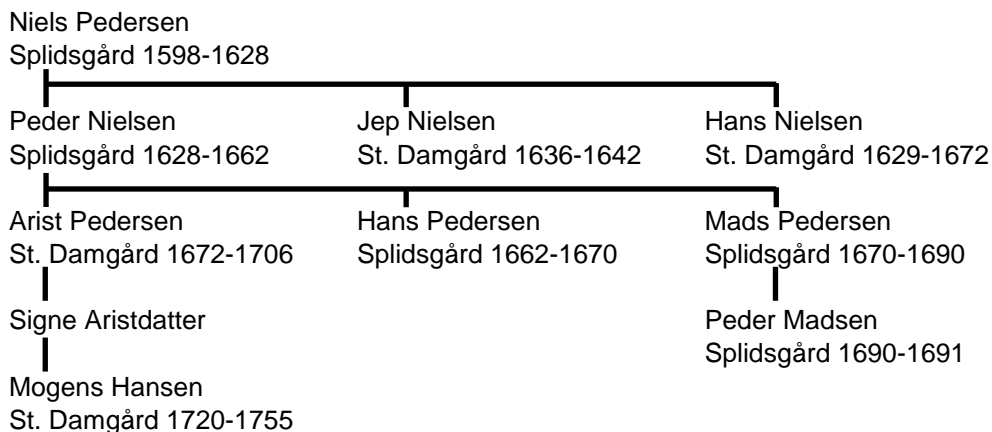
Karen er ikke nævnt efter 1751.

Svigersønnen Jens Pedersen betalte den 22. marts 1756 5 daler i kendelsespenge for Store Damgård. Han må have købt gården af Mogens Hansen. Den 20. januar 1759 betaler Jens Christophersen også 5 daler i kendelsespenge for gården med Mogens Hansen på aftægt.

I politiprotokollen for Nørre Herred 1741-83 dukker der en sag op om Mogens. Mogens boede på aftægt på Store Damgård hos Jens Christophersen. Han var taget afsted mod Knudegård til sin datter Signe og derfra videre til Rønne. På vejen tilbage var han faldet af sin slæde og endt i en tørvekule. Der var fundet spor, som viste, at han var kommet op af hullet. Men på grund af den stærke kulde, var det ikke lykkedes ham at komme hjem. Han blev derfor fundet død på sin slæde torsdag den 22. november 1759. Jens Christophersen havde meldt Mogens' fravær til politiet. Den 24. november blev liget besigtiget, og der blev afhørt vidner. Det blev konkluderet, at det ikke tydede på en "voldsom død" men et uheld. De to svigersønner Poul Pedersen og Jens Pedersen samt to upartiske mænd fik lov til at bære liget hjem til gården. Den 26. november tillod Amtmanden, at Mogens kunne begraves, efter at han havde foretaget en eksamination af sagen. Da kirkebogen ikke er bevaret kendes at begravelsesdato ikke.

Arist Pedersen betaler i 1672 2 rigsdaler i afgift (kendelsespenge) for 24. selvejergård, Store Damgård i Klemensker. Den har han delvist arvet delvist forhandlet sig til. Dvs. at han ikke arver den direkte af sin far eller mor. Der er ingen kilder for perioden 1663-1672. Men i 1662 er gården ejet af Hans Nielsen. Det faktum at Arist i 1690 er værge for drengen Mogens Madsen ved skiftet efter drengens far, naboen Mads Pedersen på Splidsgård, gav grobund for den følgende sammenhæng:

Niels Pedersen

14568

Niels Pedersen har 25. selvejergård – Splidsgård – i Klemensker fra før 1598 til januar 1628. Det er alt vi ved om ham, bortset fra at han må have mindst 3 børn:

Peder	? – 1662	Gårdmand, Splidsgård, Vestermarie
Hans	? – 1672	Gårdmand, St. Damgård, Vestermarie
Jep	? – 1642	Gårdmand, Splidsgård, Vestermarie

Peder Nielsen

7284

Peder Nielsen overtager sin fars gård inden jul 1628 og har den frem til Kyndelmisse (2. februar) 1636. Hans Nielsen dukker op på 24. selvejergård – St. Damgård – i Klemensker Mortensdag 1629 og har den frem til Kyndelmisse 1636. Herefter sker der noget usædvanligt. Jep Nielsen overtager nu St. Damgård fra Hans og Hans overtager Splidsgård fra Peder. Jep er på St. Damgård frem til Skt. Hans 1642. I samme periode skifter skattebetaleren fra Peder til Hans til Peder til Jep og tilbage til Hans igen – ca. 1 til 2 år ad gangen. Det giver ingen mening medmindre de driver Splidsgård sammen. Jep har dog i hele perioden St. Damgård for sig selv. Jep dør formentlig mellem Skt. Hans og Mortensdag 1642, og ejerskabet "falder til ro" igen. Fra Mortensdag 1642 er Hans tilbage på St. Damgård og Peder på Splidsgård.

Under den svenske besættelse i 1658 blev der udarbejdet en jordebog med ansættelse af landgilde (skat) i penge og ikke naturalier som normalt. St. Damgård bliver sat til 19 daler 31 øre og 16 penninge. Splidsgård bliver sat til 27 daler 6 øre 24 penninge. Man kan se i listen, at Splidsgård kun overgås i størrelse af kongens gård Simblegård i hele Klemensker. St. Damgård er "gennemsnitlig".

Peder Nielsen havde mindst 4 børn:

Arist	c 1641 – før 1727	Gårdmand, St. Damgård, Vestermarie
Mads	? – 1690	Gårdmand, Splidsgård, Vestermarie
Hans	? – 1670	Gårdmand, Splidsgård, Vestermarie
Ellen	? – 1706	Gift med Gårdmand Hans Jensen, Øster Pilegård, Klemensker

Peder Nielsen dør 1662 og Splidsgård går videre til hans søn Hans. Hans dør imidlertid allerede 1670 og har en mindreårig søn Peder. Broderen Mads bliver værge for nevøen og overtager gården. 1672 dør Hans

Nielsen og gården arves nu i fællesskab af brødrene Mads og Arist og deres nevø Peder. Nu er vi så tilbage til den i starten nævnte Arist.

Arist Pedersen

3642

Arist betaler kendelsespenge for St. Damgård med kommentaren, at han delvist har arvet gården og delvist forhandlet sig til den. Arist har altså indgået en aftale med sin bror Mads og nevøen Peder, så han har kunnet overtage gården selv.

Broderen Mads dør 1690 på Splidsgård. I Mads' skifte afsløres, at faderen Peder Nielsen har pantsat gården for 200 rigsdaler helt tilbage til den 18. februar 1653 til Thor Larsen i Rutsker. Det fortælles også, at en tolvmandsdom dateret den 14. oktober 1662 har afgjort at Hans skulle arve gården. Efter bornholmsk skik bør han have været yngste søn. Samme skifte fortæller også, at man har haft brug for endnu en tolvmandsdom i 1690, for at afgøre hvem gården nu skulle arves af. Der var jo Hans' søn Peder og Mads' børn at vælge imellem. Peder var blevet bøssehandlersvend i København, og han var ikke interesseret i gården ud over de jordepenge, der kunne ligge i arv. Men gæld på 200 rigsdaler og påløbne renter var mere end gården var værd. Desuden har 2 skifter inden for 28 år også gjort indhug i gårdens værdi. Mads' søn Peder blev indsat som bestyrer med 2 naboer som kautionister, så der var nogen til at betale skat. Men i 1691 blev Splidsgård overtaget af Landsdommer Mathias Rasch sikkert på auktion. 1695 købte Skovrider Hans Erichsen gården, som dukker op længere fremme i historien.

Hans Jensen på nabogården 26. selvejergård, Øster Pilegård i Klemensker var værge for en anden af Mads Pedersens børn Hans. Han var gift med Ellen Pedersdatter, som så kunne være en søster til Hans, Mads og Arist.

Tilbage i slægten var nu kun St. Damgård. 1687 betaler Arist igen 5 rigsdaler i kendelsepenge for gården. Det giver ikke umiddelbart mening, da han jo har haft gården i 15 år. Han er nævnt på gården frem til den 29. oktober 1706 i Tingbogen.

I en periode omkring 1682 er Arist kirkeværge i Klemensker. Han skal blandt andet stå for indkrævning af kirketiender. Det bliver der netop ballade om i 1682. Den tidligere kirkeværge Mogens Ibsen stævner Arist for 36 rigsdaler 3 mark og skilling i skyldig kirkegæld. Dommen blev at Arist skulle betale gælden, da det var ham som havde stået for indkrævning af såkaldt korntiende. Den 9. marts 1683 var det Arist, som ville føre sag ved tingsretten. Arist forsøgte nu at indkræve det skyldige kirketiende for 1680, 81 og 83. Da ingen af sognets mænd tog til genmæle, dømte herredsfogeden de skyldige til at betale gæld og deles om omkostningerne.

I regnskabsåret 1667-68 bliver Arists bror Hans idømt en bøde på 2 rigsdaler og 1 skilling for slagsmål med Bendt Pedersen og Hans Jensen fra Klemensker.

Arist er også flere gange nævnt i restancelisterne. Det er lister i Tingbogen, som opremser dem der endnu ikke har betalt skat for året før. F. eks. i 1680 skylder Arist 7 rigsdaler og 10 skilling for 1679. Det var åbenbart ingen skam, da de fleste gårdmand står i listerne.

Den 17. juni 1692 er der indkaldt vidner til at afgøre om nogle enge tilhørte Hammershus, og om de blev høstet af Ladegården. Arist udtaler "at hand hafuer veret udj sognet i 33 aar". Han har næppe talt sin barndom med. Men hvis han tæller fra sit 18. år, så er han altså 51 år gammel og født ca. 1641. Han har så overtaget gården, da han var 31, og er blevet gift et par år før. Det er vel ikke utænkeligt.

Den 15. november 1695 vil skovridderen Hans Erichsen have adgang til en eng, som tilhører Arist. Engen har tidligere tilhørt Splidsgård, men er blevet byttet med en mølleplads øst for Damgård. Skovridderen har i samme år købt Splidsgård, og vil have ejendomsforholdene afprøvet. Et vidne Hans Valentisen udtaler "at hand hafde hört baade af salig Mads Pedersen på Splidsgård og andre gamle folck" at møllepladsen var blevet byttet for en eng. Hvad sagen ender med er uforståeligt, men den siger noget om, hvordan tingsretten

fungerede, og hvordan jord kunne skifte hænder. Møllen bliver nævnt i skattemandtallet i 1622 under Splidsgård, så jordbyttet er foregået mere end 73 år før.

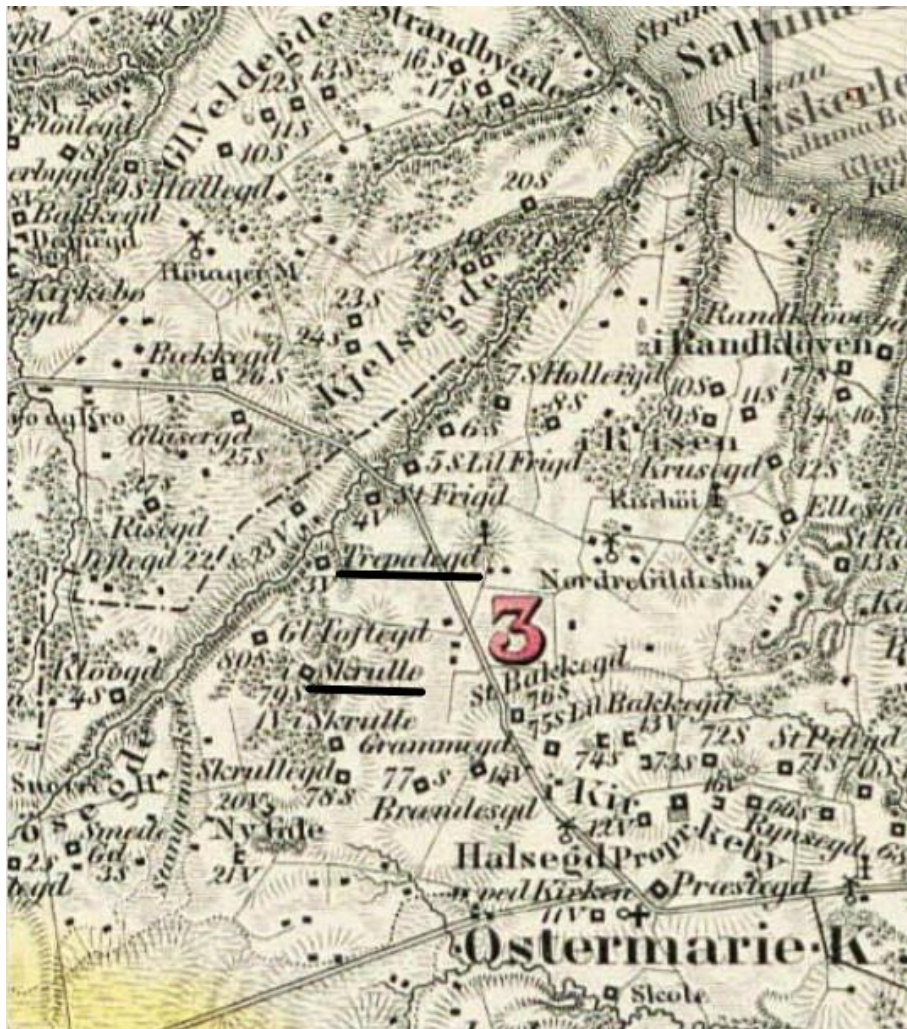
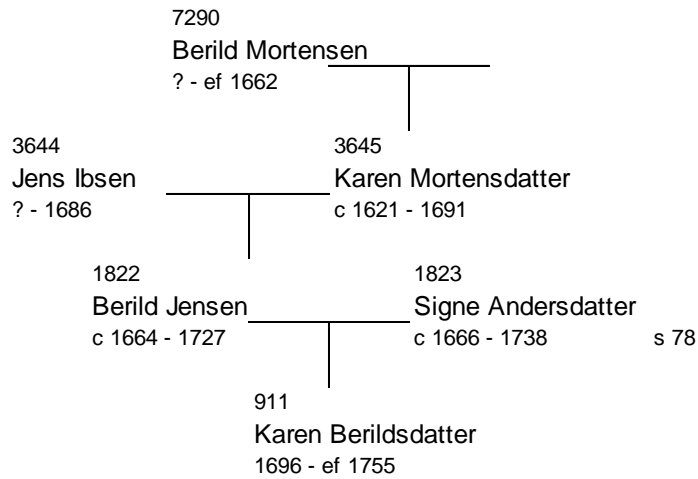
Arists hustru kendes ikke, og der kendes kun 1 datter:

Signe c 1671 – 1731 Gift med Gårdmand Hans Jensen, St. Pilegård, Vestermarie

Arist nævnes ikke efter 1706 i Klemensker. Men den 17. maj 1720 bliver Peder Monsen på St. Damgård stævnet til fraflytning inden midfaste 1721. Den 4 oktober 1720 sælger Arist Pedersen og Hans Jensen fra Vestermarie den 24. selvejergård, St. Damgård i Klemensker til Mogens Hansen og hans kæreste for 250 slettedaler. Dvs. at Arist er flyttet til sin datter i Vestermarie på aftægt. St. Damgård er blevet lejet ud, indtil Arists dattersøn Mogens har været klar til at overtage gården. Arist må være død efter 1720 men før 1727, hvor Vestermarie kirkebog starter.

Lille Frigård, Østermarie i 1950'erne (se side 45)

Berild Mortensen

7290

Berild Mortensen var gårdmand på 79. selvejergård Skrullegård i Østermarie. Han betaler skat for gården 1622-50, og er nævnt i tiendelisten 1651 og jordebogen 1658 og 1662. I lensregnskaberne kan man se, at gården ikke gik for godt. Både i 1656 og 1657 betegnes han som forarmet. Han mangler at betale 1 mark i konge- og kornskat 1656 og 1 rigsdaler i kongeskat 1657. Tiden var hård for mange bønder. Først var der den store pest epidemi 1654-55, hvor ca. 4.900 ud af 13.000 bornholmere døde (Born. Saml. III række, bind 12). Senere i februar 1658 blev Bornholm besat af Sverige frem til opstanden og løskøbelsen i 1660.

Berild Mortensen havde mindst 2 børn:

Karen	c 1621 – 1694	Gift med Gårdmand Jens Ibsen, Nørregård, Østermarie
Margrethe	c 1655 – 1731	Gift 1. g. med Niels Nielsen, Gårdmand, Haslegård, Østermarie Gift 2. g. med Thomas Larsen, Gårdmand, Kærbygård, Knudsker

Der er 34 år imellem de to døtres fødeår. Med den store forskel, må der have været flere børn. Det er også muligt, at de har haft hver deres mor. Berild nævnes sidste gang i 1662, og er måske død inden barnebarnet bliver døbt Berild ca. 1664.

Jens Ibsen og Karen Berildsdatter

3644-3645

Jens Ibsen er fæstegårdmand i Østermarie. Han betaler skat af 3. vornedgård, Nørregård/Trepælegård 1642-58. Han nævnes også på gården i jordebogen 1662. Hans fødeår er ukendt, men det er nok ikke urimeligt, at han er blevet gift omkring 1642. En mand kunne ikke drive en gård alene, med mindre han havde døtre, der var gamle nok til at tage sig af husholdningen. Han bliver gift med Karen Berildsdatter. Hun er født ca. 1621, datter af Berild Mortensen på Skrullegård i Østermarie. De fik mindst 4 børn:

Jep	c 1656 – 1705	Gårdmand, Toftegård, Østermarie, gift med Margrethe Andersdatter
Berild	c 1664 – 1727	Gårdmand, Skrullegård, Østermarie, gift med Signe Andersdatter
Sidsel	? – 1734	Gift med Jens Hansen, Gårdmand, Ågård, Østermarie
Signe	? – før 1686	Gift med Hans Hansen, Gårdmand, Bækkegård, Østerlars

På et tidspunkt mellem 1662 og 1675 overtager Jens Ibsen sin svigerfars gård. I tingbogens restancelister nævnes Jens på Skrullegård 1675, 1676, 1677, 1678 og 1680. Det var ikke nødvendigvis tegn på dårlige tider. Dengang var der også manglende lyst til at betale skatter. Jens nævnes i jordebogen 1680-81 og i skifter 1682 og 1683.

Jens dør 1686 og der holdes skifte den 9. juni 1686. Gårdens husdyr udgjorde 3 stude, 6 køer, 5 hopper, 2 øg og 1 føl samt 8 får og 10 lam. Arvingerne bevilger (giver) enken 2 køer og 2 øg. Løsoret udgør 162 slettedaler 1 mark og gælden 67 slettedaler 1 mark 13 skilling. Enken får halvdelen af overskuddet 49 slettedaler 1 m 1 ½ skilling og hver søn 16 slettedaler 1 mark 11 skilling og hver datter 8 slettedaler 13 ½ skilling. Det ses også at Jens har været værge for Lisbeth Nielsdatter siden 1679. Det viser sig, at han har haft en bror Niels Ibsen, som var gårdmand på 3. selvejergård Bakkegård i Ibsker. Han havde 2 sønner og 1 datter, da han dør mellem 1662-1679, hvor Jens bliver værge for datteren.

Der kan ikke ud fra Jens' og Niels' gårde eller Niels' børns gårde trækkes tråde længere tilbage i tiden.

Da Karen som enke bliver bevilget husdyr, tyder det på, at hun går på aftægt. Sønnen Berild overtager gården. Karen dør 1694 og begravnes den 14. april på Østermarie kirkegård.

Berild Jensen og Signe Andersdatter**1822-1823**

Berild Jensen er født ca. 1664 på Skrullegård i Østermarie. Han bliver gift før 1687 med Signe Andersdatter. Hun er født ca. 1666, som datter af Gårdmand Anders Lauridsen og Kirstine Jørgensdatter på Ølegård i Østermarie. De får 9 børn, hvoraf kun 4 når voksenalder:

Anders	1687 – 1694	Død som barn
Kirsten	1689 – 1731	Gift med Gårdmand Hans Hansen, Hulegård, Østermarie
Karen	1692 – 1694	Død som barn
Anne	1694 – 1765	Gift 1. gang med Gårdmand Peder Ibsen, Knarregård, Ibsker Gift 2. gang med Lars Mogensen, Østermarie
Karen	1696 – efter 1751	Gift med Gårdmand Mogens Hansen, St. Damgård, Klemensker
Claus	1699 – før 1705	Død som barn
Jens	1701 – 1702	Død som barn
Jens	1703 – 1777	Gårdmand, Skrullegård, Østermarie, gift med Anna Pedersdatter
Claus	1705 – 1706	Død som barn

Berild har arvet gården efter sin far som yngste søn. Men han betaler først den 21. oktober 1696 5 rigsdaler i kendelsespenge for 79. selvejergård, Skrullegård i Østermarie. Måske har han i starten drevet gården for sin mor indtil hun dør i 1694. Gårdens hartkort er 8 tønder 1 skæppe 3 fjerdingkar 2 album 1 11/65 penning.

Berild er (Lav)væрге:

06.02.1690	for Signe Jensdatter, Jens Pedersens datter på 17. selvejergård
21.10.1696	for Signe Nielsdatter, hans mors søster Margrethes datter
29.06.1697	for Elisabeth Ibsdatter, hans fætter Jep Nielsens datter
27.02.1703	for Jens Jensen, hans fætter Jens Nielsens søn
01.01.1705	for Jep Jepsen, hans bror Jeps søn
22.12.1716	for Kirstine Mortensdatter, hans søster Sidsels barnebarn
30.04.1720	for hans søster Sidsel ved hendes mands skifte
05.02.1726	for Signe Hansdatter, hans datter Kirstines datter

Berild er fadder:

07.05.1690	i Østermarie kirke til Anders Jepsen hans bror Jeps søn
15.06.1690	i Østermarie kirke til Malene Hansdatter hans hustru halvbrors Hans' datter
12.08.1703	i Østermarie kirke til Jeppe Jepsen hans bror Jeps søn
27.11.1712	i Østermarie kirke til Hans Hansen hans datter Kirstines søn
28.08.1725	i Østermarie kirke til Signe Jensdatter hans søn Jens' datter

Signe er gudmor/fadder:

28.11.1690	Gudmor i Østermarie kirke til Jens Jensen hendes mands søster Sidsels søn
16.07.1693	Fadder i Østermarie kirke til Anders Laursen hendes bror Laurs' søn
24.12.1693	Fadder i Østermarie kirke til Kirsten Hansdatter hendes halvbror Hans' datter
21.04.1695	Gudmor i Østermarie kirke til Niels Jepsen hendes mands bror Jeps søn
17.05.1696	Fadder i Østermarie kirke til Jeppe Jensen hendes mands søster Sidsels søn
10.01.1706	Gudmor i Østermarie kirke til Peder Hansen hendes mands bror Jeps enkes søn, 2. ægteskab

Berild dør 1727 – 63 år gammel og begravet den 15. marts på Østermarie kirkegård. Signe dør 1738 - 71 år gammel og begravet den 12. maj på Østermarie kirkegård. Der er ikke afholdt offentligt skifte efter nogen af dem. Sønnen Jens overtager Skrullegård "som rette arving" efter sin mor, da han er yngste søn.

7292

Laurids Rasmussen

? - ef 1668

3646

Anders Lauridsen

? - 1682

3647

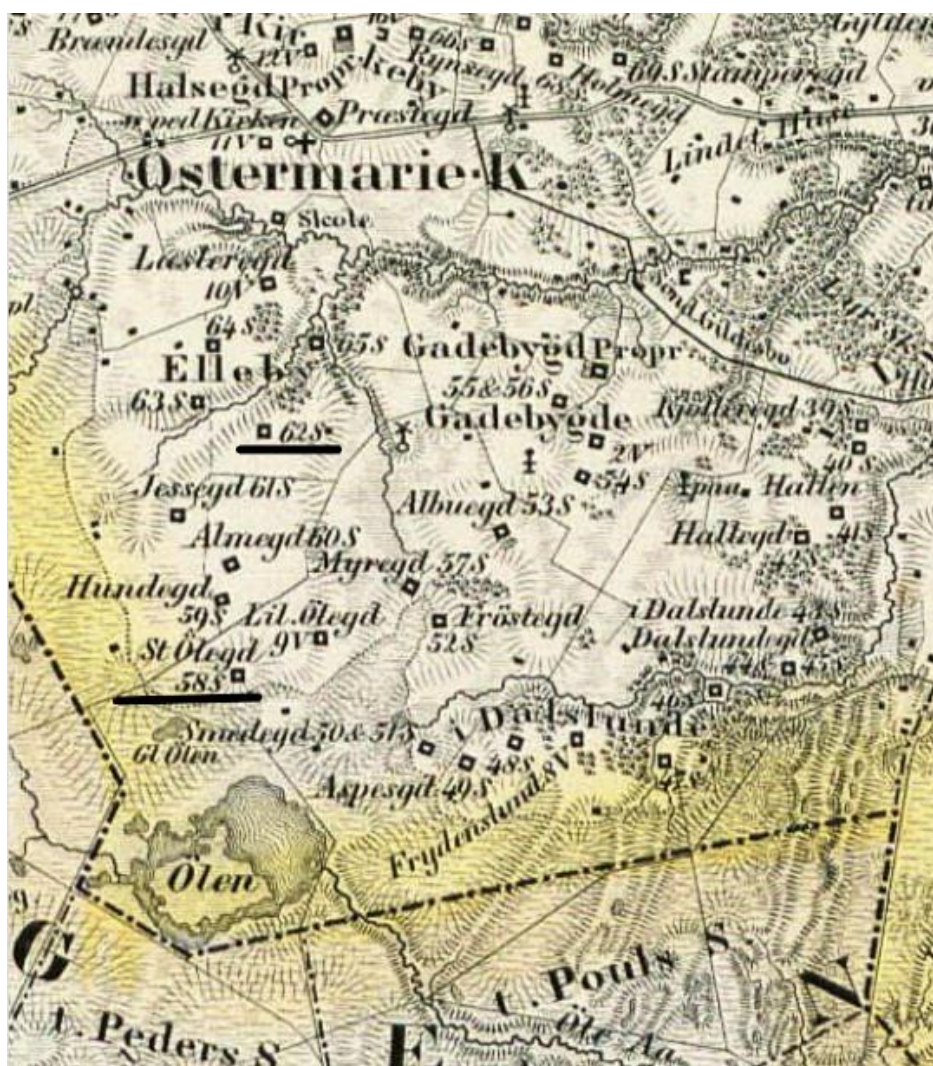
Kirstine Jørgensdatter

? - ef 1696

1823

Signe Andersdatter

c 1666 - 1738

Laurids Rasmussen

7292

Laurids Rasmussen er gårdmand på 58. selvejergård Ølegård i Østermarie. Han betaler skat af gården 1623-50. I lensregnskabet er Laurids endnu en af de forarmede gårdmænd. 1651 mangler han at betale 1 daler i kongeskat. 1653 mangler han at betale 1 tønne rug og 1 tønne byg. Han nævnes sidste gang 1655, hvor han skylder 1 rigsdaler, ½ tønne rug og ½ tønne byg. Laurids nævnes i jordebogsregnskaberne 1665-1668, hvor kongens skat er forpagtet ud til "Frue Eva von Bülow". Kongen betalte ofte sin gæld, ved at give sine skatter og landgilder til private personer, som så i en periode kunne indkræve skatten. Det betød ikke det store for bonden, han skulle blot aflevere skatten til en anden person end kongens repræsentant på øen. Sideløbende nævnes Laurids i tiendelisten 1651 og jordebøgerne 1658 og 1662. Efter 1668 nævnes Laurids ikke mere. Der kendes en søn og en mulig datter:

Anders ? – 1682 Gårdmand, Ølegård, Østermarie gift med Kirstine Jørgensdatter
Gunhild c 1637 – 1691 Gift med Gårdmand Jens Pedersen, Randkløvegård (17. slg.), Østermarie

Anders Lauridsen og Kirstine Jørgensdatter

3646-3647

Anders er gift kort efter 1662 med Kirstine Jørgensdatter Kirstine var enke efter Hans Hansen Holst på 62. selvejergård, Ellebygård i Østermarie. I Kirstines første ægteskab var der 2 sønner:

Peder ? – 1671-72 Gårdmand, Krusegård, Østermarie, gift med Margrethe Pedersdatter
Hans c 1654 – 1696 Gårdmand, Ellebygård, Østermarie, gift med Karen Ibsdatter

Hans Hansen Holst nævnes på Ellebygård 1651, 1658 og 1662, hvor han må være død kort efter. Kirstine gifter sig 2. gang med Anders Lauridsen. Hun flytter til Anders' gård, og det ses af Anders' senere skifte, at Ellebygård bliver lejet ud, indtil hendes søn Hans overtager gården. Anders og Kirsten har mindst 3 børn:

Lauris c 1662 – 1732 Gårdmand, Brogård, Østermarie, gift 1. gang med Boel Nielsdatter og gift 2. gang med Boel Ibsdatter.
Margrethe c 1663 – 1725 Gift med gårdmand Jep Jensen, Toftegård, Østermarie
Signe c 1666 – 1738 Gift med gårdmand Berild Jensen, Skrullegård, Østermarie

Anders nævnes første gang i tingbogen for Øster Herred den 1. februar 1675. Da er han udnævnt til formand for de 12 mænd, som skal afsige 12-mands dom på 75. selvejergård i Østermarie. Igen den 17. oktober 1679 er han formand for 8 uvildige dannemænd, som skal syne Lensgårds bygninger.

Anders var på Ølegård allerede i 1671 iflg. et indlæg af 29. marts 1680 i tingretten. Han nævnes på Ølegård i tingbogen 1678, 1679, 1680 og 1682. Anders står to gange i restancelisterne i 1678 og i 1680 mangler han at betale 2 daler 7 mark og 8 ½ skilling i skat. Han står som forventet i jordebogen 1680-81.

1682 dør Anders og der holdes skifte den 11. juli 1682. Margrethe har sin mand Jep Jensen til at væрге for sig, men han er også tilsynsvæрге for den endnu ikke fuldmyndige bror Lauris. Signe har sin halvbror Hans som væрге. Der er et pænt stort dyrehold på gården; 5 heste, 2 føl, 7 køer, 6 stude, 1 tyr, 4 tyrekalve, 3 kviekalve, 8 får, 6 lam, 5 gæs, 11 gæslinger, 1 so, 3 galte og 1 orne. Enken oplyser, at begravelsen har kostet 20 daler, og at hun vil have det samme sat til side til sin. Anders har lånt penge ud. Den 12. oktober 1676 har han lånt sin svoger Jens Pedersen på Randkløvegård 40 slettedaler mod en obligation med pant i gården. Han har også den 26. januar 1671 lånt penge til sin stedsøn Peder Hansen Holst - 22 daler og 3 mark mod en obligation, hvortil der skal betales 8 daler i rente. Peders enke har betalt 18 daler og 3 mark, men hun skylder ud over det resterende yderligere 12 daler. Hans Hansen skylder 4 daler for leje af Ellebygård. I alt udgør løsøret 188 daler 2 mark 4 skilling, og der er gæld for 88 daler 2 mark. Enken får det halve af overskuddet 50 daler 10 skilling og sønnen 25 daler 5 skilling og hver datter 12 daler 2 mark 21 skilling

Kirstine får lov at blive siddende på gården, sikkert med hjælp af den stadig hjemmeboende søn Laurs. I jordebogen 1696, har hun stadig gården alene, og hun er ikke blevet gift igen. Gårdens hartkorn er 8 tønder, 2 skæpper, 3 fjerdingkar, 2 album og 2/5 penning. Det svarer ca. til 46.200 m².

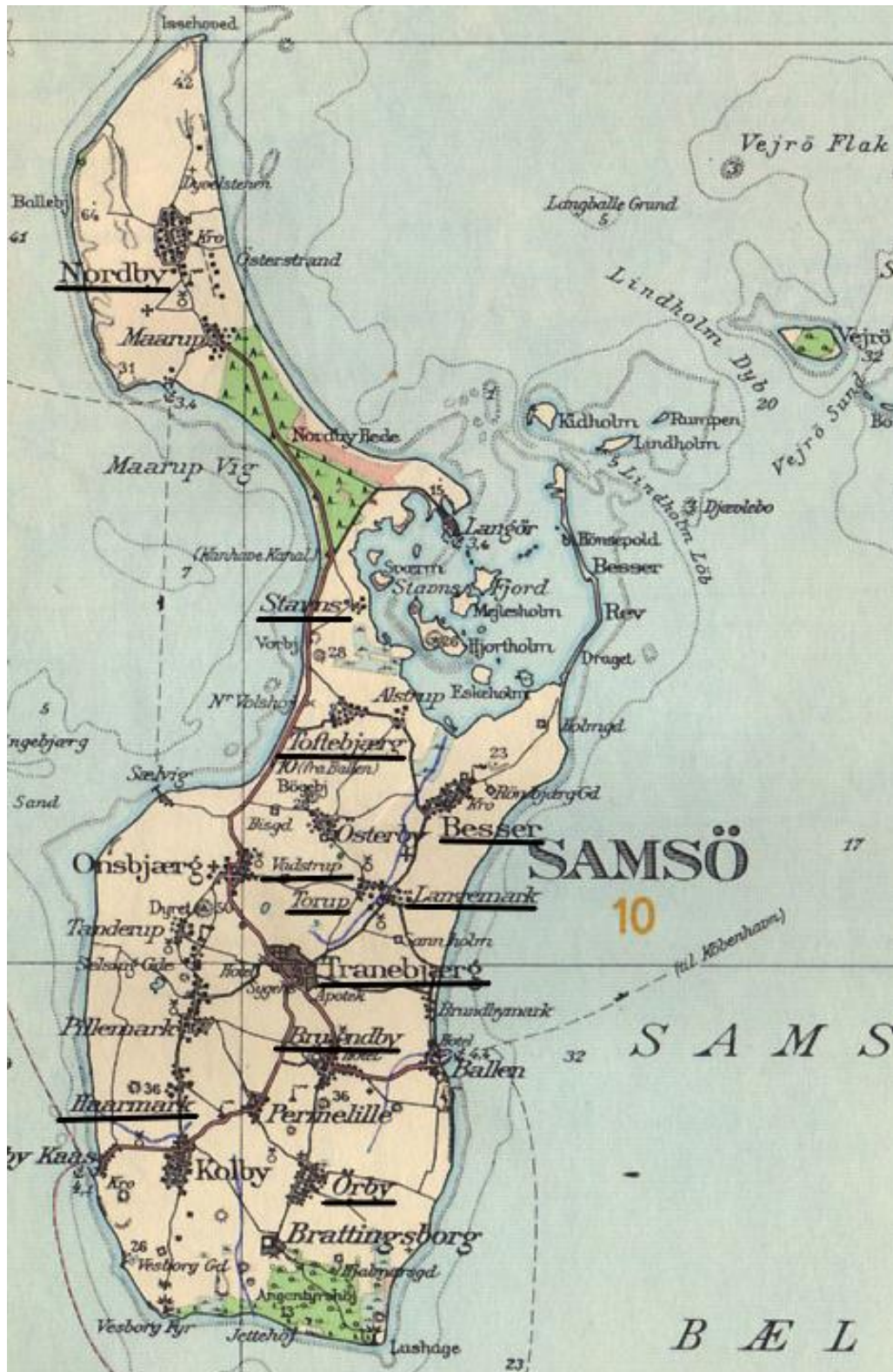
I Anders' skiftet nævnes også en pudsig sag. Tilbage i 1679 har Anders "lejet" Anders Jensens tjeneste 3 dage om ugen. For det blev han betalt 1 ko værdi 5 daler i tjenesteløn. Men efter 17 dage blev han indkaldt til tjeneste i den Bornholmske milits af sin officer. Der var strandet en svensk båd, og der skulle holdes vagt ved stranden og kirken. Den 7. april 1679 indstævner Anders Laursen Anders Jensen til at møde ved tingretten. Der blev holdt flere indlæg og forklaringer, og den 5. maj faldt dommen. Anders Jensen skulle levere koen tilbage og betales 10 skilling for hver af de 8 dage han havde arbejdet. Desuden skulle han have 5 mark i betaling for foder til koen. Det meddeles desuden at koen var gal !

I en anden dom fra den 19. juli 1680 bliver Anders Laursen tiltalt for uberettiget, at have holdt privat skifte efter sin stedsøn Peder Hansen Holst. Stedsønnen bliver den 29. marts 1679 gift med Margrethe Pedersdatter, og han dør kort efter. Enken mener, at Jyske Lovs 1. bogs 3 kapitel melder, at hvis enken er gravid, så skal boet være uskiftet i 20 uger. Det var for at se om der blev født et barn, som så ville være umyndig arving og medføre, at der skulle holdes offentlig skifte. Sagen har været ført i lang tid ved tingsretten med mange vidner og erklæringer. Bl.a. den 17. maj 1680 stod Korporal Jens Pedersen frem og fortalte, at han havde opsøgt 3 jordemødre, som havde været til stede ved fødslen. De havde alle 3 erklæret, at fosteret havde været dødfødt. Grunden til balladen var tilsyneladende at Anders Laursen havde penge til gode i boet iflg. en obligation udstedt af Peder Hansen Holst i 1671. Anders har så set chance for, at få indbo til indfrielse af gælden. Men dommen bliver, at Anders skal levere det udtagne tilbage. Anders er åbenbart ikke tilfreds med dommen, for den bliver taget op ved Landsretten på Bornholm. Den 16. januar 1681 går dommen Anders' vej og enken Margrethe Pedersdatter bliver dømt til enten at levere gods fra indboet eller at betale gælden. Men gælden bliver ikke betalt, og i Anders' skifte 1682 står gælden stadig uindfriet. Sagen starter den 6. oktober 1679 og varer over 16 måneder. I samme sag nævnes Anders' 2 svogre Niels Nielsen og Michel Wefst. Niels er gift med Margrethe Berildsdatter (side 76), og han er Anders' datters mands mors svoger. Så begrebet svoger er noget udvandet, med mindre der er en anden ukendt forbindelse. Michel er gift med Anne Bjørnsdatter. Her er der ingen kendt forbindelse.

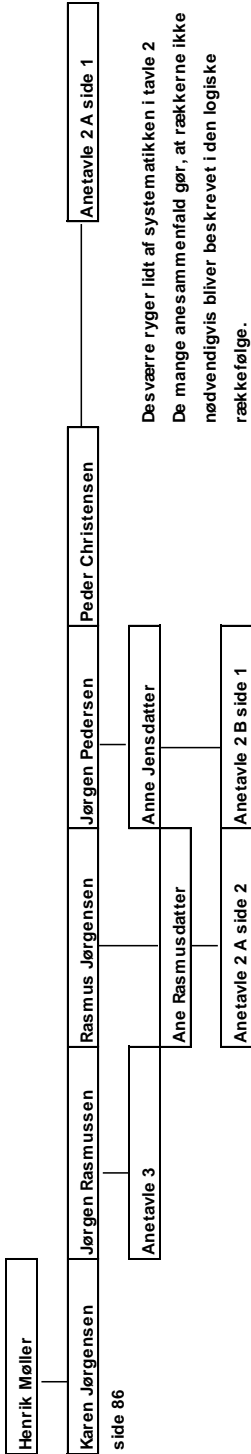
Kirsten nævnes ikke efter 1696, og burde vel være tæt på 70 år. Hans Hansen Holst har før 1696 overtaget sin fædrene gård Ellebygård. Ølegårds skæbne er uvis.

Østermarie kirke før nedrivningen 1891

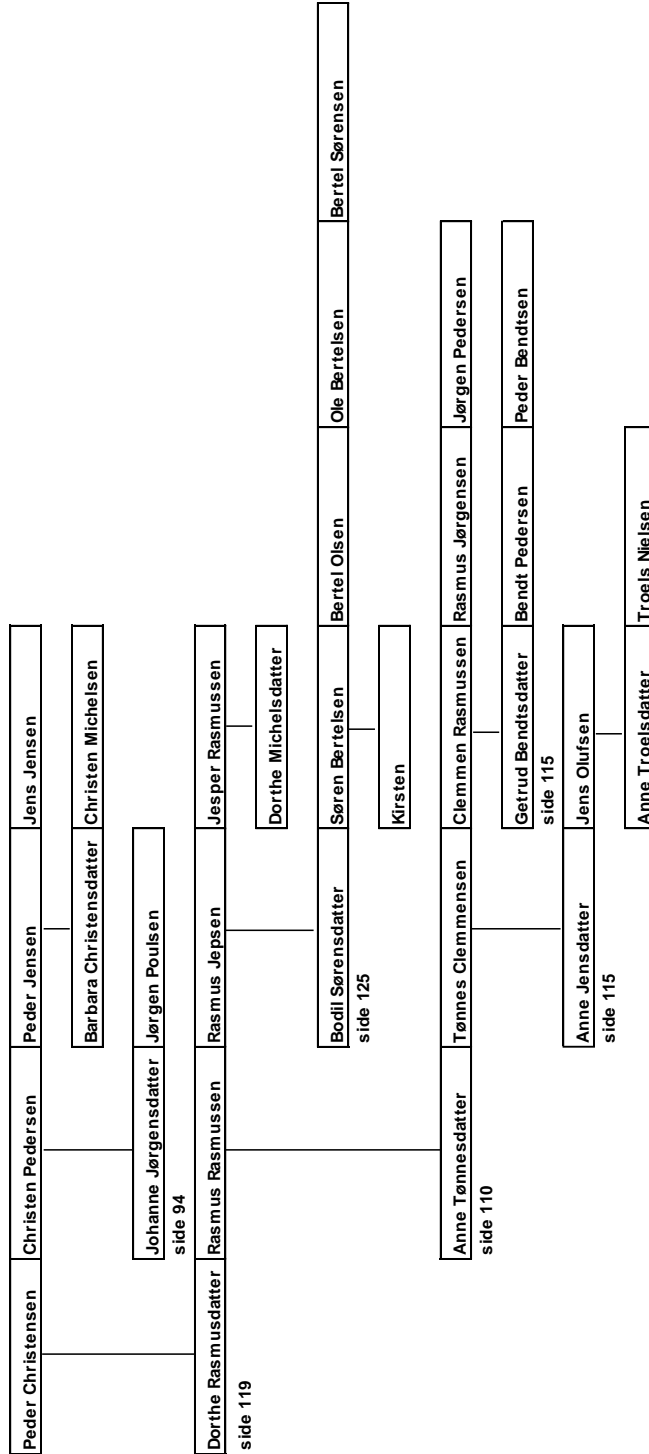

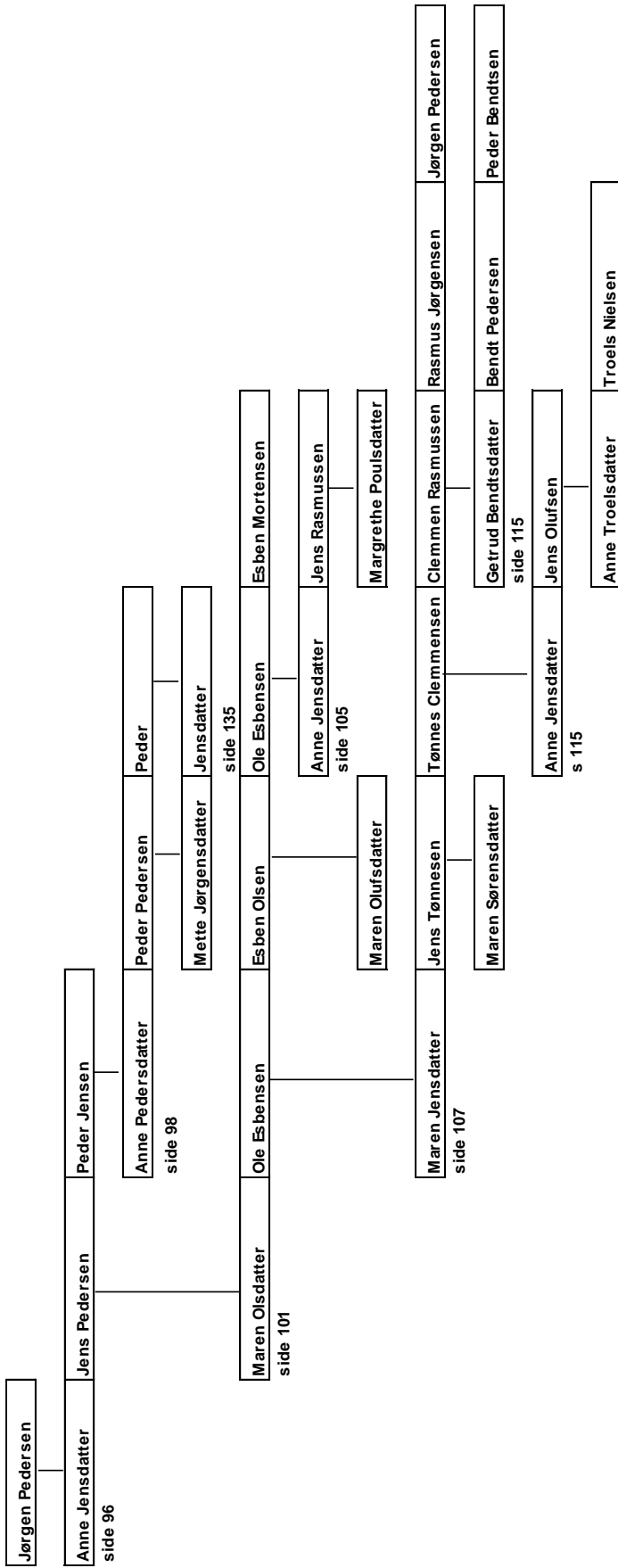
Oversigt Anetavle 2

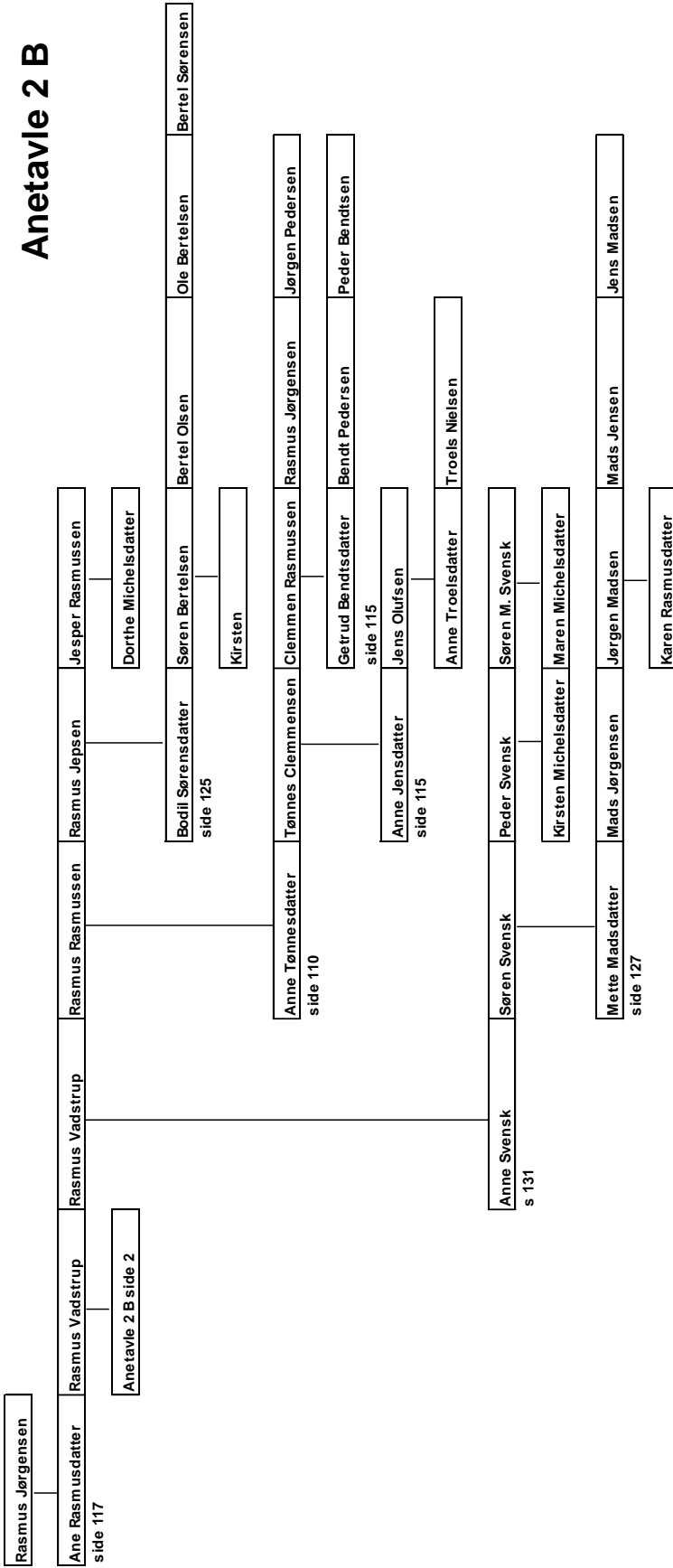
Desværre ryger lidt af systematikken i tavle 2
De mange anesammenfald gør, at rækkerne ikke
nødvendigtvis bliver beskrevet i den logiske
rækkefølge.

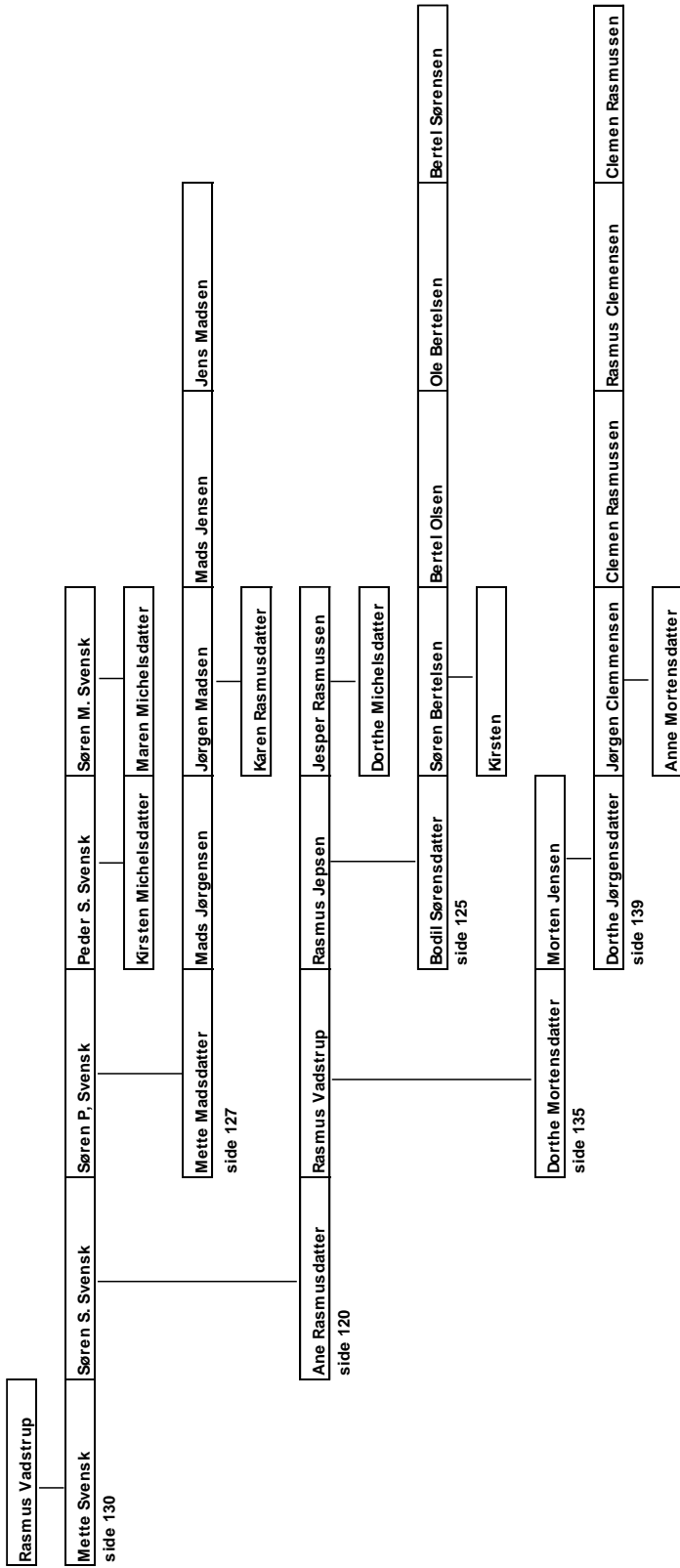
Anetavle 2 A

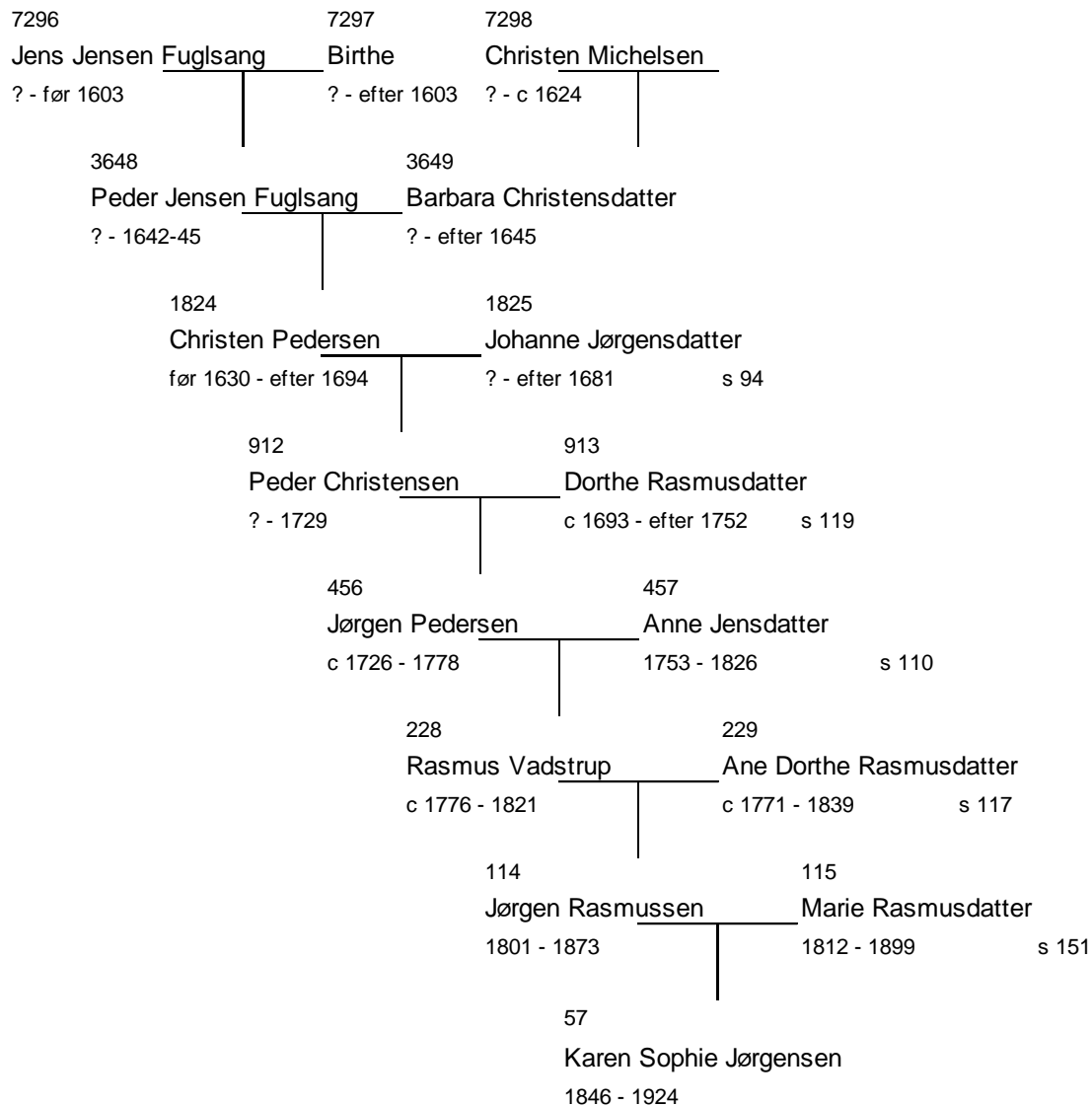

Anetavle 2 B

Jens Jensen Fuglsang og Birthe

7296 – 7297

I Lensregnskabet for Kalundborg Len findes jordebogen for året 1579-1580. Her nævnes "Hans lens Fulssang" på gård nr. 12 i Toftebjerg. Han betaler 3 mark og 1 tønne havre i årlige fæsteafgift af sin jord. Fornavnet Hans er måske en skrivefejl, for i 1598-1599 er det Jens Jensen Fuglsang som har gård nr. 8 i Toftebjerg. Gård numrene ligger ikke helt fast igennem jordebøgerne, så det kan sagtens være den samme gård. En anden mulighed er at Hans og Jens er brødre, og at Hans først har haft gården efterfulgt af Jens. På Samsø var det sådan, at bonden ejede sin gård inklusiv grund, have og græsgange. Det var kun markerne, som blev fæstet. Så Jens kan have arvet gården efter en barnløs bror. Herefter bliver det lidt usikkert, hvem der sidder på gården. Iflg. jordebogen er det Jens der har gården indtil 1611. Derefter er det Jørgen Olsen frem til 1630. I ekstraskattemandtallet er historien imidlertid en anden. I 1603 er det "Berete Jenses" som har gården og bagefter Jørgen Olsen indtil 1630. Så Jens må være død 1599-1603, hvor Birthe er enke. Spørgsmålet er så om Jørgen Olsen har giftet sig med enken eller med en datter. 1630 overtager Jørgens Olsens søn Rasmus Jørgensen gården. Jens og Birthe har mindst 1 barn:

Peder ? – 1642-45 Gårdmand i Stavns, gift med Barbara Christensdatter

Peder Jensen Fuglsang og Barbara Christensdatter

3648 – 3649

At Peder er søn af Jens Jensen Fuglsang bygges udelukkende på det lidt tynde bevis, at der ikke er andre der hedder Fuglsang i hverken jordebøger eller skattemandtal. Desuden passer patronymet.

Mens Peder stadig bor i Toftebjerg, sikkert på sin fars gård, sættes han i told for en række varer. I regnskabsåret 1611-1612 udskiber Peder 2 heste, 2 øg, 27 lam, 4 svin og ½ tønne smør. Han betaler 4 daler 5 mark 11 skilling i told. 1614-1615 udskiber han 3 heste mod en told på 3 daler. 1615-1616 udskiber han 130 tønner byg og 3 huder til Lübeck mod en told på 4 daler 9 skilling. Det er næppe hans egne eller hans fars varer, men nok snarere en opsamling af varer fra flere gårdmænd.

Første gang Peder nævnes i Stavns er i regnskabsåret 1615-1616. Han udskiber 110 tønner byg, 10 huder, 40 svin, 30 lam og 10 lammeskind til Tyskland mod en told på 3 daler 3 mark 11 skilling. I samme år 1615-1616 fæster Peder jord på "Staffuensrödsmarck". Det er ½ fjerding af sin svigerfar Christen Michelsen jord. Svigerfaderen dør 1623-1624, og Peder fæster resten af hans jord 1 fjerding for 20 rigsdaler i stedsmål. Barbaras far Christen Michelsen har iflg. jordebogen haft gård nr. 6 fra før 1598 til 1623. Peder og hans svigerfar har sikkert delt gården 1616-1623. Men fordi de betaler fæsteafgift hver for sig, står de opført hver for sig. Peder og Barbara bor på gården 1624-1642. Gården skifter fra nr. 6 til 5 i 1637-1638.

Ved Hovedskatten til Skt. Hans 1645 nævnes bonden, hans hustru samt børn og tyende over 15 år. Her nævnes altså, at Peder er gift med Barbara Christensdatter. Børn og tyende står ikke sammen med bonden, så det er lidt svært at skille disse to grupper. Men Peder og Barbara har mindst 5 børn:

Christen	før 1630 – efter 1695	Gårdmand i Stavns, gift med Johanne Jørgensdatter
Jørgen	før 1630 – før 1670	Levned ukendt
Bodil (Boel)	før 1630 - ?	Levned ukendt
Dorthe	før 1630 - ?	Levned ukendt
Peder	efter 1630 – efter 1671	Gårdmand i Pillemark

Jordebogen stopper 1642, men Peder nævnes i ekstraskattemandtallet til 1653. Peder dør dog nok omkring 1645, for i 1645 og 1654 til 1657 er det "Peder Jensöns Enche", som har gården. Barbara dør efter 1657, hvor ekstraskattemandtallet stopper, Det er ikke muligt at afgøre hvem der overtager gården.

Christen Pedersen og Johanne Jørgensdatter

1824 – 1825

Christen nævnes som ældste søn af Peder Jensens enke Barbara i 1645. Dvs. at han er født før 1630. Næste gang hans navn står skrevet er i Lensregnskabet i året 1652-1653 under stedsmål. Han fæster ½ fjerding jord af sin mor og ½ fjerding af sin nabo Clement Nielsen i Stavns for i alt 10 rigsdaler i indfæstning. Fra 1654 er han med i ekstraskattemandtallet til det slutter i 1657. Christen fæster yderligere ½ fjerding jord af sin nabo i 1656-1657 for 5 rigsdaler til forvalteren. I matriklen 1664 har Christen 2,5 fjerding jord med et hartkorn på 1,5 tønner 1 skæppe 1 fjerdingkar 7 1/3 penning. Det fortæller flere ting. For det første har han fæstet mere jord siden 1657. Måske er det hans mors jord, som han har overtaget ved hendes død. For det andet har han relativt meget jord målt i fjerding men et lille hartkorn. Det betyder måske, at jorden ikke er så god.

Christen bliver vel gift omkring 1652-1652 samtidig med det første fæste. Han giftes med Johanne Jørgensdatter. Hun er datter af Jørgen Poulsen måske fra Besser. De har mindst 3 børn:

Peder	? – 1729	Gårdmand i Stavns, gift 1. gang med Mette Olufsdatter og 2. gang med Dorthe Rasmusdatter.
Kirsten	? – 1712	Gift med Gårdmand Jørgen Jensen Møller i Toftebjerg
Søren	? – 1740	Gårdmand i Brundby, gift 1. gang med Bodil Michelsdatter og 2. gang med Karen Jørgensdatter.

Samsø tingbog begynder 1657. Der i kan findes mange små og store historier om øens bønder. Samsø tingsted lå på Pillemark Østermark øst for vejen mellem Pillemark og Tranebjerg. Bygningen brændte 1741. Dommeren og tingskriveren var en betalt stilling. Der blev årligt udnævnt 10 nævninge blandt øens mænd. De blev anbefalet af de afgående nævninge. Tingdagen var onsdag hver uge indtil 1672, hvor det skiftede til lørdag. På hver tingdag blev der udnævnt én Beseglingsmand og 8 Stokkemænd "de otte". Rollefordelingen mellem nævninge, beseglingsmand og stokkemænd er ikke klar. Desuden blev der udnævnt synsmænd, når forskellige ting skulle synes, og en rapport "forretning" aflægges på tingdagen.

Peder nævnes først gang den 3. juni 1667 i tingbogen, hvor han er én af 4 synsmænd fra hvert sogn. Peder er stokkemand mindst 29 gange og beseglingsmand 5 gang fra 1667 til 1689. Man kunne blive tilkaldt til tinge ved hjælp af såkaldte "kaldsmænd". De sørgede for, at folk blev varslet om, at de skulle møde på en bestemt tingdag. Det galdt som regel gældsforhold, eller at man skulle vidne i en sag. 1 gang årligt blev alle indkaldt, der skyldte penge til kongen i form af skatter og landgilde til forvalteren.

Den 29. oktober 1683 bliver Christen kaldt til tinge, for at blive opkrævet resterende skatter 12 rigsdaler 2 mark 8 skilling samt hele "Provianskatten" fra Mortensdag 1681. Christen vil ikke bare rette ind, og han hævder, at han har betalt januar termin 1682 til Jørgen Jensen i Stavns. Det bliver der en sag ud af. Den 15. marts 1684 står Jørgen Jensen frem på tinge, og han kræver at Christen viser sin kvittering "sedel" for indbetalingen. Den kan Christen ikke fremvise, og han klandres at han ikke allerede i 1682 gjorde indsigelser. Christen bliver dømt til at betale det fulde skyldige beløb. Den 8. marts 1684 bliver Christen også indkaldt til tinge. Denne gang for privat gæld til Jørgen Jensen i Stavns. Han skylder ifølge et gælds-brev 7 daler 3 mark 13 skilling plus 8 års rente fra udstedelsesdatoen den 3. februar 1675.

Arvesager kom også for tinget. Den 29. november 1671 var Christen blevet kaldet til tinge af sin bror Peder Pedersen i Pillemark. Boet efter deres fælles bror Jørgen Pedersen efterlod nogle problemer. Christen var blevet formynder for en eller flere af Jørgens arvinger. Christen skylder sin bror Peder 54,5 daler, hvoraf der er betalt 15 daler 3 mark den 14. november 1670. Men Christen var trods tilkaldelsen ikke mødt, og sagen blev udsat 14 dage. Den 20. december 1671 blev Christen bedt om enten at betale sin gæld inden 15 dage eller "lide dom". Formynderskabet dukker op igen den 29. oktober 1681. Nu er det Christen, som har indkaldt til såkaldt "lovbydelse". Dvs. at de varer, jord eller bygninger hans myndling har arvet, bliver tilbudt andre enten for penge eller at de overtager formynderkabet. Problemet var at arvingerne havde krav på rente af værdien af det de havde arvet. Det var som regel en dårlig forretning for formynderne. Så de gjorde ofte hvad de kunne, for at slippe af med det. Men hvorvidt det lykkes kan man ikke se i tingbogen. Men Christen har kaldet, hvad der kan tænkes at være hans brors myndige børn, enken og naboer. Hans myndling Barbara Jørgensdatters tilgodehavende på 38 daler i et stykke jord bliver dem tilbudt.

Den 14. august 1679 "tilfindes" Christen at betale sin part af omkostninger til en appel sendt til Kong Christian d. V. Se under Tønnes Clemmensen (3654) side 111. Den 19. september 1685 er det Christen, som kalder Christen Smid i Langør til tinge. Christen vil have godtgørelse for den skade, som hans skude har lidt ved udlejning til Christen Smid. Men Christen Smid mødte ikke op. Sagen blev udsat, og den dukker ikke op igen. Som så ofte før så er der efter et "kald" ingen afslutning på sagen. Det skyldes formentlig, at de har indgået forlig uden for tinget. Den 3. juli 1667 bliver Christen netop indkaldt for at vidne om et forlig indgået privat.

Christens gæld til Konge og herskab er den 19. april 1684 26 rigsdaler 4 mark 13 skilling samt 4 tønder 3 skæppe 3 fjerdingkar byg. Det går åbenbart ikke så godt med at få betalt gælden. Den 15. april 1691 skylder han delvis for 1689 og 1690 til herskabet. Men han skylder også følgende til kongen; Bådsmændsskat for 1 dreng, Okse og flæskeskat, Rytterhold og tærskpenge, Hovedskat "Kopskat" og folkeskat for flere år. 1694 opgøres den samlede gæld til 113 rigsdaler 2 mark 2 skilling samt 35 tønder 2 skæpper byg og 2 tønder 5 skæppe 1 fjerdingkar ærter.

Johanne arver den 13. marts 1676 1/7-del af 40 slettedaler af sin barnløse kusine Bodil Hansdatter i Brundby. Den 27. oktober 1681 arver hun 106 daler af den ligeledes barnløse farbror Oluf Poulsen i Pillemark.

Christen nævnes sidste gang den 6. april 1695 i forbindelse med resterende gæld. Sidste gang overhovedet er den 12 juni 1700. Christen og hans søn er vidner i en sag, hvor Søren Pedersen Svenske (1834) har indhegnet noget jord i Stavns, som tilhører byens stræder og forte – se side 132. Johanne og Christens eksakte død og begravelse kendes ikke. Der er ikke bevaret et skifte, og deres arvinger har sikkert alle været myndige.

Peder Christensen og Dorthe Rasmusdatter

912 – 913

Peder og hans første hustru Mette Olufsdatter er sikkert gift omkring 1700. Hun er født ca. 1676 og er datter af Gårdmand Oluf Espensen og Anne Jensdatter i Ørby Hun er således en yngre søster til Esben Olufsen (3660). Peder og Mette har fået et såkaldt kongebrev. De har fået tilladelse af kongen til at blive gift, selv om de er beslægtet i 3. led. Kongebrevet var en formssag, som man betalte sig fra. At være beslægtet i 3. led vil sige, at 2 af deres bedsteforældre var søskende. I dette tilfælde er det Peders morfar Jørgen Poulsen og Mettes mormor Margrethe Poulsdatter, som er søskende. Peder og Mette fik mindst 4 børn;

Anne	c 1702 – 1744	Gift 1. gang med Gårdmand Niels Troelsen i Pillemark og 2. gang med Gårdmand Jens Sørensen i Pillemark.
Christen	c 1706 – 1743	Død i Kragerø, Vestfold, Norge
Jørgen	c 1709 – ef. 1744	Bosat i Pillemark
Johanne	c 1711 – 24.02.1787	Gift med Gårdmand Jørgen Albretsen i Nordby

Mette er fadder 2 gange. Den 14. oktober 1700 til hendes bror Esbens datter Maren i Tranebjerg kirke og den 20. december 1711 til Peders bror Sørenns datter Anne i Tranebjerg kirke. Mette dør den 13. maj 1717 i Stavns 41 år gammel, og hun begravnes på Onsbjerg kirkegård. Der afholdes skifte efter hende den 30. juli.

Peder bliver gift igen med Dorthe Rasmusdatter. Hun er født ca. 1693 og er datter af Gårdmand Rasmus Rasmussen og Anne Tønnesdatter i Vadstrup. De får mindst 4 børn:

Niels	c 1719 – 1744	Død ugift i Stavns
Rasmus	c 1722 – ef. 1801	Gårdmand i Stavns gift 1. gang med Barbara Sørensdatter og 2. gang med Gertrud Pedersdatter
Peder	c 1724 – 1803	Gårdmand i Onsbjerg gift 1. gang med Dorthe Rasmusdatter, 2. g. m. Anne Jørgensdatter og 3. g. m. Dorthe Rasmusdatter
Jørgen	c 1726 – 1778	Gårdmand i Toftebjerg gift 1. gang med Dorthe Pedersdatter og 2. gang med Anne Jensdatter

Peders første optræden i kilderne er som vidne i samme sag som hans far den 12. juni 1700. Da Peder som den eneste af hans søskende bliver i Stavns, er der stor sandsynlighed for, at han har overtaget sin fars gård. Han er fadder 2 gange i Tranebjerg kirke. Den 17. juli 1701 til hans hustrus søster Margrethes datter Maren Jensdatter og den 1. juli 1708 til hans bror Sørenns datter Bodil. Peder er formynder mindst 4 gange ved skifter. I januar 1710 for Margrethe Rasmusdatter ved skiftet efter hendes far Rasmus Jensen Degn. Den 17. juli 1712 for hans søster Kirstens børn ved hendes skifte. Den 19. september 1718 for sin egne børn ved skiftet efter hans hustrus barnløse bror Morten Olufsen og endelig den 20. september 1724 for hans datter Anne ved skiftet efter hendes første mand Niels Troelsen. Han er også vurderingsmand den 15. september 1718 ved skiftet efter hans byfælle Søren Pedersen Svensk. I 1706 må Peder være vidne i en sag om et stort tyveri i Nordby. Hans rolle er lille men vidneudsagnet er vigtigt. Se uddrag side 149.

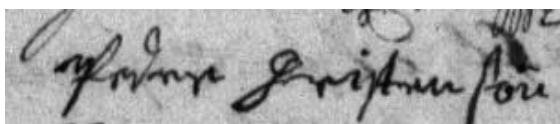
Peder dør 1729 i Stavns, og der holdes skifte den 13. juni. Dorthe gifter sig igen med Clemen Jensen. Han betaler den 14. februar 1730 30 rigsdaler i indfæstning for 2 fjerding jord med et hartkorn på 4 tønder 2 skæpper 1 ½ album. De får mindst 2 børn:

Gertrud	c 1732 – 1766	Gift med Gårdmand Morten Jørgensen Buur, Onsbjerg
Mette Maria	c 1737 – 1752	Død som barn

Clemen dør 1744 i Stavns, og der holdes skifte den 18. juni. Dorthe nævnes sidste gang den 16. november 1752 på gården i Stavns ved skiftet efter hendes yngste datter Mette Marie. Det er stadig hendes gård. Dorthes død kendes ikke. Den ældste søn Rasmus overtager gården. Han fik i 1784 bekostet en mindetavle opsat i Onsbjerg kirke – se nedenfor.

I skifterne beskrives gården som firlænget. Stuehuset i nord med 7 fag storstue, 6 fag korsstue, 4 fag lille stue og 5 fag sal. De tre længer er 11 fag mod øst, 17 fag mod syd og 14 fag mod vest. Desuden er der en lille kålgård (urtehave) og en fold.

Ved Mettes skifte i 1717 er overskuddet 600 slettedaler. Sønnerne arver hver 100 slettedaler, 4 sengedyner og en kiste. Pigerne arver hver 50 slettedaler, en opredt seng og en kiste. En kiste var datidens opbevaringsmøbel. Ved Peders skifte i 1729 er der et overskud på 281 rigsdaler 5 mark 9 skilling. Et broderlod bliver 20 daler 13 mark og et søsterlod 10 daler 6 ½ mark. De fire ældste børns arv bliver indestående i gården i 2 år rentefrit. De 4 yngste børns lodder bliver også i gården rentefrit til de fylder 18 år. Dorthe lover at "forsuine dem med Klæde, føde, Skolegang og anden Christelig optuigtelse, som hun agter at være bekendt", indtil de kan ernære sig hos "fremmede". Endelig er overskuddet efter Clemen i 1744 168 daler, hvor døtrene arver hver 39 daler 2 mark 1 ½ skilling.

Peders egen underskrift ved skiftet efter Mette

Peders bror Rasmus opsatte 1784 en mindetavle i Onsbjerg kirke til minde om 6 druknede heraf 3 sønner;

"Hr. Jörgen Olufsen fra Stauns med en Jolle Østen Samsøe 1772 13d Mai blev den 2den Broder Hr. Jens Olufsen udsejlede af Jagten Norden Samsø 1775 den 29. Marts Kuldsejlede i Nord-søen Galeasen Haabet fra Samsø med hvilken blev den 3de Broder hr. Peder Rasmussen fra Stauens samt Kiøbmand Rasmus Sørensen af Stauens Matros Rasmus Madsen og Dreng Søren Jensen Begge af Nordbye: sat Til æreminde Bekostet af de 3de Brødres Fader Rasmus Pedersen af Stauens 1784"

"Ynksom Øie vil du See Saadan gik det Brødre Tre Saadan gik det Brødre Trende Deres liv fik hastig ende Søen aabnede sin mund Drog dem ned paa Havsens Bund Siælene har Gud i gjemme Gid vi denne Sorg maa glemme"

Se billedudsnit i farver side 95.

Jørgens tilknytning til sine forældre er indirekte bevist. Kirkebøgerne er ikke bevaret. Men Jørgen nævnes som 3-årig i sin far skifte den 13. juni 1729 og som 18-årig i hans bror Niels' skifte den 18. juni 1744. Endelig er han også nævnt i sin halvsøster Mette Maries skifte den 16. november 1752. Alle 3 gange er han hjemmeboende. Efter hans stedfar Clemen Jensens død har han sikkert drevet sin mors gård sammen med hans brødre.

Omkring 1760 bliver han gift med Dorthe Pedersdatter. Hun er datter af Gårdmand Peder Jensen og Bodil Pedersdatter i Toftebjerg. De får mindst 3 børn:

Peder	c 1761 – ?	Levned ukendt
Bodil	c 1764 – ?	Levned ukendt
Niels	c 1766 – 01.10.1825	Gårdmand i Torup, gift med Anne Hansdatter

Jørgen overtager officielt sin svigerfars gård i Toftebjerg den 26. juli 1762. Han betaler 30 rigsdaler i indfæstning for 1 fjerding jord med et hartkorn på 2 tønder 6 skæpper ½ album. Den 15. februar 1764 indgås en aftægtskontrakt mellem ham og svigerforældrene. Svigerforældrene skal have deres underhold af gården og beholder ¼ af jorden. 1770 dør Dorthe og der holdes skifte den 24. september. Jørgens svigermor lever stadig, og aftægtskontrakten bliver gentaget.

Jørgen gifter sig igen med Anne Jensdatter. Hun er født 1753 som datter af Gårdmand Jens Pedersen og Maren Olufsdatter i Ørby. Hun bliver døbt i Tranebjerg kirke den 11. juni 1753. Anne er kusine til Jørgens første hustru idet Dorthes mor og Annes far er søskende. Det kræver et kongebrev, men det kan ikke findes. De får mindst 3 børn:

Morten	c 1773 – 09.02.1825	Gårdmand i Ørby, gift med Kirsten Jensdatter
Dorthe	c 1775 – 11.03.1844	Gift med Husmand Johannes Mikkelsen i Besser
Rasmus	c 1776 – 19.10.1821	Gårdmand i Vadstrup, senere Husmand i Besser, gift med Ane Dorthe Rasmusdatter

Jørgen dør i 1778 og der holdes skifte den 29. september.

I skiftet efter Dorthe 1770 er Jørgen Gårdmand. I hans eget skifte 1778 er Jørgen gårdmand og skipper og ganske velhavende. I Dorthes skiftet arver sønnerne 266 daler 4 mark og hver 4 dusin sølvknapper. Desuden bliver de lovet "Köye Klæde i fald de Tiiden skulle finde for got at applicere sig til søen. Dvs. hvis de skulle finde på at stå til søs, så ville de også få tøj og hvad det ellers ville kræve. Mange bondesønner på Samsø havde en tid på søen som matros, før de slog sig ned som gårdmænd eller andet. Datteren arver 133 daler 2 mark, moderens Hel- og halv kiste, moderens gangklæder samt 4 dyner, 4 hovedpuder, 2 hørgarns lagener, 2 blågarns lagener og 2 pudevår. Desuden skulle Peder betale for datterens bryllup eller betale 40 daler.

Jørgens eget skifte er en længere historie. Det fulde skifte varer fra den 28. september 1778 til den 5. februar 1779. Jørgen var skipper og købmand, og alle debitorer og kreditorer skulle have en chance for at indgive deres krav. Gården blev beskrevet med stuehus i nord på 20 fag med vinduer og "skud" heraf 6 fag korsstue med vinduer og "skud". 17 fag ladehus med portrum mod øst, 11 fag mod syd og 12 fag mod vest. Desuden 8 fag tørve- og fårehus og et lille hus på 5 fag vest for gården. Der var masser af indbo bl.a. 6 ruskindsstole, en jern kakkellovn, en kirkevogn, en arbejdsvogn, en høstvogn og en norsk kane. Jørgen havde også halvparten i Jagten "de 3 Brødre", 1/3 af en mølle ved Besser og 1/3 af en mølle ved Pillemark. Endelig var der købmandsbogen, hvor der var et tilgodehavende på over 659 daler. Samlet var boets indtægt på over 1869 daler. Men herfra skulle der trækkes diverse gæld. Det var bl.a. de 3 ældste børns arv efter deres mor. Desuden skyldte Jørgen 130 daler til sin 2. svigerfar, og der skulle bruges 20 daler til en gravsten. Overskuddet blev på 957 daler, hvor hver søn fik 95 daler 4 mark 7 1/10 skilling og hver datter 47

daler 5 mark 3 11/20 skilling. De 3 yngste børn bliver lovet det sammen som de 3 ældste børn. Alt sammen bliver indestående i gården rentefrit indtil de bliver myndige.

Anne gifter sig igen med den dobbelte enkemand Søren Olesen Stauns. Han er selv gårdmand og skipper i Onsbjerg. Han er født ca. 1737 som søn af Ole Jensen og Barbara Sørensdatter i Stavns. Han er oldebarn af Morten Jensen (3678). Om end langt ude så er der altså en relation mellem Anne og Søren. Søren far er fætter til Annes svigermors halvsøster. Anne er 35 og Søren 41 ved brylluppet, og de får ingen børn sammen. I folketællingen 1787 bor 2 af Sørenns børn og 2 af Annes børn, Dorthe og Rasmus, hjemme. De har 3 tjenestefolk og en ung skipper Niels Jørgensen på 21 år boende. Søren dør mellem 1791-1800. Kirkebogen er ikke bevaret, og der er ikke noget skifte efter ham. Så der vides ikke meget om ham, bortset fra at han den 11. marts 1791 bor i Toftebjerg, hvor han nævnes i et skifte.

Anne gifter sig atter med ungkarlen Morten Henrik Jørgensen. Han er født 1778, som søn af Gårdmand og Skipper Jørgen Sørensen og Margrethe Rasmusdatter i Besser. Han er døbt den 13. december 1778 i Besser kirke. Hun er nu 47 år og han er kun 22. De får ingen børn sammen, men det er det ægteskab der holder længst for Anne. Morten overtager gården i Toftebjerg og fortsætter også skippervirksomheden. I folketælling 1801 er der ingen børn hjemmeboende mere, men der er 5 tjenestefolk. Der står, at Morten har part i både en mølle og et skib. Anne dør den 20. januar 1826 i Toftebjerg 83 år gammel og bliver begravet den 24. januar på Onsbjerg kirkegård. Der afholdes ikke skifte, men gården bliver afhændet til en Søren Eriksen. Morten bliver nu husmand i Toftebjerg og lods ved Langøre. Han gifter sig igen med Dorthe Jacobsdatter den 31. oktober 1828. De har fået kongelig bevilling til at blive gift "uagtet han har forset sig med hende medens hans første Kone levede". Morten var jo gift med en gammel kone, så han har åbenbart haft et forhold ved siden af. De får en datter Margrethe sammen, som er født et år før de bliver gift. Den 2. oktober 1830 fæster Morten 1 fjerding jord af Ole Bondes enke. Han betaler 80 rigsbankdaler i indfæstning for 2 tønder 6 skæpper 2 fjerdingkar 1 2/3 album. Ved folketællingen i 1834 har Morten 2 børn. Margrethe født 1827, som nævnt, men også Søren født 1816. Det er 10 år før, at Anne er død. Iflg. kirkebogen er hans far dog udlagt til at være en Skipper Morten Jongelsen fra Norge. Morten drukner den 9. januar 1836, da han skulle bestige et skib, som han skulle have lodset ud.

Rasmus Jørgensen og Ane Dorthe Rasmusdatter

228 – 229

Rasmus er født ca. 1796 i Toftebjerg. Han gifter sig 1796-1797 med Ane Dorthe Rasmusdatter. Hun er født ca. 1771 som datter af Gårdmand Rasmus Rasmussen Vadstrup og Mette Sørensdatter Svensk i Vadstrup. Hun er enke efter Gårdmand Jens Rasmussen, som iflg. svigerfarens skifte i 1791 har overtaget hans gård. Iflg. fæsteprotokollen betaler han 60 rigsdaler i indfæstning af 2 fjerding jord til herskabet. Jens dør allerede 1796 i Vadstrup og der holdes skifte den 13. august 1796. Ane Dorthe og Jens har 3 børn:

Anne	c 1790 – 1809	Død som ung
Rasmus	c 1792 – 01.03.1820	Ungkarl i Onsbjerg
Søren	c 1794 – 21.01.1865	Gårdmand i Besser senere i Langemark, gift med Karen Hansdatter

Rasmus og Ane Dorthe får 5 børn:

Jens	24.11.1797 – 01.06.1867	Møller i Besser senere Østerby, gift 1. g. med Mette Villadsdatter, 2. g. med Giertrud Jensdatter og 3. g. med Bodil Johanne Jensdatter
Jørgen	04.01.1801 – 14.09.1873	Husmand i Næsby senere Engelstofte, gift med Marie Rasmusdatter
Rasmus	26.04.1803 – 26.04.1877	Husmand i Besser, gift 1. gang med Kirsten Jensdatter, gift 2. gang med Maren Olsdatter
Ane Mette	06.09.1805 – 29.07.1884	Gift med Husmand Søren Jensen Kaspersen i Onsbjerg
Niels	09.07.1811 – 13.04.1879	Husmand i Langemark, gift med Maren Nielsdatter

Rasmus optræder en enkelt som fadder til Maren hans bror Mortens datter den 6. april 1800 i Tranebjerg kirke. Ane Dorthe er gudmor 2 gange. 1. gang til samme Maren og 2. gang til Anne Mette Rasmus' søster Dorthes datter den 26. oktober 1801 i Besser kirke.

I 1819 afhændes gården til én Morten Pedersen. Familien flytter til Besser sogn. Perioden efter statsbankerotten i 1813 var hård for landbruget. Måske har det været en hård tid for Rasmus og Ane Dorthe, og de har måtte opgive gården. Måske har det været helbredet, som det var galt med. I Besser blev Rasmus husmand, men han døde allerede den 19. oktober 1821 55 år gammel. Han blev begravet den 23. oktober på Besser kirkegård. Ved folketællingen i 1834 er Ane Dorthe på aftægt hos sin søn af 1. ægteskab Gårdmand Søren Jensen i Besser. Ane Dorthe dør den 8. februar 1839 68 år gammel og bliver begravet den 12. februar på Besser Kirkegård. Det er bemærkelsesværdigt, at det kun er den ældste søn som bliver gårdmand. De øvrige 5 børn er eller bliver gift med husmænd med beskæftigelse som møller, arbejdsmand og daglejer.

Jørgen Rasmussen og Marie Rasmusdatter

114 – 115

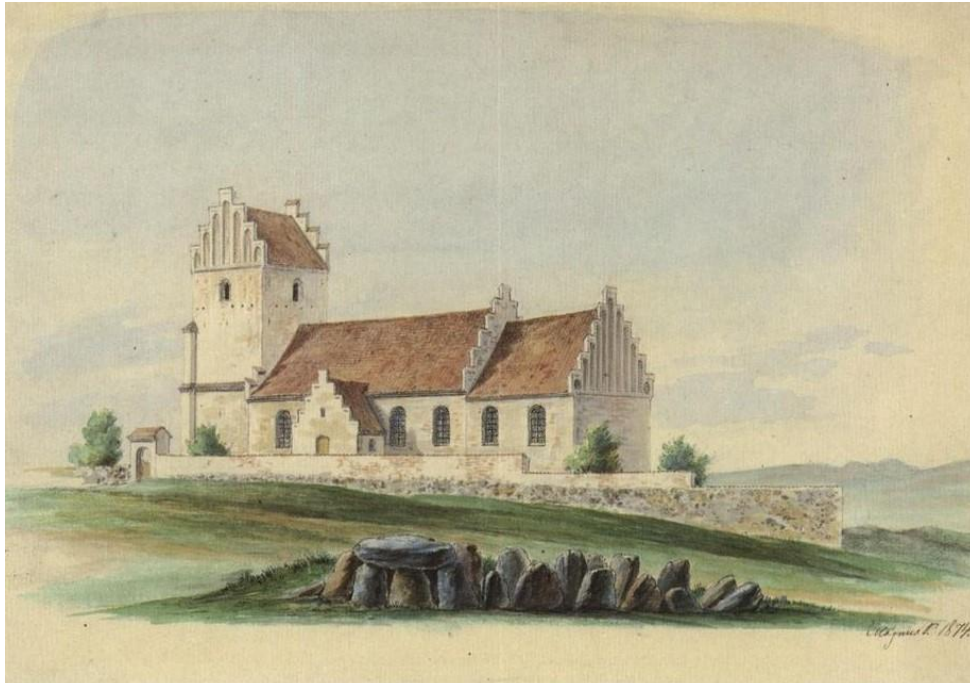
Jørgen er født den 4. januar 1801 i Vadstrup iflg. indførslen ved hans konfirmation. Han blev konfirmeret i Onsbjerg kirke 1815 med karakteren "Gode Kundskaber og roesværdige Forhold". Iflg. historier fortalt af "Faster Ellen", søster til Christen Emil Møller (14), så var Jørgen karl hos en præst på Samsø. Da præsten valgte at flytte til Sjælland, bad han Jørgen følge med. Det viser sig, at netop præsten i Besser Peter Christian Thørche den 13. november 1822 overtager præsteembedet i Næsby. Ifølge Sørullen for Onsbjerg sogn 1828 har Jørgen fået udstedt amtspas den 14. december 1827 og fået det fornyet den 14. januar 1829 med ophold i Næsby. Den sidste gang er netop Pastor Thørche i Næsby kutionist. Den gang skulle man have pas, for at måtte rejse rundt mellem amterne. Sørullen er en pendant til lægden, hvor sørullen er en opgørelse over kommende og nuværende personel til flåden. I øvrigt har Jørgen fået "sø patent" den 13. marts 1817. Han må altså i en alder af 16 år have taget tjeneste på et skib.

Første gang Jørgen nævnes i kirkebøgerne på Sjælland er ved hans bryllup. Han bliver den 12. februar 1831 gift i Skelby kirke med Marie Rasmusdatter. Hun er født den 27. december 1812 som datter af Smed Rasmus Carlsen og Karen Larsdatter i Næsby. Hun er konfirmeret 1827 i Næsby kirke med karakteren "Kundskab mg: god, Opførsel mg: god" De får 3 børn:

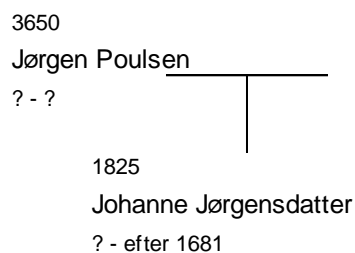
Ellen Kirstine	17.09.1833 – efter 1881	Gift med Søren Sørensen, først Maler i Engelstofte/Tyvelse senere Fotograf i Malmø
Lars	08.08.1837 – ?	Levned ukendt
Karen Sophie	16.06.1846 – 20.02.1924	Gift 1. gang med Pottemager Henrik Emilius Møller i Næsby, gift 2. gang med Musiker Henrik Nielsen i Engelstofte

Ved brylluppet var Jørgen gårdmand på en gård i Ulstrup. Fæstet er desværre ikke bevaret, men man kunne tænke, at præsten havde haft en finger med i spillet, og havde hjulpet Jørgen på vej. Det går åbenbart ikke så godt, for allerede i 1838 er Jørgen husmand i Næsby. I 1842 bestyrer han sin svigerfars jord, men ellers er han husmand livet ud. Jørgen er fadder 3 gange. Første gang til Maries bror Johans søn Hans den 22. december 1842 i Næsby kirke. Anden gang den 22. oktober 1843 i Næsby kirke til Maries bror Carls søn Rasmus. Endelig 3. gang den 30. maj 1867 i Næsby kirke til hans datter Ellens datter Karen. Jørgen er desuden forlover 2 gange. Den 1. gang den 26. oktober 1844 i Næsby kirke for Carl Rasmussen og Kirstine Nielsdatter hans svoger og 1. hustru. Den 2. gang den 5. maj 1866 i Næsby kirke for Søren Sørensen og Ellen Kirstine Jørgensen hans datter og svigersøn. Marie er fadder en enkelt gang den 27. december 1828 i Næsby kirke til hendes fætter Lars Hansen.

Jørgen er først husmand i Næsby fra ca. 1838 til ca. 1846. Derefter er han husmand i Engelstofte til sin død. Jørgen dør den 14. september 1873 i Engelstofte 72 år gammel og bliver begravet den 22. september på Næsby kirkegård. Marie dør den 25. marts 1899 i Engelstofte 87 år gammel og bliver begravet den 1. april på Næsby kirkegård.

Besser kirke, akvarel af Magnus Pedersen 1874

På baggrund af 2 skifter kan der redegøres for en familiesammenhæng. Det første skifte er efter Bodil Hansdatter i Brundby dateret den 13. marts 1676. Bodil er gift, men hun er død barnløs. Hun er enebarn og hendes forældre og deres søskende er alle døde. Derfor er det alle hendes fætre og kusiner som arver. Det andet skifte er efter Oluf Poulsen i Pillemark dateret den 27. oktober 1681. Oluf er gift, men han dør barnløs, og hans søskende og søskendebørn nævnes. Det giver følgende familierelation:

Poul

7300

Poul har mindst 4 børn:

Oluf	? – 1681	Gårdmand i Pillemark, gift med Dorthe Bertelsdatter
<u>Jørgen</u>	? – før 1681	Gårdmand i Besser
<u>Margrethe</u>	? – 1675	Gift med Gårdmand Jens Rasmussen i Toftebjerg
Boeld	? – før 1681	Gift med Jens Agerup

Jørgen Poulsen – og hans ukendte hustru

3650-3651

Den ukendte hustru har været gift før med en mand ved navn Ole. De fik mindst 3 børn:

Rasmus	Bor 1676 i Toftebjerg
Jens	Bor 1676 i Køge
Anne	Gift med Peder Sørensen i Helsingør

Jørgen har mindst 2 børn:

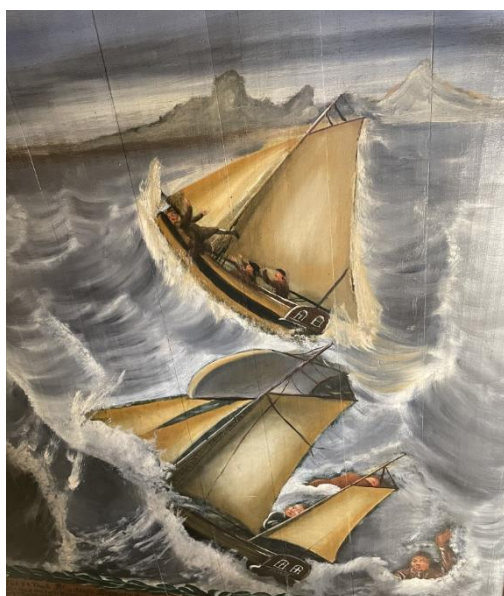
Maje	? – 1679-85	Gift med Jørgen Michelsen i Stavns
Johanne	? – efter 1681	Gift med Gårdmand Christen Pedersen i Stavns

Jørgens ukendte hustru har mindst 3 søstre, og de er alle døde før 1676. Men hvem er Jørgen Poulsen ? Ved gennemgang af matriklen fra 1664 og ekstraskattemandtallet 1657 har jeg fundet 3 personer med dette navn.

- 1 Jørgen Poulsen, Gårdmand i Besser
- 2 Jørgen Poulsen, Gårdmand i Langemark
- 3 Jørgen Poulsen, Gårdmand i Tanderup

Jørgen Poulsen i Tanderup kan udelukkes, fordi hans børn ikke passer med vores. Jørgen Poulsen i Langemark nævnes frem til 1664 i matriklen, men ikke i tingbogen.

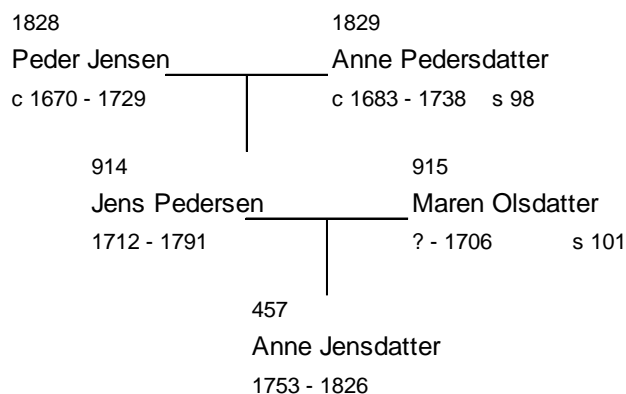
Jeg tror, at den rigtige Jørgen Poulsen er ham der bor i Besser. Han nævnes første gang i ekstraskattemandtallet 1654 og frem til 1657. Han er i matriklen 1664, og han nævnes i tingbogen til og med 1678. Det passer med at han burde være død mellem 1676-1681. Der er ikke noget skifte efter ham, fordi hans børn alle er myndige. I matriklen 1664 har gården kun ½ fjerding jord og et hartkorn på kun 4 skæpper 4 fjerdingkar 2 1/3 penning. Landgildet er på 1 tønde havre og 2,5 tønder byg. Iflg. tingbogen er Jørgen i perioden 1672-1678 stokkemand 9 gange og beseglingsmand 5 gange. Den 7. juni 1673 bliver Jørgen indkaldt til tinge for sit manglende landgilde fra 1671. Han skylder 1 tønde 1 skæppe byg, som omregnet til penge er 3 mark 22 skilling. Samme år indkalder én Jens Pedersen fra Besser Jørgen for en gæld på 4 daler og 2 års rente. Men Jørgen mødte ikke op, så sagen blev opsat i 8 dage. Sagen dukker ikke op igen, så de må været blevet forliget uden for tinge. Jørgen nævnes sidste gang i tingbogen den 20. april 1678.

Udsnit af billedfeltet på mindetavle i Onsbjerg kirke. Mindetavlen er i dag på arkivet på Samsø Museum.

Bemærk den druknende mand i nederste højre hjørne.

Se også side 90.

Peder Jensen og Anne Pedersdatter

1828 – 1829

Den 8. januar 1698 fremlægger Peder Jensen et skøde til tinglæsning udgivet af Søren Andersen i Onsbjerg og Christopher Andersen tjenende i Ørby. Han har altså købt en gård i Ørby af de to brødre. Der følger ikke nødvendigvis jord med til en gård. Det skal fæstes af "Herskabet". I 1699 fæster en Peder Jensen en fjerding jord af salig (afdød) Jens Mortensen for 30 rigsdaler i indfæstning. I matriklen 1683 er der kun en Jens Mortensen i Ørby. Så det kunne godt være hans jord i Ørby som Peder fæster.

Den 14. november 1702 bliver Peder gift i Tranebjerg kirke med Bodil Poulsdatter. Hun var født ca. 1671 af ukendte forældre. Hun døde allerede 22. december 1702 kun 31 år gammel, og hun blev begravet den 24. december på Tranebjerg kirkegård. Der blev ikke afholdt offentligt skifte.

Den 14. november 1705 bliver Peder gift igen i Tranebjerg kirke med Anne Pedersdatter. Hun er født ca. 1683 som datter af Gårdmand Peder Pedersen og Mette Jørgensdatter i Hårmark. De var blevet trolovet den 28. juli 1705 i Koldby kirke, hvor Anne formentlig var i tjeneste i Permelille. De får mindst 8 børn:

Bodil	1707 – efter 1738	Gift med Peder Jensen i Toftebjerg
Mette	1708 – 1780	Gift med Jens Jensen Ladefoged i Ørby
Karen	1711 – 1711	Død som spæd
Jens	1712 – 1791	Gårdmand i Ørby, gift med Maren Olufsdatter
Karen	1714 – 1715	Død som spæd
Margrethe	1716 – 1796	Gift med Gårdmand Tønnes Jensen i Tranebjerg
Peder	1720 – efter 1738	Levned ukendt
Karen	1724 – efter 1738	Levned ukendt

Datteren Margretes mand Tønnes Jensen født ca. 1708 kan være den samme som Jens Tønnesens søn født 1712 i Ørby. I så fald er Tønnes halvbror til Maren Jensdatter (1831) gift med Oluf Espensen (1830).

Peder dør allerede 1729 i Ørby 59 år gammel. Han bliver begravet den 6. april på Tranebjerg kirkegård. Der holdes skifte den 13. oktober. Anne bliver siddende på gården som enke. Hun dør 1738 i Ørby 53 år gammel og bliver begravet den 1. november på Tranebjerg kirkegård. Der holdes skifte den 25. november.

Normalt når der er skifter, er det sådan at hvis manden dør, så er det mest hans familie, som er formyndere. Hvis kvinden dør, så er manden formynder, men så kan kvindes familie være tilsynsværger. I Peder og Annes skifter stikker navnene i alle retninger. Ingen af formynderen bliver beskrevet som andet end "nærmeste pårørende". Det kan betyde hvad som helst.

Ved Peders skifte beskrives gården som 4 længet. Stuehus i nord på 13 fag og sals hus på 7 fag. Mod syd 15 fag, mod vest 12 fag og mod øst 11 fag. Desuden er der et 3 fags hus i folden. Besætningen er på 12 heste, 5 køer 3 stude, 3 kalve, 10 får, 2 lam, 5 svin, 3 smågrise og 4 gæs. Der er et overskud 467 rigsdaler 8 skilling. Enken får det halve, brødrene hver 58 rigsdaler 2 mark 5 skilling og søstrene 29 rigsdaler 1 mark 2 ½ skilling. Arven bliver stående i gården rentefrit til de er fuldmyndige, eller pigerne er i mandsværge (gift).

Annes skifte er næsten identisk med Peders. Der er sat penge af til et "ligtræ" på 2 daler 4 mark. Det er en gravsten i træ. Der er et overskud på 239 rigsdaler 2 mark 12 skilling. Der bliver til brødrene 59 rigsdaler 5 mark 3 skilling og til hver af søstrene 29 rigsdaler 5 mark 9 ½ skilling. Det er ikke ved skiftet klart hvem der skal overtage gården. Den ældste søn Jens udbeder sig 1 måneds betænkningstid. Han er 26 år og ugift.

Jens Pedersen og Maren Olufsdatter

914 – 915

Jens er døbt i Tranebjerg kirke den 31. januar 1712. Han var tidligere blevet hjemmedøbt. Kirkebogen er svær at læse, så fadderne er svære at bestemme. Den 28. november 1747 bliver Jens gift i Tranebjerg kirke med Maren Olufsdatter. De var blevet trolovet den 2. november. Maren er født 1725 som datter af Gårdmand Oluf Espensen og Maren Jensdatter i Ørby. Hun er døbt i Tranebjerg kirke den 23. september 1725. De får 11 børn:

Dødfødt	1747	
Peder	1749 – 1810	Gårdmand i Ørby, gift med Maren Jensdatter
Jens	1751 – efter 1795	Gårdmand i Ørby
Morten	1752 – 1752	Død som spæd
Anne	1753 – 20.01.1826	Gift med Gårdmand Jørgen Pedersen i Toftebjerg
Maren	02.11.1755 – 14.03.1839	1. gang gift med Gårdmand Søren Jørgensen Ladefoged i Brundby, 2. gang gift med Rasmus Andersen i Brundby
Bodil	1757 – 22.11.1818	Gift med Gårdmand Morten Sørensen Jepsen i Brundby
Margrethe	1759 – før 1801	Gift med Gårdmand Søren Rasmussen i Stavns
Oluf	1762 – 1763	Død som spæd
Oluf	1764 – efter 1791	1791 hjemme på gården
Giertrud	1768 – 14.02.1835	Gift med Gårdmand Morten Mortensen Øster i Brundby

Kort før sin mors død har Jens overtaget gården, og han har den 10. juni 1738 betalt 45 rigsdaler i indfæstning af 1 ½ fjerding jord med et hartkorn på 3 tønder 7 skæpper 2 fjerdingkar 1 album. Det virker mærkeligt, at han ved sin mors skifte har udbedt sig 1 måneds betænkningstid. Jens nævnes i Ørby ved et skifte den 29. september 1778. I folketællingen 1787 bor 4 af børnene stadig hjemme. De har også datteren Annes ældste søn Morten på 13 år boende. Jens dør 1791 i Ørby 79 år gammel. Han bliver begravet den 6. marts på Tranebjerg kirkegård. Der afholdes skifte den 11. marts. Den 30. december 1794 afstår Maren sin 1 ½ fjerding fæstejord til sønnen Jens med en indfæstning på 45 rigsdaler. Hartkornet er på 4 tønder 1 skæppe 1 ¼ album, hvilket er højere, end da hans far overtog jorden. Maren dør 1799 i Ørby 74 år gammel. Hun bliver begravet den 10. marts 1799 på Tranebjerg kirkegård. Der afholdes ikke offentligt skifte.

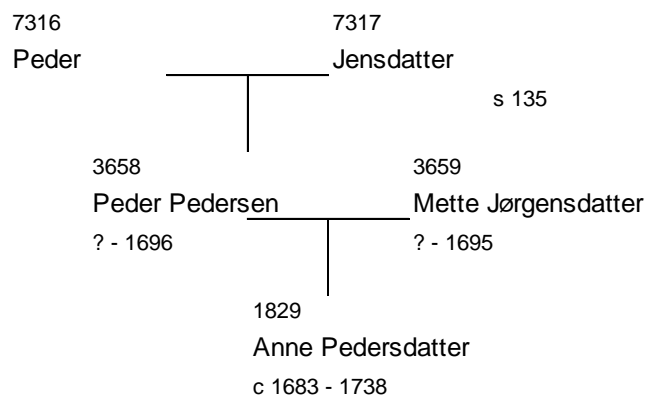
Ved skiftet efter Jens afstår Maren fra, at få boet vurderet og delt med halvdelen til hende selv. Før Jens var død havde han besluttet, at alle sønner skulle have 1000 slettedaler hver og alle døtre 500 slettedaler hver. Det er i alt 5500 slettedaler. Den ældste søn Peder havde dog allerede fået sin del for nogle år siden. Selv om det ikke står i skiftet, så må det være Peder som overtager gården efter sin far. Ved Jens' skifte står også, at da alle de øvrige døtre har fået 4 dyner, 4 puder, 2 par hørlærreds- og 2 par blågarnslagener, 2 par hørlærreds pudevar og frit bryllup, så skal den yngste ugift datter Giertrud have det samme. Skulle hun ikke blive gift skal hun have 40 rigsdaler i stedet. Skiftet afslører også at Jens havde en trediepart i Galeasen "De trende Brødre" og en trediepart i en mølle. Sønnenne forpligtede sig desuden til, at deres mor skulle have aftægt på gården. Dvs. at hun skulle have;

"frie Adgang ædende og drikkende Vahrer i Huuset som tilforn, og intet af hvad de havde vare hende for godt eller nægtet, nyde Spise og Drikke ved deres Bord, saa godt som de selv nød det. Bekvemmelighed af

Kammer og Seng, Ild, Lys og Varme, Opvarning, saavel i sunde som Sygdoms Dage, og i Henseende til Klæder stod hende frit at udvælge sig en Seng saa god som hun den selv behagede, med dertil hørende Linnet af Lagner og Pudevaar, samt frie Tvæt (vask) og fornøden Uld og Hør til Linnet og andet Brug for hende selv, desligeste frie Befordring til og fra Kirke, samt om hun ville besøge hendes øvrige Børn og paarørende naar hun det forlanger”.

Koldby kirke

Peder og Jensdatter

7316 – 7317

Bag disse lidt mangelfulde navne gemmer sig en kryptisk udredning, som ses på side 135.

Peder og Jensdatter havde mindst 4 børn:

Peder	? – 1696	Gårdmand i Hårmark, gift med Mette Jørgensdatter
Lars	? – efter 1692	Bosat i København
Søren	? – før 1691	Bosat i Gåsetofte, Raklev sogn ved Kalundborg
Jens	? – 1691	Bosat i Kalundborg, gift med Else Christophersdatter Brach

Peder og en helt ukendt hustru havde yderligere 1 søn:

Jens	? – 1693	Bosat i Kalundborg med tilnavnet Langemark
------	----------	--

Den sidste søn Jens er altså kun en halvbror.

Man kunne godt forestille sig, at Peder var gårdmand i Hårmark. Men "Hovedskatten" i 1645 giver ikke oplysninger, der passer.

Peder Pedersen og Mette Jørgensdatter

3658 – 3659

1676-1677 blev Peder gift med Mette Jørgensdatter, hvis ophav ikke kendes. Mette var enke efter Gårdmand Morten Sørensen, som var død 1676 i Hårmark. Der blev holdt skifte den 21. marts. Morten og Mette får mindst 5 børn:

Margrethe	c 1661 – 1733	Gift med Gårdmand Søren Jensen Kiempe i Koldby
Bodil	c 1663 – 04.08.1721	Gift med Gårdmand Jens Michelsen i Permelille
Jørgen	c 1668 – 1696	Bosat i Hårmark, ugift
Kirsten	c 1671 – 16.03.1743	Gift med Gårdmand Peder Rasmussen i Permelille
Dorthe	c 1673 – 29.06.1737	Gift med Gårdmand Jørgen Tønnesen i Hårmark

Datteren Dorthes mand Jørgen Tønnesen var søn af Gårdmand Tønnes Clemmensen (7324) i Tranebjerg.

Peder og Mette får mindst 2 børn:

Margrethe	c 1678 – 1696	Død barnløs og ugift
Anne	c 1683 – 1738	Gift med Gårdmand Peder Jensen i Ørby

Peder nævnes først gang i tingbogen den 2. juni 1677, hvor han blev udnævnt til stokkemand. Det blev han i alt 19 gange i perioden 1677-1685. Peder optræder også som gældsopkræver:

08.12.1677	Jens Nielsen i Alstrup skylder 8 daler 2 mark 8 skilling efter en håndskrift dateret den 1. marts 1671. Den 28.02.1680 beder Peder om at få Jens dømt til at betale.
09.03.1678	Jens Rasmussen i Langemark skylder 25 daler på en obligation dateret den 2. januar 1772 Peder blev tilbudt betaling i "gode vahrer".
15.01.1681	Søren Jensen i Torup skylder 5 daler 1 mark plus 4 års rente efter en obligation af 2. januar 1675. Peder beder om at få Søren dømt til at betale.
23.04.1681	Jens Jensens enke i Ørby skylder 5 daler 13 skilling efter lodseddel (arv) Michel Ibsen i Koldby skylder 2 daler 3 mark 1 skilling for noget arbejde Peder udførte i hans sted for sin far. Desuden skylder han også 4 skæpper rug.
16.06.1682	Jens Jensen i Langemark skylder 70 daler 2 mark efter obligation af 29. september 1677.

Af andre sager kan nævnes:

- 20.04.1678 Peder har indkaldt vidner til at vidne om, at Søren Mortensen har taget øl fra deres fælles skude, som tilhørte Peder.
- 13.01.1683 Rasmus Jensen i Besser har indkaldt bl.a. Peder og anden familie til i vidners påhør at afgive deres forklaring omkring 2 hopper, som Anne Bertels i Kalundborg skulle have modtaget af Rasmus Jensen.
- 14.04.1683 Peder skylder skat til kongen – 2 rigsdaler 4 mark.
- 20.09.1684 2 mænd fra hvert sogn skal syne ildsteder. Peder er den en af de 2 mænd fra Koldby sogn.

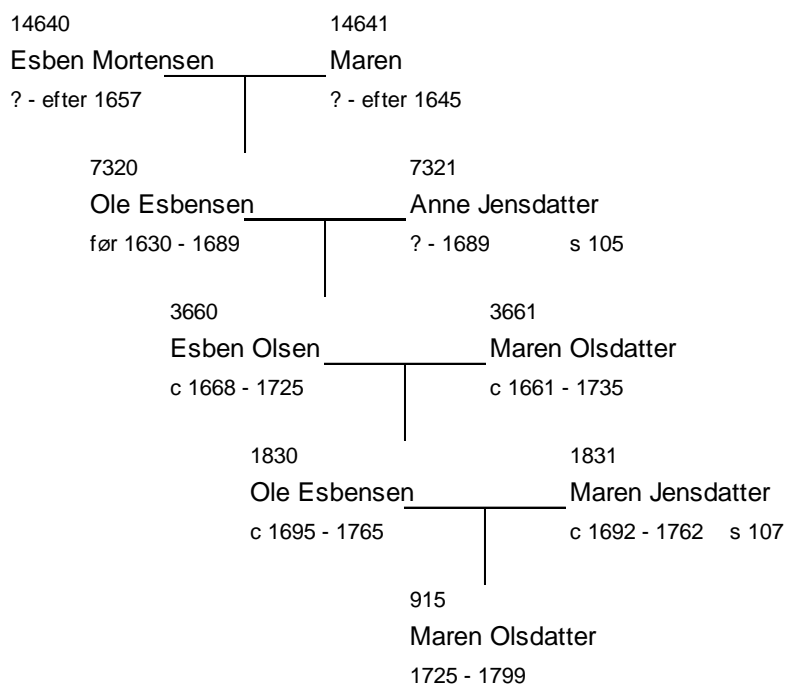
I Christian V' markbog 1683 er Peder nævnt på en gård med et hartkorn på 4 tønder 5 skæpper 2 album. I samme markbog er der en beskrivelse af de 2 møller i Hårmark, der "oversat" lyder: Brodhøj Mølle syd for Hårmark til hører Peder Pedersen i Hårmark med $\frac{3}{4}$ og Oluf Jensen i Hårmark med $\frac{1}{4}$. Overstenen er meget slidt og i 2 stykker bundet sammen med 1 jernring. Understenen er også i 2 stykker bundet sammen med en jernring. Akslen er i meget dårlig stand. Overdel og andet træværk både inde og ude er meget råddent og fordærvet. Det vil blive dyrt og krævende at sætte møllen i stand. Møllen kan bruges ved alle vinde undtagen nordvest, nord og nordnordøst, hvor møllen ligger i læ af Hårmark by.

Han nævnes i 4 skifter 1689, 1691, 1692 og 1695 som bosiddende i Hårmark. Mette dør 1695 i Hårmark og der holdes skifte den 6. august. Peder dør 1696 i Hårmark, og der holdes skifte den 13. juli.

I skiftet efter Mette beskrives gården som 4 lænet. Der er et stuehus mod nord på 10 fag med 2 skorstene, vinduer og loft. I samme længe er et brøggers på 9 fag med ovn, esse, kølle, pandegrue, loft og et "luktkammer". Den søndre længe er en lade på 17 fag, den østre længe en lade på 10 fag og den vestre længe en lade på 10 fag. Desuden var der et hus syd for gården på 6 fag, et gammelt hus på 4 fag nord for gården og en kålhøve. Peder havde også halvpart i en mølle syd for Hårmark. Besætning var på 8 heste, 9 kvæg, 2 kvier, 10 får, 4 lam, 8 grise, 5 unge grise, 20 smågrise 4 gæs og 4 bistader.

Boets overskud er på 372 daler 12 skilling, hvor enkemanden Peder får halvdelen. Resten bliver delt i et broderlod på 46 daler 2 mark og seks søsterlodder på 23 daler 1 mark. Ved skiftet efter Peder er overskuddet 222 daler 1 m 6 skilling. Der bliver 111 daler 11 skilling til hver datter. Datteren Margrethe dør efter sin far men før skiftet er afsluttet. Hendes andel bliver derfor delt mellem hendes hel- og halvsøskende inklusiv hendes mødrene arv, som blev i boet. Den yngste datter Anne får derfor i alt 169 daler 1 mark 1 $\frac{3}{4}$ skilling.

Den yngste datter af Mettes første ægteskab Dorthe overtager med hendes mand Jørgen Tønnesen gården. Han lover inden årets udgang at betale alle deres arv i rede penge.

Esben Mortensen og Maren

14640 – 14641

I regnskabsåret 1622-1623 fæster Esben Mortensen i Ørby 2 fjerding jord på Ørby mark, som Søren Nielsen er "fradød". Han betaler 80 rigsdaler i indfæstning. Esben overtager også enken Maren. I skiftet den 31. august 1676 efter Bodil Sørensdaughter, er Esbens søn Ole overværende på hans halvsøster Bodils datter Elses vegne. Bodil har også 2 sønner, som begge er myndige i 1676. De er altså over 25 år. Hvis Bodil har været 25 ved den første søns fødsel, så er hun over 50 ved sin død. Det betyder, at hun er født før 1626. Det kan passe med, at den Søren Nielsen, som Esben Mortensen overtager fæstet efter i 1622-1623, er Maren's første mand.

Søren Nielsen og Maren har mindst 2 børn:

Bodil	før 1622 – 1676	Gift med Gårdmand Peder Andersen, Hårmark
Niels	før 1622 – efter 1676	Bor i Pillemark

Søren Nielsen har haft gården siden 1612. Søren dør 1622-1623 og Maren gifter sig igen med Esben Mortensen, som altså overtager gård og fæste.

I Kalundborg lens regnskaber betaler Esben 6 skilling i såkaldte spindepenge 1623 og 1627. Han nævnes i jordebogen 1623-1642 og i ekstraskattemandtallet 1623-1657. I jordebogen den 17. juni 1642 har han stadig 2 fjerding jord. I "Hovedskatten" 1645 nævnes han med sin hustru Maren og 3 børn over 15 år. Esben og Maren har mindst 5 børn:

Morten	før 1630 – før 1672	Gårdmand i Ørby
Søren	før 1630 – 1681	Gårdmand i Ørby, gift med Dorthe Jensdatter
Ole	før 1630 – 1689	Gårdmand i Ørby, gift med Anne Jensdatter
Ukendt datter	? – før 1672	Gift med Jens
Ukendt datter	? – før 1672	Gift med Peder

Det er den barnløse søn Søren skifte den 27. januar 1681, der rømser de 5 søskende op. Han og hustruen Dorthe er begge døde, og deres søskende og søskendebørn nævnes. Der er i øvrigt 26 daler 2 mark 7 ½ skilling til et broderlod og 18 daler 1 mark 3 ½ skilling til et søsterlod.

Maren dør efter 1645. Esben nævnes i Matriklen 1664 med 1,5 fjerding jord med et hartkorn på 1 tønde 5 skæpper 3 ½ album 2/3 penning. Der er et landgilde på 1 tønde havre og 4 mark 1 skilling 3 album. Esben dør 1670. Den 2. marts 1670 på tinge rækker Søren sin hånd til broderen Ole, og han siger tak for betaling af den arv efter deres far Esben, som tilkom Søren og hans niece Maren.

Ole Esbensen og Anne Jensdatter

7320 – 7320

Hvis broderen Morten er opkaldt efter sin farfar og Søren er opkaldt efter sin mors første mand. Så er det vel en logisk tanke at Ole er opkaldt efter sin morfar. Men det er rent gætværk. Oles navn staves i øvrigt på flere måder – mest Olle men også Ole og Oluf. Så hvad hed han egentlig ? Jeg har valgt at bruge Ole. Efternavnet varierer mellem Espensen og Esbensen.

Ole får sin første fæstejord, da hans far 1652-1653 overlader ham ½ fjerding jord med en indfæstning på 5 rigsdaler. Resten overtager han ved faderens død. Normalt ville Ole blive gift omkring dette tidspunkt. Måske har han været gift, før han omkring 1660-1665 bliver gift med Anne Jensdatter. Hun er datter af Gårdmand Jens Rasmussen og Margrethe Poulsdatter i Toftebjerg. De får mindst 6 børn sammen:

Jens	c 1665 – 1730	Gårdmand i Besser, gift med Anne Jensdatter
Margrethe	c 1666 – 1738	Gift med Gårdmand Jens Pedersen i Brundby
Esben	c 1668 – 1725	Gårdmand i Ørby, gift med Maren Olsdatter
Morten	c 1674 – 1718	Gårdmand i Ørby, gift med Mette Rasmusdatter
Mette	c 1676 – 13.05.1717	Gift med Gårdmand Peder Christensen (912) i Stavns
Maren	? – 1697	Gift 1. gang med Gårdmand Hans Jensen i Permelille og 2. gang med Gårdmand Peder Jacobsen i Permelille

Ole og hans far nævnes efter hinanden i Matriklen 1664. Det antyder, at de bor på samme gård. Ole har stadig kun ½ fjerding jord med et hartkorn på bare 4 skæppe 1 fjerding. Landgildet er 1 tønde havre og 1 mark 6 skilling.

Den 31. august 1676 er Ole værge for hans halvsøster Bodils datter Else ved søsterens skifte. Ole nævnes mange gange i tingbogen. Han er Beseglingsmand 4 gange og stokkemand 3 gange. Han har kun 7 kald for opkrævning af gæld. Her er den største post et krav på 16 daler 2 ½ mark og 2,5 års rente efter en "håndskrift" dateret den 18. juni 1669 til hans far. Ole har sikkert arvet kravet, og vil have sine penge.

Den 9. juni 1669 giver Ole afkald og kvittering på halvdelen af hans brors datter Marens arv efter hendes far. Jens Jensen var værge for Maren, og nu bliver det altså tinglæst, at Ole på Marens vegne har modtaget halvdelen af arven fra Jens Jensen. Den type indførsler er der mange af i tingbogen. Det var vigtigt, så der ikke senere kunne opstå tvivl.

Den 2. marts 1670 tinglæses, at Ole har arvet sin fars gård med løsøre efter skiftebrev. Broderen Søren giver afkald, kvittering og fuldkommen skøde. Ole har betalt sin bror hans arvepart. Skifteprotokollen er først bevaret fra 1672, så det nøjagtige skifte kendes ikke.

Den 24. maj 1671 skylder Ole 4 tønder byg og 2 tønder havre til Ridefogeden. Den 1. juni efterlyser han 1 gås. Den kan kendes ved, at den mangler begge bagklør og en klo på venstre fod. Den 16. august 1673 er der uenighed mellem bønderne i Onsbjerg og Ridefogeden. Bønderne mener, at de er takseret for højt. Ole er en af 8 nye synsmænd, som skal lave en ny vurdering. Den 1. august 1674 beskylder Ole Morten Jørgensen for, at han har brugt skældsord mod ham. Det er meget knudret skrevet, men tilsyneladende har Morten mistet et lam og Ole et bistade, så de har sikkert beskyldt hinanden for tyveri. Der bliver ført vidner, og det ender med at de rækker hinanden hånden. Begge beder om tingsvidner. De er altså ikke mere venner

end, at de vil have vidner på, at sagen er afsluttet. Den 4. december 1674 bliver Ole blandt 6 mænd indkaldt til tinge og tilbudt Anders Glarmesters gård i Langemark. Sådant fortsætter det med små og store sager. Men en enkelt sag mere skal nævnes.

Unge Hans Hansen har indkaldt vidner til tinge lørdag den 4. marts 1682. Hans afdøde far gamle Hans Hansen havde en skude i fællesskab med Ole Esbensen. Mens faderen var i live, var Ole kommet ridende til hans hus med en fart, at jorden fløj. Han ville sende skuden til Norge. Gamle Hans Hansen ville ikke bruge skuden til det eventyr. Ole lovede så, at i fald skuden kom noget til, så ville han betale hans halvpart af skuden. Nu er gamle Hans Hansen død, og unge Hans Hansen vil have pengene for den halve skudepart. Der bliver ført vidner på, hvem der har sagt hvad til hvem og hvornår. Skuden var blevet sendt til Norge og gamle Hans Hansen var ikke tilfreds. Til et bryllup hos Jens Jensen i Ørby i "Mange Gofolches Neruerelse", spurgte Villum Olsen af Brundby Ole Esbensen, hvordan det var med den skudepart. Ole svarede "hvad kommer det dig ved". Gamle Hans Hansen hørte ordene og rejste sig og sagde "kommer det ikke ham ved, så kommer det mig ved. Enten skal du betale mig min skudepart, eller du skal sværge dig fanden i vold". Ved gamle Hans Hansens skifte lod enken skudeparten indføre som tilgodehavende. Ole Esbensen var til stede og gjorde ikke indsigelser. Over 2 følgende tingmøder føres forskellige indlæg frem af parterne og vidnerne. De 4 sømænd som førte skuden må også vidne. Men sidste indførsel er Oles, hvor han hævder, at der hverken er fremført skriftlige eller mundtlige beviser der holder, og at alt der er, er en død mands tale. Herefter er der ikke mere i tingbogen om sagen. De har som sædvanlig fundet en aftale uden om tinge.

Sidste indførsel i tingbogen er den 30. november 1689, hvor det varsles, at der skal holdes skifte efter salig Ole Esbensen og hans salig hustru Anne Jensdatter. Både Ole og Anne dør 1689 i Ørby, og der holdes skifte den 5. december.

I deres fællesskifte er beskrivelsen af gården lidt mærkelig. Beskrivelsen af stuerne springes over, men mod nord er der 9 fag salshus med ovn, esse, maltkølle og pandegrue, 5 fag herbergshus og 4 fag med portrum. "Istraden" = ild sted raden = stuehuset bruge til tørrehus. Mod syd en lade på 12 fag med portrum, mod øst en lade på 13 fag og mod vest 9 fag "småhus". Husdyrholdet er 9 heste, 14 køer, 2 kvier, 4 kalve, 12 får, 6 unge grise, 6 smågrise, 5 gæs og 1 gase. Lidt usædvanligt så nævnes over 480 rigsdaler i kontanter. 145 rigsdaler i såkaldt årsmønt og over 235 daler i slet mønt. Boets samlede overskud er 1687 rigsdaler 1 mark 2 skilling. Alt bliver delt mellem de 3 brødre og 3 søstre. Et broderlod udgør 374 daler 3 mark 12 skilling og et søsterlod 187 daler 1 mark 14 skilling. Alt skal deles. Så sønnen Esben modtager 2/3 af gård og jord, et stykke jord, 2 hjul, 2/3 af rugsæden, 2/3 dele af brøggerkedlen, alle ting i træ, 2/9 af den uvisse gæld, som er gælden der ikke er papir på. Det giver 35 daler 2 mark mere, end han skulle arve, og som han skal betale til broderen Morten. I skiftet er til sidst en særlig passus. Da Ole Esbensen lå på det yderste ønskede han, at sønnen Esben eller datteren Mette skulle have gården. Det blev godtaget af den ældste bror Jens, da han hellere "paa egen Haandtering at blifue". Om der her hentydes til et håndværk eller en gård vides ikke. Gården blev derfor delt med 2/3 til Esben og 1/3 til Mette. De har så 3 år til at beslutte, hvem der skal beholde gården. Der er ikke noget, der tyder på, at Mette beholder sin 1/3 af gården.

Esben Olsen – Maren Olsdatter

3660 – 3661

Esben er født ca. 1668 i Ørby. Han overtager 2/3 af gården i 1689 og bliver sikkert gift i tiden kort efter med Maren Olsdatter. Hun er født ca. 1661, men hendes forældre kendes ikke. De får mindst 4 børn:

Anne	? – efter 1735	Gift med Søren Lauridsen Krog i Ørby
Ole	c 1695 – 1765	Gårdmand i Ørby, gift med Maren Jensdatter
Birthe	c 1700 – 29.12.1771	Gift med Gårdmand Niels Jensen Krog i Pillemark
Maren	1700 – 1732	Gift med Christen Jensen i Ørby

Esben er fadder den 10. juli 1720 til Maren Sørensdatter hans datter Annes datter i Tranebjerg kirke. Den 21. januar 1723 er han lavværge for sin søster Margrethe ved skiftet efter hendes mand Jens Pedersen. Maren er gudmor 2 gange. Første gang i januar 1705 til Esbens søster Margrethes søn Oluf i Tranebjerg

kirke, og anden gang den 2. august 1705 til Anne Jensdatter Esbens bror Jens' datter Anne i Tranebjerg kirke.

I tingbogen er der ikke så mange sager, hvor Esben er indblandet. Men han optræder som Stokkemand på tinget hele 28 gange i 1699. Den 16. februar 1695 efterlyser han ejeren til et fremmed får hos med en rift i det højre øre og en markering på det venstre. 2 gange lovbyder han et værgemål. Det drejer sig begge gange om Mette Olufsdatters fædrene og mødrene arv. Mette er hans søster, og den 21. marts 1696 har han 100 slettedaler 2 mark stående, som han skal forrente. Han tilbyder derfor andre at overtage værgemålet mod den forordnede rente. Den slags er der meget af i tingbogen. For værgerne er det sikkert svært at forrente en arv, mens det for andre er en måde at låne penge på.

Esben dør 1725 kun 57 år gammel. Han bliver begravet den 13. maj på Tranebjerg kirkegård. Hans skifte holdes den 6. juni. Denne gang beskrives hele den 4 længede gård. Stuehuset mod nord er 9 fag med panel, vinduer, loft og skorsten, 9 fag brøggers og forstue med skorsten, ovn og maltkølle. Desuden 4 fag hus i den vestre ende. Mod syd en lade på 17 fag, i øst 10 fag hus med portrum og i vest 10 fag lade med portrum. I folden et lille hus på 5 fag. Til gården hører også en abildgård (æblehave), tre græsgårde, en fold og et forte. Af dyr er der 11 heste, 1 føl, 6 køer, 1 kvie, 3 stude, 3 små "remplinger", 2 spædekølve, 10 får, 5 svin og 4 smågrise. Overskuddet er 828 slettedaler 4 mark 4 skilling. Enken får det halve, sønnen Ole 207 slettedaler 3 mark 8 ½ skilling og hver datter 103 slettedaler 3 mark 8 ½ skilling.

Der er en speciel post i Esbens skifte. Sønnen Ole har overtaget hans farbrors gård i Ørby. Den har Esben købt til ham, og Ole mangler at betaler 280 slettedaler 3 mark 5 skilling. Et fæste af 1,5 fjerding jord har Esben også betalt for sønnen. Der mangler han at betale 67 slettedaler 2 mark.

Enken bliver ved gården, og den ældste datter lader sin arv stå i gården rentefrit. Maren forbliver enke og dør 1735 i Ørby. Hun begravnes den 30. maj 1735 på Tranebjerg kirkegård. Hendes arvinger er myndige, men der holdes alligevel offentlig skifte. Grunden er at både Sønnen Ole og svigersønnen Søren Lauridsen Krog kræver at få gården. Fordi de ikke kan blive enige, så holdes der auktion over gården den 16. juni. Den vinder Ole med et bud på 514 rigsdaler, som var over vurderingen på 423 rigsdaler 1 mark 5 skilling. Den 5. august kan boet gøres endeligt op. Der er et overskud på 465 rigsdaler 2 mark 4 skilling. Der bliver så 310 rigsdaler 1 mark 8 skilling til Ole og 155 rigsdaler 12 skilling til søsteren Anne. Inklusiv en rest på Annes arv fra sin far, lover Ole at betale i alt 168 rigsdaler 2 mark 12 skilling, når svogeren forlanger det.

Ole Esbensen – Maren Jensdatter

1830 – 1831

Ole og Maren bliver gift den 7. juli 1724 i Tranebjerg kirke. Forloverne er Oles far og Marens svoger Axel Andersen i Tranebjerg. Ole er født ca. 1695 i Ørby og Maren er født ca. 1698 i Ørby. Hun er datter af Gårdmand Jens Tønnesen og Maren Sørensdatter i Ørby. De får kun 1 datter:

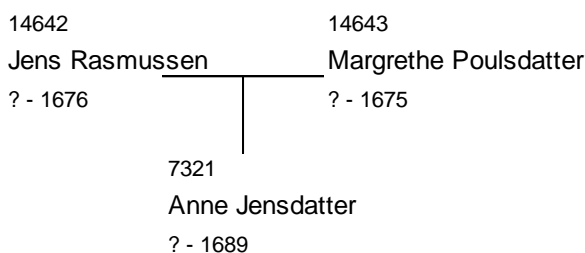
Maren 1725 – 1799 Gift med Gårdmand Jens Pedersen i Ørby

Iflg. fæsteprotokollen overtager han den 9. september 1718 sin fars 1 ½ fjerding jord med et hartkorn på 4 tønder 2 skæpper. Oles far køber farbroderens gård i Ørby til ham inden 1725. Da hans mor bliver på gården ved faderens skifte i 1725, kan man undre sig over, hvilken jord hun har at dyrke. 1735 køber Ole moderens gård i Ørby tilbage ved en offentlig auktion.

Den 10 juli 1720 er Ole fadder til hans søster Anne datter Maren Sørensdatter i Tranebjerg kirke. Den 6. juni 1725 er han værge for sin søster Maren ved skiftet efter deres far. Den 9 november 1730 er han værge for hans hustrus faster Maren Tønnesdatters børn ved skiftet efter hendes mand Axel Andersen i Tranebjerg. Den 15. februar 1731 er Ole formynder for hans farbror Jens Olsens børn ved hans skifte. Den 27. juli 1731 er Ole forlover for hans søster Maren og hendes mand Christen Jensen i Tranebjerg kirke. Endelig er Ole fadder 3 gange mere i Tranebjerg kirke til hans datter Marens mands søsters mand Jens Jensen Ladefogeds børn i hans første ægteskab. Første gang den 8. februar 1738 til Maren Jensdatter, 2. gang den 10. april 1740 til Jørgen Jensen og 3. gang den 18. juni 1741 til Jens Jensen.

Maren er fadder den 26. maj 1726 til Anders Axelsen hendes søster Maren søn i Tranebjerg kirke. Hun er gudmor 2 gange i Tranebjerg kirke igen til Jens Jensen Ladefogeds børn. Første gang den 8. februar 1738 til Maren Jensdatter og den 10. april 1740 til Jørgen Jensen.

Maren dør 1762 i Ørby og begravnes den 18. april på Tranebjerg kirkegård. Ole dør 1765 i Ørby og begravnes den 28. april på Tranebjerg kirkegård. Der afholdes ikke offentlig skifte efter dem. Den 14. juni 1772 bliver Oles 1 ½ fjerding fæstestjod overdraget til én Peder Jensen for 45 rigsdaler i indfæstning. Det må være deres datter Marens søn.

Jens Rasmussen og Margrethe Poulsdatter

14642 – 14643

Jens og Margrethe bliver sikkert gift i starten af 1630'erne. Jens' forældre kendes ikke. Margrethes forældre er heller ikke kendt, men vi kender til 3 søskende. Se side 95 under hendes bror Jørgen Poulsen (3650). Jens og Margrethe har mindst 5 børn:

Søren	efter 1630 – efter 1681	Bor i Toftebjerg
Johanne	efter 1630 – efter 1681	Gift med Gårdmand Hans Hansen Nør i Ørby
Anne	efter 1630 – 1689	Gift med Gårdmand Ole Esbensen i Ørby
Mette	efter 1630 – efter 1686	Gift med Gårdmand Søren Jørgensen i Nordby
Karen	efter 1630 – 15.03.1685	Gift 1. gang med Gårdmand Michel Mouridsen i Vadstrup og 2. gang med Kongelig Tolder Laurids Nielsen Fog i Vadstrup

Jens fæster i 1631-1632 1 fjerding jord på Toftebjerg Mark, som Søren Jensen er fradød. Han giver 20 rigsdaler i indfæstning. Jens nævnes i jordebøgerne 1635-1642, og den 17. juni 1642 med 2 fjerding jord. Han nævnes i ekstraskattemandtallet 1634-1657. I "Hovedskatten" 1645 nævnes hustruen Margrethe. Hun bliver fejlagtigt kaldt "Pedersdatter". Der er ingen hjemmeboende børn over 15 år. Det passer jo fint med, at de kun har været gift 12-13 år.

Datteren Johanne er gift med den Hans Hansen i Ørby, som ejer en skude i fællesskab med Ole Esbensen (7320) se side 103. Datteren Karen er 2. gang gift med den Kongelige Tolder Laurids Nielsen Fog i Vastrup. Ved skiftet efter hende den 23. august 1686 var bl.a. Ole Esbensen overværende. Vurderingen af boet var foregået helt tilbage i februar, så hun være død i starten af året. Der var et overskud på næsten 10200 rigsdaler. Det bliver i skiftet nævnt, at der skal opsættes en "prunktavle" i Onsbjerg kirke over hende og hendes afdøde børn. Der bliver indgået en kontrakt med Stenhugger Johan Kram i København på 100 rigsdaler. Der skal laves en gravsten med samtlige afdødes navne, som arvingerne skal betale. Desuden skal hænges en lysekroner over graven i kirken. Gravsten og prunktavle eksisterer ikke mere, men det gør lysekronen.

Margrethe dør 1675 i Toftebjerg, og der holdes skifte den 12. januar. Der bliver ikke holdt egentlig skifte. Jens har indkaldt sine "Kiere Börn" til et "veleenigtt schiffte oc deeling". Sønnen Søren får 200 rigsdaler, en opredt seng og et broderlod af faderens fjerdepart i en skude – svarende til 1/12 af skuden. Hver datter får 100 rigsdaler, samt deres mors klæder og nogle sengeklæder til deling. De får også hver 1/24-del af skuden, som bliver konverteret til 50 slettedaler i rede penge til deling. Desuden får de 3 ældste søstre et udestående på 45 slettedaler til deling. Jens lover at betale deres arv, når de ønsker det, mod at de giver fuldkommen afkald på tinge. Den 23. september 1676 indkalder Jørgen Clemmensen i Brundby Jens' søn og svigersønner omkring deres arv efter salig Jens Rasmussen og hans hustru. Jens er altså død i august-september 1676. Der afholdes ikke offentlig skifte.

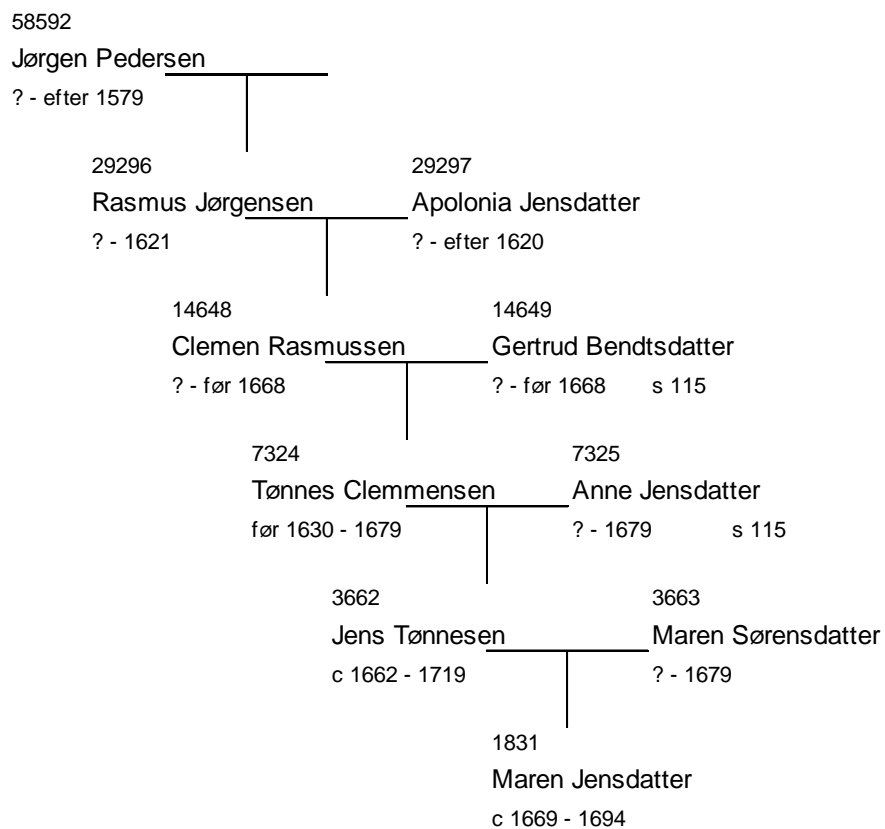

Lysekronen ophængt 1685 i Onsbjerg kirke, og bekostet af Laurids Nielsen Fog i Vadstrup. Lysekronen har følgende indskrift:

"Gud til ære og kircken at zire er denne liusecrone over S. Michel Mouritzøn af Waastrup og hans S. hustru Karen lensdatter samt tuende S. børn Margreta Michels datter og Niels Lauridzsen Fog som huile her under til tachnemligt æreminde bekostet af efterlacte Lauritz Nielsen Fog tolder og forwalter over Samsøe og deris børn Ao. 1685"

Tranebjerg kirke, maleri af Peder Mønsted

Jørgen Pedersen**58592**

Tranebjerggård var i den sene middelalder ladegård for kronens gods på Samsø. Men i løbet af 1500-tallet bliver gården fæstet ud. St. Hans dag den 21. juni 1525 fik Fogeden Jørgen Mikkelsen på Søllemarksgård med sin hustru Charine livsbrev på Tranebjerggård.

Den 1. august 1546 får Christen Pedersen fæste på livstid på halvparten af Tranebjerggård. Han giver 15 okser og 15 daler i indfæstning. 1561 sælges gården til netop Christen Pedersen og Jørgen Pedersen med en halvpart hver. De er formentlig brødre. Skødet er udstedt den 5. juli 1561 på ejendom og gårdsrum "hvorpaa Traneberiggaard nu er bygget, i Trandberig By paa Samsøe paa den Nordre Gade". De skal svare sædvanlig afgift af den mark de bruger. Den tilhørende jord er 4 fjerding, som er det dobbelte af en almindelig gård. Den angives da også i perioder i jordebogen med 2 numre.

Jørgen nævnes i jordebogen 1579-1580, hvor han står for gården sammen med sønnen Rasmus Jørgensen. Rasmus fæster netop i regnskabsåret 1579-1580 halvdelen af sin fars jord for 30 gamle daler i indfæstning. Der vides ikke mere om Jørgen Pedersen.

Da Jørgen Sørensen den 1. marts 1719 fæster sin svigerfar Clemen Tønnesens 2 fjerding jord, kaldes den for "Boremarchen" – Borgmarken.

Rasmus Jørgensen – Apolonia Jensdatter**29296 - 29297**

Rasmus nævnes altså første gang 1579-1580 sammen med sin far på gården. Rasmus nævnes i jordebogen 1579-1620 på den første og sidste gård i Tranebjerg. I ekstraskattemandtallet skifter det mellem Rasmus 1603-1610 og 1614-1616 og Apolonia Jensdatter 1611-1613 og 1617-1620. Apolonia må være hans hustru. Men hvorfor skifter det frem og tilbage mellem dem ?. En forklaring er, at Rasmus dør 1610-1611, og at enken har gården til 1620. I lensregnskabet 1620-1621 fæster sønnerne hver en halvdel, som "deres fader Rasmus Jørgensen fra døde". Det er ikke usædvanligt, at bøgerne bliver ført videre i mandens navn, selv om han er død. I jordebogen under sønnen Jens, der overtager gård nr. 1, står der 1621-1642; "Jens Rasmussen af Rasmus Jørgensens gård". Det siger også noget om, hvor markant en person Rasmus må have været. Rasmus og Apolonia havde mindst to børn:

Clemen	? – før maj 1668	Gårdmand i Tranebjerg gift med Gertrud Bendtsdatter
Jens	? – 1657-1664	Gårdmand i Tranebjerg gift med Maren

Rasmus er som foreslået nok død 1610 og Apolonia 1620 i Tranebjerg.

Clemen Rasmussen – Gertrud Bendtsdatter**14648 – 14649**

Clemen fæster 1618-1619 sammen med sin bror Jens et møllested på Niels Nielsens jord i Tranebjerg for 5 daler. 1620-1621 deler brødrene, som skrevet, deres fars jord. Jens fortsætter på gård nr. 1 mens Clemen får gård nr. 2 i Tranebjerg. De får hver 2 fjerding jord på Botør og Tranebjerg marker for hver 68 daler i indfæstning. Det er formentlig på dette tidspunkt, at Clemen bliver gift med Gertrud Bendtsdatter. Hun er datter af Gårdmand Bendt Pedersen og Karen i Tranebjerg. De får mindst 7 børn sammen:

Rasmus	før 1630 – ?	Nævnt 1645 hjemme på gården
Tønnes	før 1630 – 1679	Gårdmand i Tranebjerg gift 1. gang med Maren og 2. gang med Anne Jensdatter
Jørgen	før 1630 – 1692	Gårdmand i Tranebjerg, gift med Anne Jensdatter
Peder	før 1630 – ?	Nævnt 1645 hjemme på gården
Bendt	efter 1630 – før maj 1668	Gårdmand i Tranebjerg, død i Norge
Jens	ca. 1633 – 1702	Gårdmand i Brundby, gift 1. gang med Maren Olsdatter og 2. gang med Maren Christensdatter
Jacob	ca. 1635 – 1709	Gårdmand i Tranebjerg gift med Anne Jensdatter

Clemen er nævnt i jordebogen 1622-1642 og i ekstraskattemandtallet 1622-1657. I "Hovedskatten" 1645 nævnes hans hustru Gertrud og de 4 ældste sønner som hjemmeboende og over 15 år. I jordebogen er gården nr. 2, men i ekstraskattemandtallet er gården den sidste, som mens hans far levede.

Clemen optræder flere steder i de tidlige dele af Lensregnskabet. Han betaler told allerede i 1611 sammen med Peder Smidt ½ daler for et ukendt parti. 1618-1619 betaler han 15 daler i sundtold for ½ læst tømmer, 1620-1621 5 daler for 2 tønder byg og 1625-1626 12 skilling for 1 tønde øl. 1619-1620 betaler Clemen oldengæld 1 svin for 11 svin og 2 grise. Oldengæld er en betaling for at lade sine svin gå på skov- eller markjord sommeren over. 1626-1627 betaler Clemens "forlov" 2 daler for et stykke markjord til hans fold og græsgård. Forlov kan være alt fra en bøde til en betaling, der ikke passer ind andre steder. I dette tilfælde har han fået lov til at lægge et stykke fæstejord til hans egen fold og græsgård. Endelig optræder Clemen i listerne for skatten kaldet "spindepenge". Det er en afgift/skat i rede penge i stedet for at levere spindearbejde også kaldet hovspind. Han betaler 1623 og 1624 9 skilling for sine 2 fjerding jord. Onsdagen den 28. september 1638 er Clemen sammen med Herredsfoget Rasmus Rasmussen i Mårup og Tingskriver Søren Hansen i Tranebjerg blevet bedt om, at opgøre antallet af øde gårde og forarmede bønder på Samsø. 1645-1646 må han betale en bøde "efter loven". Clemen, Rasmus Jensen, Clemen Olsen og Jens Rasmussen (hans bror ?) alle af Tranebjerg, har været i slagsmål, og hver fået et blodigt sår. Det var dobbelt straf, for det var også helligbrøde, da det var foregået Pinsedag. Alle bliver idømt en bøde 4,5 rigsdaler for slagsmålet og 3 rigsdaler for helligbrøden.

Clemen er Beseglingsmand 5 gange 1657-1661. Den 8. juli 1657 indkalder Clemen Peder Rasmussen og Peder Mortensen begge tjenende i Tranebjerg. De skal vidne og afgive syn. En løs ko har trådt rundt i Clemens havremark, og de skal opgøre hvad skade den har gjort. Den 2. juni 1658 er Clemen dommer i en sag med Tønnes Sørensen i Brundby. Den 9. juni 1658 bliver Clemen indkaldt som vidne. Under krigen mod Sverige, havde forsvaret af Samsø ladet noget tilbage at ønske. Kaptajn Dinken havde brug for at bevise, at han havde gjort, hvad han kunne. Clemens vidnesbyrd bestod i at fortælle, at han havde sendt bud efter Kaptajn Dinken, som lå i lejr i Torup. Kaptajnen var kommet til Clemens, og han havde spurgt, hvor de svenske skibe var. Clemen havde da forklaret, at de lå lige syd for Pillemark strand. Den 23. juni 1658 bliver enken Anne Sørensdatter med lavværgen indkaldt, for at svare på en gæld på 10 slettedaler med 2 års rente. Hun mødte ikke og sagen blev opsat i 14 dage. Den 12. september 1660 indkaldes en lang række bønder. Ridefogeden Jens Brun fremlægger befaling frem på 200 rigsdaler månedlig til at dække udgiften på underholdning af 25 ryttere (soldater). Teksten er svær at læse, men det drejer sig sikkert om, hvem der skal betale hvad. Clemen er nævnt et par gange mere i sager, der ikke giver umiddelbar mening.

I matriklen 1664 står Clemen og sønnerne Jacob og Bendt lige efter hinanden. Clemen med 1 ¼, Jacob med ¼ og Bendt med 1 fjerding jord. Clemens og Jacobs samlede hartkorn er på 6 tønder 1 1/2 skæppe 1 fjerdingkar 3 ½ album 1 ½ penning. Mon ikke det oprindelig er Clemens jord det hele. Desuden har Clemen en vejrmølle, som han selv har bygget på sin egne grund. Møllen er (skatte) fri ejendom.

Den 27. maj 1668 giver brødrene Tønnes og Jens afkald til deres bror Jacob for arv og deling efter deres forældre. Jacob overtager gården. Clemen og Gertrud må begge være døde i foråret 1668. Der er ikke afholdt offentligt skifte.

Tønnes Clemensen – Anne Jensdatter
Tønnes Clemensen – Anne Jensdatter

7324 – 7325
3674 – 3675

Tønnes gifter sig før 1664 med enken Maren. Det er hans farbror Jens Rasmussens enke. Tønnes gifter sig altså til sin farfars gård. Jens Rasmussen havde mindst 5 børn med en ukendt hustru før Maren:

Rasmus	før 1630 – ?	Bor 1685 i Torup
Morten	før 1630 – ?	Bor 1685 i Tranebjerg
Rasmus	før 1630 – ?	Bor 1685 i Besser
Søren	efter 1630 – ?	Bor 1685 i Besser
Johanne	efter 1630 – 1695	Gift med Gårdmand Ole Christensen i Torup

Datteren Johanne og Ole Christensen er forældre til Maren Olsdatter, som var Rasmus Rasmussens (1832) tredje hustru.

Jens og Maren havde iflg. skiftet efter Rasmus Tønnesen ingen børn. Jens nævnes i jordebogen 1621- 1642 og i ekstraskattemandtallet 1622-1657. I "Hovedskatten" 1645 nævnes hustruen Maren, og de 3 ældste sønner over 15 år. Jens dør mellem det sidste ekstraskattemandtalt i 1657 og matriklen 1664. Iflg. en tingbogs indførsel er han død før maj 1657.

Maren gifter sig igen med Tønnes Clemensen. De får mindst 2 børn sammen:

Rasmus	1658-59 – 1689	Tjener sin farbror Jacob Clemensen i Tranebjerg
Jens	1658-59 – 1693	Død i Hamborg

Der er skifte efter Rasmus den 24. september 1689. Han har været hos sin farbror i 22 år. Jacob forlanger 10 daler i husholdning for hvert år, hvor han har været hjemme og ikke har sejlet. Boet er ganske stort. Der er et overskud på 1413 daler 1 mark. Han må have tjent godt på sine sejlture. Der bliver til hver bror 202 daler, og 101 daler til hver søster. Alle hel- og halvsøskende bliver nævnt. Alle søskende hedder Tønnesen/Tønnesdatter, og Maren kan derfor ikke have haft overlevende børn med Jens.

Om Maren vides intet. Men hun må være død før 1660. Tønnes bliver gift igen sikkert 1659-1660 med Anne Jensdatter. Hendes forældre er Gårdmand Jens Olsen og Anne Troelsdatter i Hårmark. Tønnes og Anne får mindst 6 børn:

Jørgen	c 1658 – 10.09.1730	Gårdmand i Hårmark gift med Dorthe Mortensdatter
Maren	c 1660 – 1695	Gift med Gårdmand Anders Axelsen i Tranebjerg
Jens	c 1662 – 1719	Gårdmand i Ørby gift 1. gang med Maren Sørensdatter og 2. gang med Bodil Jensdatter
Gertrud	c 1664 – 19.04.1742	Gift med Gårdmand Niels Mortensen i Permelille
Clemen	c 1666 – 1716	Gårdmand i Tranebjerg gift med ukendt
Anne	c 1669 – c 1694	Gift med Gårdmand Rasmus Rasmussen i Vadstrup

3654/7324	3655/7325
Tønnes Clemmensen	Anne Jensdatter
før 1630 - 1679	? - 1679
3662	
Jens Tønnesen	
c 1662 - 1719 s 112	
1827	
Anne Tønnesdatter	
c 1669 - 1694 s 119	

Vi er efterkommer af både sønnen Jens og datteren Anne. Det er det man kalder anesammenfald. Dvs. at deres forældre optræder 2 gange i slægtsrækkerne. Tønnes og Anne får 2 anenumre, som udtryk for deres plads for henholdsvis Jens' og Annes efterkommere.

Tønnes er udpeget som 1 af 10 sandemænd for 1673. Han er stokkemand 15 gange og beseglingsmand 19 gange 1657-1678. Tønnes er indblandet i mange små sager. Men der er 2 større sager, som er mere interessante.

Tønnes er i juni og oktober 1673 blevet krævet at betale sin gæld til Søllemarksgård/herskabet. Der er på et tidspunkt indgået en ny "kontrakt" og underskrevet en ny jordebog. Men Tønnes Clemmensen forholder sig til den gamle jordebog, hvor han hævder, at han havde kongebrev. Den 28. marts 1674 bliver han indkaldt, for at blive dømt for manglende betaling. Nu må Tønnes agere og den 4. april virker han ydmyg og siger, at hvis Ridefogeden vil gå til "hosbonden" med den jordebog, som han salig forgænger har underskrevet, så er han villig til at betale. Den 11. april beder Ridefogeden ham om at betale. Tønnes er den eneste på Samsø der genstridigt nægter at betale, og han er 2 år bagud. Den 18 april beder Tønnes om en udskrift af Ridefogedens indlæg. Den 25. april 1674 har Tønnes indkaldt Sognefoged Jørgen Clemmensen i Brundby som vidne. Som sognefoged har Jørgen Clemmensen en finger med i spillet ved opkrævning af skatterne. Da Jørgen henvender sig til Tønnes, svarer denne tilbage, at han kan sige til "Hosbonden", at han mener sig fri for skat pga. af sit kongebrev. Jørgen svarer groft sagt, at det kan han selv gøre. Tønnes siger igen, at han og hans salig (afdøde) forgængere altid har betalt efter den gamle jordebog, og at han har tilbudt at betale de samme såkaldte arbejdspenge, som Jakob Clemmensen og Morten Jensen der har samme avl. Ridefogeden spørger Tønnes, hvorfor han ikke har gjort indsigelser 1. gang dette blev oprettet (den nye jordebog), eller 2. gang hvor den nye "Hosbond" selv var til stede. Men eftersom jordebogen ikke er med ved tinge, så vil han vende tilbage med svar om 8 dage. Den 2. maj 1674 svarer Ridefogeden Thomas Friis med et skriftligt indlæg, som bliver læst og påskrevet. Han afviser, at Tønnes kan betale efter den gamle jordebog, og undres over hvorfor han først 2 år efter har tilbudt at betale 14 daler i arbejdspenge. Alle andre med 2 fjerding jord betaler 12 daler og 5 tønder byg. Tønnes er 3 år bagud med sin betaling, og Friis spørger, om ikke det er ønskeligt, at man betaler til rette tid, hvilket han i sine 8 år som Ridefoged, aldrig har oplevet, at Tønnes har gjort. Friis holder fast i sin påstand om, at Tønnes skal betale. Han mener også, at Tønnes skal betale sagens omkostninger og dømmes til "at have sit fæstet forbrudt". Han risikerer bl.a. at miste sin jord. Der følger en opgørelse af Tønnes gæld, som er i alt 45 daler 1 mark 11 skilling for 1672-1673. Tønnes har virkelig ikke lyst til at betale. Den 22. maj 1675 bliver han mindet om en dom af 9. maj 1674, hvor han blev dømt til at betale efter jordebogen og mølleskyld inden 15 dage. Hvis han ikke betaler, så vil der blive foretaget udlæg i hans bo. Den 19. januar 1678 bliver han igen dømt til at betale restancen. Endelig den 16. februar 1679 henvises til sidste dom, og at han skal betale inden 15 dage, hvis han vil undgå at "lide nam" (udlæg). Jeg kan ikke finde mere om sagen herefter. Han må have betalt, og man kan undres over, hvor lang snor han faktisk får. I andre dele af landet var hans bo sendt på auktion for længst.

På vegne af Samsøs bønder er Clemen Jensen og Bendt Olsen Schreder blevet sendt til København med en bøn til kongen, på baggrund af en fuldmagt udstedt den 16. november 1676. Fuldmagten er underskrevet af brødrene Tønnes, Jacob og Jens Clemmensen og svogeren Michel Mouridsen. Den egentlige grund er ikke beskrevet. Men Samsø har enten lidt under krigen med Sverige eller haft misvækst. Nu beder de om at få deres skatter nedsat. To mænd blev udset til at rejse til København og forelægge kongen en "supplication". Til det formål blev udfærdiget en fuldmagt til de to rejsende for "udi alle Maader, der udj at handle och lade,

lige som ui sambtlig selff tilstede var" samt at blive holdt skadesløs. Fuldmagten er underskrevet "med huer mandtz hender aff huert sogn". Reelt var den kun underskrevet de 4 indkaldte, som alle er fra Tranebjerg sogn. Det har formentlig været dem, der har taget initiativ til bønnen. Den præcise afrejsedato nævnes ikke, men Clemen og Bendt er 26 uger i København. De sender 3 suplikationer til Hans Kongelige Majestæt og venter på svar. Som betaling beder de om 3 mark hver om dagen til kost og tæring = 186 rigsdaler. Hertil skal lægges 8 rigsdaler for kammer og seng, 3 rigsdaler for forseglede papir, for at oprette suplikationer og renskrift, 1 rigsdaler for en postpakke og 7 rigsdaler for vogn og fragt til København. For alt dette kom de to mænd tilbage til Samsø med en besked fra Frederik Gisse i Skatkammeret, at de i disse krigstider ikke kunne få besked. Tilbage på Samsø står de 4 initiativtagere nu med en regning i stedet for en skattelettelse. De har måske ikke haft fuld opbakning fra alle øens bønder, og har ikke haft den store lyst til at dække udgifterne selv. Det ender i hver tilfælde på tinge, hvor sendebuddene må lave en sag, for at få deres penge. Sagen kører over lang tid fra 26. januar 1678 til 20. december 1679. Meget af tiden går med at diskutere hvorvidt fuldmagten, der bliver fremlagt, er en kopi eller originalen. Men originalen ligger i skatkammeret i København. Det kommer også frem, at sendebuddene har fået en sum penge med til København. Jens Kiempe fortæller, at han på en rejse til København mødte dem, og han lånte dem hver 1 rigsdaler, med den besked, at når disse penge var fortæret, så skulle de rejse hjem. Den 11. maj 1679 blander Forvalteren sig i sagen. Der er åbenbart en 3. person, som er regnet med i kravet. Han bliver fjernet, og det nye krav bliver på 140 daler 2 mark. Bendt Olsen kommer med en kvittering på 37 daler 2 mark 8 skilling, som de havde modtaget på forhånd. Der falder ikke en egentlig dom. Men i den sene del af sagen bliver omkostningerne delt ud. Bl.a. Christen Pedersen i Stavns bliver rykket for sin del 7 daler 4 skilling den 17. maj 1679. Den 20. december 1679 vil Christen Christensen i Ørby have vidner på, at han har betalt 6 daler.

Både Tønnes og Anne dør 1679 i Tranebjerg. Der bliver holdt skifte den 7. februar. Gården beskrives med stuehus mod nord med 15 fag med skorsten, ovn og pandegrue, 4 fag med loft og vinduer samt 4 fag korsstue. En lade mod syd på 17 fag med port, mod øst en lade på 12 fag og mod vest et "hus" på 11 fag. Til gården hører en kålgård. Der er et husdyrhold på 9 heste og 3 føl, 3 køer, 3 stude, 4, "rampler", 3 kvier, 2 kalve, 20 får og 9 lam, 8 svin og 7 grise og 7 gæs. En rampel eller rempling er et ungdyr på ca. 1 år. Der er et overskud på 789 daler 3 mark 4 skilling. Halvdelen blev delt ud til Tønnes' 8 børn i et broderlod på 60 daler 3 mark og et søsterlod på 30 daler 1 ½ mark. Den anden halvdel blev delt ud til Annes 6 børn i et broderlod på 96 daler 2 mark 8 skilling og et søsterlod på 48 daler 1 mark 4 skilling. Deres fælles børn får således 2 lodder, men Tønnes' ældste sønner kun får hver 1 lod. Se det fulde skifte på side 144. Til værge for de 5 yngste børn blev udpeget Tønnes' brødre Jacob og Jens samt Annes bror Ole Jensen i Hårmark. Datteren Maren og hendes mand Anders Axelsen fæster gårdens jord og overtager gården.

Jens Tønnesen – Maren Sørensdatter

3662 – 3663

Maren bliver gift første gang omkring 1680 med Morten Jørgensen. Marens forældre er ukendte. Morten er søn af Gårdmand Jørgen Clemensen og Anne Mortensdatter i Brundby. Morten er bror til Dorthe Jørgensdatter (3679). Maren har 2 brødre; Lars født c 1655 – 1736, han er Gårdmand og gift med Maren Rasmusdatter og Morten, som var gift Maren Mortensdatter. Morten Jørgensen dør 1689 i Ørby og der holdes skifte den 27. juni. Morten og Maren får mindst 4 børn:

Anne	c 1682 – efter 1720	Gift 1 gang med Gårdmand Niels Alfatsen i Ørby og 2. gang med Gårdmand Tønnes Sørensen i Ørby
Karen	c 1684 – før 1711	Ukendt levned
Jørgen	c 1686 – efter 1711	Ukendt levned
Margrethe	c 1687 – efter 1720	Gift med Gårdmand Rasmus Sørensen i Hårmark

Der vides ikke meget om Morten. Ved matriklen 1682 har han gård nr. 23 i Ørby, som er en 5/8-del gård. Han er i november 1683 formynder for hans søster Margrethes 2 sønner ved skiftet efter hendes første mand Søren Jensen i Toftebjerg. Morten dør 1689 i Ørby og der holdes skifte den 27. juni. Gården er 4-længet med stuehus mod nord med 12 fag med skorsten og vinduer, 5 fag korsstue med vinduer og skud samt salshus på 8 fag. Skud er måske et andet ord for skodder. Mod syd 9 fag ladehus, mod øst 13 fag ladehus med portrum, og mod vest 19 fag med portrum. Desuden er der 3 bygninger mere med ukendt

placering; 6 fag syd for vestlængen, 9 fag ladehus nord for salshuset og 8 fag nordligt i gården. Til gården hører en fold, en kålhave og en vejrmølle i Brundby. Husdyrholdet er 13 heste og 1 føl, 6 køer, 7 stude, 2 kvier, 25 får og 8 lam, 11 svin, 5 gæs og 1 gase. Der er 2 sølvbægre, 6 sølvskeer og rede penge for 245 daler. Der er et overskud på 1648 daler 10 skilling, hvoraf enken får halvdelen. Sønnen får 329 daler 2 mark 8 skilling og til hver af døtrene er der 164 daler 3 mark 4 skilling. Men da moderen godvilligt vil lade børnenes arv stående i boet, så overtager hun hele boet og arvelodderne bliver reduceret til henholdsvis 320 og 160 daler.

Jens og Maren bliver gift ca. 1690. De får mindst 2 børn:

Anne	c 1691 – 1776	Gift 1. gang med Gårdmand Axel Andersen i Tranebjerg og 2 gang med Gårdmand Jens Olufsen i Tranebjerg
Maren	c 1698 – 1762	Gift med Gårdmand Ole Esbensen i Ørby

Datteren Annes mand er fætter til hendes mor. Maren dør 1710 i Ørby 53 år gammel og begravet den 15. oktober på Tranebjerg kirkegård. Der afholdes skifte den 11. marts 1711. Boet bliver ikke opgjort i detaljer, men møllen i Brundby, en skibspart og rede penge bliver nævnt. Det bliver aftalt, at Jens skal betale 900 slettedaler i arv til børnene. 300 slettedaler til Marens søn Jørgen, og 150 til hver af de 4 døtre, der er i live. Den yngste datter Maren får sin mors tøj og kiste. Hendes søstre har tidligere fået hver en seng, og det bliver der også hensat til sønnen Jørgen. Jens bliver formynder for sine egne døtre, og deres arv bliver stående i gården rentefrit. Marens 3 børn erklærer, at de er blevet rigtigt betalt. Til stede var desuden Jens' bror Clemens i Tranebjerg og Marens nevø Søren Mortensen i Brundby.

Jens bliver nu gift den 25. marts 1711 i Tranebjerg kirke med Bodil Jensdatter. Hendes forældre er ukendt. De får 3 børn:

Tønnes	1712 – ?	Levned ukendt
Jens	1715 – 1733	Død som ung, tjente i Ørby
Jørgen	1718 – ?	Levned ukendt

I sønnen Jens' skifte den 10. november 1733 står at "Jens Jörgensen i Örbÿe fordrede som til Fældskerer (læge) og Medicamenter var udgivet og bekostet, saa som det sahl: Menniske paa 4re aar hafde været meget syg og elændig og Mæst sengeliggende - 23 rigsdaler".

Jens er fadder en enkelt gang den 17. december 1713 til Bodil Olufsdatter hans kusines datter. Jens dør 1719 i Ørby 57 år gammel, og han begravet den 23. maj 1719 på Tranebjerg kirkegård. Der holdes skifte den 16. januar 1720. Enten er gården blevet noget større siden 1689, eller også er der noget galt med beskrivelsen i skiftet. Mod nord stuehus 20 fag og 5 fag korsstue. Mod vest 17 fag ladehus, mod øst 13 fag ladehus og 8 fag hus, mod øst 16 fag ladehus. Dertil hører vejrmøllen i Brundby, en græsgård og en kålgård. Af dyr er der 15 heste og 1 føl, 6 køer, 6 stude, 3 kvier, 5 kalve, 1 tyr, 15 får og 7 lam, 1 so og 10 grise, 4 gæs og 1 gase. Af sølv er der 1 kande, 1 bæger og 10 skeer. Overskuddet er på 1159 daler 12 skilling. Der er sat 50 daler af til datteren Marens bryllup, og 15 daler til enkens begravelse. Enken får som altid halvdelen, og et broderlod er på 144 daler 1 mark 13 skilling, og 1 søsterlod på 72 daler 1 mark 13 skilling. Som formynder for de for de 3 yngste sønner er deres fars fætre Axel Andersen i Tranebjerg og Tønnes Andersen i Stavns. Tønnes Sørensen i Ørby på Bodils side er formynder for den yngste datter Maren.

Bodil bliver gift igen den 19. marts 1720 i Tranebjerg kirke med Jens Jørgensen. Han forældre er ukendte. De får 2 børn sammen:

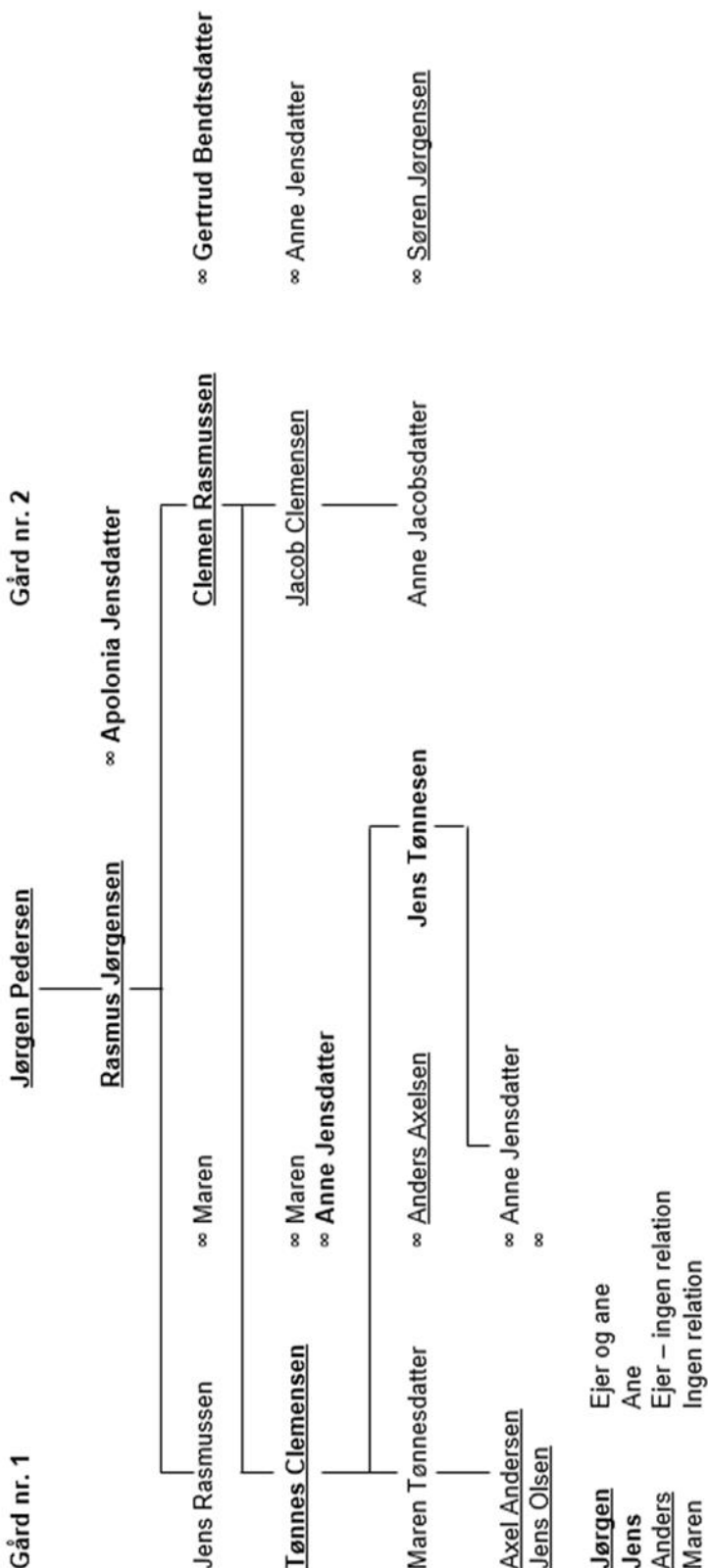
Jens	c 1721 – ?	Levned ukendt
Maren	c 1727 – ?	Levned ukendt

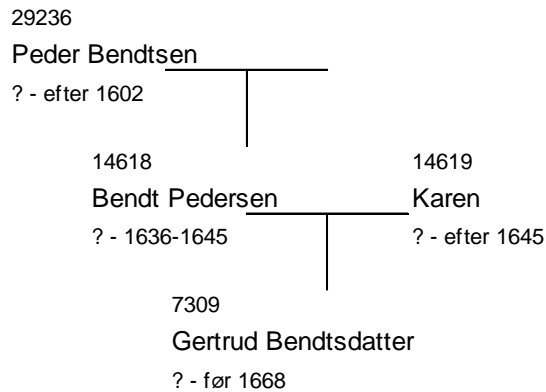
Bodil dør 1746 i Ørby 62 år gammel og bliver begravet den 15. april på Tranebjerg kirkegård. Der afholdes ikke offentligt skift. Jens Jørgensen videre skæbne er ukendt.

Ejere af de 2 gårde i Tranebjerg og deres indbyrdes forhold

Gård nr. 1 Ejer	År	Relation	Gård nr. 2 Ejer	År	Relation
Jørgen Pedersen	1561 – 1579		Jørgen Pedersen	1561 – 1579	
Rasmus Jørgensen	1579 – 1620	Søn	Rasmus Jørgensen	1579 – 1620	Søn
Jens Rasmussen	1620 – 166x	Søn	Clemen Rasmussen	1620 – 166x	Søn
Tønnes Clemensen	166x – 1679	Nevø gift med enken	Jacob Clemensen	1664 – 1709	Søn
Anders Axelsen	1679 – 1715	Gift med datter	Søren Jørgensen	1709 –	Gift med datter
Axel Andersen	1715 – 1730	Søn gift med kusine			
Jens Olsen	1730 – 1770	Gift med enken			

Ejerne opstillet i en slægtsrelation

Peder Bendtsen

29236

Det er ikke mange oplysninger der findes om denne lille gren af familien. Oplysningerne stammer udelukkende fra jordebøger, skattemandtal og lenets regnskaber.

Peder er Gårdmand i Tranebjerg på gård nr. 2 med 2 fjerding jord. Han nævnes i jordebogen 1579-1580, 1598-1599 og 1602. I ekstraskattemandtallet 1603 og jordebogen 1605 har sønnen Bendt overtaget gården.

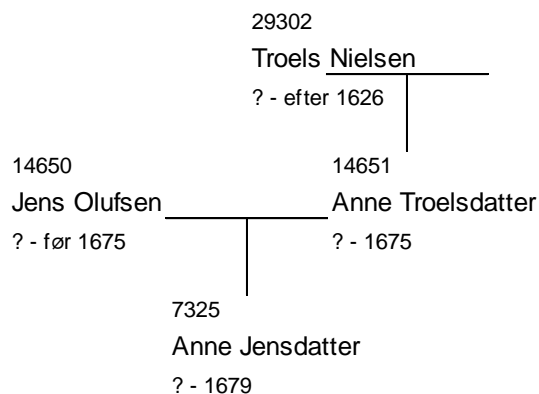
Bendt Pedersen og Karen

14666 – 14667

Bendt overtager som skrevet sin fars gård 1603. Han nævnes nu i jordebogen 1605-1636 på gård nr. 2 eller 3 og i ekstraskattemandtallet 1603-1634. Han bliver gift med Karen og de får mindst 2 børn:

Gertrud ? – før 1668 Gift med Gårdmand Clemen Rasmussen i Tranebjerg
Jørgen ? – før 1677 Gårdmand i Tranebjerg gift med Sidsel

Bendt nævnes i listerne over fri jord 1620-1635. Fordi han er Sognefoged, opnår han skattefrihed for sin jord for besværet. Sønnen Jørgen overtager gården i 1635 iflg. ekstraskattemandtallet. I "Hovedskatten" 1645 nævnes ikke bare Jørgens kone Sidsel men også Karen "Bendt Pedersens enke". I Kalundborgs Lens Regnskaber 1634-1635 overdrager Karen 1 fjerding jord til Jørgen, mod en "stedsmål" på 20 rigsdaler til fogeden. Bendt må altså være død 1634-1635, og Karen har beholdt en fjerding jord selv. Det har ikke været muligt at finde ud af, hvornår Jørgen har overtaget det sidste jord. Karen selv dør først efter 1645.

Troels Nielsen**29302**

Troels nævnes i jordebogen på gård nr. 10 i Hårmark fra 1579-1625 og i ekstraskattemandtallet 1603-1622. Én Troels Nielsen i Hårmark har som sognefoged fri jord 1620-1654. Men det kan ikke være vores Troels. Troels har mindst 2 børn:

Anne	? – 1675	Gift med Gårdmand Jens Olsen i Hårmark
Niels	? – ?	Gårdmand i Hårmark

Troels afgiver 1 fjerding af sin jord til svigersønnen Jens Olsen 1621-1622 mod et stedsmål på 20 daler. 1622-1623 er Troels død og Jens overtager den sidste fjerding mod et stedsmål på yderligere 20 daler. Sønnen Niels er ikke bevist, men navnet "Niels Troelsen" tyder på en relation. I "Hovedskatten" 1645 er en Mette Troelsdatter i Hårmark tjenestepige. Hun kunne også være en datter.

Jens Olufsen – Anne Troelsdatter**7334 – 7335**

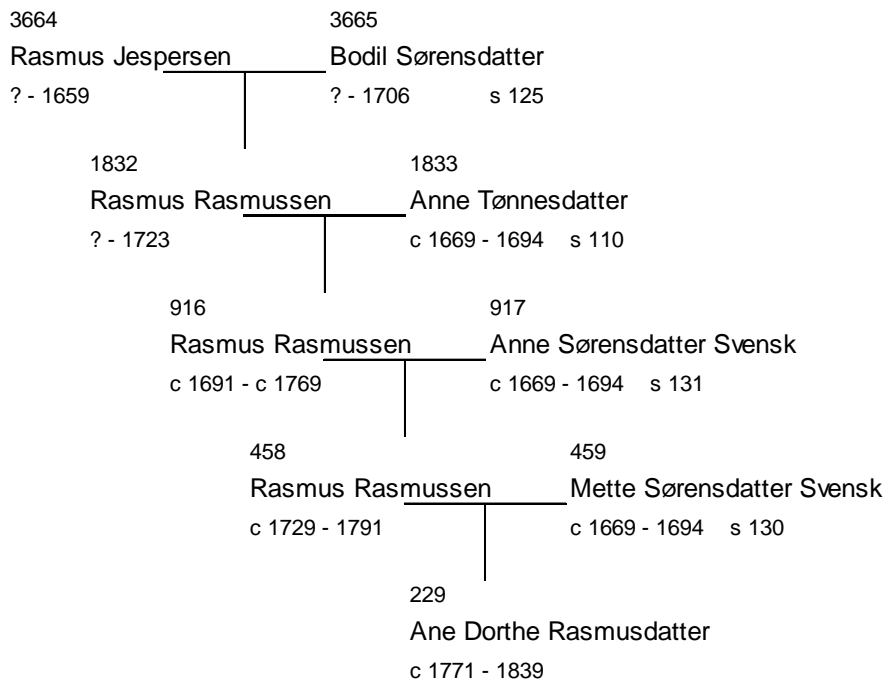
Jens og Anne bliver sikkert gift omkring 1621. Jens' forældre er ukendte. Som skrevet, så overtager Jens først den ene fjerding af sin svigerfars jord i 1621-1622 og den anden 1622-1623. Den 19. august 1622 udskiber han 180 tønder byg og 11 svin, som han betaler 5 daler 3 mark 2 skilling i told for. 1623-1624 udskiber han 140 tønder byg, 80 tønder havre og 2 tønder ærter mod en told på i alt 10 daler 12 skilling. I 1631-1632 fæster han et "ålegårdssted" ved Hårmark strand mod et stedsmål på 1 daler.

Jens og Anne har mindst 6 børn:

Ole	? – 1707	Gårdmand i Hårmark gift med Kirsten Jørgensdatter
Troels	? – 1678	Gårdmand i Koldby gift med Kirsten Andersdatter
Bodil	? – før 1667	Gift med Gårdmand Alfast Jørgensen i Koldby
Karen	? – før nov. 1675	Gift med Rasmus
Maren	? – før nov. 1675	Gift med Michel
Anne	? – 1679	Gift med Gårdmand Tønnes Clemmensen i Tranebjerg

Jens er nævnt i ekstraskattemandtallet 1623-1657 og i jordebogen 1628-1642. Den 17. juni 1642 har Jens stadig de 2 fjerding jord. Jens nævnes ikke i "Hovedskatten" 1645. Men det må være en fejl. Jens nævnes heller ikke i matriklen 1664, men det gør til gengæld hans søn Ole Jensen med 2 fjerding jord med et hartkorn på 2 tønder 1 ½ skæppe 1 ½ fjerdingkar 1 album 1/3 penning. Den årlige avl er 8 tønder rug og byg, 4 tønder havre, 6 skæpper ærter og 4 læs hør.

Jens dør 1657-1664. Anne dør 1675 i Hårmark og der holdes skifte den 30. november. I skiftet kan man se, at hun har boet på aftægt. Hendes ejendele udgøres kun af tøj, sengetøj og få møbler. Gælden overstiger formuen, og der bliver ikke noget at arve. Men fordi 3 af døtrene er døde, og deres umyndige børn er blandt arvingerne, så skal der holdes offentligt skifte. Begravelsen har kostet 6 daler til præsten for en ligprædiken, 1 daler 2 mark til degnen for at synge, en kiste til 3 daler og 5 daler 2 mark til øl og mad til ligvagten (vågekone?).

Rasmus Jespersen – Bodil Sørensdatter

3664 - 3665

Rasmus Jespersen dukker op første gang i 1635 i både jordebog og ekstraskattemandtalt. Da overtager han gård nr. 1 i Torup fra Steffen Rasmussen. Steffen har haft gården 1598-1634. Rasmus gifter sig formentlig med enken. Ved ekstraskattemandtallet 1643 hedder hun Dorthe Michelsdatter. Hun må dø relativt kort efter, og Rasmus bliver gift på ny med Bodil Sørensdatter. Bodil er født før 1630 som datter af Søren Bertelsen og Kirsten i Brundby. Rasmus og Bodil får mindst 9 børn:

Jesper	? – 1688	Gårdmand i Pillemark, gift med Bodil Hansdatter
Rasmus	? – 1723	Gårdmand i Vadstrup, g. 1 g. m. Dorthe Michelsdatter, g. 2. g. m. Anne Tønnesdatter, g. 3. g. m. Maren Olsdatter, g. 4. g. m. Dorthe Mortensdatter
Morten	? – 1693	Gårdmand i Pillemark, gift med Bodil Hansdatter
Dorthe	? – 1670	Ukendt levned
Signe	? – efter 1699	Gift med Gårdmand Niels Andersen i Tuse på Sjælland
Karen	? – efter 1699	Gift med Gårdmand Knud Mortensen i Tuse på Sjælland
Maren	? – 1677	Pige i Ørby, ugift
Kirsten	? – 1684	Gift med Gårdmand Jens Rasmussen i Langemark
Søren	c 1659 – 1699	Gårdmand i Torup, gift med Maren Pedersdatter

Det er 9 børn på max. 16 år 1643-1659. Det er ikke helt sikkert, at Bodil er mor til alle børnene. Børnene kan udredes af 3 skifter. På intet tidspunkt bliver de nævnt som halvsøskende. Men Jesper er den ældste dreng, da han altid nævnes først. Dorthe må være den ældste datter, som så er opkaldt efter den første hustru. Søren må være den yngste søn, da han er født ca. 1659. Det mest interessante skifte er efter Maren Rasmusdatter der dør 1677 i Ørby. Ud over hendes søskende nævnes også arv efter en ukendt søster død 1659 og 2 fastre Karen Jespersdatter i Toftebjerg og Anne Jespersdatter i Tanderup. Sønnen Morten nævnes ikke i Marens skifte 1677. Men i hans eget skifte den 7. juli 1693 nævnes Rasmus og Søren som farbrødre til Mortens børn.

Rasmus nævnes i ekstraskattemandtallet 1635-1658 og i jordebogen 1635-1645. I 1642 har gården 2 fjerding jord, men i matriklen 1664 er det kun 1,5 fjerding jord. Hartkornet er på 5 ½ tønne 1 skæppe 1

fjerdingkar 2/3 penning og et årligt landgilde på 1 tønne havre, 3 tønder byg og 2 fjerding smør. 1643-1645 betaler Rasmus 12 skilling årligt i "hosbondhold" Det var en afgift, der blev betalt til "herremanden" i stedet for, at vedkommende kom på ophold hos bonden. 1643-1646 betaler Rasmus 6 gange "told" af øl udskibet til Nordby. Han udskibede i alt 13 tønder øl for 6 skilling tønden i told. Rasmus er nævnt i tingbogen i perioden 1657-1659. Rasmus dør 1659 i Torup og der holdes skifte den 22. oktober 1659. Skiftet er ikke bevaret.

Bodil gifter sig nu med Jørgen Christensen. Han overtager gården og nævnes 1664 i matriklen. Bodil og Jørgen får mindst 3 børn:

Dorthe	c 1662 – 1700	Gift med Gårdmand Jens Michelsen i Langemark
Maren	c 1664 – efter 1745	Gift med Gårdmand Søren Sørensen i Langemark
Kirsten	c 1670 – før 1706	Levned ukendt

Jørgen dør 1672 i Torup, og der holdes skifte 13. november 1672. Skifter er svært at læse, men der er et overskud på 145 slettedaler 7 skilling. Som enke får Bodil halvdelen, og der er 24 daler 11 skilling 2 album til hver af de 3 døtre. Stedsønnen Søren har et tilgodehavende arv på 39 daler 3 mark 4 skilling efter sin far og to søstre. Disse penge har været stående i gården.

Bodil gifter sig for 3. gang med Laurids Sørensen Kiempe. Laurids overtager gården og nævnes i 1683 i matriklen med 3/8 gård. Det er ikke udtryk for, at de kun ejer 3/8 af gården, men at jorden udgør 3/8 af, hvad der betragtes som 1 helgård. Laurids er formynder for Rasmus og Søren ved skiftet efter deres søster Maren den 27. juli 1677. Laurids er tingmand mindst 11 gange og beseglingsmand 5 gange i perioden 1672-1685. Den 28. februar 1680 udpeges Laurids til at være med til at vurdere boet efter Ole Sørensen i Vadstrup. Den 31. maj 1684 bliver han udpeget til at være med til at syne gårdene for "bröst" (forfald) på tømmer brugt til tag og stalde.

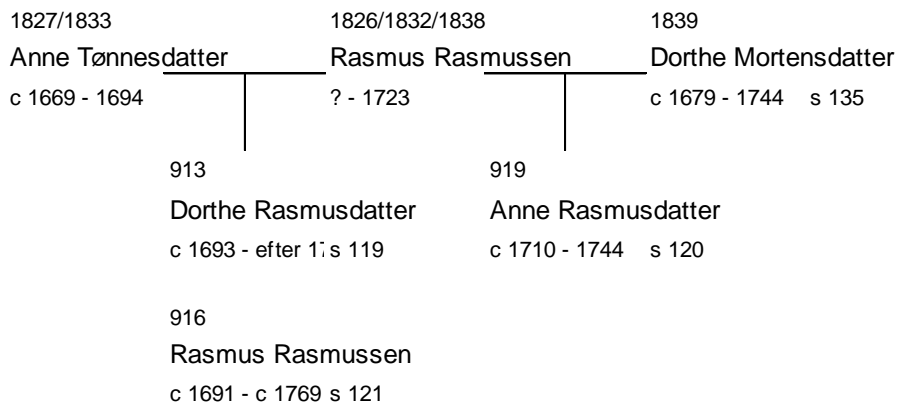
Bodil dør 1706 i Torup, og der holdes skifte den 18. marts 1706. Laurids' død kendes ikke. Skiftet efter Bodil er ikke stort. De bor i et hus på kun 4 fag, og de er altså flyttet ud af gården. Begravelsen koster 15 slettedaler 2 mark 9 skilling. Når al gæld og skifteomkostninger er trukket fra er der kun 56 slettedaler 15 skilling tilbage. Laurids runder op til 60 slettedaler, hvor af han dog selv arver halvdelen. Rasmus er den eneste af det første af Bodils kuld, som stadig lever. Han får en broderpart på 15 slettedaler. De to søstre fra andet kuld hver en søsterpart på 7 slettedaler 2 mark. Det vides ikke hvem der har overtaget gården.

Onsbjerg kirke,
Akvarel af
Magnus
Pedersen,
1874

Rasmus Rasmussen og Anne Tønnesdatter
Rasmus Rasmussen og Anne Tønnesdatter
Rasmus Rasmussen og Dorthe Mortensen

1826 – 1827
1832 – 1833
1838 – 1839

Rasmus er et godt eksempel på et såkaldt anesammenfald. Anesammenfald opstår, når beslægtede, for eksempel fætre og kusiner eller næstsøskendebørn, gifter sig med hinanden. I dette tilfælde er Rasmus' tipoldebarn Jørgen Rasmussen efterkommer af 3 af Rasmus' børn med 2 forskellige hustruer. Dvs. at i stedet for at Jørgen har 16 forskellige tipoldeforældre, så har han kun 13 forskellige tipoldeforældre.

Rasmus bor i 1677 og 1684 hos stedfaderen Laurids Kiempe på gården i Torup.

På gård nr. 2 i Vadstrup sidder en enke ved navn Dorthe Michelsdatter. Hun er enke efter Gårdmand Ole Sørensen som døde 1680. Han er mindst 5 generation på gården siden 1598. Hun er datter af Gårdmand Michel Jensen i Langemark. Dorthe og Ole har mindst 4 børn:

Ane	c 1670 – ?	Levned ukendt
Johanne	c 1672 – ?	Levned ukendt
Søren	c 1676 – ?	Levned ukendt
Michel	c 1678 – ?	Levned ukendt

Måske har Dorthe været gift kortvarigt med en anden mand i et barnløst ægteskab først. Men hun bliver gift med Rasmus 1685-1686. Pga. manglende kirkebøger er det gennem 15 skifter, at man kan hente oplysninger om Rasmus. Rasmus og Dorthe har mindst 1 barn:

Bodil	c 1687 – før 1723	Levned ukendt
-------	-------------------	---------------

Dorthe dør 1689 i Vadstrup og der holdes skifte den 3. april.

Rasmus bliver gift 2. gang ca. 1690 med Anne Tønnesdatter. Hun er født ca. 1669 som datter af Gårdmand Tønnes Clemensen og Anne Jensdatter i Tranebjerg. De får mindst 2 børn:

<u>Rasmus</u>	c 1691 – efter 1746	Husmand i Onsbjerg senere Gårdmand i Vadstrup, gift med Anne Sørensdatter Svensk
<u>Dorthe</u>	c 1693 – efter 1752	Gift 1. gang med Gårdmand Peder Christensen i Stavns gift 2. gang med Gårdmand Clemens Jensen i Stavns

Anne dør 1694 i Vadstrup og der holdes skifte den 31. oktober.

Rasmus bliver gift 3. gang ca. 1695 med Maren Olsdatter. Hun er datter af Gårdmand Ole Christensen og Johanne Jensdatter i Torup. Hendes forældre dør begge i 1695 og der holdes skifte den 24. januar 1695. Datteren Maren nævnes, og hun er altså gift med Rasmus. Ægteskabet varer ca. 10 år og er barnløst. Maren dør ca. 1705, og der holdes ikke noget skifte. Maren har en relation til Rasmus' 2. hustru Anne. Maren er datter af Annes halvbror Rasmus' halvsøster Johanne Jensdatter. Anne Tønnesdatters forældre har således været Johannes stedforældre. Annes halvbror Rasmus' dør barnløs. I hans skifte nævnes alle hans hel- og halvsøskende.

Rasmus bliver gift 4. og sidste gang 1706 i Onsbjerg kirke med Dorthe Mortensdatter. Hun er datter af Gårdmand Morten Jensen og Dorthe Jørgensdatter i Langemark. De er gift med kongebrev dateret 5. juli 1706, fordi Dorthe Mortensdatter og Rasmus' første hustru Dorthe Michelsdatter er kusiner. Deres fædre er brødre. Det var ikke tilladt, men det kunne man naturligvis betale sig fra. Rasmus og Dorthe fik mindst 3 børn:

Anne	c 1710 – 1744	Gift med Gårdmand Søren Sørensen Svensk i Vadstrup
Dorthe	c 1713 – ?	Levned ukendt
Maren	c 1716 – ?	Levned ukendt

Datteren Annes mand Søren Sørensen Svensk er bror til hendes halvbror Rasmus' hustru Anne Sørens datter Svensk.

Rasmus Rasmussen er den 8. juni 1688 tilsynsværge for hans bror Jespers børn ved Jespers skifte. Den 7. juli 1693 er han værge for sin nevø Rasmus Jespersen ved skiftet efter en anden bror Morten Rasmussen. Rasmus er formynder for hans kusine Anne Bertelsdatter ved skiftet efter hendes far Bertel Sørensen den 17. marts 1698. Ridefogeden udnævner den 24. januar 1698 Rasmus sammen med 3 andre mænd fra Onsbjerg sogn til, at udpege de bønder i Nordby, som pga. forrige års misvækst ikke er i stand til at betale fuld skat og landgilde til konge og herskab. Den 20. marts 1700 bliver 2 mand fra hvert sogn udnævnt til at ligne Bådsmandskatten for 1700. Skatten er betaling for 8 mand som ligger på Holmen i København. I perioden 1699-1702 er Rasmus udnævnt til stokkemand 42 gange. I 1706 arver Rasmus 15 slettedaler efter sin mor Bodil ved hendes skifte den 18. marts 1706. Rasmus er lavværge den 27. januar 1717 for hans svigermor Dorthe Jørgensdatter ved skiftet efter hendes 2. mand, og igen den 6. december 1717 for hans hustrus halvsøster Anne Rasmusdatter ved skiftet efter hendes mand.

Rasmus dør 1723 i Vadstrup, og der holdes skifte den 9. september 1723. Den 7. juli 1725 tinglyses et gældsforhold på Samsø Ting. Dorthe har lånt 100 slettedaler af sin bror Jens Mortensen i Langemark. Pengene skal bruges til at betale stedsønnen Rasmus. Der står ikke hvorfor, men det må være en slutafregning af arven efter hans far. Dorthes bror får pant i den fjerdepart i Solbjerg Mølle, som Dorthe har arvet efter sin mand. Dorthe dør 1744 i Vadstrup og der holdes skifte den 3. september. På det tidspunkt bor hun stadig på gården hos svigersønnen Søren Sørensen Svensk. Datter og svigersøn er dog også begge døde kort før Dorthe i 1744.

En gennemgang af Rasmus' og alle 4 hustruers skifter viser, at det er en stor gård. Hovedgården er 4-længet med 19 fag stuehus, heraf 10 fag med "skud", skorsten og vinduer, 5 fag korskstue med vinduer, 4 fag med ovn, esse og kølle (til maltning). Mod nord 8 fag med "herberg" med "skud", skorsten og vinduer og 7 fag ladehus. Mod vest 13 fag ladehus og mod syd 25 fag ladehus med portrum. Der er mod øst 4 fag ølhus. Retningerne hænger ikke helt sammen. Desuden var der et svinehus på 3 fag, et "Brerbalk" på 19 fag og et tørve- og melhus på 5 fag. Mod øst lå der en kålhave og mod nord en abildgård (æblehave). Rasmus havde ved sin egen død en tredjepart i møllen på Solbjerg ved Onsbjerg.

Første hustru Dorthe Michelsdatters skifte havde et overskud på 369 daler 3 mark. Rasmus beholder halvdelen. Ved skiftet efter Anne var der et overskud på 420 daler 1 mark 3 skilling. Rasmus må igen beholde halvdelen. Børnenes andel bliver stående i gården rentefrit til sønnen fylder 14 år og datteren 16 år. Moderens klæder gives til datteren Dorthe. Til gengæld bliver der afsat ekstra 20 daler til sønnen Rasmus. Ved Annes skifte ses det at datteren Bodil af første ægteskab bor hos hendes moster Gertrud og hendes

mand Niels Mortensen i Permelille. Af særligt indbo nævnes 3 sølvskeer og en Christian d. 4 bibel. Stedsønnen Søren Olsen får sin andel af den mødrene arv udleveret, da han er over 18 år. Ved Rasmus' eget skifte er overskuddet på 282 daler 4 mark 4 skilling. Enken bliver bevilget et broderlod. Børnenes arv bliver kun delt i 1 broderlod på 70 daler 4 mark 1 skilling og 4 søsterlodder på 35 daler 2 mark ½ skilling. Dvs. at en af døtrene må være død inden. Blandt gælden nævnes løn til 1 tjenestekarl, 1 møllersvend, 2 drenge, 2 tjenestepiger og 1 hyrde. Da den 4. hustru Dorthe har været på aftægt hos datteren og svigersønnen, er der ikke meget bo at dele. Der mangler en del tekst, så skiftet er svært at læse. Men alle Dorthes 3 døtre lever, så det må være Rasmus' datter Bodil af første ægteskab, som er død før 1723.

Ved Dorthes og Annes skifte er Rasmus formynder for sin egne børn, som loven tillader. Ved Rasmus' skifte er de yngste børns morbrødre Jens Mortensen i Langemark og Jørgen Mortensen i Østerby formyndere.

Rasmus Rasmussen Vadstrup – Anne Sørensdatter Svensk

916 – 917

Oplysninger om Rasmus er lidt summariske. Han er født ca. 1691 i Vadstrup. Han er fadder til hans fætter Axel Andersens datter Maren Axelsdatter i Tranebjerg kirke d. 6. marts 1720. Ved skiftet efter hans far den 9. september 1723 er han på Bisgård i Onsbjerg sogn formentlig som tjenestekarl. Den 3. januar 1725 er han fadder til hans hustrus bror Peder Sørensen Svensks datter Mette Pedersdatter i Nordby kirke. Den 16. november 1727 er han fadder til hans fætter Axel Andersens søn Jens Axelsen i Tranebjerg kirke. Rasmus er nok gift i 1724, før han står fadder i Nordby kirke, med Anne Sørensdatter Svensk. Hun er født ca. 1700 som datter af Gårdmand Søren Pedersen Svensk og Mette Madsdatter i Stavns. De får mindst 1 barn:

Rasmus c 1729 – 1791 Gårdmand i Vadstrup, gift med Mette Sørensdatter Svensk

Anne er gudmor til hendes bror Peders datter Mette Pedersdatter i Nordby kirke den 3. januar 1725 og igen den 9. oktober 1746 i Nordby kirke til hendes bror Michels datter Mette Michelsdatter.

Rasmus er Husmand i Onsbjerg sikkert fra brylluppet og til 1745. I januar 1739 bor de i hus nr. 2 i Onsbjerg. Fordi han er flyttet til Onsbjerg får han tilnavnet Vadstrup. Rasmus er formynder for sin søster Dorthes søn Rasmus ved skiftet efter hendes 1. mand Christen Pedersen den 13. juni 1729. Han er værge for sin fætter Axel Andersens børn ved skiftet efter ham den 9. november 1730. Den 18. juni 1744 er Rasmus formynder for sin søster Dorthes døtre Gertrud og Mette Marie ved skiftet efter hendes 2. mand Clemens Jensen. Samme dato bliver der også skiftet efter søsteren Dorthes søn Niels, og her er Rasmus kurator for brødrene Rasmus, Peder og Jørgen. Den 29. juli 1744 holdes der skifte efter Rasmus' søster Anne og hendes mand Søren Sørensen Svensk samt Anne og Rasmus' mor Dorthe Mortensdatter. Rasmus er formynder for Annes døtre Dorthe og Mette.

Iflg. samme skifte overtager Rasmus gården i Vadstrup efter svogeren den 14. januar 1745. Iflg. fæsteprotokollen er det sket allerede 14. december 1744, hvor han har betalt 60 rigsdaler i indfæstning af 2 fjerding jord til herskabet. Hartkornet er sat til 9 tønder 2 skæpper 3 fjerdingkar. Iflg. samme fæsteprotokol er Rasmus død i 1769, og gården bliver overtaget af sønnen Rasmus den 29. august. Tidspunktet for Annes død kendes ikke.

Perioden er lidt fattig på kilder. Alligevel kan der tegnes et rimeligt billede af Rasmus og Mettes liv. Rasmus er født ca. 1729 i Vadstrup. Den 17. november 1758 får Rasmus og Mette kongebrev og bevilling på at måtte gifte sig. De er dobbelt fætter og kusine. Rasmus' mor og Mettes far er søskende og Rasmus' far og Mettes mor er halvsøskende. De bliver gift kort efter i Onsbjerg kirke, hvor kirkebogen dog ikke er bevaret. Mette er født ca. 1736 som datter af Gårdmand Søren Sørensen Svensk og Anne Rasmusdatter i Stavns. Rasmus og Mette får mindst 6 børn:

Søren	c 1764 – 15.11.1829	Gårdmand i Hårmark, gift 1. gang med Anne Tønnesdatter og 2. gang med Mette Kirstine Sørensdatter
Jørgen	c 1769 – ?	
Ane Dorthé	c 1771 – 08.02.1839	Gift 1. gang med Gårdmand Jens Rasmussen, Vadstrup og 2. gang med Gårdmand Rasmus Jørgensen, Vadstrup
Mette	c 1775 – efter 1791	Levned ukendt
Marie	c 1777 – efter 1791	Levned ukendt
Rasmus	c 1779 – efter 1791	Levned ukendt

Ved brylluppet er Rasmus allerede gårdmand i Vadstrup. Det betyder, at han driver gården sammen med sin far. Iflg. fæsteprotokollen overtager han først gården helt 1769. Han har den 1. maj betalt 60 rigsdaler i indfæstning af 2 fjerding jord. Lidt usædvanligt fortæller fæsteprotokollen også, hvad den fulde årlige afgift er for jorden. Landgildet er 5 tønder byg, tiende 8 tønder byg, 8 daler i arbejdspenge og 2 mark 12 skilling i tærskpenge. Landgilde, arbejdspenge og tærskpenge tilfalder herskabet, mens tiende er til kirken. Efter reformationen er de fleste kirker overtaget af den lokale herremand, så han modtager også denne afgift. Den 30. november 1769 er Rasmus tilsynsværge for hans hustrus kusine Kirsten Jørgensdatter Svensks datter Kirsten ved skiftet efter kusinen.

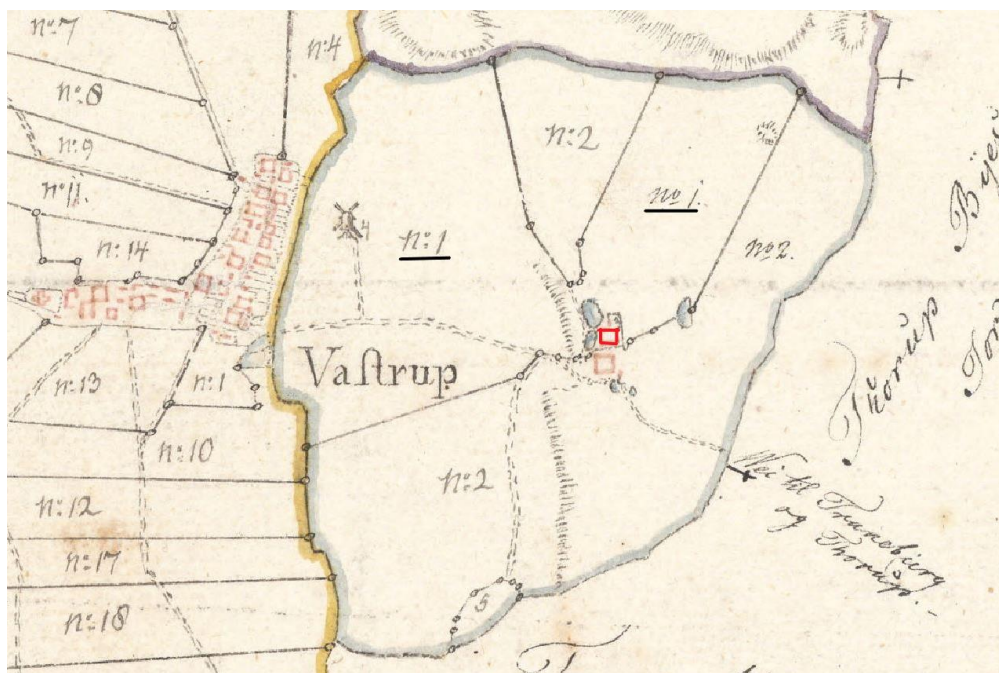
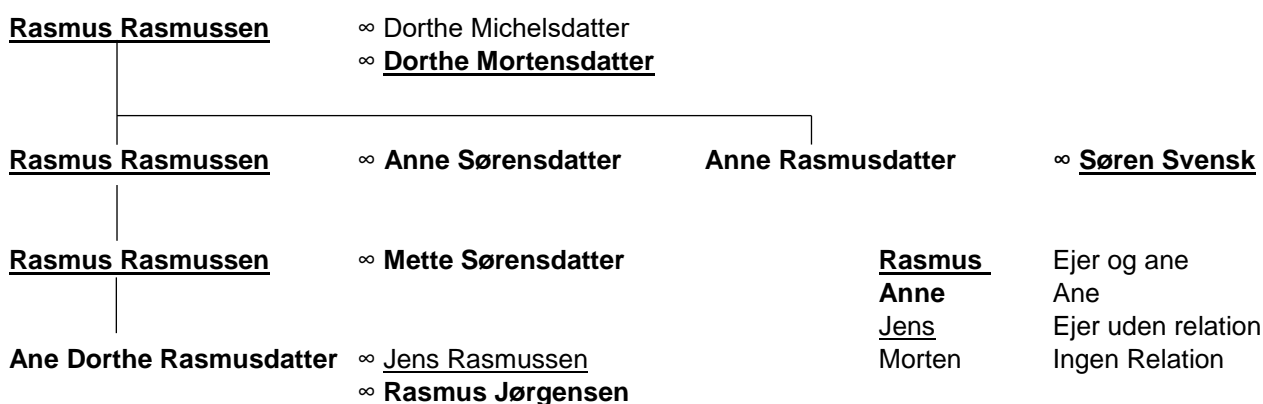
Natten mellem den 20. og 21. februar 1775 brænder begge gårde i Vadstrup. Den 2. marts holdes der forhør på tingdagen. Den ene gård ejes af Tolder og Birkedommer Christian Merckel og den anden af Gårdmand Rasmus Rasmussen. 4 tjenestekarle skal afgive forklaring. Det er Christian Merckels tjenestekarle Lars Jensen og Clemens Mikkelsen samt Rasmus Rasmussens tjenestekarle Rasmus Jensen og Jens Jensen. Tilstede var også Christian Merckel selv samt på Rasmus Rasmussens vegne Jørgen Schonning i Onsbjerg. Branden opstod i Christian Merckels gård, og det er mest hans 2 tjenestekarle, som udtaler sig. De var gået i seng i "herberget" kl. 20, og på det tidspunkt, havde ingen bemærket, at der kunne være brand. Omkring kl. 22 kommer tjenestepigen Anne i herberget, hvor tjenestekarlene "lå i sød søvn" og råbte alarm. De skyndte sig ud uden at tage tøj på, for at se hvordan det stod til. Ilden havde fat i den østre længe. De fik reddet Merckels får, grise, høns, spæde kalve og en ko, som dog løb ind igen og brændte op. Ilden blussede hurtigt op pga. blæst (storm). De kunne ikke komme tilbage ind i herberget pga. ilden, så de måtte gå " nøgne " derfra. Merckel selv havde taget hvad han kunne bære i sin arme, og han kunne ikke komme ind i huset igen. Da han havde indset, at han ikke kunne redde noget, var han gået over til naboen Rasmus Rasmussen, for at hjælpe til. Men der havde ilden allerede godt fat. Rasmus havde fået reddet noget af indboet, men hans bedste senge og ure, som stod i den lille stue, var ikke blevet reddet. Merckels gård bestod af 33 fag stuehus og 36 fag nybygget stald og ladehus samt 16 fag fårehus. Rasmus' bygninger bestod af i alt 106 fag. Merckel havde også mistet en stort lager af korn og købmandsvarer. Det blev ikke opklaret hvor ilden var opstået. Mistanken var faldet på "folke huset", men intet kunne bevises. Om de har fået nogen form for hjælp vides ikke. Den Almindelige Brandforsikring starter først 1786 på Samsø.

I folketællingen den 1. juli 1787 er alle 6 børn stadig hjemmeboende, og der er 2 tjenestefolk. Rasmus er sikkert død den 12. juli 1791 i Vadstrup 62 år gammel. Hans død blev anmeldt den 13. juli. Der blev fremlagt en kombineret salgs- og aftægtskontrakt indgået den 29. juli 1790. I kontrakten står, at Rasmus har solgt sin gård til svigersønnen Jens Rasmussen med "ejendom, besætning, indbo og videre". Han har også afstået hans 2 fjerdinge fæstejord til Jens. Der bliver udtaget nogle ting til de andre børns arv, og betingelserne for aftægten beskrives. Se kontrakten side 143. Ved folketællingen den 1. februar 1801 bor Mette stadig på aftægt hos datteren og svigersønnen. Hun er da 75 år gammel. Hun dør inden 1814, hvor kirkebogen starter.

Ejere af gården i Vadstrup og deres indbyrdes forhold

År	Ejer	Relation
– 1680	Ole Sørensen	
1680 – 1723	Rasmus Rasmussen	Gift med enken Dorthe Michelsdatter
1723 – 1729	Dorthe Mortensdatter	Rasmus Rasmussens enke
1729 – 1744	Søren Sørensen Svensk	Gift med datteren Anne Rasmusdatter
1744 – 1769	Rasmus Rasmussen	Halvbror til Anne Rasmusdatter, købt på auktion
1769 – 1790	Rasmus Rasmussen	Søn
1790 – 1796	Jens Rasmussen	Gift med datteren Ane Dorthe Rasmusdatter
1796 – 1822	Rasmus Jørgensen	Gift med enken
1822 –	Morten Pedersen	Ingen kendt relation

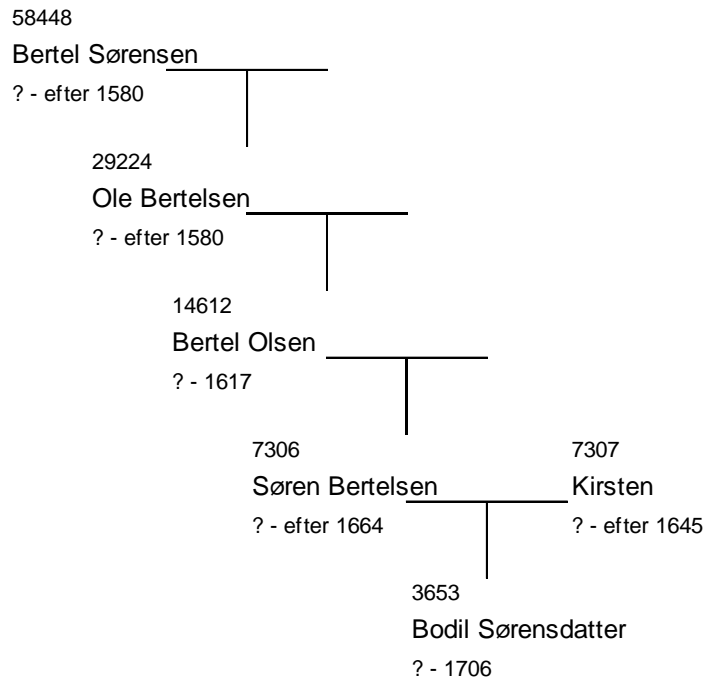
Ejerne opstillet i en slægtsrelation

Vadstrups 2 gårde med jord 1815 efter udskiftningen 1794 og branden 1795. Gård nr. 1 tilhørte Rasmus Jørgensen

De to gårde i Vadstrup. Gårdene blev bygget op igen efter branden 1795. Den bagerste gård er slægtens gård. Den blev nedrevet i 1950'erne. Den forreste gård eksisterer stadig. Det er i dag hotel "Vadstrup 1771".

På Bornholm er gårdenes numre lagt fast meget tidligt, og længe før matrikelnummeret opstår. Men de fleste steder i Danmark har gårdene ikke et fast nummer i 16-1700-tallet. I jordebøger og ekstraskattemandtal m.m. er der en rimelig fast rækkefølge i gårdene i landsbyerne. Men hvis en gård splittes i 2, så rykker de efterfølgende gårde et nummer i rækken. Hvis en gård der er splittet op i flere lægges sammen igen, så rykker de efterfølgende gårde igen et nummer i rækken. Derfor kan man se, at gårde kan variere frem og tilbage mellem numrene. Ole Bertelsens gård i Brundby er et godt eksempel på dette. Gården starter som nr. 9 i 1579-80, ændrer sig til nr. 10 i perioden 1614-1630, for så igen at blive til nr. 9.

Bertel Sørensen

58448

Om Bertel vides kun, at var Gårdmand på gård nr. 4 i Brundby i jordebogen 1579-1580. At han har haft 1 søn er en antagelse, men det passer med navnegodset i de næste generationer:

Ole ? – ? Gårdmand i Brundby

Ole Bertelsen

29224

Om Ole vides også kun, at han var Gårdmand på gård nr. 9 i Brundby i jordebogen 1579-1580. Gården bliver i familien i hver tilfælde 4 generationer frem. Han har mindst 1 søn:

Bertel ? – 1617 Gårdmand i Brundby

Bertel Olsen

14612

Bertel Olsen nævnes første gang i jordebogen 1598-1599. Han er gårdmand på gård nr. 9 i Brundby. Bertel har mindst 2 sønner:

Ole ? – efter 1664 Gårdmand i Brundby, gift med Apelone
Søren ? – efter 1664 Gårdmand i Brundby, gift med Kirsten

Han har fæstet 2,5 fjerding jord med et landgilde på 3 tønder byg og 1 tønne havre. Han nævnes i jordebogen 1598-1617 og i ekstraskattemandtallet 1603-1618. Iflg. jordebogen afgiver han 1 fjerding jord til sønnen Ole i 1616. Bertel dør 1617 og sønnen Søren overtager gården og den sidste 1,5 fjerding jord.

Søren Bertelsen og Kirsten

7306 - 7307

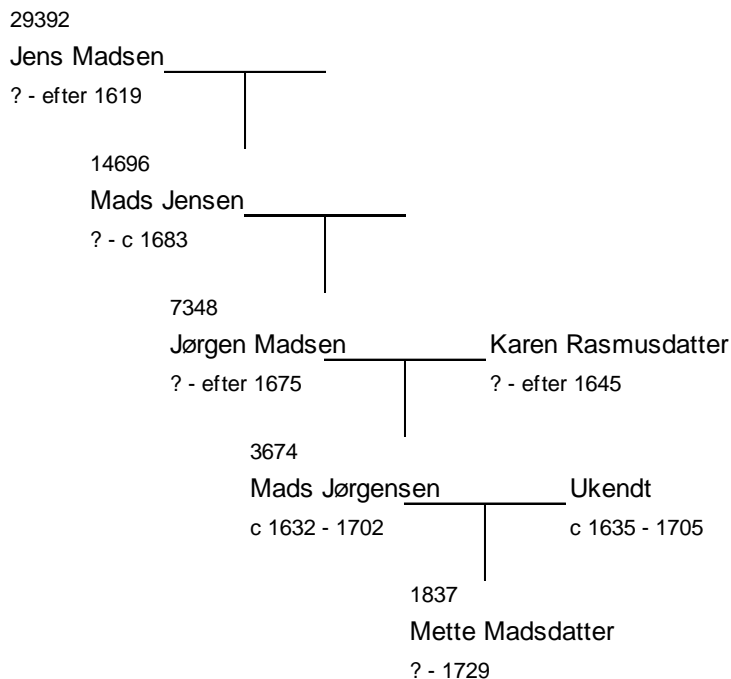
I Ekstraskattemandtallet nævnes Søren i 1614 ved "Pengeskatten". Men så går der nogle år før han nævnes igen. Måske har han drevet gården sammen med hans far i nogle år før faderens død. 1617-1618 betaler Søren 30 daler i indfæstning for de 1,5 fjerding jord, som faderen er "fradød". Søren bliver gift med Kirsten, hvis navn kendes fra "Hovedskatten" i 1645. Her nævnes de 3 ældste børn også, som er over 15 år og hjemmeboende. Søren og Kirsten havde mindst 5 børn:

Bertel	før 1630 – 1698	Gårdmand i Brundby, gift med Karen Sørensdatter
Jens	før 1630 – 1679	Gårdmand i Brundby, gift med Anne Jensdatter
Bodil	før 1630 – 1706	Gift 1. gang med gårdmand Rasmus Jespersen, og 2. gang med Laurids Sørensen Kiempe
Søren	efter 1630 – 1675	Ugift, Brundby
Morten	efter 1630 – 1681	Gårdmand i Besser, gift med Maren Jørgensdatter

Søren nævnes i ekstraskattemandtallet 1620-1657, i jordebogen 1618-1642 og endelig i matriklen 1664. Ved matriklen i 1664 er hartkornet 3 tønder 1 skæppe 3,5 fjerdingkar og 2 penning. Landgildet på 1 tønne byg, 1 tønne havre og ½ fjerdingkar smør. For øvrigt var Søren og hans bror naboer. Måske har de delt faderens gård i 2, ligesom de har delt fæstejorden. Søren og Kirstens død er ukendt.

Nordby kirke

Jens Madsen

29692

Kun nævnt i forbindelse med, at han afgiver et stykke jord på Glistrup mark til sin søn Mads Jensen i Nordby.

Mads Jensen

14696

Mads Jensen fæster 1610-1611 1/2 fjerding jord af Dorthé Jacobsdatter på Nordby mark. Han betaler 10 rigsdaler i stedsmål. 1619-1620 fæster Mads et stykke jord på Glistrup mark af sin far Jens Madsen for 4 rigsdaler i stedsmål. Der er 3 mænd kaldt Jens Madsen samtidigt, så det er umuligt at afgøre, hvilken der er Mads' far. Mads nævnes i jordebogen 1611-1624 og i ekstraskattemandtallet 1612-1627. 1626-1627 dør Mads og jorden fæstes til Jens Møller.

Forbindelsen til sønnen Jørgen er usikker, og den nævnes kun fordi navnet passer, og fordi Mads Jensen forsvinder samtidig med, at Jørgen Madsen dukker op. Desuden har Jørgen en bror ved navn Jens Madsen i Nordby. Der er kun én Mads Jensen i Nordby i perioden.

Jørgen Madsen og Karen Rasmusdatter

7348 - 7349

Nu dukker Jørgen Madsen op. Han fæster jord 3 gange. 1625-1626 fæster han 2 fjerding jord på Nordby og Glistrup marker af Jep Rasmussen mod 30 rigsdaler i stedsmål. 1629-1630 fæster 1 fjerding jord på Nordby mark, som Jens Havkrog fradøde for 20 rigsdaler i stedsmål. 1630-1631 fæster han 1 fjerding jord på Søby mark, som Jens Sørensen Jensen er fradød for 20 rigsdaler i stedsmål. I alt har han nu fæstet 4 fjerding jord (8 otting i Nordby), hvilket er ret meget. Læg for øvrigt mærke til markernes navne. Glistrup og Søby er navne på landsbyer, som forsvandt allerede tilbage i middelalderen. Men markerne har beholdt deres gamle navne. Jørgen er nævnt i jordebogen på gård nr. 16-21 i 1628-1642 og i ekstraskattemandtallet 1628-1657 på gård nr. 3. Mens gård nummeret varierer meget i jordebogen, så er det rimeligt fast i ekstraskattemandtallet. I "Hovedskatten" 1645 nævnes hans hustru Karen Rasmusdatter. Der er nok ingen børn over 15 år, men det er lidt svært at afgøre. Men det hænger vel meget godt sammen med, at de kan være gift omkring 1626-28.

Jørgen og Karen har mindst 2 børn:

Jens	efter 1630 – efter 1667	Levned ukendt
Mads	c 1632 – 1706	Gårdmand i Nordby

I Jordebogen fra 17. juni 1642 har Jørgen "kun" 4 otting jord. Der er i lensregnskabet ikke fundet bevis for, at han har afgivet jord. Ved den såkaldte forpagtningskontrakt dateret 1. maj 1672 har Jørgen "kun" 2 otting jord med et landgilde på 2 ½ tønne byg. Ved jordebogen dateret 1. januar 1675 har han de samme 2 otting jord med et landgilde på 3 tønner 6 skæpper byg og 7 daler.

I tingbogen nævnes Jørgen 1657-1683. Onsdagen den 8. juli 1657 giver Jørgen og naboen Peder Olsen Havkrog vidnesbyrd i en sag. Den 9. januar 1661 blev Jørgen rykket for 3 mark i resterende ydelser til herskabet. Jørgen nægtede ved ed at skyldte penge. Den 30. januar 1661 bliver Jørgen indkaldt til tinge for en privatgæld. Den 20. februar 1667 går Jens Madsen i Nordby fallit. Hans bror Jørgen Madsen tilbyder på hans vegne hans bo til kreditorerne. Den 14. september 1670 bliver Jørgen bedt om at syne Nordbys ildsteder sammen med 3 andre. Den 30. maj 1674 har Jørgen solgt et stykke jord i Nordby til sin svoger Peder Johansen. Han takker sin svoger for "god, nøjagtig og redelig betaling". Jørgen bliver den 13. oktober 1677 indkaldt som vidne i en tvist mellem enken Anne Jacobsdatter og Søren Jensen om et ålegårdssted.

Jørgen bliver indkaldt en del gange til tinge vedrørende misligholdt gæld:

05.02.1668	11 daler	Gæld til herskabet
16.12.1668	39 daler + renter	Gæld til Clemen Clemensen i Nordby
14.04.1669	14 daler	Gæld til herskabet
09.02.1670	26 daler 3 mark 4 skilling	Gæld til herskabet
01.03.1671	36 daler 3 mark 4 skilling	Gæld til herskabet
12.01.1672	39 daler + 8 års rente	Gæld til Clemen Clemensen i Nordby, han mødte ikke op, og blev dømt til at betale inden 15 dage
13.07.1672	14 daler	Gæld til Ole Madsen far. Jørgen mødte op og betalt med rede penge 10 daler og 3 mark samt ½ tønne makrel
20.02.1675	32 daler 12 skilling	Gæld til herskabet
14.08.1675	14 daler	Gæld til kongen, de 3 daler er for hans søn Jens.
27.01.1677	1 daler 2 mark	Gæld til kongen, Bådsmandsskat for 1675
22.12.1677	32 daler 11 skilling	Gæld til herskabet
10.03.1683	10 slettedaler 15 skilling	Gæld til herskabet, efter dom af 19.10.1672
24.03.1683	samme	skal betales inden 15 dage

Efter foråret 1683 nævnes Jørgen ikke mere.

Mads Jørgensen

3674

Ved Christian V's markbog i 1683 nævnes Jørgen Madsen ikke. Men det gør Mads med nu blot 1 otting jord på gård nr. 20. Hans fars oprindelige 8 otting jord, må med tiden være solgt og delt ud til andre af Mads' ukendte søskende. Hans fars svoger har ½ otting jord i 1683, som må være det han købte i 1674.

Det er ikke meget information, som kan findes om Mads. I tingbogen bliver Mads den 8. januar 1681 rykket for 2 års afgift, som er 28 daler. Det kunne tyde på, at han har haft en gård før 1683. Da hans far må være temmelig gammel i 1683, har han måske delt gården med sønnen i en periode. Den 14. marts 1685 rykker den nye forvalter for gæld, opstået under den gamle forvalter. Her nævnes Mads igen. Mads' hustru kendes ikke men de har fået mindst 1 barn:

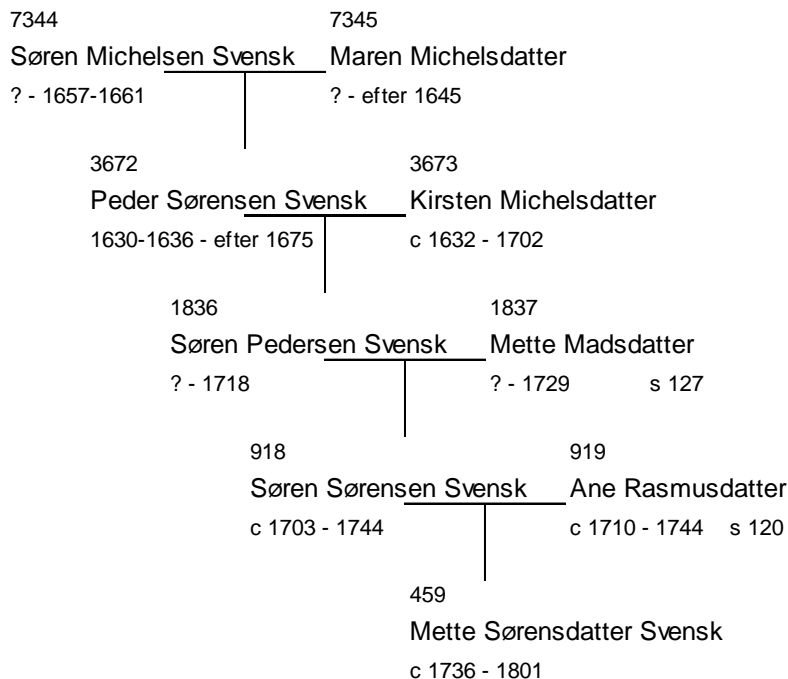
Mette	? – 1729	1. gang gift med Gårdmand Søren Pedersen Svensk først i Nordby senere i Stavns. 2. gang gift med Gårdmand Morten Sørensen Holm i Stavns
--------------	----------	---

I boet efter Jørgen Olsen i Nordby blev der holdt skifte den 12. januar 1693. Mads nævnes som slægtning på Jørgen Olsens side. Men det er uvist, hvilken relation de har haft. Desuden har Mads et tilgodehavende i boet på 110 daler 3 mark 6 skilling i form af en obligation udstedt den 24. april 1687. Boet er insolvent, og Mads får kun 64 daler 4 skilling dækket. Den 16. januar 1695 var Mads vurderingsmand ved boet efter Margrethe Mortensdatter i Nordby. Lørdag den 13. juni 1696 stod Mads' svigersøn Søren Pedersen Svensk frem for tinge, og han havde indkaldt Michel Jensen Lassen. Han er tjenestekarl hos Mads, men Søren Svensk mener, at han skal sættes af pladsen og levere sine "fæste penge" (løn) tilbage. Michel blev anråbt, men han var ikke mødt. Sagen blev udsat i 8 dage, men nævnes ikke mere i tingbogen. Den 5. december 1696 bliver Mads sammen med 3 andre bedt om granske et regnskab. De skulle møde torsdag den 9. hos Rasmus Svenske i Nordby for at efterse regnskabet, og finde hvad "ret og billigt er".

Mads' ukendt hustru dør 1705 i Nordby 68 år gammel og begravnes 4. maj på Nordby kirkegård. Mads dør året efter i 1706 i Nordby 74 år gammel og begravnes den 4. juni på Nordby kirkegård.

Høstarbejdere på marken, i baggrunden Besser kirke, Tegning af Martinus Rørbye, 1847

Søren Michelsen Svensk og Maren Michelsdatter

7344 - 7345

Tilnavnet Svensk i Nordby går langt tilbage. Den første kendte er Jens Rasmussen Svensk i 1598. Der er mange i Nordby med tilnavnet Svensk i 1600-1700-tallet, og det er svært at gennemskue deres indbyrdes relationer. Den først kendte i vores slægt er Søren Michelsen Svensk selvom han først bliver kaldt "Svensk" efter sin død.

Den 6. juni 1635 fæster han ½ fjerding jord på Nordby mark, som Maren Thomesdatter har haft. Han betaler 10 rigsdaler i stedsmaal/indfæstning. Søren nævnes i ekstraskattemandtallet 1637-1657, og i "Hovedskatten" 1645 nævnes hans hustru Maren Michelsdatter. De er sikkert gift omkring 1635, og det passer med, at de ikke har børn over 15 år i 1645. I jordebogen nævnes Søren 1637-1642. I 1637-1638 og den 17. juni 1642 har Søren 2 otting jord. En otting er ⅓ tønde og en fjerding er ¼ tønde, så de 2 otting jord Søren har svarer til 1 fjerding. Han har altså i 1635 enten haft ½ fjerding jord i forvejen eller fæstet den inden 1637. Søren og Maren har haft mindst 2 børn:

Peder	c 1636 – efter 1675	Gårdmand i Nordby, gift med Kirsten Michelsdatter
Mads	c 1644 – efter 1669	Ukendt levned

Sønnernes fødselsår er beregnede. Peder er født efter 1630 men senest 1636. Da forældrene er gift ca. 1635-1636, så er han sikkert født 1636. Mads er 25 år i 1669, så han må være født i 1644. Der har sikkert været andre børn.

Søren nævnes sidste gang 1657. I 1661 nævnes han i tingbogen som salig "Sören Suensch". Han er altså død. Hvad indførslen i tingbogen handler om, er svært at gennemskue, da skriften er svær at læse. Men i 1669 får sønnen Mads udbetalt sin arv på 401 slettedaler 1 mark 1 ½ skilling efter sin far. Der er hans farbror Laurids Michelsen Svensk i Mårup, som har været formynder. Søren kaldes kun "Svensk" efter sin død. I ekstraskattemandtal og jordebog bliver han kaldt Søren Michelsen. Men tilnavnene er tit flyvske. De bliver kun nedskrevet, når det er nødvendigt, for at holde folk med sammen navn adskilte. Men i tingbogen bliver både han selv, broderen og sønnen Søren kaldet "Svensk". Sønnen Mads bliver kaldt "Skrædder" i 1669. Det kan være en fejl, men han kan også have giftet sig til navnet.

Peder Sørensen Svensk og Kirsten Michelsdatter**3672 – 3673**

Hvem der overtager faderens gård vides ikke. Men det er ikke Peder. Han gifter sig med enken Kirsten Michelsdatter 1653-1654. I lensregnskabet dette år fæster Peder 2 fjerding jord på Nordby mark, som Michel Jensen Svensk er fradød. Han betaler 55 rigsdaler i stedsmål.

Kirstens ophav er ukendt, men hun har mindst 2 hel- og 1 halvsøster nævnt i et skifte efter nevøen Michel Jørgensen den 31. juli 1708. Alle 4 søstre er døde på det tidspunkt, og alle deres børn nævnes. Da nevøen er død barnløs, skal alle hans fætre og kusiner arve. Kirsten er gift første gang med Michel Jensen Svensk. Han har "Svenskegården" i Nordby. Han har selv været gift før med Kirsten Sørensdatter, som nævnes i "Hovedskatten" i 1645. Michel nævnes i ekstraskattemandtallet 1627-1653. 1652-1653 køber han et "halvgårdssted" i den vestlige del af Nordby. Der må høre lidt jord til, for han betaler 1 rigsdaler i stedsmål. Michel dør som sagt 1653-1654. Michel og Kirsten har mindst 3 børn:

Michel	? – før 1723	Gårdmand i Nordby gift med Anne Sørensdatter Holm
Søren	? – ?	Ukendt levned
Margrethe	? – efter 1700	Ukendt levned

Peder gifter sig med enken og overtager gården. De får mindst 3 børn:

Søren	? – 1718	Gårdmand i Nordby og senere Stavns, gift med Mette Madsdatter
Anne	c 1664 – 1738	Gift med Gårdmand Ib Jensen Holm i Nordby
Jørgen	c 1665 – 1726	Gårdmand i Torup og gift med Margrethe Sørensdatter Thunbo

I 1653-1654 fæster Peder også to "ålegårdssteder" i Nordby efter Michel mod 2 rigsdaler i stedsmål. Peder er nævnt i ekstraskattemandtallet 1654-1657, matriklen 1664 samt jordebøgerne 1672 og 1675. I de jordebøgerne har han 3 ½ otting jord på Nordby mark. I tingbogen skylder Peder den 14. april 1669 17 daler 1 mark til herskabet og igen den 22. december 1677 10 daler. Den 11. januar 1673 bliver Peder udpeget til mandag den 13. at syne "brøstfeldige ildsteder" i Nordby sammen med 3 andre mænd. Peder nævnes ikke i Christian V's matrikel, som på Samsø blev udfærdiget 1683. Desuden skylder "Peder Suenskis Enche" 6 rigsdaler 3 mark 12 skilling og 4 skæpper rug til herskabet den 28. april 1683. Peder er altså død 1675-1683, og Kirsten har overtaget gården, indtil sønnen tager over i løbet af 1683. Kirsten fortsætter med at betale afgift 4 mark om året af et ålegårdssted. Det er nævnt i tingbogen 1690-1696. Kirsten bliver formentlig på gården i Nordby sammen med den ældste søn Michel Michelsen Svensk, som overtager gården i 1696. Kirsten dør 1702 i Nordby 70 år gammel og begravet den 28. januar på Nordby kirkegård. Hun bliver i kirkebogen kaldet "Chirsten Svendskis". Der afholdes ikke offentligt skifte.

Søren Pedersen Svensk og Mette Madsdatter**1834 – 1835/1836 – 1837**

Peder overtager sine forældres gård i løbet af 1683. Han bliver sikkert gift kort efter med Mette Madsdatter. Hun er datter af Gårdmand Mads Jørgensen i Nordby. De får mindst 7 børn:

Mads	c 1692 – 1720	Død i Norge 1720
Peder	c 1693 – 1769	Gårdmand i Nordby, gift med Johanne Jørgensdatter
Kirsten	c 1698 – 1718-1729	Levned ukendt
Anne	c 1700 – efter 1746	Gift med Gårdmand Rasmus Rasmussen i Vadstrup
Søren	c 1703 – 1744	Gårdmand i Vadstrup og gift med Anne Rasmusdatter
Jørgen	c 1707 – efter 1769	Gårdmand i Onsbjerg og gift med Karen Madsdatter
Michel	c 1710 – 09.10.1778	Gårdmand i Nordby og gift med Anne Clemensdatter

Annes mand er en halvbror til Søren's hustru.

Første information om Peder er i Chr. V's matrikel 1683. Peder har gården i Nordby med 3 ¼ otting jord. Oplysningerne i tingbogen er ikke ens fra bog til bog men 1690-1701 betaler han 4 mark årligt i afgift af en

mølle i Nordby. Peder nævnes mange gange særligt i tingbogen. Han er kun udnævnt til sandemand én enkelt gang den 6. maj 1699. Han er da 1 af 8, som skal syne en del sager i Besser. Den 20. marts 1686 er han noteret for en gæld på ½ mark.

Der har været brand i Nordby og 4 bønder Søren Svensk, Jens Holm, Jens Sørensen og Poul Jensen havde indkaldt to vidner uden varsel den 23. februar 1689. "Ved deres sjæl, tro og love bekræftede de, at der havde været en forskrækkelig brand den 14 februar om aftenen kl. 10, da de lå i deres bedste søvn". Branden startede hos Søren Svensk i "fæhuset". Fæhuset er stalden, og de fik reddet deres kvæg ud, fordi vinden bar væk fra bygningerne. Det er meget knudret skrevet, men tilsyneladende blev resten af gården skånet for branden. Søren og Mette bliver kaldt "de fattige folk som har været de bedste i sognet". Jens Sørensens gård lå tæt op at Søren Svenskes gård, og blev hurtigt antændt "i alle 4 hjørner". Gården var også brændt for 24 år siden, men denne gang var det værre. Gården brændte helt ned, og mandens gamle søster indebrændte. Manden på 74 år og konen reddede sig ud, men de mistede alt. "Guds børn i byen har af christelig kærlighed givet dem strømper, sko, bukser og trøje, da de ellers måtte gå nøgne rundt. Der er et stort uforståeligt afsnit, så der er uklart, hvad der skete med de 2 sidste gårde.

Familien er blevet boende på gården. Men den 19. april 1693 tinglyses det, at Søren Svensk har overtaget Jørgen Michelsens ødegård i Stavns. Han har indgået aftale med Forvalteren Hans Mouridsen, om at overtage gården mod at betale den gæld på 203 slettedaler 1 mark 9 skilling, som Jørgen Michelsen har efterladt. Jørgen Michelsen må være død, for den 17. februar 1694 bliver der indgået forlig med enken. Han skal levere enken 5 dusin æg og 1 pund hør, men der skrives ikke hvorfor. Man kan delvis følge gældens afbetaling i tingbogen. Den 6. april 1695 skyldes kun 80 daler 2 mark. Søren beholder gården i Nordby, hvor hans mor og en eller flere brødre driver gården videre. Den 22. februar 1696 tinglæses at Søren har overdraget gården i Nordby til sin halvbror Michel Michelsen Svensk. Gården beskrives som en halvgård. Samtidig tinglyses en obligation udstedt til Sørensvogers Ib Jensen Holm i Nordby. Ifølge obligationens tekst, så er arven efter forældrene til søsteren Anne blevet afregnet. Der har dog manglet 40 slettedaler, som er blevet til et gælds-brev/obligation.

Lørdag den 5. marts 1698 bliver Søren indkaldt til tinge. Han skylder 3 slettedaler til Morten Mortensen i Brundby. Det handler om 12 tønder byg, som i 1697 var solgt til Jens Sørensen i Århus. Af en uklar grund kom Søren til at skyldte Morten penge. Sagen slutter samme dag, da Søren betaler Morten de 3 slettedaler.

Den 20. januar 1700 lovbyder Ib Jensen Holm Margrethe Michelsdatters fædrene og mødrene arv på 20 slettedaler. Hun er halvsøster til Søren Svensk. Hun må være myndig men ugift, siden hun ikke har fået sin arv udbetalt for længst. Samme dag indkalder Ib Jensen Holm i Nordby sine svogre Søren Svensk, Jørgen Svensk i Torup og Michel Svensk i Nordby. Ib mener at han i medgift til sin hustru Anne Pedersdatter, har fået en kålgård i Nordby, som lå vest for Jørgen Sørensens ejendom i Nordby. De 3 brødre mener ikke, at han har ret til kålgården, da den er betalt af brødrene i forbindelse med deres arv efter deres far. Sagen bliver udsat i 8 dage. Lørdagen efter den 27. januar er alt blevet afgjort i mellem dem. Der tinglæses et skøde på kålgården til Ib Jensen Holm, og de 3 brødre frasiger sig al ret til jorden. Hvad der er foregået i mellemtiden, får vi ikke at vide. Der nævnes også 2 mænd mere; Rasmus Christensen i Nordby og Jens Jensen ved leddet i Mårup. De må være 2 svogre, men iflg. et senere skifte, er der ikke flere søstre.

Jørgen Jensen og Søren Thomasen i Stavns indkalder den 12. juni 1700 Søren Svensk til tinge ved deres fuldmægtig Christen Jostesen fra Nordby. Søren Svensk har inddraget en del af "forten" – den fælles græsod i midten af byen – og en del af kirkevejen. Begge dele har siden "Arilds tid" (altid tilhørt Stavns bønder i fællesskab. Nu har Søren gravet 2 grøfter over vejen og sat et stengærde op på fortens. Han vil bruge stykket til sin egen fold. Søren får 8 dage til at føre vidner. Men den 17. juli bliver han igen indkaldt. Søren begærer en "venligt forlig", da han ikke vil være uvenner med naboer og "bymænd". Ugen efter den 24. juli er Søren ikke mødt på tinge. Christen Jostesen fortæller, at han har talt med Søren, og han har bedt ham genetablere vejen og fortens. Det vil spare dem for splid og spild af penge. Søren bliver også bedt om at betale sagens omkostninger. Men Søren siger nej til det hele. Christen Jostesen fører flere vidner for tinget. Endelig den 25. september bliver Jørgen Jensen, Søren Thomasen og deres fuldmægtig indkaldt til tinge af Søren. Søren fremlægger en kvittering udstedt af forvalteren på det omtalte stykke jord. Søren havde fået

det som en del af overtagelsen af Jørgen Michelsens gård. Efter at han havde betalt gælden, må han have ment, at jorden nu var hans. Søren havde givet Jørgen Jensen og Søren Thomasen et tilbud, som de har takket nej til. De vil ikke betale sagens omkostninger, og de mener, at Søren har tabt retten til jorden, fordi han ikke har ladet det tinglæse. Den 2. oktober bliver der udnævnt 4 synsmænd til at undersøge sagen. Den 9. oktober afsluttes sagen. De 4 synsmænd har konstateret, at de 2 grøfter igen er tildækket, og at stengærden nu står på herskabets grund. Dermed er sagen altså afsluttet. Hvem har betalt omkostningerne? Der er som altid indgået forlig uden om tinget. Men man må spørge sig, hvad Søren tænkte, da han brød kirkevejen op. Troede han virkelig, at det ville kunne ske ubemærket?

Den 21. maj 1708 er Søren barnløse fætter Michel Jørgensen i Nordby død. Han enke Bodil Jensdatter er over 90 år gammel, og hun vil ikke fortsætte på gården. Hans 3 mostre er døde, så der er kun søskendebørn tilbage. Arven fordeles derfor mellem enken og 8 fætre og kusiner. Søren arver 5 daler 1 mark 3 skilling. Derudover skyldte Michel 4 daler til Søren.

Den 21. december 1709 tinglæses et skøde på Samsø Ting. Søren har solgt en kålgård i Nordby for 10 rigsdaler til "Erlig og Gud frøgtige Pige" Barbara Rasmusdatter. At hun er pige betyder blot, at hun ikke er gift. Kålgården har Søren forældre fået i betaling ved skiftet efter Jens Sørensen Degn i Nordby, og den er tilfaldet Søren i arv. Den 30. juli 1717 er Søren vurderingsmand ved skiftet efter Mette Olufsdatter i Stavns.

1718 dør Søren i Stavns, og der holdes skifte den 15. september. Sønnen Mads dør i Stavanger i Norge om sommeren 1719. Der holdes skifte den 28. februar 1720. Mette afstår fra arv. Overskuddet på 188 slettedaler 3 mark 14 skilling deles med 30 slettedaler 2 mark 15 2/3 skilling til hver bror og 30 slettedaler 2 mark 15 2/3 skilling til hver søster. Mette har ved skiftet en lavvæрге, og er derfor stadig enke. Men hun gifter sig igen med Morten Sørensen Holm. Han overtager gården. De får ingen børn sammen. 1729 dør Mette i Stavns, og der holdes skifte den 3. februar.

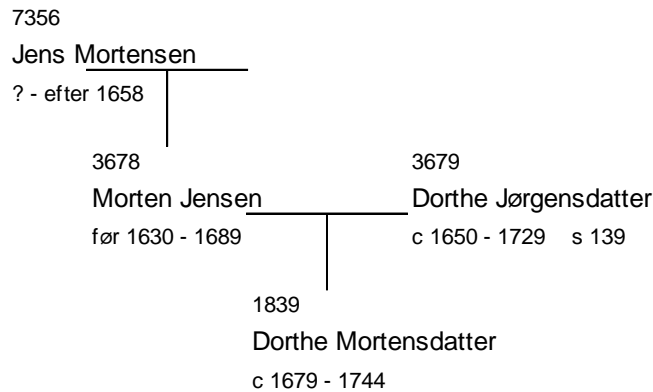
Ved Søren's skifte beskrives gården ikke i detaljer. Men den er 4-længet med stuehuset i nord. Blandt posterne er møllen i Nordby, som ejes i fællesskab med søsteren Anne, og svigerfaderens gård i Nordby. Enken nævner en regning dateret den 11. februar 1676 på tønder rug, 5 tønder mel, 6 tønder ærter, 9 tønder malt og 4 tønder byg som Niels Olufsen i Toftebjerg skyldte til hendes far. Hun beder nu Niels Olufsen forklare, hvorfor den 42 år gamle regning ikke er betalt for længst. Niels' søn Jørgen Nielsen i Alstrup mødte og forklarede, at hans far for mange år siden har betalt til Mads Jørgensen. Mette henvises til Samsø Ting, hvis hun vil føre sag. Hun vil også kræve penge at svogeren Jørgen Pedersen Svensk for kost, seng og husleje i 5 år i alt 50 daler. Det er en regning fra marts 1717, som er blevet glemt. Jørgen Pedersen Svensk mødte, og fortalte at han kunne bevise, at regningen var betalt. Igen bliver Mette henvist til at føre sag ved tinget. Boets samlede overskud er 1606 daler 11 skilling. Enken får det halve, og til hver søn bliver der 133 daler 3 mark 6 skilling, og til hver datter bliver der 66 daler 3 mark 11 skilling. Farbroderen Jørgen Pedersen Svensk i Torup er formynder for de umyndige børn. Sagen fra 1700 er stadig i live. Enken er blevet bevilget at indhegne en fold, hvis hun holder dige og led ved lige. Hun må heller ikke forhindre kørsel mellem fortjen, marken og "det røde hus". Udstrækningen af folden beskrives præcist.

Ved Mettes skifte beskrives gården mere præcist. Mod nord i alt 17 fag stuehus, 3 fag "rullehus" og 4 fag "soldhus med skud". Mod vest en lade på 9 fag, mod syd 8 fag ladehus, og mod øst 13 fag ladehus. Desuden er der 6 fag fårehus med udskud, 24 fag "kobalke". Af inventar nævnes 12 dyner i storstuen + mandens og sønnens "Köye klæder". Der er 32 lagner, 13 pudevær og 3 håndklæder. Der er også 1/4-part i "Kröyerten" "Löven fra Samsöe". Enkemanden Morten Holm angav, at svigersønnen Rasmus Rasmussen i Vadstrup skyldte 20 rigsdaler for trolovelse- og bryllupsfest med steddatteren Anne. Rasmus siger, at det blev hensat i skiftet efter Annes far i 1718. Morten bliver henvist til tingretten, hvis han vil fastholde sit krav. Desuden forlanger Morten 20 daler for i 4 år at have haft stedsønnen Jørgen Pedersen Svensks barn på kost og underhold. På skiftets 2. dag den 4. februar tilbyder Morten at betale arvingerne 500 slettedaler til deling. Det er 111 slettedaler 7 1/9 skilling til hver stedsøn og 55 slettedaler 2 mark 3 5/9 skilling til steddatteren Anne. Steddatteren Kirsten nævnes ikke, og hun må være død. Anne får ligeledes sin mors tøj udleveret. Det blev aftalt at Annes arv skulle udbetales over 3 år, med 1/3 hvert år. Det sølv der fandtes i boet er delt i mindelighed. Det står ikke nævnt, men det er sandsynligt, at Morten fortsætter på gården.

Søren er født ca. 1703 i Stavns. Ved skiftet efter sin far i 1718 er han hjemmeboende. Ved sin mors skifte i 1729 er han netop myndig, men bor stadig på gården i Stavns. Men den 24. november 1729 betaler Søren 30 rigsdaler for at fæste Dorthe Mortensdatters 1 fjerding jord i Vadstrup med hartkorn 4 tønder 5 skæpper 1 ½ fjerdingkar. Ved Sørens død har han 2 fjerding jord, så han må have forøget fæstejorden undervejs. Han må i 1729 være blevet gift med Anne Rasmusdatter. Hun er født ca. 1710 som ældste datter af Gårdmand Rasmus Rasmussen 4. ægteskab med Dorthe Mortensdatter i Vadstrup. Det er altså svigerforældrenes gård Søren har overtaget. Dorthe har siddet som enke på gården siden 1723. Med gården følger en svigermor på aftægt og 2 af Anne yngre søstre. Søren og Anne har mindst 3 børn:

Rasmus	c 1735 – ?	Levned ukendt
Mette	c 1736 – efter 1801	Gift med gårdmand Rasmus Rasmussen i Vadstrup
Dorthe	c 1741 – ?	Levned ukendt

Søren og Anne findes ikke nævnt mange steder. I mandtallet 1739 har han gård nr. 2 med 1 karl, 2 piger og 1 dreng ansat. Da kirkebogen ikke er bevaret, er de ellers kun nævnt i deres respektive forældres skifter. Men allerede i 1744 dør både Søren og Anne i Vadstrup kun 41 og 34 år gamle. Senere samme år dør også svigermoderen. Den 29. juli foretages der forsegling af boet og den 4. august afholdes der vurdering. Først bliver seglene eftersat og fundet ubrudte. Boet blev i alt vurderet til 908 daler 3 mark 8 skilling. Desværre er siderne i skifteprotokollen i dårlig stand så mange af linjerne er kun halve. Men blandt indboet er udstyr til fremstilling af brændevin, 1 malmstrygejern, 1 peberkværn, 4 hollandske fade, 4 lurfade og 9 hollandske tallerkner. Der er ikke meget gæld, men Søren skylder 1 tønne ærter til sin bror Peder i Nordby. Boet sættes på auktion, da børnene er for unge til at overtage gården, og stå inde for gæld og skatter. Som formynder for sønnen mødte hans farbror Jørgen Sørensen Svensk i Onsbjerg. For døtrene mødte deres morbror Rasmus Rasmussen Vadstrup i Onsbjerg. Auktionen foretages den 3. september. Efter auktionen kom Jørgen Sørensen Svensk med et tilbud. Hans bror Michel Sørensen Svensk vil købe gården med det usolgte inventar. Prisen skulle være, at børnenes arveparter blev i gården rentefrit indtil de blev 18 år. Børnene skulle have fri underholdning, tøj, føde, skolegang og en kristelig opdragelse. Desuden ville han betale Annes søster 120 slettedaler, som var hendes arv, der indestod i gården. Herefter følger en lang sekvens med halve linjer. Til sidst beslutter forvalteren, at gården skulle sælges på offentlig auktion den 15. september. Der bliver indgivet 3 bud fra Jørgen Sørensen Svensk, Michel Sørensen Svensk og Rasmus Rasmussen Vadstrup. Efter endnu en ulæselig part, bliver vinderen af auktionen Rasmus Rasmussen Vadstrup. Han skal betale 745 daler 5 mark 10 skilling efter vurderingen af gården. Først den 14. januar 1745 laves den endelige opgørelse af boet til i alt 871 daler 4 mark 13 skilling. Heraf var ¼-part af Solbjerg mølle blevet solgt for 146 daler 5 mark 12 skilling, og der var kontanter for 59 daler 5 mark 14 skilling. Gangklæder, sølvtøj og kister og skrin var blevet udtaget af boet før auktionen. Det blev nu fordelt mellem børnene. Rasmus fik sin fars tøj, sølvknapper og sølvspænder. Mette fik en sølvske mærket M:J:S: (Morten Jensen - morfar), en fyrre kiste med rundt låg og et ege skrin. Dorthe fik en sølvske mærket A:R:D (Anne Rasmusdatter - mor), en brun malet ege kiste og et "beslagen" malet ege skrin. Derudover delte døtrene deres mors tøj.

En ukendt Jens har mindst 11 børn. De bliver udredt i 2 skifter efter 2 barnløse søskende. Ane Jensdatters skifte i Tranebjerg den 10. marts 1690 og Mette Jensdatters skifte i Langemark den 20 juni 1692. I Annes skifte nævnes 3 søskende; Morten, Michel og Maren, som alle er døde før 1690. I Mettes skifte nævnes 6 søskende; 3 navnløse søstre samt brødrene Søren, Jens og Michel, som alle er døde før 1692. Michel er den eneste, som nævnes i begge skifter, han er derfor nød til at være en halvbror til dem alle sammen. Det er muligt at finde 4 af de øvrige søskendes skifter; Jens i 1674, Michel i 1683, Maren i 1684 og Morten i 1689. Det viser, at de 11 børn er fordelt på 3 ægteskaber som hel- og halvsøskende:

1. ægteskab Far1 – Mor1 Børn Anne, Maren og Morten
2. ægteskab Far1 – Mor2 Børn Michel
3. ægteskab Far2 – Mor2 Børn Oluf, Søren, Jens, Mette og 3 søstre med ukendt navn

Både Far1 og Far2 skal hedde Jens. Det kan ikke være samme far med 3 forskellige hustruer, for så burde de alle være hel- eller halvsøskende.

I "Hovedskatten" 1645 er der en familie i Langemark bestående af Jens Mortensen og Anne Michelsdatter, med børnene Morten, Michel og Anne over 15 år. Det kan så være Far1 og Mor2 eller Far2 og Mor2. Maren mangler, men hun kan være ude at tjene andetsteds eller allerede gift. Da "Hovedskatten" i 1645 kun viser børn/tjenestefolk over 15 år, kan de seks yngste børn så enten være født efter 1630 (Far2 og Mor2) eller efter 1645 (Far1 og Mor2). Ekstraskattemandtallet viser, at én Jens Mortensen har samme gård i Langemark fra 1612 til 1658. Far1 og Far2 må derfor begge hedde Jens Mortensen. Det faktum at Anne Michelsdatter får 6 børn i hendes 2. ægteskab, fortæller os at hun ikke er særlig gammel, da hendes første mand dør. Da hun har en søn Michel over 15 år i 1645, må det være Far2 og Mor2 vi ser i 1645. Det er meget forvirrende, men det burde give følgende:

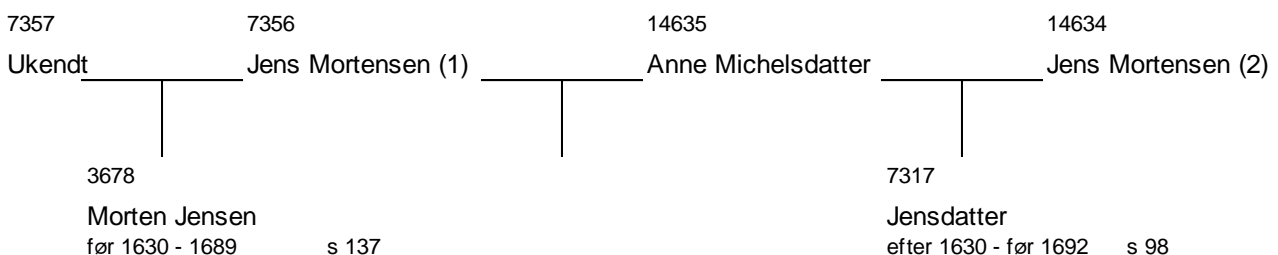
Jens Mortensen (1) – Ukendt

7356 – 7357

Jens Mortensen (1) – Anne Michelsdatter

Jens Mortensen (2) – Anne Michelsdatter

14634 – 14635

Jens Mortensen (1) fæster 1611 1 fjerding jord, som Michel Nielsen i Langemark havde, mod 20 daler i indfæstning. I 1616-1617 fæster han et stykke markjord for 4 daler. Han nævnes i jordebogen på gård nr. 5 eller 6 fra 1612 og i ekstraskattemandtallet fra 1610. I dette første ægteskab er der mindst 3 børn:

Maren	før 1630 – 1684	Gift med Jens i Alstrup
Morten	før 1630 – 1689	Gårdmand i Langemark, gift med Dorthe Jørgensdatter
Ane	før 1630 – 1690	Gift med Morten Jensen i Tranebjerg, barnløs

På et ukendt tidspunkt før 1630 dør den første hustru, og Jens Mortensen (1) gifter sig igen med Anne Michelsdatter. Hendes ophav er ukendt. De får mindst 1 barn:

Michel	før 1630 – 1683	Gårdmand i Langemark
--------	-----------------	----------------------

På et ukendt tidspunkt før 1645 dør Jens Mortensen (1). Anne Michelsdatter gifter sig igen med Jens Mortensen (2). Hans ophav er ukendt. De får mindst 6 børn sammen:

Jens	efter 1630 – 1674	Gårdmand i Langemark, gift med Maren Jensdatter
Søren	efter 1630 – før 1692	Har 4 børn der bor i Kalundborg
Ukendt	efter 1630 – før 1692	Gift med Peder, 4-5 børn
Ukendt	efter 1630 – før 1692	Gift med Peder, 2 børn
Ukendt	efter 1630 – før 1692	Gift med Søren, 5 børn
Mette	efter 1630 – 1692	Tjenestepige i Langemark

Jens Mortensen (2) nævnes i Jordebogen på gård nr. 5 eller 6 frem til 1642, hvor bogen stopper, og i ekstraskattemandtallet frem til 1657, hvor den stopper. Desuden er det ham der nævnes i "Hovedskatten" i 1645. I jordebogen 1642 har han 2 fjerding jord. I matriklen 1664 er der stadig én Jens Mortensen med 2 fjerding jord på gård nr. 2. Desværre er der ikke overensstemmelse mellem gårdenes numre i jordebogen og matriklen 1664. Anne dør på et ukendt tidspunkt efter 1645 og Jens (2) formentlig efter 1664.

Gadekæret i Langemark, Maleri af Peder Mønsted

I 1645 bor Morten hjemme hos sin stedfar og stedmor på gården i Langemark. Men i regnskabsåret 1653-1654 fæster han 2 fjerding jord af Margrethe Jensdatter for 55 rigsdaler i indfæstning. Morten burde derfor være nævnt i ekstraskattemandtallet 1654-1657. Men det er han ikke. Det er sikkert den gamle fæster, Margrethe Jensdatters ukendte mand, som stadig bliver skrevet i stedet for. Pga. af den store aldersforskel på Morten og Dorthe er det sandsynligt, at han har været gift med en anden kvinde først. Det vil næppe være helt forkert, hvis han har giftet sig med en datter af Margrethe Jensdatter. Iflg. "Hovedskatten" 1645 var Margrethe Jensdatter gift med Christen Pedersen i Langemark. Der er nævnt 2 sønner og en datter Maren. Mortens første hustru dør nogle år før skifteprotokollen begynder 1672. Så det kan ikke endeligt bevises.

Omkring 1672 gifter Morten sig for 2. gang med Dorthe Jørgensdatter. Hun er født ca. 1650 som datter af Gårdmand Jørgen Clemensen og Anne Mortensdatter i Brundby. De får mindst 5 børn:

Margrethe	c 1673 – ?	Levned ukendt
Ane	c 1675 – ?	Levned ukendt
Dorthe	c 1679 – 1744	Gift med Gårdmand Rasmus Rasmussen i Vadstrup
Jens	c 1682 – efter 1745	Gårdmand i Langemark
Jørgen	c 1685 – efter 1745	Gårdmand i Østerby

Den 8. februar 1683 er Morten lavværge for hans bror Michels datter Dorthe ved skiftet efter broderen Michel. Han er også formynder for hans søster Marens yngste børn Boeld og Else Jensdatter ved skiftet efter hende den 14. marts 1684. Derudover bliver han nævnt i Langemark i 3 andre skifter 1677, 1679 og 1681.

I tingbogen findes mange optegnelser om Morten Jensen i perioden 1667-1685. Først og fremmest er han "Beseglingsmand" 19 gange og tingmand 7 gange. Den 11. januar 1673 bliver han valgt som en af 10 sandemænd for hele året. Den 20. december 1673 beder Jørgen Jensen om 4 uvildige mænd, som kan bese hans "jordegods", som han har købt af Søren Villadsen. Morten Jensen bliver 1 af de 4. Den 13. januar 1683 er Morten vidne i samme sag, som nævnt under Peder Pedersen (3658), om 2 hopper som salig Anne Bertels i Kalundborg skulle have fået af Rasmus Jensen i Besser. Den 8. juli 1681 har Morten ved en fuldmægtig kaldt Jens Nielsen i Alstrup i tingsretten. Jens Nielsen skylder 81 daler 1 mark på en obligation udgivet den 22 januar 1673. Den 15. juli 1681 bliver Jens Nielsen dømt til at betale restgælden på obligationen, enten i et pant han har modtaget, eller i det han ellers ejer. Der udover er der et par sager, som er uforståelige.

Morten dør 1689 i Langemark, og der holdes skifte den 17. januar. Dorthe bliver gift igen med Rasmus Knudsen, som formentlig overtager gården i Langemark. De får mindst 2 børn:

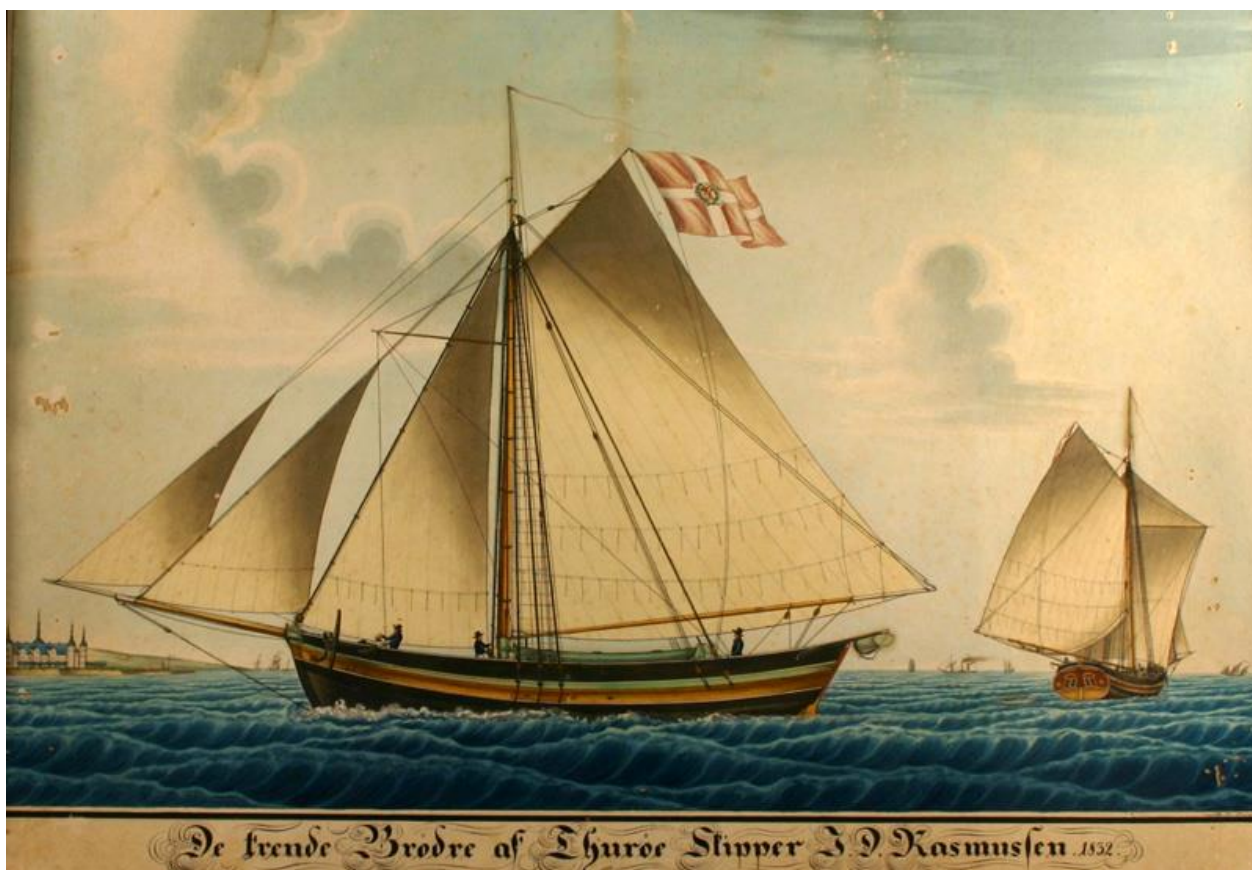
Anne	c 1689 – 1742	1. gang gift med Gårdmand Peder Pedersen i Brundby og 2. gang gift med Gårdmand Christen Jørgensen i Brundby
Mette	c 1692 – 1736	1. gang gift med Gårdmand Søren Henriksen i Langemark og 2. gang gift med Gårdmand Jens Jensen i Langemark

Rasmus er formynder for Dorthes søster Apolones børn Søren og Anne ved skiftet efter hendes 1. mand Ole Sørensen Lassen den 14. december 1700. Rasmus dør 1717 i Langemark, og der holdes skifte den 27. januar. Kirkebogen mangler 1707-1718, og derfor mangler Rasmus' begravelse. Dorthe dør 1729 i Langemark 79 år gammel og begravnes den 18. juli 1729 på Besser kirkegård.

Ved Mortens skiftet er der en beskrivelse af gården. Et stuehus mod med 7 fag med 2 stuer med skorsten, skud og vinduer. Der er 2 fag med en lille stue og 6 fag med korsstue med "Kachelsted", skud og vinduer. I den sydlige ende af stuehuset er der et ladehus på 4 fag. Der er et ladehus med portrum på 13 fag, og mod vest et ladehus på 16 fag og mod. Fortsat mod vest 3 fag herbergshus og 3 fag "adskudt". Endelig er der et hus på 6 fag i folden. Udover folden er der en "løg- og græshave", og et stykke jord "jorsmon".

Gården bliver kaldt Havkrogen. Morten skylder 4 daler til Peder Pedersen i Hårmark (3658). Overskuddet er 1005 slettedaler. Enken får halvdelen, og der bliver til hver søn 143 daler 2 mark, og til hver datter bliver der 71 daler 3 mark.

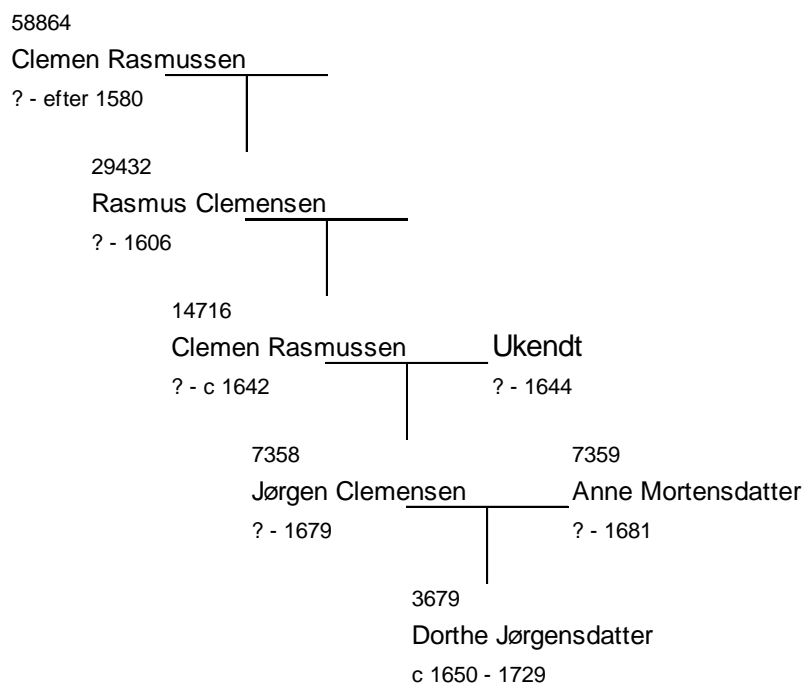
Ved Rasmus' skifte bliver hver datter tildelt 300 slettedaler. Rasmus har også en skibspart i "Krejerten St. Jörgen" med en værdi på 450 slettedaler. Gården bliver overtaget af yngste datter Mette og hendes mand Søren Henriksen. Søren dør allerede 1723 "formedelst en uljkelige hendelse med skuden "St: Jörgen". Hans begravelse er ikke indført i kirkebogen, så han er sikkert død til havs. Der bliver først holdt skifte den 1. marts 1725. I dette skifte står bl.a "efter at det Borskjldige Gield imod Boets formue af dem samtlig var effterseet, overveiet og betragtet", så fik Enken Mette lov at beholde gården af sine brødre og svogre. Dog mod at hun fortsat har sin mor Dorthe Jørgensdatter på aftægt med fri ophold og opvarning samt fri begravelse. Hun skal også betale sin mor 250 slettedaler – sikkert som en rest fra skiftet efter Morten. Der nævnes 3 svogre; Jens Pedersen i Toftebjerg, Jens Rasmussen i Torup og Christen Jørgensen i Brundby. Den sidst nævnte er datteren fra 2. kuld Annes mand. Men de to første må så være gift med de to ældste søstre. Men har ikke været muligt at bestemme, hvem der har været gift med hvem. Jens Rasmussen dør allerede 1726 i Torup og begravnes den 2. maj i Besser kirke. Men der er ikke afholdt skifte.

Tilfældigt billede af en skonnert fra 1800-tallet

Brundby mølle

Clemen Rasmussen**58864**

Clemen er kun nævnt i jordebogen i regnskabsåret 1679-1680 på gård nr. 8 i Brundby. Der er ingen bevislig forbindelse til den formodede søn Rasmus Clemensen.

Rasmus Clemensen**29432**

Rasmus er nævnt i jordebogen 1598-1607 på gård nr. 5 i Brundby og i ekstraskattemandtallet i 1603. Han afstår 1606-1607 1 fjerding jord til Jens Sørensen. Jens Sørensen har efterfølgende samme gård, og Rasmus nævnes ikke mere. Jens Sørensen kunne være en svigersøn. Der er ingen bevislig forbindelse til den formodede søn Clemen Rasmussen.

Clemen Rasmussen og ukendt**14716 - 14717**

Der mangler stadig den rygende pistol, for at få det her til at hænge sammen. Men med Clemen begynder det at ligne noget. Clemen nævnes i ekstraskattemandtallet fra 1603 til 1644 og i jordebogen fra 1605-1642 på gård nr. 14 i Brundby med 2 fjerding jord. Nummeret svinger en del mellem 12-16. Han har formentlig overtaget gård nr. 12 omkring 1603. På det tidspunkt har Jørgens Sørensen gård nr. 12. Det kunne være en mulig svigerfar. Clemen er død inden 1642, hvor enken afgiver ½ fjerding jord til sønnen Jørgen. Hun dør 1644-1645. Gården overgår til én Morten Jørgensen, der kunne være en svigersøn.

Jørgen Clemmensen og Anne Mortensdatter**7358 - 7359**

Jørgen nævnes første gang den han 1642-1643, hvor han overtager ½ fjerding jord på Brundby mark fra sin mor med en indfæstning på 30 rigsdaler. Igen 1644-1645 overtager han ½ fjerding jord på Brundby mark fra sin nu afdøde mor med en indfæstning på 10 rigsdaler. Der er så 1 fjerding tilbage på faderens gård, som det formodes, at ovenstående Morten Jørgensen har overtaget. Jørgen nævnes på gården i ekstraskattemandtallet 1645-1657. I "Hovedskatten" 1645 hedder Jørgens hustru Anne. Der er ingen børn over 15 år. Det er lidt usikkert, men der er 2 personer Tønnes og Ole Clemensen i listen, som godt kunne være tjenestefolk hos Jørgen, og som måske er hans brødre.

Jørgen og Anne er nok gift omkring 1643-1644, hvor Jørgen starter som Gårdmand. Annes ophav kendes ikke. De har mindst 5 børn:

Morten	? – 1689	Gårdmand i Ørby, gift med Maren Sørens datter
Dorthe	c 1650 – 1729	Gift 1. gang med Gårdmand Morten Jensen i Langemark og gift 2. gang med Gårdmand Rasmus Knudsen i Langemark
Margrethe	? – 1693	Gift 1. gang med Gårdmand Søren Jensen i Toftebjerg og gift 2. gang med Gårdmand Jens Jørgensen i Toftebjerg
Anne	? – ?	Gift med Niels Olsen i Toftebjerg
Apelone	c 1657 – 1745	Gift 1. gang med Ole Sørensen Lassen i Alstrup, og 2. gang med Jens Madsen i Alstrup
Mette	? – ?	Levned ukendt

I sin egenskab af sognefoged var Jørgen blevet bemyndiget til sammen med den tidligere slotsskriver på Kalundborg Slot, at kalde alle Samsøes bønder til tinge onsdag den 21. juli 1658 for dom over dem, som mangler at betale "Månedsskatterne".

I matriklen 1664 har Jørgen 2 fjerding jord, så han må have fæstet mere jord siden 1645. Det har et hartkorn på 7 tønder 2 skæpper 1 album 3 1/3 penning. Landgildet er på 1 tønde havre, 1 tønde byg, og 2 fjerding smør.

Jørgen nævnes mange gange i tingbogen. Han er sognefoged, og det giver flere roller - også på tinge. Han kan bl.a. optræde på Birkefogedens vegne. Han kan også optræde som lægdommer i mindre sager. Det giver også en tiltale over det normale. Jørgen bliver ofte omtalt som "Velachte" og "Velfornemme". Fra 1661-1679 er han Beseglingsmand 8 gange og stokkemand 2 gange.

Den 6. februar 1661 efterlyser Jørgen 4 tønder sild. Den, som har dem "i hans port eller gaard", bedes venligst betale til ham. Den 3. april 1661 er Jørgen stedfortræder for Herredsfogeden ved tinge. Der er et hul i tingbogen 1661-1667. Den 27. maj 1668 vil Jørgen ikke vedgå den gæld, som står skrevet i skiftet efter Søren Pedersen. Jørgen forlanger, at de skal bevise deres krav. Den 7 april 1669 optræder Jørgen på Ridefogedens vegne. Den 14. april 1669 er Jørgen tilforordnet "at sidde ret" imellem Jens Snedker og Jens Brun i Permelille. Både Birkefogeden og Dommeren er selv vidner, og de kan derfor ikke dømme.

Den 9. juni 1669 tinglyses et købebrev. Jørgen har købt Christopher Sørensens gård i Ørby med huse og bygninger, stabelsten (stengærde), jord, jordsmon, kålhave og træer. I matriklen 1664 svarer det til gård nr. 25 i Ørby med 2,5 fjerding jord. Jørgen har nu 2 gårde.

Jørgen har åbenbart pant i et hus og jordsmon, som har tilhørt Rasmus Michelsen i Nordby. Enken Karen Iversdatter, hendes lavværge og hendes søn Peder Rasmussen er blevet kaldt til tinge til såkaldt lovbydelse den 9. juni 1669. Det vil sige at man på 4 efterfølgende tingsmøde tilbyder en person, eller alle at købe eller overtage f.eks. en gård, en gældspost eller et tilgodehavende. Man kan finde de 4 lovbydelser i tingbogen, men det er sjældent, at det står, om det blev til noget. I dette tilfælde bliver enken og sønnen altså tilbudt at "løse" pantet.

Den 25. maj 1672 spørger Ridefogeden Thomas Friis Jørgen Clemensen i Brundby og Rasmus Jensen i Besser, hvordan det går med at underskrive jordebogen. Da Jørgen er på Sjælland og Rasmus i Jylland, bliver sagen opsat i 8 dage. Den 1. juni bliver de bedt om "Husbondens Contract at underskriffue". Men fordi bymændene i Brundby var bekymret for at krav om stengærde i stedet for grøfter og jordvolde, så havde de ikke svaret endnu.

Den 4. april 1674 bliver Jørgen indkaldt til tinge af Michel Mouritsen i Toftebjerg. De har en fælles skude, som Michel påstår Jørgen har købt ham ud af for 300 rigsdaler med renter. Jørgen var ikke mødt og sagen blev udsat i 8 dage. Den 12. april mødte Jørgen op og bad om en udskrift af sagen og udsættelse i 14 dage. Der er imidlertid ikke andre indførsler før den 16. maj, hvor der falder dom i sagen. Michels krav kan ikke bevises, og dommeren ophæver købet.

Den 17. februar 1675 bliver Jens Christensen Standsvend (Husmand) kaldt til tinge af Jørgen. Jens har brugt en skude som Jørgen Clemensen har en trediepart i. Jørgen mener derfor, at Jens skylder ham betaling for brug af skuden. Jens har været en tur i Ålborg, Kalundborg og Lybæk. Jørgen vil have 7 daler 1 mark for rejsen til Ålborg og Lybæk og 6 mark for turen til Kalundborg. Jens svarer, at han har gjort regnskab for turen til Lybæk. Den 3. marts har Jens ført nogle vidner for tingsretten. Den 19. maj giver Jørgen hånd til Jens med tak for nøjagtig betaling. Det må være sket noget i mellemtiden. Som så ofte før, så er de blevet enige om en aftale uden om tingretten.

Jørgen har 12 sager på tinge om opkrævning af private udeståender fra 1667-1679. Det er stort og småt fra 2 fjerding sild til en obligationsgæld på 23 daler 2 mark med 10 års rente og 1 tønde byg. Den 21. september 1672 kræver Jørgen af Jens Jørgensens enke i Hårmark, at hun betaler efter en dom dateret 7. september 1671. Hun skylder 10 skæppe byg med 7 mark i rente og 2 ½ mark i sagsomkostninger. Hun havde lovet at betale, men Jørgen har aldrig modtaget noget. Enken bliver dømt igen den 5. oktober 1672 til at betale inden 15 dage.

Der er også oplysninger, som ikke passer ind. Den 20. november 1667 nævnes Jørgens stedfar Jørgen Jørgensen i Brundby. Problemet er, at moderen er død helt tilbage i 1645. I matriklen 1664 og ekstraskattemandtallet 1657 findes Jørgen Jørgensen ikke. Det er ikke OK, at ignorere oplysninger bare fordi de ikke passer ind. Men jeg tror ærligt talt, at der må være en fejl i indførslen i tingbogen.

Jørgen dør i 1679 i Brundby, og der holdes skifte den 31. januar. Anne dør 1681 i Brundby, og der holdes skifte den 24 marts.

I Annes skifte beskrives gården som 4 længet. Mod syd et stuehus består af 8 fag stue med skud, skorsten og vinduer, 6 fag salshus med forstue, maltkølle, pandegrue og ovn, og 3 fag korsstue. Mod vest er der en lade på 14 fag, mod nord en lade på 12 fag og mod øst en lade på 12 fag. Der er desuden et "stuer huus norden paaa dend Nörre lade" på 6 fag, samt "det sönder huus vesten for salset" 6 fag. Om det er 2 separate bygninger, er ikke helt klart. Til gården hører en kålhave, en græsgård og en fold. Husdyr holdet er 9 heste, 2 føl, 6 stude, 4 køer, 2 kalve, 6 svin og 4 gæs.

Jørgens skifte er summarisk, og må bygge på en opgørelse, der ikke er indført i skifteprotokollen. Der er et overskud på 3200 daler, hvilket er ganske meget. Det består bl.a. af Brundbygården 900 daler, Ørbygården 800 daler, $\frac{3}{4}$ part i en skude 500 daler, $\frac{1}{2}$ part i en lille skude 40 daler, 1 vejrmølle 300 daler og tilgodehavender for 400 daler. Enken får Brundbygården, $\frac{1}{4}$ af den store skude, vejrmøllen og 200 daler af tilgodehavendet. Sønnen får Morten får hele Ørbygården men kun halvdelen af værdien. De øvrige søskende skal hver have 100 daler af Morten. Broderparten bliver 440 daler og en søsterparten 220 daler. Datteren Dorthie arver således en part af den store skude på 40 daler, en part på 10 daler i den lille skude, 70 daler i tilgodehavender og Morten skal give 100 daler. Reelt bliver pengene nok stående i Ørbygården og skuderne det samme, indtil de bliver købt ud senere. Morten er værger for sine 2 yngste søstre Apelone og Mette.

Annes skifte giver et overskud på 1278 daler, hvor broderloddet bliver på 365 daler 1 mark 2 skilling og søsterloddet på 182 daler 2 mark 9 skilling. Alle 6 børn får hver en lige del i "Huus og Gaard". Men hvad der sker med gården i Brundby nævnes ikke. Ingen af børnene bliver i Brundby, så den må vel blive solgt.

Den 13. juli 1791 blev det anmeldt at Gårdmand Rasmus Rasmussen i Vadstrup var død og følgende kontrakt blev fremlagt: (Grevskabet Samsø Gods, Skifteprotokoller, 1780-1793, s 416b)

No 5 C7indes 2 Rdr Contrat

1791 Hvorefter ieg Rasmus Rasmussen Vadstrup, afstaaer til min svigersön Jens Rasmussen miin 2 Fierdinger Fæstejord paa Wadstrup Mark.

1)

Da ieg ved Skiöde af Dags Dato haver soglt til min Svigersön Jens Rasmussen min Gaard og Eijendom med Besætning, Indboe og viidere, undtagen det som sig haver Reserveret til mine Börn, nemlig Mette Kirstine, En Blaae mahlet Eege kiste, en Over og en Under dýne, samt 2de Puder, Maria til en kiste 4 Rd, en overdýne og en underdýne samt 2de Puder, min send min Hustrues og mine Egne Gang Klæder, Linnet og Kiste, hvilket saalenge Vi lever forbeholdet til Brug, men naar vi ved Döden afgaaer, da skal min Seng og Hustrues Kiste tilhöre min Svigersön Jens Rasmussen, derimod skal ved min Hustrues Af gang, deeles imellem Mette Kirstine og Maria hendis Gangklæder og ved min dödelige Afgang min yngste sön Rasmus, (maae) nýde mine Gangklæder, saa for det 2det

Imod at ieg og Hustrue saalenge Vi lever nýder frie Huusværelse i Gaarden, lys og varme, frie Ind og Udgang i Huuset, Spiisning saa godt som min sviger sön og Hustrue selv nýder det, i vores Alderdom gaaer os til Haande og i sygdom Tilfælde med fornöden Opvartning og nödtörttig Plegi, samt free Befordring til og fra Kirken, saar alsom og naar Vi forlanger at Besöge Vores Venner og Familie Aarlig til en Haandskilling til Tobak og andet 4 Rdr nemlig Michaeli og Paaske hver gang det halve med 2 Rdr, og ned slag naar Vi ved Döden afgaaer, da efter Landets skik og brug lade os sædvanlig og Skikkelig begrave, afstaaer ieg hermed min 2de Fierdinger Fæste Jorde, dog saaledes at saalenge ieg lever, bliver ieg selv siddende for den eene Fierding, derimod min Svigersön Jens Rasmussen frit maae dýrke og drive den mig forbeholdne eene Fierding Jord, lige med den hvor(paa) han af Det Höy Grevelige Harskab tager Fæste, imod at han af samme lige med den anden betaler alle deraf faldende skatter og Herskabelige Afgifter.

3)

Skulle min sviger sön Jens Rasmussen blive sindet at sælge Gaarden eller ved döden afgaae, eller og imellem mig og svigersön falde Dispute og Vi ej kunde foreenes saaledes som i første (amend) i 2den Post er meldt angaaende Opholdet, da skal 4 uvillige Mænde 2de paa hver side, bestemme Boens frie Huus værelse, tilligemed vores nödtörttige Ophold til Föde og Klæde, der altsaa skal hæfte paa Gaarden, Fölgelig lover min Svigersön ej heller paa anden Vilkaar at sælge Gaarden, om han det skulle blve tilsinds.

4)

Endelig Lover ieg Rasmus Rasmusse og Hustrue, saalenge Gud forunder Os Sundhed, altid at være vore svigre sön behielpelig, med hvad arbejde Vi til hans og Gaarden Tieneste kand forrette.

Saaledes er denne Contrat i all Venlighed og Kiærlighed indgaaet, at af os med hænders Underskrift bekræftet, og til ydermeere Forsikring ombedet tvende mænd med os til Vitterlighed at underskrive. Wadstrup den 22de Julii 1790

Rasmus Rasmussen Wadstrup Jens Rasmussen

Ole Nielsen Rauch

Paa forstaaende Contrat Ansöges underdanigst i Det Höy Grevelige Her skabs Fraværelse og paa Höyst samme Vegne, Velbyrdige Hr Cancellie Raad og Inspecteur Bings paategnede Aprobation. Datum ut Supra

Jens Rasmussen Rasmus Rasmussen Wadstrup

Læst paa Samsöe Birketing den 29 Julii 1790 og Copie leveret tilstaaer J. A. Astrup

Anno 1679 dend 7 Februarij blef sahl Tönnis Clemendsöns och hans sahl Hustrue Anne Jensdatters, deris boe og Godts udi Trandberig Registerit och vorderit til deris gields betaling och det udi ofuer verelse deris börn och arfuinges Nembl: Rasmus Tönnesen och Jens Jens Tönnes deris Egne Verger Jörgen Tönness self Myndig, Jens Tönness 18 aar gl, Clemend Tönness – 12 aar, Maren – 19 aar, Giertrud – 15 aar och Anne Tönnessdatter – 10 aar, Paa sambtlig dee umyndiges Vegne, var ofuerVerendis deris fadersbrödre och neste Verger Jens Clemmends i Brundbÿe, Jacob Clemendsen I Trandberg och Morbroder Olle Jennsen i Haarmarch. Til det at fuldbiurde blef Udmeldit Bertel Öster i Brunbÿd och Peder Ollesen i Trandberg huilche Taxerede

Grevskabet Samsøs Gods Skifteprotokol 1677-1682, s 16

Jorden under huusens fra	Istreden med skousensen ougen
Garden och i nörr til det söndr	eisr Köld pande grus och alt
Tagdrop paa Istreden – 39 all	nagelfast – 15 resning af 5 dr - 75 dr
Af öster och i vester – 53 ½ all	4 resning vesterfor med lofft
A 1 s er – 32 dr 2 m 6 s	Och vinduer a – 4 dr er - 16 dr
Fra bemelte tag drob och nörr	4 resning Korstue a 5 Dr - 20 dr
ud til Marchen – 107 alln	dend sönder lade 17 resning
af öster och i vester – 65 aln	mod porten a 3 D er - 57 dr
a 1 s er 108 Dr 2 m	ded öster hus – 12 resning
1 Kaalgrds iord ligende östen i byen	a 2 d 3 m er - 33 dr
Imellum Jens Mortensens iord	det vester huus – 11 resning
af sönder och nor – 31 aln af	a 6 m er - 16 dr 2 m
öster och i vester – 30 alens	
a – 2 alb er 9 Dr 1 m	

Queg		Trævahre	
1 skimled hest	14 dr	1 Vogen med behör	4 dr
1 röd bleset hest	12 dr	1 anden dito	3 dr
1 brun hest	13 dr	1 dito uden hamel	2 dr
1 gl brun	6 dr	Harfue och ploug	3 dr
dend Kaalbÿe hest	13 dr	Haandourden	4 dr
1 rödblesit örg	12 dr	3 tÿlter derls	2 dr 1 m
1 sort hope	9 dr	2 snes legter	1 dr
1 brun blesit	8 dr	Stengetrerne	0 dr 2 m
1 gl skimledt	5 dr	1 Ege ölkar	4 dr
1 skimledt heste föl	4 dr	1 Pur kar	3 dr
1 röd blesit Mer föl	3 dr 3 m	1 balie	1 ½ dr
1 böll	7 dr	5 öhtr	1 dr 3 ½ m
1 röd hielmed stud	6 dr	2 stand_r	0 dr 1 m
1 ung sort hielmed dito	5 dr	1 tragt	0 dr 1 m
1 dragit stud	5 dr	1 gl ölkar	0 dr 1 m 8 s
1 sort studrampel	3 dr 2 m	2 bagtrougs	1 dr 1 m
1 blachit stud rampel	3 dr 2 m	1 anden dito	0 dr 2 m
1 röd hielmet koe	8 dr	1 Saar	0 dr 1 m
1 rödbrogit dito	7 dr 2 m	1 Quern	2 dr
1 rödhietmet Koe	6 dr 2 m	Solde solde och skape	1 dr 0 m 8 s
1 sort hielmet Quie	7 dr	3 forche och 1 Kiorns	0 dr 2 m 8 s
1 röd ditto	6 dr	1 skab I österstuen	6 dr
1 huid dito	6 dr	1 skab i storstuen	3 dr

1 rød qui rampl	2 dr	1 skifue i ibd	2 dr
2 kalfue	4 dr	1 dito i korstuen	4 dr
20 gl faar a 1 dr er	20dr	1 dito i österstuen	1 dr 2 m
9 lam a 2 m er	4 dr 2 m	1 liden skifue i vesterstuen	0 dr 2 m
8 Suin	8 dr	1 Sengested i Korsstuen	4 dr
7 griise a 2 m er	3 dr 2 m	1 dito	3 dr
7 gies a 3 m er	3 dr 2 m	1 Kurfuesenng	1 dr
1 gl senng	0 dr 3 m		
1 sliibsteen	0 dr 2 m	Senge Benche och Lin Klæder	
1 sker Kiste och Knif	1 dr	1 dÿnne	6 dr
1 – 12 alts træ	0 dr 2 m	1 dÿnne	6 dr
1 stade Bier	1 dr 2 m	1 dÿnne	6 dr
		1 dÿnne	5 dr
Jern Vahre		1 Hofuid dÿnne	1 ½ dr
1 Jern Kachelofn	8 dr	1 ofuer dÿnne	5 dr
2 Höeleer	0 dr 3 m	1 Hofued dÿnne	0 dr 2 m
4 gl dito	0 dr 1 m	1 gl under dÿnne	0 dr 3 m
3 diigespader	0 dr 3 m	8 s 1 gl dito	0 dr 3 m
1 törfue spade	0 dr 1 m	4 s 1 dÿnne	4 dr
2 nafer	0 dr 0 m	14 s 1 dito	3 dr
2 spigerborder	0 dr 0 m	4 s 1 dÿnne	2 dr
1 hoftangs	0 dr 0 m	8 s 1 hofuid dÿnne	1 dr
2 stie legter	0 dr 0 m	8 s 1 gl dito	0 dr 1 m
1 hammer	0 dr 0 m	6 s 1 ofuer dÿne	4 dr
3 par plougiern	1 dr 3 m	8 s 1 ulden dÿnne	5 dr
1 öxe och 1 sauge	0 dr 5 m	1 Hofuid dÿnne	1 dr 1 m
		1 Hofuid pude	0 dr 3 m
Kobber Messing och Tin		1 dito	0 dr 2 m
1 brödkedel	24 dr	1 pude	0 dr 2 m
1 kedel vog 16 m a 8 s er	2 dr	1 pude	0 dr 1 m
1 dito vog 1 12 m a 10 s er	1 dr 3 ½ m	1 par blaelerits lagner	0 dr 3 ½ m
1 liden Messingkedel	0 dr 1 m	2 par ditto	1 dr 3 m
1 Jern grÿde	1 dr	1 par ditto	0 dr 2 m 8 s
1 fjÿrbechen	1 dr 2 m	1 par hörlerits lagner	3 dr
1 Kaaberpande	0 dr 2 m	1 par ditto	3 dr
2 lössestager	1 dr 2 m	2 hörgarns dreils duge	6 dr
1 Messingbechen	0 dr 1 m	8 s 1 blaegarns ditto	0 dr 3 m
7 tinfade och 2 tin Koukanner	0 dr 1 m		
1 dito vægt 40 m a 6 s er	3 dr 3 m		
[Senge Benche och Lin Klæder fortsat]		Halfparten i en Möle	
2 par pudis vahr	2 dr	Taxerit for	140 rd
1 benchedÿnne	6 dr	Tilstaaendegield	
1 hÿnnde	1 ½ dr	Jens Snechers i Alstrup	18 ½ dr
2 dito	2 dr	Poul Sörens i Pillemk	10 dr
1 hÿnnde	0 dr 3 m	Jens Smid i Trandberg	6 dr
1 gl dito	0 dr 1 ½ m	Laurs Broersen	10 dr
1 benchedÿnne	3 ½ dr	Olle Jensen i Haarmk	9 dr 1 ½ m
1 dito	1 ½ dr	Jens Degen i Kaalbÿe	3 ½ dr
1 gl dito	0 dr 3 m	Tönnis Ollesen I Onsberg	1 dr
1 gl hÿnnde	0 dr 2 m	Effter udgifne lodsedel	
1 bered allundit hud	3 dr	paa skiffter effter Troels	
Vogen reeb höst ree och Lÿs	1 dr	Jennsen i Kaalbÿe	3 ½ dr
1 Uef [væv]	4 dr	Hr Christian Paa	

1 foldbench	1 de 2 m	Endelauge effter obl	8 dr
1 senge klede sort och huidt	2 dr	uden obligation	1 dr 2 m
Korn		Föris til Indtegt for	
50 trafuer utersken biug		de 21 bönder Contracten	
31 td 2 skp a 7 m er	54 dr	hafuer underskrefuen til dete	
1 td erter	2 dr	sterfboe	40 dr
22 td buig a 7 m er	38 dr		
12 td Rug	24 dr		
4 td auer	4 dr		
7 td giöd Rugsede a 8 s er	56 dr		
20 skep ugiöd a 2 ½ m er	12 dr		

Samptlig arfuingerns och deris formyndere bleg tilspurt om meere var boed tillhörig och nu ej var anteignit, huor til blef suaret, Nei undtagen Forældernis gangkleder der selfuer vilde delle, som och blef beuilget Summarum ofuer Forskrefuene Deris Midler 1248 dr 2 m 12 s

Bortsköldig Gield

Jens Tönnesen fordreds sit börnegodts effter hans Moder Capital	98 dr 3 m	2 s	Rasmus Jenns i Trandberg	4 dr 1 m 10 s
Renten deraf naar vergep(rugeus) var Aftaget beløb	60 dr		Tönnis Friis	6 dr
Olle Christensen i Torup	3 dr 2 m	2 s	Olle Pouls i Pillemk	5 dr 2 ½ m
Jacob Clemendss i Trandberg	10 dr		Michel Mouridtsen	28 dr
Hans Suanne	12 dr 4 m		Jens Mortens i Trandberg	4 dr 3 ½ m
Rasmus Jenss i Bedtser	6 dr 3 m		Christopher Jacobs	3 dr 2 ½ m
Morten Jörgss i Örbjæ	0 dr 1 m	1 s	Jens Clemendss	5 dr 1 m 4 s
Bendt Skredr i Tanderup och Claus Jensens Enche	39 dr 2 ½ m		Peder Olless i Trandberg	0 dr 3 ½ m
Noch Bendt for skredrlön	1 dr 2 m	4 s	Christen Smid	2 dr 3 m
Mölleskat	1 dr 1 m		Clemmend Olless	2 dr 1 m 6 s
Maanidts skater	2 dr 3 m		Bendt Jörgens i Örbjæ	1 dr 1 m
til trögt papir til skiffte brefuit	1 dr 0 m	8 s	Rasmus Tönness	9 dr 0 m 12 s
			Jens Ostens	0 dr 3 m
			Peder Sörens	0 dr 3 m 8 s
			Jörgen Tönnesen for lön	60 dr
			Mag: Jens H__rhart	9 dr
			Jens Madtsen	2 dr
			Baadtsmandtsskat	2 dr
			Jörgen Moursen	1 dr 2 m

Efter at forbemelte bortsköldig gield var udgiort och afbetalt, blev saa til deeling 789 dr 3 m 4 s, dend halfue part deraf, blev deelt udj 5 brödre och 3 söster loder, och daa deraf til kom en huer af brödrene 60 dr 3m och 1 söster 30 dr 1 ½ m, dend anden halfue part deeltis udj 3 brödre och 3 sösterloder, er paa en broderlod 96 dr 2 m 8 s, och til en sösterlod 48 dr 1 m 4 s, effte boets leilighed er en huer derfor tilfalt saaledis som fölger,

Rasmus Tönness for sin fædrene arfue som er 60 dr 3 m [udlodning udeladt]
 Jens Tönnessens fædrene och Möderne arfuer belöbr 157 dr 1 m 10 s [udlodning udeladt]
 Jörgen Tönnessens fædrene och Möderne arfue er 157 dr 1 m 10 s [udlodning udeladt]

Clemmend Tönnenns fædrene och Mödrene arfue er 157 dr 1 m 8 s och bestaar udj hostegnede godts huilche godts hanns farbroder Jens Clemmendsen annammede med fornöielse och lofuede den Umündige der til i sin tiid at vilde suare saa öfrigheden ellers dits bestes [edes] skulde aflifue – Umolesterit.

Maren Tönnisdater 78 dr 2 m 12 s hindis derfore tilfaldene godts och vahre, Annammede Anders Axelss: som gardens iord hafr indfest med fornöielse.

Huor med dette skiffte saaledis er tilennbragt och med alting der udj Riktig omgaaed, Bekrefftis af under tegnede med hender och boemercher: Dat: Sterfboid i Trandberig utsupra

Giertrud tönnisdater tilfalt 78 dr 3 m 12 s Huilchet derfor til falden godts blev imodtagit af hindis farbroder Jens Clemmendsen i Brunbye som det effter lougen hafr at forsaa och suare, dog rente frj aar och dag men godtsit udj penge anvendis. Anne Tönnisdater tilfaldt 78 dr 2 m 12 s Som hindis broder Rasmus Tönness paa hindis vegne hafuer at anname (rich) hinde der til i sin tid hafr at suare dog rennte frj til hun fyllder sine fulde – 14 aar.

Grevskabet Samsø blev 1677 oprettet til Sophie Amalie Moth, som var Christian 5' elskerinde. Den første greve Ulrik Christian Gyldenløve blev født på Brattingsborg (tidligere Søllemarksgård) den 24. juni 1678. Greverne boede på deres sjællandske godser indtil 1870, hvor det nuværende Brattingsborg blev bygget på den gamle gårds grund. Siden har greverne af Samsø boet der.

Fredag den 19. marts 1706 var der stor opstandelse i Nordby. Straks om morgenen gik det som en løbeild gennem byen, at der i nattens løb var sket Indbrud hos den rige Rasmus Jensen. Tyvene havde stjålet over 700 rigsdaler. En uhyre sum på den tid, hvor en god hest kostede 10 rigsdaler. Rasmus Jensen var med sin bror Oluf Jensen på rejse til Kristiansand i Norge. Men konen sendte bud efter Birkedommeren Christian Merchell, som i løbet af eftermiddagen kom og foretog sine undersøgelser. Bymændene blev advaret om straks at møde til bystævne, hvor Birkedommer efterlyste pengene. Alle svarede, at de intet kendte til sagen. Det medførte en ransagning over hele byen både hos bønder og husmænd til ingen nytte.

Birkedommerens undersøgelser afslørede, at der havde været to om tyveriet. De var kommet syd fra og ind i det østlige bydel, hvor Rasmus Jensens gård lå. De var kommet i "hosesokker" uden sko og deres fodaftryk blev fundet. De var kravlet over en lerhøj, havde lukket sig ind i haven, og lukket lågen efter sig. De var gået hen til storstuen. Den var på 4 "fag" med 3 vinduer i hver. Altså en stue med 12 vinduer. Kun 3 af disse kunne åbnes. Inden for det ene stod en skænk med et aflåset skrin, hvori pengene var. De ubudne gæster må have været stedkendte. De havde netop trykket ruden ind på det femte vindue fra syd, hvor skrinet stod. Den ene tyv var listet ind ad vinduet, og fik løftet kisten ud ad vinduet. De var gået tilbage ud gennem haven og ud på marken mod nordøst. Her havde de åbnet kisten i mørket med en økse, og var gået ud over en grøn upløjet mark, hvorved deres spor forsvandt. De to personer som havde gået vagt den nat, havde hørt støj. Men fordi det var uden for byen, havde de ikke reageret. Det var lidt underligt, for ingen havde om natten lovligt ærinde uden for byen.

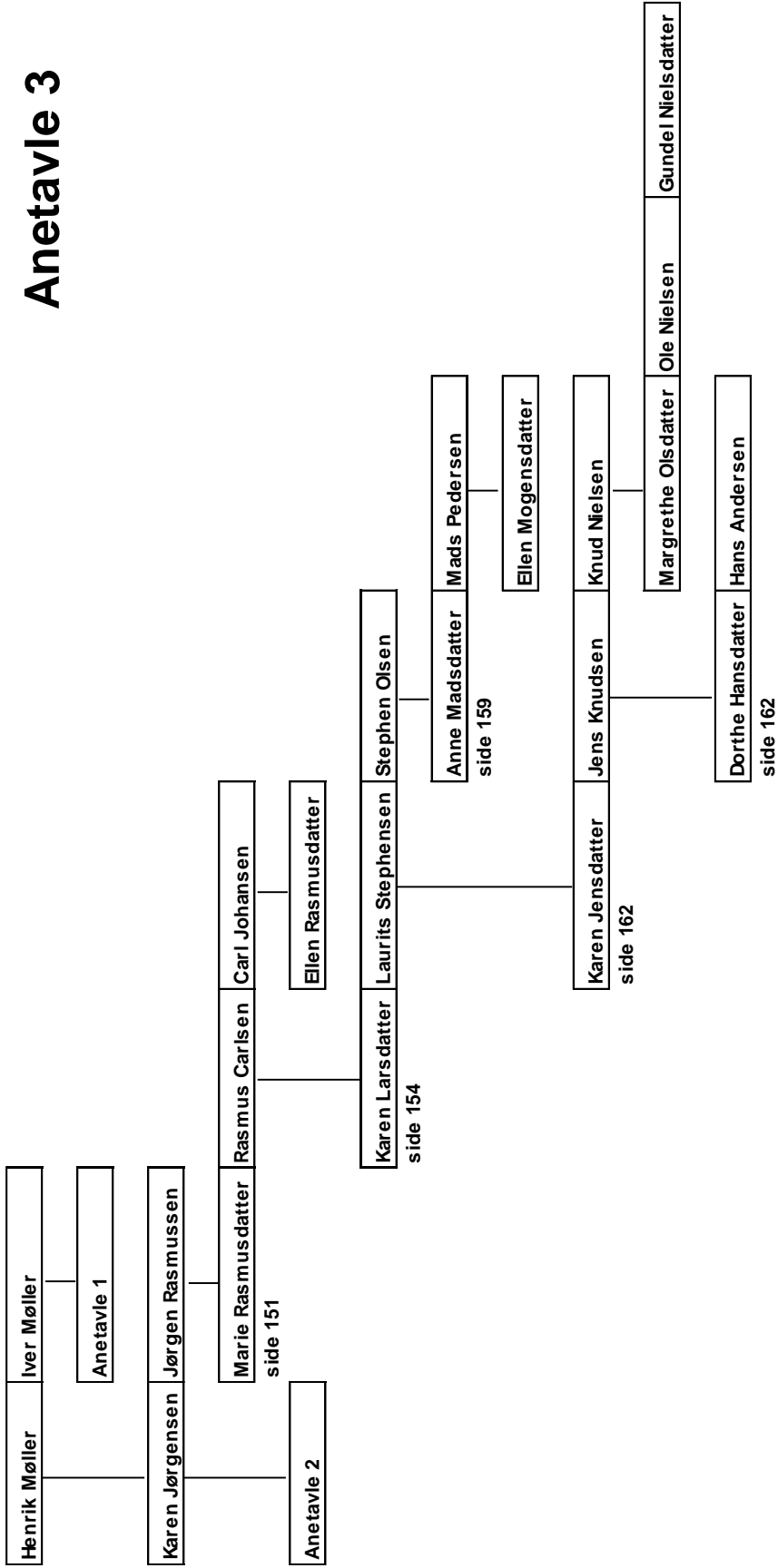
Da der ikke kom mere ud af undersøgelserne, startede en masse rygter i Nordby. Mistanken samlede sig især om Skoleholderen Berent Offermand, en mindre gårdmand Oluf Kjeldmand. De to ansås for at være huskendte hos Rasmus Jensen. Knap så stærk en mistanke blev dog også rettet mod degnen Jacob Bording og en tilflytter ved navn Niels Andersen Herredsfoged.

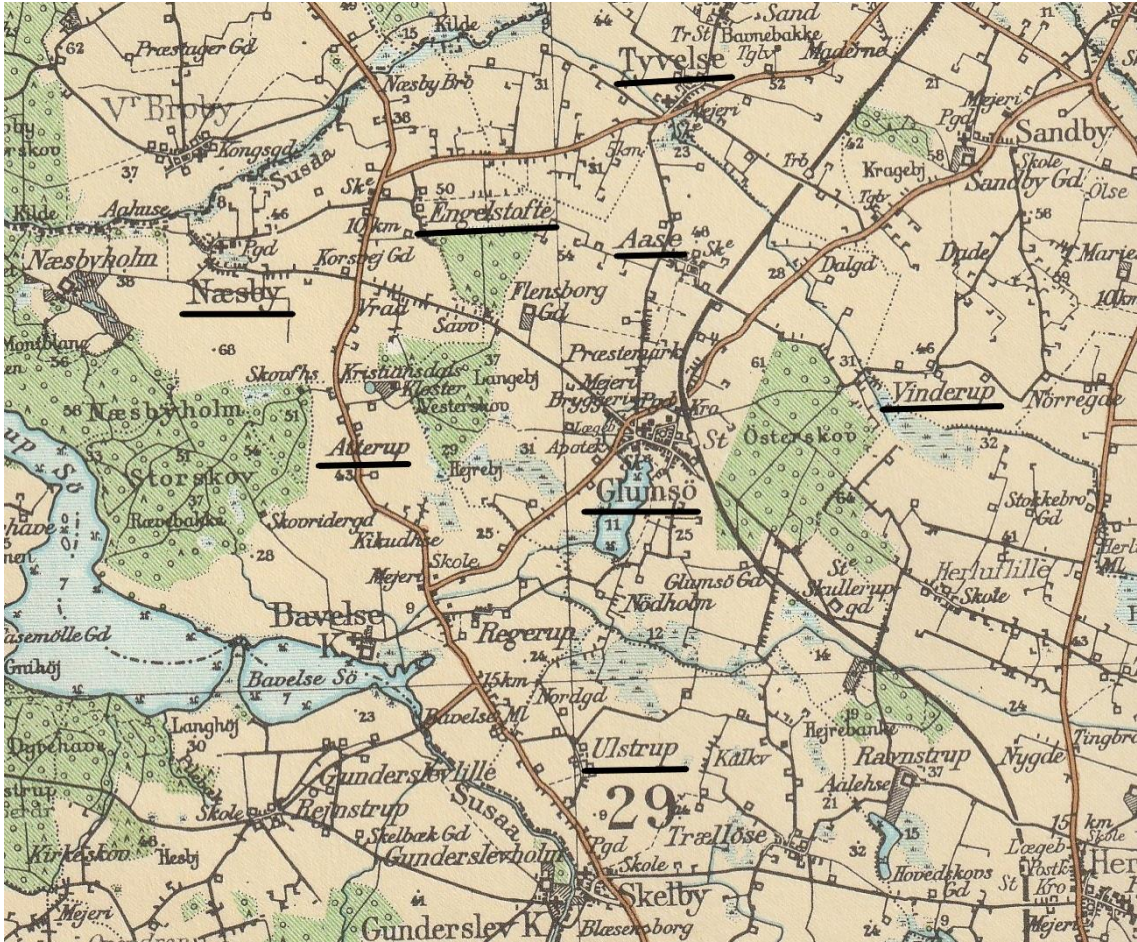
Sagen medførte en lang række af indlæg på Samsø Ting. Faktisk var det Berent Offermand der åbnede, med en stævning mod Rasmus Jensen. Groft sagt skulle de stoppe bagtaleriet eller komme med en reel anklage. Den 5. juni kom der for alvor gang i sagen med spørgsmål frem og tilbage mellem Offermand på den ene side og Rasmus Jensen på den anden. Rasmus Jensens karl udtalte, at dagen før tyveriet havde Offermand været på besøg i storstuen, og at han ofte var på besøg. Som den sidste på dagen fremlagde Forvalteren af Tranbjerg Gods et skriftligt vidnesbyrd af vor Peder Christensen i Stavns. Det lød let omskrevet; Det er mange godtfolk på Samsø bekendt, at han (Peder Christensen) nødig ville blande sig i andres sager. Derfor havde han længe tiet. Men udspurgt af Forvalteren ville han ikke skjule, at Berent Offermand undertiden besøgte ham, når han var i Stavns. Engang sagde han "at han ikke besøgte Jørgen Jensen så tit som han burde, fordi han ofte udspørger mig om Rasmus Jensens stjalne penge". En anden gang han kom på besøg, var Jens Rasmussen Husmand og hans kone der også. Talen faldt på tyveriet og konen sagde "vores lille Eskil og Jep Andersen gik vagt den nat". Så svarede Berent Offermand "Det er Guds død sandt, for de hørte vi bankede". Peder Christensen fornemmede at Offermand fortrød sine ord, og spurgte da han var gået, om de andre havde hørt, hvad han sagde. Men de havde svaret nej. Da Christen skulle aflægge ed på sit vidnesbyrd, trak han lidt i land, og han sagde at han var begyndt at tvivle på, om han havde hørt sandt. Det kunne jo ellers lyde som en tilståelse, men da Peder udtrykte forbehold, så var de lige vidt.

Den 20. april 1709 stævnede Berent Offermand Rasmus Jensen for 30 rigsdaler, som den bestjålne var dømt til at betale ved en dom af 24. november 1708 for tilføjlet spot og omkostning. Offermand var altså blevet frikendt, og den stakkels Rasmus Jensen havde ikke bare mistet sine penge, men måtte også betale sin egen sagfører og modpartens omkostning. Sagen efterlader det indtryk, at der på Samsø fandtes lov og retfærdighed. Der var ingen beviser mod Berent Offermand, og øens stokkemænd (udpegede bønder) fulgte princippet om, at tvivlen skal komme den anklagede til gode. Offermand var dog flyttet til Onsbjerg, sikkert for at slippe for de værste rygter. Pengene blev aldrig fundet, og formentlig aldrig brugt. De er sikkert blevet gravet ned. Man har fundet nogle engelske sølvmonter fra Charles II's tid 1660-85 under stuehuset til gård nr. 87. Men er det Rasmus Jensens penge ?

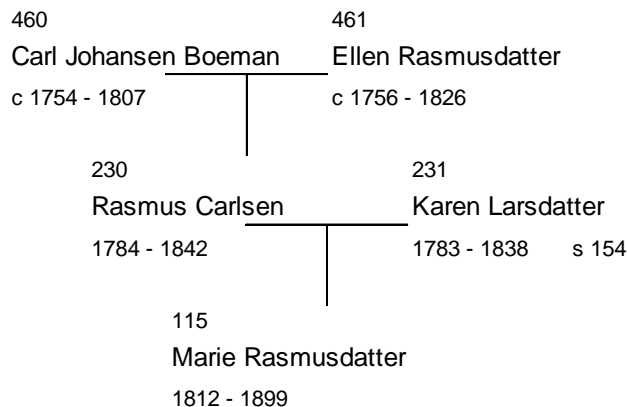
(Omskrift af kap. 7 i bogen "Nordby paa Peder Paarses Tid" skrevet af Jakob M: Hansen og udgivet 1949.)

Anetavle 3

Næsby kirke ca. 1900

Carl Johansen Boeman og Ellen Rasmusdatter

460-461

Den 1 maj 1755 fæster Smeden Andreas Zacharias Schultz smedehuset i Næsby for 5 rigsdaler årligt. Den gamle smed Henrik Hasse har afstået hus og stilling pga. alderdom. Andreas er født ca. 1724, og er beskrevet som "af København". Han gifter sig 27. juli 1755 i Næsby kirke med Anne Madsdatter. Hun er født 1739 og døbt den 25. marts i Næsby kirke, som datter af Gårdmand Mads Olsen og Bodil Rasmusdatter i Engelstofte. Mads Olsen er bror til Stephen Olsen (924).

Andreas og Anne får 12 børn på 17 år. Kun 5 børn lever stadig i 1783 ved skiftet efter deres mor.

Anna Marie	1756 – ?	Levned ukendt
Christian	1757 – 1757	Død som spæd
Christian	1758 – 1759	Død som spæd
Zacharias	1760 – 1760	Død som spæd
Rasmus	1761 – 1761	Død som spæd
Mads	1762 – 1763	Død som spæd
Anne Marie	1763 – ?	Levned ukendt
Mads	1765 – ?	Levned ukendt
Kirsten	1767 – ?	Levned ukendt
Karen	1768 – 1771	Død som barn
Karen	1771 – ?	Levned ukendt
Maren	1773 – 1783	Død som barn

Andreas dør 1778 i Næsby 54 år gammel og begravet den 3. april på Næsby kirkegård. Der afholdes skifte den 10. april. Nu sidder Anne som enke. Hun er 39 år, og stillingen som smed er ledig. Carl Johansen Boeman bliver trolovet den 10. juli og gift den 2. august 1778 i Næsby kirke med enken. Han får hus, stilling og stedbørn med i købet. Desværre er Næsby kirkebog meget kortfattet i perioden, så der er ingen yderligere information om Carl.

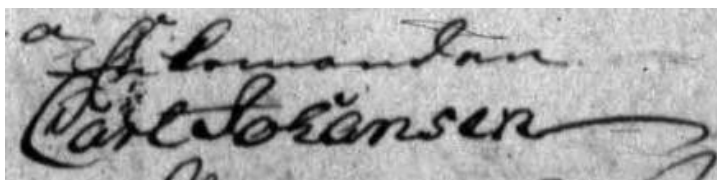
Den 16. juli 1778 har Carl fæstet hus nr. 8 - Smedehuset. Han betaler 20 rigsdaler i indfæstning. Se fæstedokumentet på side 165. Han skal hver år betale 5 rigsdaler i fæste – en halvdel hver til påske og Mikkelssdag. Huset bliver vurderet til have en brøstfældighed på 54 slettedaler 2 mark. Det vil sige det beløb, der skal bruges for at sætte huset i stand. Det beløb er han blevet godtgjort i værdier i boet efter Anders Schultz. Desuden kan han opsig fæstet med 3 måneders varsel. Ved skiftet efter Anne beskrives husets brøstfældighed til 30 rigsdaler. Så der må være sket en forbedring. Huset viser sig at være 3 længet.

Stuehuset er 13 fag, den vester længe 10 fag og den søndre længe 9 fag. Carl har fripas ved ankomsten. Det betyder, at han har haft lov til at rejse fra et andet gods på trods af stavnsbåndet. Han og hans børn loves også fripas i fremtiden. Stavnsbåndet blev dog ophævet 1788-1800. Man skal i øvrigt ikke lade sig narre af, at ejendommen beskrives som et hus. Bygningen er ligeså stor som de fleste øvrige gårde i Næsby.

Anne og Carl får 1 søn, som er opkaldt efter Annes første mand:

Anders 1779 – 14.06.1844 Smed i Glumsø, gift med Bodil Cathrine Nielsdatter

Anne dør 1783 kun 44 år gammel, og hun bliver begravet den 12. februar på Næsby kirkegård. Skiftet afholdes den 14. marts. Ved Annes skifte ses det, at de ikke kun ernærer sig af smedefaget. Der er et dyrehold på 3 heste, 5 køer, 10 får, 1 vædder, 1 so, 8 grise og 15 bistader. Der var kun gæld til Hørkræmmer Povelsen i København for "jern og andre varer". Annes begravelse kostede 20 rigsdaler, og der blev sat det samme til side til Carl. Boets overskud blev 608 rigsdaler 2 mark 2 skilling. Carl skal have halvdelen. Han runder børn og stedbørns lodder op til et broderlod på 80 rigsdaler og et søsterlod på 40 rigsdaler. Den ældste steddatter skal have arven betalt senest den 11. december. De øvrige umyndige børns arv skal indbetales til "Hans Majestæts Casse", der i dag svarer til Overformynderiet. Carl skal altså betale 320 rigsdaler i arv. Hvor han får de penge fra, melder historien ikke noget om. Der er desværre ikke bevaret et skifte efter Carl, så man kunne se om boets værdi var intakt.

Carls egen underskrift ved Annes skifte. Han har altså lært at skrive. De fleste andre kunne blot sætte deres initialer.

Carl gifter sig den 13. juni 1783 i Skt. Mikkel's kirke i Slagelse med Ellen Rasmusdatter. Det er sket uden forudgående trolovelse med kongelig bevilling dateret 23. april. Hvorfor har Carl haft så travlt med at blive gift igen, kan man kun gisne om. Men kun 2 ½ måned efter hans første hustrus begravelse, kan han dårligt have nået at have gjort hende gravid. Om Ellen vides kun, at hun har en bror, som er tømmersvend i Slagelse. Han bliver begravet den 11. januar 1796 i Ringsted på Skt. Bendts kirkegård. Carl og Ellen får 4 børn:

Rasmus	1784 – 04.06.1842	Smed i Næsby, gift med Karen Larsdatter
Johan	1787 – 1811	Soldat, død ved regimentet (Englandskrigen?)
Hans	1790 – 1792	Død som spæd
Hans	1793 – 05.04.1869	Smed i Vrangstrup, gift med Margrethe Madsdatter

Ved skiftet efter Anne er Carl formynder for sønnen Anders. Ved skiftet efter hans stedbørns mormor Bodil Rasmusdatter den 2. juni 1786 er Carl formynder for de 3 umyndige børn. Carl er den 26. marts 1797 fadder til Dorthe Larsdatter i Næsby kirke. Hun er Lars Stephensens datter og søster til hans senere svigerdatter. Carl nævnes i folketællingerne 1787 og 1801 som Husmand og Smed. Ved udskiftningen i 1800 blev 2 gårde nedlagt, og jorden blev fordelt mellem 36 husmænd. Efter "lodkastning" fik Carl den 3. januar 1806 lod nr. 13 med et på hartkorn 2 skæppe 1 fjerdingkar 1/9 album. Carl dør den 11. juni 1807 53 år gammel og begravnes den 19. juli på Næsby kirkegård. At Carl må have brugt navnet "Carl Johansen Boeman", ses da hans tipoldebarn den 7. juli 1878 i Næsby kirke bliver døbt "Carl Johan Bohman Rasmussen".

Ellen gifter sig ikke igen. Der er ingen kilder til det, men hun bliver sikkert boende hos sin søn Rasmus, som overtager hus og smedestillingen. Hun er den 14. februar 1813 fadder til sit barnebarn Marie Rasmusdatter og den 18. juni 1819 til barnebarnet Karl Hansen i Næsby kirke. Ellen dør den 8. juli 1826 70 år gammel og begravnes den 15. juli på Næsby kirkegård.

Carl er født i 1784 og døbt den 20. juni i Næsby kirke. Han er konfirmeret i 1799 i Næsby kirke. Han blev indkaldt til militærtjeneste i 1806 som rytter. Hans højde blev angivet til 66 tommer = 168 cm. Carl bliver forlovet den 9. august 1811 og gift den 20. september i Næsby kirke med Karen Larsdatter. Hun er født 1783 i Engelstofte og døbt den 12. oktober i Næsby kirke. Hun er datter af Gårdmand Lars Stephensen og Karen Jensdatter i Næsby. Hendes gudmor var hendes moster Margrethe Jensdatter og blandt hendes faddere var hendes farbror Peder Stephensen og hendes mors stedfar Peder Christensen. Hun var opkaldt efter hendes fars første hustru Karen Jeppesdatter. Karen blev konfirmeret 1798 i Glumsø kirke. Carl og Karen fik 5 børn:

Marie	27.12.1812 – 25.03.1899	Gift med Husmand Jørgen Rasmussen i Næsby/Engelstofte
Carl	07.07.1815 – 05.07.1874	Husmand i Tyvelse, gift med Mette Kirstine Nielsdatter
Johan	30.10.1817 – 11.04.1899	Smed i Næsby, gift med Johanne Sophie Nielsdatter
Hans	14.07.1820 – efter 1880	Smed i Vester Broby, gift med Ane Marie Madsdatter
Anders	29.10.1823 – 25.03.1885	Gårdmand i Næsby, gift med Marie Mortensdatter

Sønnen Anders blev som Sognefoged i Næsby tildelt Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Hæderstegnet blev givet som en selvstændig udmærkelse, der typisk givet til embedsmænd af lavere rang, f.eks. sognefogeder, overlærere, stationsforstandere, rådmænd, postmestre, fyrpassere etc.

Carl var smedesvend hos sin mor, som havde beholdt fæstet af huset siden faderens død. I 1813 var han stadig rytter i hæren, smedesvend og inderste (lejer). Men den 1. november 1817 overtager Carl fæstet af huset, smedemesterstillingen og begge jordlodder.

Carl er forlover 2 gange:

15. december 1815	Næsby kirke for Kirsten Larsdatter og Jens Nielsen – Karens søster og svoger.
24. august 1817	Næsby kirke for Ane Larsdatter og Frands Hansen – Karen søster og svoger.

Carl er fadder 8 gange til Karens nevøer og niecer:

21. juli 1816	Næsby kirke til Niels Hansen, Karens søster Dorthes søn.
19. oktober 1817	Glumsø kirke til Lars Rasmussen, Karen bror Rasmus' datter.
2. juli 1820	Næsby kirke til Jens Hansen, Karens søster Dorthes søn.
14. oktober 1821	Skelby kirke til Karen Rasmusdatter, Karens bror Rasmus' datter.
1. juni 1823	Næsby kirke til Henrik Hansen, Karens søster Dorthes søn.
22. januar 1827	Skelby kirke til Karen Jensdatter, Karens søster Kirstens datter.
26. februar 1826	Næsby kirke til Ane Hansdatter, Karens søster Dorthes datter.
27. december 1828	Næsby kirke til Lars Hansen, Karens søster Dorthes søn.

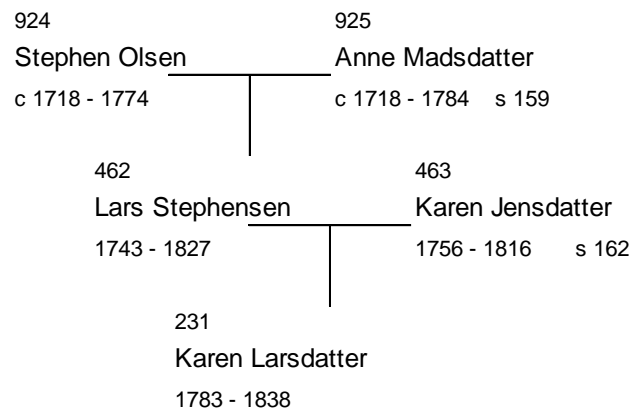
Karen er gudmor eller fadder 5 gange:

7. juni 1818	Næsby kirke gudmor til Karen Hansdatter, hendes søster Dorthes datter.
14. oktober 1821	Skelby kirke gudmor til Karen Rasmusdatter, hendes bror Rasmus' datter.
22. januar 1827	Skelby kirke fadder til Karen Jensdatter, hendes søster Kirstens datter.
26. februar 1826	Næsby kirke gudmor til Ane Hansdatter, hendes søster Dorthes datter.
24. november 1833	Skelby kirke gudmor til Ellen Kirstine Jørgensen, hendes datter Maries datter.

Karen dør den 7. marts 1838 og bliver begravet den 16. marts på Næsby kirkegård. Hendes skifte blev afholdt den 8. marts. Carl får kongelig bevilling til at sidde i uskiftet bo den 3. april. Carl selv dør den 4. juni 1842 58 år gammel og begravet den 12. juni på Næsby kirkegård. De 5 børn meddeler skifteforvalteren, at de vil skifte selv. Den 9. december bliver det meddelt, at arven udgør 1000 rigsdaler, og at de betaler en afgift på 5 rigsdaler lig ½ %. Det har ikke været muligt at finde den nye fæstekontrakt. Men da sønnen Johan fortsætter som smed i Næsby, må det være ham som overtager hus og stilling.

Næsby set fra Susåen

En gårdmand i Atterup får 7 sønner i perioden 1695-1720. Atterup ligger i Bavelse sogn, som på det tidspunkt var anneks til Glumsø sogn. Derfor forsvandt Bavelses kirkebøger, da Præstegården i Glumsø brændte i 1834. Fæster og skifter under Næsbyholm dukker først op mellem 1710-20. Så der er ingen kilder, der kan afsløre hvem Ole er. Nogen mener, at der er tale om Ole Hansen og Karen Madsdatter, som døde omkring 1735. Men det er ikke bevist. Eneste dokumenterede kilde er et fæstebrev dateret den 5. april 1716 til Anders Hansen på den gård i Atterup, som Ole Hansen har frasagt sig pga. "Armod og Svaghed". Det passer bare dårligt med det faktum, at sønnen Stephen fødes ca. 1718. Normalt er armod og svaghed lig med høj alder.

Tilbage står at en ukendt Ole får mindst 7 børn:

Hans	c 1695 – 1771 Gårdmand i Ulstrup	1. gang gift med Maren Madsdatter 2. gang gift med Karen Pedersdatter
Mads	c 1700 – 1762 Skytte i Engelstofte	Gift med Bodil Rasmusdatter
Lars	c 1700 – 1740 Gårdmand i Skelby	1. gang gift med Kirsten Thomasdatter 2. gang gift med Dorthe Nielsdatter
Peder	c 1710 – 1777 Gårdmand i Ulstrup	Gift med Anne Jensdatter
Jacob	c 1711 – 1777 Gårdmand i Vinderup	1. gang gift med Kirsten Jacobsdatter 2. gang gift med Johanne Michelsdatter
Stephen	c 1718 – 1776 Gårdmand i Engelstofte	Gift med Anne Madsdatter
Rasmus	? – 1755-71 Gårdmand i Ulstrup/Glumsø	Gift med ukendt

Sandsynligvis har sønnen Mads også været Gårdmand. Da han dør, bor han på gård nr. 3 og er desuden sognefoged. Mads og Bodil er forældre til Anne Madsdatter – Carl Johansen Boemans (460) første hustru.

Stephen Olsen og Anne Madsdatter

924 - 925

Stephen er født i Atterup ca. 1718. Han bliver trolovet den 26. august 1742 og gift den 11. november i Næsby kirke med Anne Madsdatter. Hun er datter af Gårdmand Mads Pedersen og Ellen Mogensdatter i Ulstrup. Anne er født ca. 1718, men kirkebogen i Skelby mangler siderne for 26.06.1718 – 26.05.1720. De får 10 børn:

Lars	1743 – 24.09.1827	Gårdmand i Engelstofte/Næsby, 1. gang gift med Karen Jeppesdatter, 2. gang gift med Karen Jensdatter
Ingeborg	1746 – 07.10.1804	Gift med Bødker, Spillemand og Husmand Niels Andersen
Mads	1748 – 25.11.1825	Gårdmand i Engelstofte, gift med Anne Jørgensdatter
Catharina	1752 – 1752	Død som spæd
Catharina	1753 – efter 1776	Levned ukendt
Karen	1756 – 1788	Gift med Skrædder Anders Larsen Klingenberg i Næsby
Peder	1756 – 1757	Død som spæd
Peder	1759 – 02.04.1829	Husmand i Næsby, gift med Sidse Pedersdatter
Ellen	1761 – 06.05.1833	Gift med Gårdmand Jens Hansen i Næsby
Ole	1764 – 01.01.1831	Husmand i Engelstofte, gift med Kirsten Andersdatter

Stephen er gårdmand ved vielsen, men fæstekontrakten er først udstedt 1. maj 1748. Han har fæstet gård nr. 2 i Engelstofte med et hartkorn på 5 tønder 2 skæpper 2 fjerdingkar og en skovskyld på 1 skæppe 2/3 album.

Stephen er den 12. august 1762 formynder for Elisabeth Madsdatter hans niece ved broderens Mads' skifte. Han er den 15. maj 1769 forlover for Lars Stephensen og Karen Jeppesdatter hans søn og svigerdatter ved deres vielse i Skelby kirke. Han er fadder 4 gange:

01.04.1753 I Skelby kirke til Hans og Andreas Pedersen hans bror Peders tvillinger.
 04.03.1770 I Næsby kirke til Maren Larsdatter hans søn Lars' datter.
 25.01.1773 I Næsby kirke til Jeppe Larsen hans søn Lars' søn.
 12.11.1775 I Næsby kirke til Hans Larsen, hans søn Lars' søn.

Anne tjener den 22. marts 1739 hos sin stedfar Peder Christensen i Ulstrup. Hun er gudmor 2 gange:

22.03.1739 I Skelby kirke til Jens Pedersen Stephens bror Peders søn.
 01.04.1753 I Skelby kirke til Hans Pedersen Stephens bror Peders søn.

Stephen nævnes i Oeders Efterretninger i 1771 som Fæstebonde. Han dør 1776 i Engelstofte 58 år gammel og begravnes den 14. april på Næsby kirkegård. Skiftet afholdes den 16. september.

I skiftet efter Stephen er der underskud, så der er intet at arve. Specielt i perioden med stavnsbåndet er det et slidsomt job at være gårdmand, og der er sjældent penge til arvingerne. Det skyldes bl.a. bestemmelsen af "brøstfældighed" og krav om tilbehør til en gård. Det er ikke nok at gården holdes i god stand, der skal også være 2 "ægte" heste, 6 plovbæster, vogn, plov, harve og tromle. I Stephens skifte beskrives gården som 3 længet; stuelænge 10 fag, sønder længe 12 fag og vester længe 12 fag. Brøstfældigheden bliver vurderet til 58 rigsdaler. Værdien af heste, bæster og tilbehør sættes til skulle være 116 rigsdaler. Men Stephens vurderes langt lavere. Så gårdens samlede værdi er i minus med 174 rigsdaler i forhold til at være i god stand. Med indtægter og øvrig gæld er der et underskud på 108 rigsdaler 3 mark 14 ½ skilling. Gælden og alle andre forpligtelser overtager sønnen Mads sammen med gården.

Det står ikke nævnt, men Anne bliver sikkert på gården hos sønnen Mads. Han er allerede i 1774 blevet skrevet på Stephens fæste som arvtager. Anne dør i 1784 i Næsby 66 år gammel og begravnes den 21. november på Næsby kirkegård. Der er ikke afholdt offentligt skifte efter Anne.

Lars Stephensen og Karen Jensdatter

462 – 463

Lars er født 1743 og døbt den 27. oktober i Næsby kirke. Blandt hans faddere var 2 af hans farbrødre Hans og Peder. Hans navn staves på mange måder Lars – Laurs – Laurits og Stephensen – Stephansen – Steffensen. Jeg har valgt kombinationen Lars Stephensen. Der fandtes ikke retskrivning på den tid, så det var Præsten eller Skrивeren, der stavede efter behag. Han bliver konfirmeret i 1763 i Næsby kirke 20 år gammel. Lars blev trolovet den 15. maj 1769 og gift den 15. oktober i Skelby kirke med Karen Jeppesdatter. Hun er født 1741 og døbt den 12. marts i Næsby kirke. Hun var datter af Skytte på Næsbyholm Jeppe Pedersen og Maren Christophersdatter. Lars og Karen fik 5 børn:

Maren	1770 – efter 1834	Gift 1. g. med Postbud og Husmand Henrik Jørgensen i Næsby Gift 2. g. med Husmand Morten Olesen i Næsby
Jeppe	1773 – 1809-14	Gårdmand i Åsø, gift med Kirsten Nielsdatter
Hans	1775 – ?	Levned ukendt
Lisbeth	1778 – 22.04.1831	Gift med Husmand Jens Olesen i Præsteløjed, Mogenstrup
Anne	1780 – 22.12.1839	Gift med Husmand Frands Hansen i Tyvelse

Anne dør 1781 i Engelstofte 40 år gammel og bliver begravet 11. den maj i Næsby kirke. Skiftet bliver afholdt den 18. september. Der er underskud i skiftet og intet at arve. Begravelsen koster 7 rigsdaler og 1 mark og de penge blev brugt til:

Ligkisten	1 rigsdaler 5 mark
Præstens betaling	2 mark
1 tønde øl	2 rigsdaler
10 pottes brændevin	1 rigsdaler 4 mark
Øvrigt traktement	1 rigsdaler 2 mark

Den 15. september 1782 bliver Lars troløvet igen og gift den 24. november i Næsby kirke med Karen Jensdatter. Hun er født i Tyvelse og døbt den 21. november i Tyvelse kirke. Hun er datter af Gårdmand Jens Knudsen og Dorthe Hansdatter i Tyvelse. De får 9 børn:

Karen	1783 – 07.03.1838	Gift med Smed Rasmus Carlsen i Næsby
Jens	1785 – 27.01.1799	Død som barn
Rasmus	1788 – 15.04.1826	Gårdmand i Ulstrup, gift med Ane Larsdatter
Marie	1790 – 31.12.1880	Gift med Gårdmand Jens Larsen i Tyvelse
Kirsten	1792 – 27.12.1848	Gift med Gårdmand Jens Nielsen i Ulstrup
Ane Margrete	1795 – 05.02.1808	Død som barn
Dorthe	1797 – 08.12.1829	Gift med Gårdmand Hans Andersen i Næsby
Peder	22.10.1798 – 08.04.1799	Død som spæd
Catharina	27.02.1800 – 28.07.1867	Gift med Tømrer Albrecht Andersen i Glumsø

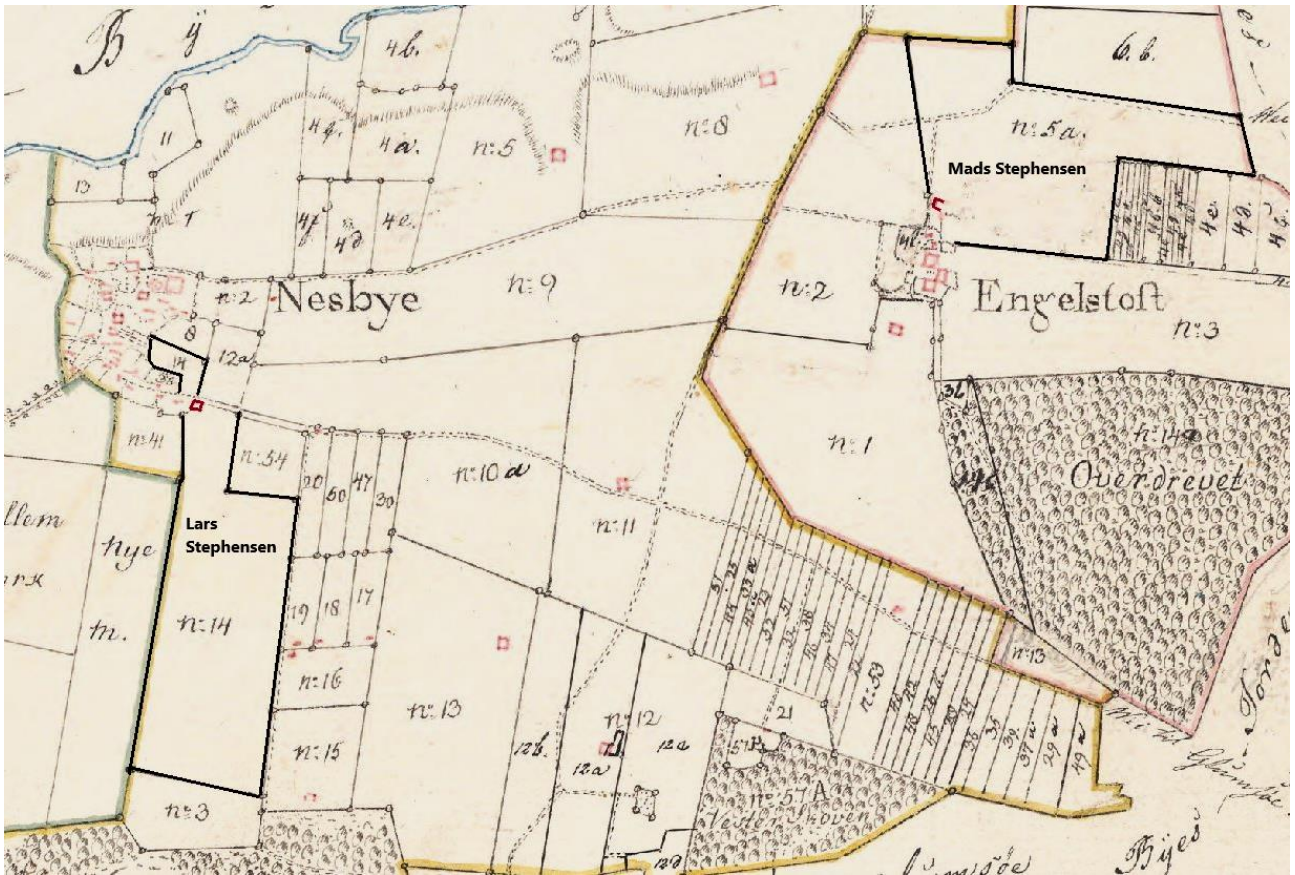
Lars når i sit liv at have fæste på 4 forskellige gårde. Den 30. oktober 1767 som 24 årig bliver Lars skrevet på sin fars fæste på gård nr. 2 i Engelstofte som arvtager, når hans far ikke længere kan drive gården. I 2 år når Lars at drive gården med sin far, før han den 29. juni 1769 indgår eget fæste på gård nr. 3 i Engelstofte - Lenegården. Det er tidligere ejer Gottlieb Niensens gård med et hartkorn på 6 tønder 2 skæppe 2 fjerdingkar. Mod at betale 1 rigsdaler 4 mark 14 skilling følger i alt 16 tønder såsæd til foråret og 2 tønder havre til hesten. Det er den gård som beskrives i Karen Jeppesdatters skifte i 1781. Den er trelænget med en stuelænge på 12 fag, en længe mod vest på 12 fag og en længe mod syd på 9 fag. Gården har en brøstfældighed på 30 rigsdaler, hvilket virker gennemsnitligt. Den 20. november 1790 flytter familien til Næsby. Skovrider Wittusen har "frivilligt" afstået sin gård til Lars. Der er næppe noget Lars og Skovrideren har aftalt sammen. Ofte var det "Herremanden" eller en af hans fogeder, som afgjorde hvem der havde hvilke gårde. Gården har et hartkorn på 6 tønder 4 skæpper 3 fjerdingkar 6/7 album og en skovskyld på 1 fjerdingkar 1 46/133 album. Her beskrives også der årlige landgilde til Næsbyholm som er; 4 6/7 skæppe rug, 1 tønde 1 5/4 skæppe byg, 1 tønde 1 5/4 skæppe havre samt 1 3/14 2 års svin, 1 3/14 lam, 1 3/14 gås, 2 2/7 høns og 24 2/7 æg. Det går formentlig godt for Lars, for han bliver sat til at drive større og større gårde. Ved udskiftningen omkring 1806 bliver Lars igen bedt om at fæste en ny gård. Denne gang er det gård nr. 10 i Næsby, som Frederik Pedersen tidligere har beboet. Hartkornet er på 6 tønder og 4 skæppe med næsten samme landgilde som den forrige gård. Lars er før 1799 blevet udnævnt til Sognefoged.

Lars er en populær mand. Han er ud over at være formynder for egne børn, vidne ved et skifte, forlover 8 gange, fadder 14 gange for nevøer og niecer og 2 gange for børnebørn. Dertil skal lægges, at han som sognefoged ofte er vurderingsmand ved skifter i sognet.

Karen er gudmor og fadder 4 gange:

1798	Fadder i Næsby kirke til Lisbeth Jensdatter Stephens søster Ellens datter.
22.04.1804	Gudmor i Næsby kirke til Anne Sophie Henrichsdatter hendes datter Marens datter.
28.11.1804	Fadder i Næsby kirke til Stephan Jensen hendes søster Ellens søn.
16.08.1807	Fadder i Næsby kirke til Jens Jensen hendes datter Lisbeths søn.

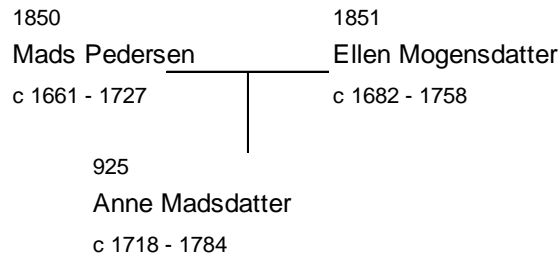
Karen dør den 8. oktober 1816 i Næsby 60 år gammel og bliver begravet den 16 oktober på Næsby kirkegård. Der afholdes ikke offentligt skifte. Lars afgiver sit fæste på gården til svigersønnen Hans Andersen kort efter Karens død. Han er på aftægt hos datteren Dorthe og svigersønnen Hans Andersen i Næsby, til han dør 87 år gammel den 24. september 1827. Han bliver begravet den 28. september på Næsby kirkegård.

Udsnit af kort fra 1814 over Næsby sogn

Lars Stephensens sidste gård i Næsby markeret med rødt og jorden efter udskiftning i 1800 markeret med sort. Hans bror Mads Stephensens gård i Engelstofte markeret på samme måde. Gården har samme placering, som da deres far Stephen Olsen fæstede gården.

Det var ikke muligt at placere Smedehuset ud over, at det lå ved vejen til Glumsø.

Mads Pedersen og Ellen Mogensdatter

1850 – 1851

Mads er født ca. 1661. Hans fortid er ukendt og de første børns dåb i Skelby kirke er meget kortfattet indført i kirkebogen. Så der er ikke meget fortælle om ham. Han er før 1697 blev gift med Maren Madsdatter. Hun er født ca. 1668. De fik 7 børn:

Bodil	1697 – efter 1762	Gift 1. gang med Gårdmand Peder Jørgensen i Regerup Gift 2. gang med Gårdmand Peder Andersen i Regerup
Maren	1699 – 1753	Gift 1. gang med Clemens Jørgensen Gift 2. gang med Gårdmand Hans Olsen i Ulstrup
Dødfødt	1701	
Dødfødt	1703	
Dødfødt	1703	
Anna	1704 – efter 1724	Levned ukendt
Peder	1710 – 1710	Død som spæd

Maren dør 1712 i Ulstrup 44 år gammel og begravet 14. juni på Skelby kirkegård. Der bliver afholdt skifte den 1. juli 1712, men det er ikke bevaret. Mads gifter sig igen den 16. oktober 1712 i Næsby kirke med Ellen Mogensdatter. Hun er født i Næsby ca. 1682, men forældrene er ukendt. Mads er 51 år og Ellen 30 år gammel. De får 5 børn:

Charlotta Helena	1713 – 1793	Gift 1. gang med Gårdmand Niels Pedersen i Rejnstrup Gift 2. gang med Gårdmand Christian Christensen i Ulstrup
Peder	1715 – ?	Død som barn
Dødfødt	1717	
Anne	c 1718 – 1784	Gift med Gårdmand Stephen Olsen i Engelstoft
Christen	c 1720 - ?	Død som barn

Mads dør 1724 63 år gammel og begravet den 19. juli 1724 på Skelby kirkegård. Der betales 4 mark til kirken for at ringe med klokkerne og prædiken. Der afholdes skifte den 16. august. Der er et lille overskud på 3 rigsdaler 2 mark 6 3/2 skilling, som skal deles mellem enken og 5 børn. Før boet deles får Ellen sin seng med sengeklæder trukket ud af regnskabet. Det er muligt, at det er hendes brudegave fra forældrene. Det beskrives sådan; et sengested med blå omhæng, en olmerdugs overdyne, en hvid linned underdyne, en blå stribet underdyne, et hovedpudevår og et par lagner.

Ellen gifter sig igen den 1. oktober 1724 i Næsby kirke med Peder Christensen. Han er født ca. 1693 i Glumsø som søn af Gårdmand Christen Rasmussen og Malene Mogensdatter. Hun er 42 år og han er 31 år gammel.

Peder og Ellen før 4 børn:

Dødfødt	1725	
Maren	1727 – efter 1780	Gift med Gårdmand Peder Clausen i Ulstrup
Mads	1730 – 1778	Gårdmand i Ulstrup, gift med Anne Hansdatter
Karen	1732 – 1780	Gift med Gårdmand Hans Olsen i Ulstrup

Ellen er gudmor den 20. august 1730 og den 9. marts 1735 i Skelby kirke til 2 af steddatterens Marens børn.

Peder Christensen dør 1756 i Ulstrup 63 år gammel og begravnes den 9. maj på Skelby kirkegård. Hans skifte afholdes den 22. juli. Men der er ikke noget at arve. Ellen dør 1758 i Ulstrup 76 år gammel og begravnes den 14. april på Skelby kirkegård. Der afholdes ikke skifte efter hende. Skelby kirkebog er nu blevet meget grundig i sine beskrivelser. Præsten Hans Jensen Hansen skriver små livshistorier om de døde. Om Ellen og Peder har han skrevet:

”Ellen MogensDaatter sal: Peder Christensens Encke fra Ulstrup ægteføed i Næsbye var hiemme hos sine Forældre indtil hun var 23 Aar kom siden ud at tiene paa adskillige steder, sidst paa Næsbyeholm, der kom hun i Ægteskab, först med Mads Pedersen, sidst med Peder Christensen Gaardmand i Ulstrup efter hans död, sad hun stedse Encke men i svag tilstand, thi hun var stedse incommoderet med hefvelse og huller i hendes been, offtte sengeliggende, til sidst blev hendes been lægte, men sygdommen flytte op i legemet, hvor paa hun omsider döde gammel omtrent 76 Aar.”

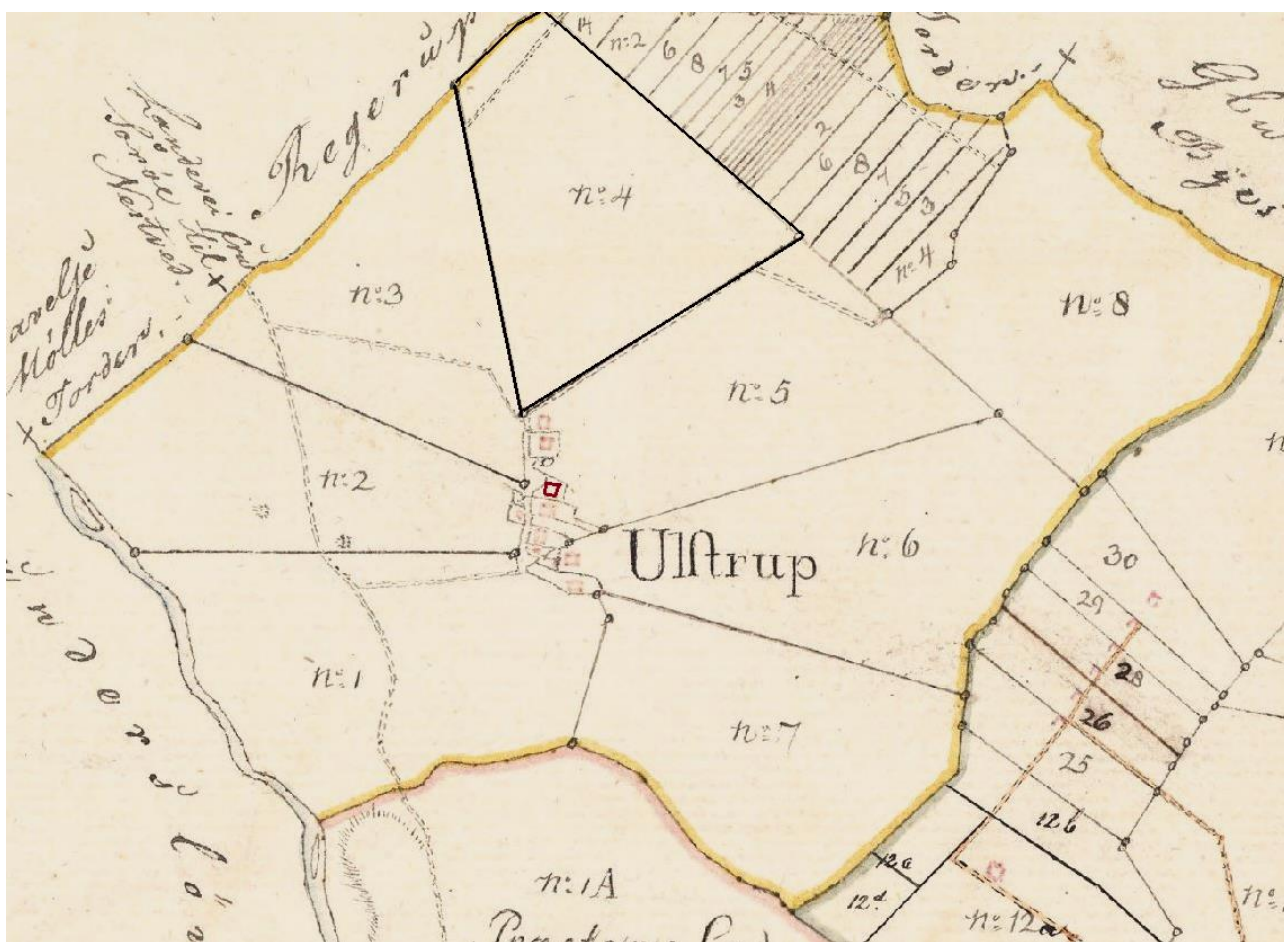
”Peder Christensen en Gaardmand i Ulstrup Ægteføed i Glumsö af Christen Rasmussen og Malene MogensDaatter, kom i hans 30 Aar i Ægteskab med hans nu efterlevvende Encke Elle MogensDaatter, aflede med hende 3 Sönnner og 2 Dötre, hvor en Sön og de 2 Dötre endnu lefver, ved en ulyksalig hændelse fuldente hand sine Dage, thi da hand hafde været i Siersted og vilde vide hjem, styrtede Hesten med ham paa hiemveien, da Hesten gik bort, og hand dagen effter blev fundet död paa marken, gammel i sit 63. Aar.”

Oplysninger om gården kan findes i fæster og skifter for Mads Pedersen og Peder Christensen. Gården er nr. 4 i Ulstrup. Den er 4 længet og har i alt 36 fag. Gården er i rimelig stand i 1724 med en brøstfældighed på 18 rigsdaler mens den i 1756 er 85 rigsdaler. På de 30 år under Peder Christensen er gårdens stand forringet kraftigt. Der er et stort dyrehold på gården. I 1724 på 8 heste, 8 køer og 2 kvier, 13 svin store og små, 6 gæs og 22 gæslinger. I 1756 på 11 heste, 11 køer og 2 kvier, 5 får og 1 vædder, 10 grise og 8 små, 4 gæs, 6 høns og 1 hane. Gårdens hartkorn er på 5 tønner 2 fjerdingkar. Dertil skal lægges 4 små agre på Ulstrup Mark og 3 små agre på Regerup Mark. Landgildet til Næsbyholm og Bavelse gods er 4 rigsdaler 6 skillinge i rede penge og 2 tønner 2 skæpper havre, 1 gås, 1 høne og 10 æg og af de 7 små lodder 1 rigsdaler og 3 tønner havre. Mads Pedersen får bekræftet sit fæste den 24. oktober 1720, men hvornår han har overtaget gården vides ikke. Peder Christensen overtager gården den 2. september 1724. Ellen overtager gården som enke den 17. december 1756 med sønnen Mads Pedersen. Reelt er det sønnen Mads, som driver gården, men han overtager formentlig først gården i 1758, hvor han gifter sig.

Peder og Ellens søn Mads, som overtager gården, gifter sig den 5. november 1758 med Anne Hansdatter. Hun er datter af Gårdmand Hans Olsen og Maren Madsdatter i Ulstrup. Hans Olsen er bror til Stephen Olsen (924) og altså Mads' halvsøster Annes svoger (se side 155). Men oven i det er Hans Olsen gift med Maren Madsdatter, som er Annes halvsøster af sin fars første ægteskab. Eller sagt med andre ord, så gifter Mads sig med sin mors steddatters datter.

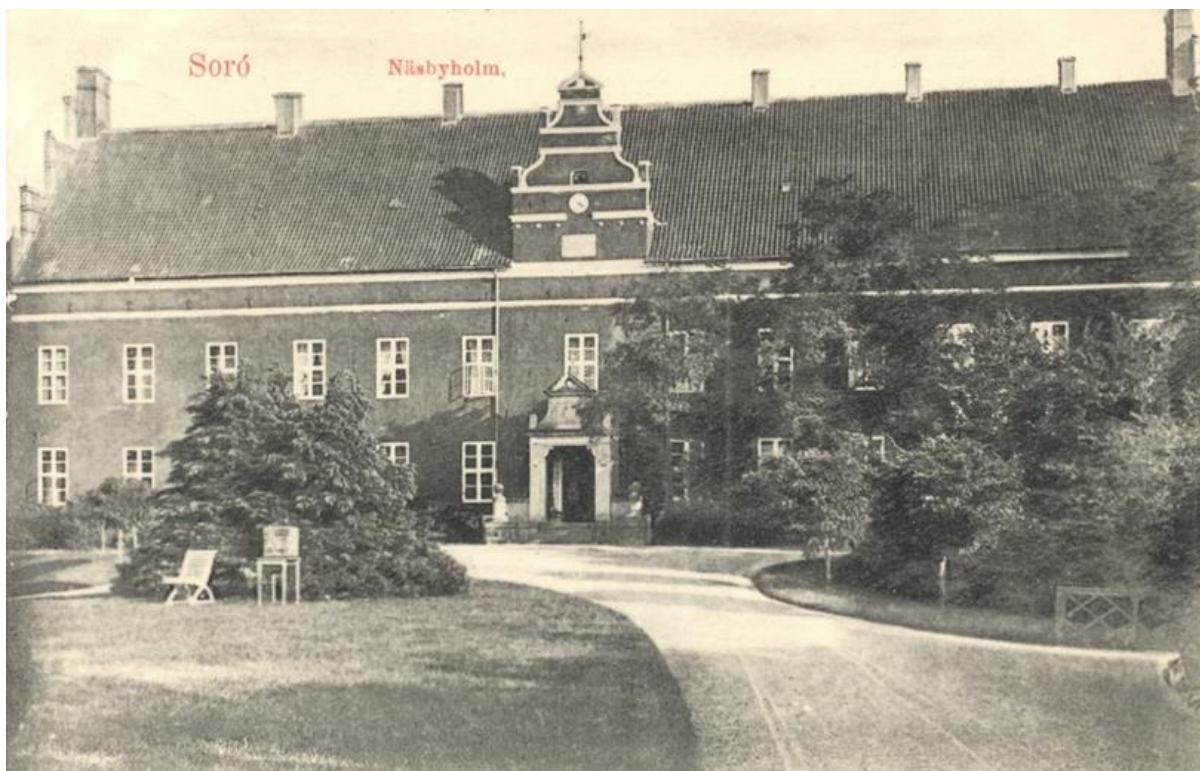
Mads og Ellens første datter Charlotte Helene er opkaldt efter Charlotte Helene von Schindel. Hun var kong Frederiks IV's elskerinde. Hun fik grevskabet Frederiksholm skabt af Næsbyholm og Bavelse godser i gave af kongen 1710. Fornøjelsen for hende var dog kort, i det grevskabet blev nedlagt allerede i 1720. Hun havde et forhold med generalmajor Ernst Gotschalck von Bülow, som hun senere blev gift med. Vores Charlotte Helene blev gift den 8. august 1737 i Skelby kirke med Niels Pedersen Gårdmand i Rejnstrup. Hun fødte ham 3 børn før han forsvandt. Niels var sikkert som så mange andre blevet træt af det hårde slid som fæstebonde. Han var det man kaldte bortrømt. Stakkels Charlotte var ladt alene tilbage på en gård med 3

små børn. Præcis hvordan det gik hende vides ikke. Men hun kunne ikke gifte sig igen uden en skilsmisse. Den 4. oktober 1756 dukker der et skifte op i Næsbyholms skifteprotokol. Charlotte er for 1 ½ år side flyttet til Ulstrup måske som husholderske for sin kommende mand. Charlotte har i tamperretten fået sin skilsmisse og hun fik lov til at gifte sig på ny. Hun har også fået manden erklæret død, da ingen har hørt fra ham siden 1741. Men for at hun kan gifte sig igen, må hun skifte med sine børn. Hendes få ejendele opgøres til 5 rigsdaler 2 mark 8 skilling. Da hun har stiftet gæld på 6 rigsdaler for at få sin sag for tamperretten, så er der intet at dele. Hun bliver som 43 årig gift igen den 5. december 1756 med Gårdmand Christian Christensen i Ulstrup. De får ingen børn, og hun dør i 1793. Hun er 80 år gammel og begravet den 4. august på Skelby kirkegård. Tamperretten var en retsinstant, der efter reformationen videreførte kirkerettens bestemmelser om ægteskabssager. Fra 1683 tilføjedes mulighed for tilladelse til at gifte sig igen. Tamperretten på Sjælland hørte indtil 1771 under Sjællands Stift. Protokollen er kun bevaret til 1754.

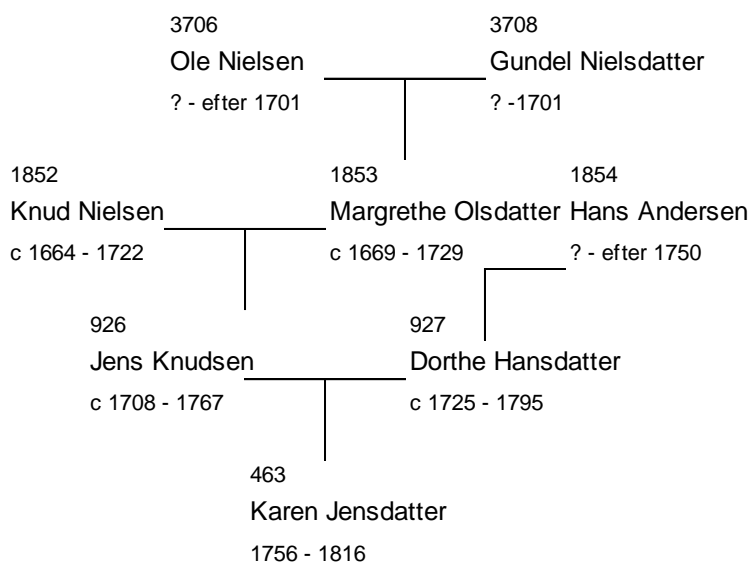

Udsnit af kort fra 1814 over Skelby sogn

Mads Pedersens gård i Ulstrup markeret med rødt. Marken markeret med sort er efter udskiftningen i 1781.

Näsbyholm før branden i 1932

Ole Nielsen og Gundel Nielsdatter

3703 – 3708

I Ringsted-Tybjerg Herreds Justitsprotokol den 25. januar 1701 findes hvad jeg tolker som et afkald (at fraskrive sig arv). Gårdmand Ole Nielsen fra Åsø får et skifte efter sin hustru Gundel Nielsdatter læst og påskrevet i justitsprotokollen. De har 5 børn:

Margrethe	c 1669 – 1729 Gift med Gårdmand Knud Nielsen i Næsby
Karen	c 1670 – 1753 Gift med Gårdmand Thomas Thomasen i Tyvelse
Jens	c 1674 – 1749 Gårdmand i Engelstofte og gift med Anne
Niels	? – efter 1712 Levned ukendt
Anne	? – efter 1712 Levned ukendt

Da Glumsø kirkebog ikke er bevaret, så er det småt med oplysninger. Men i Christian V's markbog fra august 1682 har Ole gård nr. 2 i Åsø i fæste.

Knud Nielsen og Margrethe Olsdatter

1852 – 1853

Knud er født ca. 1664. Han gifter sig med Margrethe født ca. 1669 i Åsø. De nævnes første gang i skiftet efter hendes mor (se ovenfor). De har 6 børn:

Niels	c 1700 – 1738 Gårdmand i Næsby, gift med Maren Madsdatter
Rasmus	c 1704 – 1749 Gårdmand i Tyvelse, gift med Karen Larsdatter
Christen	c 1706 – 1775 Husmand i Tyvelse, gift med Anne Hansdatter
Jens	c 1708 – 1767 Gårdmand i Tyvelse, gift med Dorthe Hansdatter
Bodild	c 1710 – 1725 Død som barn
Claus	1713 – 1786 Gårdmand i Åsø

Knud er Gårdmand i Næsby, men han nævnes ingen steder i Fæsteprotokollen, som dog er fuld af mangler. Han er fadder til sin bror Jens' tvillinger Niels og Oluf den 14. februar 1712 i Næsby kirke. Han er også fadder den 5. maj 1720 i Tyvelse kirke til Maren Thomasdatter, som er Margrethes søster Karens datter. Knud dør 1722 i Næsby og begravet på Næsby kirkegård. Hans skifte holdes den 3. marts, hvor hans børn nævnes. Der er underskud i boet. Men gården er i god stand. Der skal blot bruges 3 stolper og 2 bjælker, til at reparere den nordre længe, og 7 læs langhalm til tagene. Dyreholdet har ikke været stort; 7 heste, 3 køer, 2 små stude, 10 får, 2 gamle søer og 10 ungsvin. De 2 små stude var pantsat til Christen Rasmussen, som han havde lånt penge af. Margrethe beholder gården. Hun dør 1729 i Næsby og begravet på Næsby kirkegård. Datoerne er ulæselige. Sønnerne Rasmus og Niels bliver gårdmænd i Næsby. Men det kan ikke afgøres, hvem af dem der overtager den fædrene gård.

Jens Knudsen og Dorthe Hansdatter

926 – 927

En lokalhistoriker ved navn Steensfeldt har skrevet en række håndskrevne bøger om landsbyerne i Tybjerg Herred. Han fortæller bl.a. om Dorthe Hansdatter, som er en gårdmandsdatter fra Glumsø, der tjente hos Præsten i Skelby. Hun var troløvet med Jens Knudsen i Tyvelse under Herlufsholms gods. Hun lod beskikkede mænd bringe hans fæstegave tilbage og lod ham vide, at hun ikke ville lade sig vie til ham, fordi det var hendes forældre, der havde nødet og tvunget hende til forlovelsen. Jens Knudsen tog meget besindigt imod fæstegaven og erklærede, at hvis Herlufsholms forvalter ville godkende det, så kunne troløvelsen godt ophøre. Da inspektøren på Næsbyholm udspurgte pigen, hvad hun havde imod sin fæstemand, svarede hun, at hun ikke havde nogen kærlighed til ham.

Den historie fortæller en hel del om hvordan man arrangerede ægteskaber dengang. Men trods alt også at man kunne gå imod forældre og herskab. Enden på denne historie blev dog, at de giftede sig alligevel ca. 1742 formentlig i Glumsø kirke. Jens er født ca. 1708 i Åsø og Dorthe er født ca. 1725 i Glumsø, så der er ca. 17 år imellem dem. Dorthe har kun været 17-18 år ved ægteskabet med en ca. 34 årig mand. De fik 9 børn:

Anne Margrethe	1743 – c 1790	Gift med Daglejer Axel Rasmussen
Simon Christian	1745 – 1770	Gift med Karen Pedersdatter
Anders	1747 – 1812	Gårdmand i Ulstrup, gift med Anne Hansdatter
Gertrud	1750 – 05.06.1815	Gift med Husmand Otto Jensen i Åsø
Dødfødt	1752	
Hans	1754 – 1755	Død som spæd
Karen	1756 – 08.10.1816	Gift med Gårdmand Lars Stephensen i Næsby
Dødfødt	1760	
Margrethe	1761 - ?	Levned ukendt

Herlufsholms Gods havde 8 gårde i Tyvelse. Jens havde gård nr. 4 i fæste. Men på grund af "armod og restancer" blev han fradømt gården. Den 15. oktober 1749 blev gården fæstet til en ny mand. Gårdens hartkorn var på 4 tønder 1 skæppe 1 fjerdingkar ½ album og med skovskyld på 2 album. Landgildet til Herlufsholm Gods var i penge 3 mark 3 skilling, 4 tønder byg og 2 tønder havre. Jens og Dorthe er blevet i Tyvelse, sikkert som fæstere af et hus. På et tidspunkt mellem 1761 og 1767 flytter de til Glumsø som husfæstere. Jens var fadder 11 gange til deres nevøer og niecer og Dorthe var gudmor/fadder 12 gange.

Jens dør 1768 i Glumsø 60 år gammel, og der holdes skifte efter ham den 20. januar. Dorthe har sin bror Peder Hansen som lavvæрге. Jens' bror Christen Knudsen og Frans Nielsen fra Vinderup er formynder for børnene. Der var underskud i boet og intet at arve. Huset var 5 fag stort og lejen var 2 rigsdaler 3 mark, som skulle betales til Påske. Begravelsen kostede 6 rigsdaler 4 mark, og der var gæld til sønnen Simon på 4 rigsdaler og hendes bror Peder på 2 rigsdaler 4 mark.

Dorthe dør 1795 i Næsby 70 år gammel, og hun begravnes den 12. april på Næsby kirkegård. Der afholdes ikke offentlig skifte. Dorthe var "kun" ca. 43 år gammel da Jens døde, men hun giftede sig ikke igen. Ved hendes begravelse skriver præsten i kirkebogen "Dorthe Jens Knuds". Hvor hun har boet i tiden efter Jens' død kan ikke afgøres. Dorthe nævnes ikke i Oeders i 1771 som enke, og hun nævnes ikke i Folketællingen 1787. Præsten skriver ikke i kirkebogen, hvor Dorthe bor ved sin død. Så vi ved blot, at hun boede i Næsby sogn.

Hans Andersen

1854

Dorthe's far Hans Andersen er kun bygget på indicier. Men der er ikke tvivl om, at de er mindst 4 søskende, hvoraf Dorthe og Povl er angivet født i Glumsø:

Anders	c 1709 – 1798 Gårdmand og Sognefoged i Tyvelse, gift med Karen Ibsdatter
Peder	c 1715 – 1772 Gårdmand i Vinderup, gift 1. gang med Anne Margrethe Rasmusdatter gift 2. gang med ukendt gift 3. gang med Karen Rasmusdatter gift 4. gang med Anne Andersdatter
Povl Christian	c 1722 – 1754 Gårdmand i Tyvelse, gift med Karen Jensdatter
Dorthe	c 1725 – 1795 Gift med Gårdmand/Husmand Jens Knudsen i Tyvelse

Peder er lavvæрге for Dorthe ved Jens' skifte. Anders er formynder for Povls og Peders børn ved deres skifter. I alle tilfælde er de nævnt som brødre. De er også faddere/gudmødre for hinandens børn;

Anders/Karen	10 gange
Peder/Karen	4 gange
Povl/Karen	6 gange
Dorthe/Jens	9 gange

Hans Andersen dukker op, fordi han ligeledes er fadder for de 4 søskendes børn:

- 07.10.1742 i Tyvelse kirke for Karen Andersdatter, hans søn Anders' datter.
- 20.10.1743 i Tyvelse kirke for Jeppe Andersen, hans søn Anders' søn.
- 11.04.1745 i Tyvelse kirke for Hans Andersen, hans søn Anders' søn.
- 12.09.1745 i Tyvelse kirke for Simon Christian Jensen, hans datter Dorthes søn.
- 19.11.1747 i Tyvelse kirke for Jens Povlsen, hans søn Povl søn.
- 29.11.1750 i Sandby kirke for Ane Pedersdatter, hans søn Peders datter.

Ved den sidste dåb er hans ukendte kone også fadder.

I Næsbyholms Jordebog af 1. maj 1731 har Hans Andersen gård nr. 13 med hartkorn 6 tønder 3 skæpper 1 fjerdingkar 1 11/15 album. På grund af fæstebrevenes ufuldstændighed kan man ikke se, hvornår Hans afgiver sit fæste. Men hvis vi kan regne med, at gården har nr. 13 fast, så er fæstet afgivet før 1751. Uden kilder kan man ikke finde deres død/begravelse.

Tyvelse

(56) Henrik Møller
I uniform før 1873

(57) Karen Jørgensen

(28) Lars Møller
Konfirmationsbillede 1885 ?

(28) Lars Møller
Fra hans tid i søværnet ca. 1889

(29) Hansine Andersen
Fra før brylluppet ca. 1890

(14) Christen Emil Møller
Konfirmationsbillede 1907 ?

(14) Emil & (15) Johanne med Aksel & Asta ca. 1926

(14) Emil og (15) Johanne
Bryllupsbillede ? eller kort efter 1922

Ordforklaringer

Arveret	Bornholmsk arveret var sådan, at yngste søn arver bedste gård. Hvis der ingen sønner er, så er det ældste datter, som arver.
Bindingsværk	Bindingsværk er en bygningskonstruktion, som var almindelig fra oldtiden til omkring 1920. Rammer af tømmer, der "bindes" og udfyldes med murværk, lerklining, bulværk e.l. Feltet mellem tømmerstykkerne kaldes for en tavle. Bindingsværk udføres som fag "moduler". Den typiske længde på et fag er i Danmark omkring 1,5 m (5 fod).
Bondefoged	Før 1791 en bonde, der varetog den senere sognefogeds opgaver. Betegnelsen brugtes også om den bonde, der forestod hoveriets praktiske fordeling mellem de hoverigørende bønder.
Ekstraskat	Skat der blev pålagt ud over de almindelige skatter til finansiering af f.eks. krige, kongelige bryllupsmedgifter og meget andet.
Formynder	Myndig person der kan handle på en mindreårigs vegne
Hartkorn	Betyder egentlig "hårdt korn", altså brødkorn. Tidligere var en tønde hartkorn en enhed for værdien af landbrugsjord (en kombination af jordens areal og ydeevne). I den lange periode, hvor al betaling foregik som byttehandel med varer, var det nødvendigt med et fælles værdimål. Man besluttede sig til at sammenligne alle varer med værdien af det såkaldte "hårde korn" eller hartkorn. Hartkorn måltes i tønder. 1 tønde = 8 skæpper = 32 fjerdingkar = 96 album = 384 penning
Jordepenge	Arvegods der er knyttet til gårdens bygninger, drift og jord
Lavvæрге	Myndig person der kan handle på en myndig men ugift kvindes vegne
Løsøre	Arvegods der ikke er knyttet til gårdens bygninger, drift og jord
Myndighed	Indtil det 18. år er alle umyndige, og har krav på en væрге. Fra 18-25 år er en mand mindreårig, og han har krav på en formynder. Fra 25 år er en mand myndig, og han er sin egen væрге. Fra 25 år er en kvinde myndig, men hun har sin far eller mand som lavvæрге.
Møntvæsen	1 daler = 6 mark = 96 skilling, 1 mark = 16 skilling 1 krone/slettedaler = 4 mark = 64 skilling
Opsidder	Forpagter af en gård på en umyndig arvinges vegne. (Bornholm)
Skifte	Boopgørelse og arvedeling
Skovskylde	Hvad der svares i skat i henhold til en skovs ansættelse i ejendomsskyld efter hartkorn. Tidligere i forhold til det antal svin, der kunde holdes på olden i skoven. "Et Svins Olden er Et og En Trediedel Fjerdingkar Skovskylde"
Sognefoged	Sognefoged er en titel kendt siden 1500-tallet oprindeligt svarende til bondefoged. Fra 1791 lovfæstet som betegnelse for den lokale politimyndighed under herredsfoged og birkedommer. Sognefogederne fik efterhånden ret omfattende opgaver som lægds mænd og pantefogeder.
Stavnsbånd	Det betød, at de unge mænd på landet ikke uden godsejerens tilladelse kunne forlade det gods, hvor de var født. Det blev indført med en forordning af 4. februar 1733 som en del af genindførslen af nationale udskrivninger til militærtjeneste. Stavnsbåndet blev officielt ophævet i 1788, men var først helt afviklet i 1800.
Udbygger	Person som bor eller har sin bedrift på et areal, der tilhører en anden. Dvs. et privat fæste, modsat kongeligt eller godsfæste. (Bornholm)
Udskiftning	Udskiftningen betegner nyfordelingen af landbrugsjorden under Landboreformerne fra 1700 til 1850. Landbrugsejendomme flyttede mange steder fra landsbyerne ud på de nye marker. Udskiftningen hang nøje sammen med ændringen fra fællesdrift til bøndernes ansvar for dyrkningen af deres egen jord.
Væрге	Myndig person der kan handle på en umyndig persons vegne

Oversigt bind 1 -16

Nummeringen af bindene er antallet af mine 16 tipoldeforældre. Ét bind per person. Der vil være stor forskel på bindenes størrelse, og nogle bind vil være slået sammen. Sammenhængen mellem de 16 bind er:

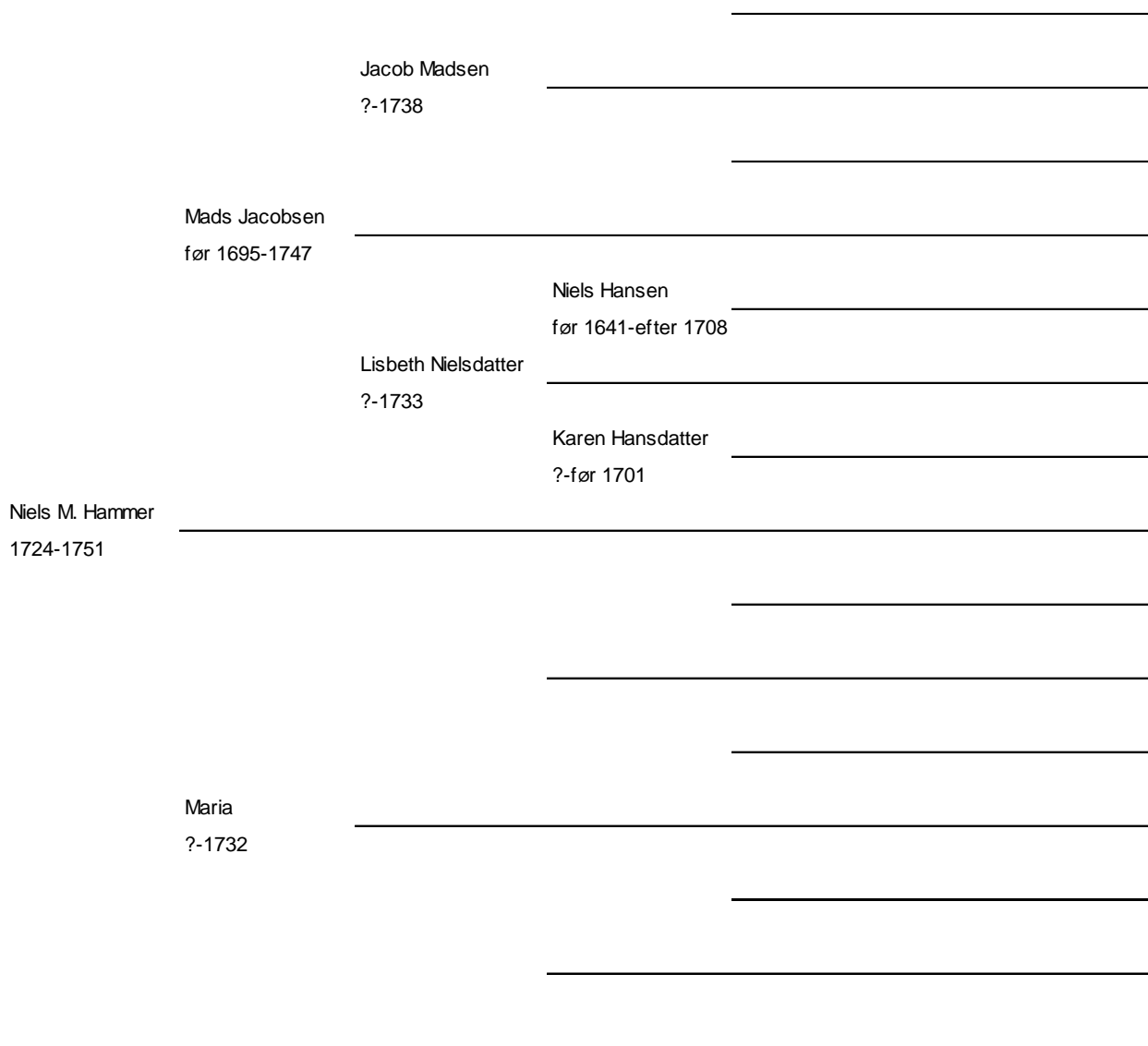
Bind nr.	1	2	3	4	5	6	7	8
Person nr.	16 Ole Christensen	17 Ane Jensen	18 Christian Lauritsen	19 Marie Wengel	20 Svend Akselsen	21 Johanne Pedersen	22 Jens Pedersen	23 Anna Nielsen
	8 Christian Christensen		9 Alma Lauritsen		10 Aksel Akselsen		11 Dagny Pedersen	
	4 Orla Kristensen				5 Inge Akselsen			
	2 Ib Akselsen							
	1 Michael Axelsen							
Bind nr.	9	10	11	12	13	14	15	16
Person nr.	24 Hans Nielsen	25 Martha Nielsen	26 Jens Andersen	27 Karen Christensen	28 Lars Møller	29 Hansine Andersen	30 Mads Hansen	31 Bodil Jørgensen
	12 Martin Nielsen		13 Maren Andersen		14 Emil Møller		15 Johanne Hansen	
	6 Hans Nielsen				7 Asta Møller			
	3 Ellis Nielsen							

Tavle 1

Tavle 2

				2	
				3	
				4	
	Iver Chr. Møller			5	
	c 1804-1860			6	
				7	
				8	
	Henrik E. Møller			9	
	1833-1873	Niels M. Hammer	Mads Jacobsen	10	
		Mads J.N. Hammer	1724-1751	Maria	11
		1748-1792	Karen Monsdatter	Mogens Samsonsen	12
	Else K.M.Hammer		c 1720-1767	Karen Nielsdatter	13
	1790-1860	Poul Pedersen	Peder Jensen	14	
		Anne Poulsdatter	c 1733-1772	Eisabeth Poulsdatter	15
			Signe Møgensdatter	Mogens Hansen	16
			c 1730-1807	Karen Berildsdatter	17
Lars Chr. Møller		Jørgen Pedersen	Peder Christensen	18	
1869-1909		Rasmus Jørgensen	c 1726-1778	Dorthe Rasmusdatter	19
		1776-1821	Anne Jensdatter	Jens Pedersen	20
	Jørgen Rasmussen		1753-1826	Maren Olufsdatter	21
	1801-1876	Rasmus Rasmussen	Rasmus Rasmussen	22	
		Ane Rasmusdatter	c 1729-1791	Anne Svensk	23
		c 1771-1839	Mette Svensk	Søren Svensk	24
	Karen Jørgensen		c 1736-1801	Anne Rasmusdatter	25
	1846-1924	Carl J. Boeman		26	
		Rasmus Carlsen	c 1754-1807		27
		1784-1843	Ellen Rasmusdatter	Rasmus	28
	Marie Rasmusdatter		c 1756-1826		29
	1812-1899	Lars Stephensen	Stephen Olsen	30	
		Karen Larsdatter	1743-1827	Anne Mødsdatter	31
		1783-1838	Karen Jensdatter	Jens Knudsen	32
			1756-1816	Dorthe Hansdatter	33

Tavle 10-11

Tavle 12

		Mogens Abrahamsen
	Jens Mogensen før 1590-1662	?-1606
	Mogens Jensen c 1621-1681	
Samsing Mogensen c 1660-1704		
	Hans Jensen før 1618-efter 1673	
	Karen Hansdatter c 1639-c 1679	Niels
	Judith Nielsdatter ?-1684	
Mogens Samsonsens c 1685-1763		
	Jep Nielsen før 1620-1695	
	Peder Ibsen før 1645-1705	
	ukendt ?-c 1666	
Margrethe Pedersdatter før 1665-1705		
	Michel Krøger ?-?	
	Anne Krøger før 1645-1705	

Tavle 13

		Peder Nielsen c 1575-c 1640	Niels Pedersen før 1555-?
	Terchild Pedersen c 1605-1680		
		Elisabeth før 1586-1657	
Niels Terchildsen c 1632-1700		Niels Pedersen ?-?	Peder Hansen ?-?
	Dorthea Nielsdatter ?-?		
Karen Nielsdatter 1689-1745			
		Peder Christensen før 1600-1665	
	Christen Pii c 1622-1678		
		Karen Jensdatter før 1580-1665	
Bertha Christensdatter c 1661-1690			
	Karen Andersdatter c 1628-1699		

Tavle 14

		Rasmus Hansen c 1629-1707	Hans Jensen ?-?	
	Jens Rasmussen c 1657-1733		Peder Erichsen ?-før 1675	Erich Pedersen
		Anne Pedersdatter før 1639-1687		
Peder Jensen 1687-efter 1751			Peder Munch ?-?	
		Jens Munch ?-1680		
	Elisabeth Jensdatter ?-1715			
Poul Pedersen c 1733-1772			Hans Aristsen ?-?	Arist Pedersen Karen Jensdatter
		Ared Hansen ?-1680		
	Poul Aredsen c 1659-1746		Peder Rasmussen ?-efter 1662	Rasmus Larsen
		Elisabeth Pedersdatter ?-1703		
Elisabeth Poulsdatter 1693-før 1771			Jens Eliassen ?-c 1644	Elias Jensen
		Hellis Jensen ?-1698		
	Karen Hellisdatter c 1670-1731		Jørgen Hansen ?-efter 1662	
		Signe Jørgensdatter ?-1722		

Tavle 15

	Jens Mogensen ?-1696	_____
Hans Jensen ?-1727	_____	
	Ellen Pedersdatter ?-1690	_____
Mogens Hansen c 1695-1759	_____	Peder Nielsen Niels Pedersen
	Arist Pedersen c 1641-efter 1720	?-1662 _____
Signe Aristdatter c 1671-1731	_____	

Signe Mogensdatter c 1730-1787	_____	
	Jens Ibsen ?-1686	_____
Berild Jensen c 1664-1727	_____	Berild Mortensen
	Karen Berildsdatter c 1621-1694	?-? _____
Karen Berildsdatter 1696-1751	_____	Laurids Rasmussen
	Anders Lauridsen ?-1682	?-? _____
Signe Andersdatter c 1666-1738	_____	
	Kirstine Jørgensdatter ?-1696	_____

Tavle 18

	Jens Fuglsang ?-før 1703	_____
Peder Jensen ?-før 1645		_____
	Birthe ?-1603	_____
Christen Pedersen før 1630-1700		_____
	Christen Michelsen ?-c 1624	_____
Barbara Christensdatter ?-1657		_____

Peder Christensen ?-1729		_____

	Jørgen Poulsen ?-før 1681	_____
Johanne Jørgensdatter ?-1681		_____

Tavle 19

	Rasmus Jespersen ?-1659		
Rasmus Rasmussen ?-1723		Bertel Olsen ?-1617	Ole Bertelsen ?-efter 1580
	Søren Bertelsen ?-1664		
Bodil Sørensdaughter før 1630-1706			
	Kirsten ?-1645		
Dorthe Rasmusdaughter c 1693-1752		Rasmus Jørgensen ?-1620	Jørgen Pedersen ?-1579
	Clemen Rasmussen ?-før 1668	Apolonia Jensdaughter ?-1620	
Tønnes Clemmensen før 1630-1679		Bendt Pedersen ?-før 1645	Peder Bendtsen ?-1602
	Gertrud Bendtsdaughter ?-før 1668	Karen ? -1645	
Anne Tønnesdaughter c 1669-c 1694			
	Jens Olufsen ?-efter 1657		
Anne Jensdaughter ?-1679		Troels Nielsen c 1560-c 1623	
	Anne Troelsdaughter ?-1675		

Tavle 20-21

	Peder Jensen c 1670-1729		
Jens Pedersen 1712-1791		Peder ?-?	
	Peder Pedersen ?-1696	Jensdatter 1630-før 1692	Jens Mortensen Anne Michelsdatter
Anne Pedersdatter c 1683-1738			
	Mette Jørgensdatter ?-1695		
Anne Jensdatter 1753-1826		Ole Esbensen før 1630-1689	Esben Mortensen Maren
	Esben Olsen c 1668-1725	Anne Jensdatter ?-1689	Jens Rasmussen Margrethe Poulsdatter
Ole Esbensen c 1695-1765			
	Maren Olufsdatter		
Maren Olsdatter 1725-1799		Tønnes Clemmensen før 1630-1679	Se tavle 19
	Jens Tønnesen c 1662-1719	Anne Jensdatter ?-1679	Se tavle 19
Maren Jensdatter c 1698-1762			
	Maren Sørensdatter c 1657-1710		

Tavle 22-23

	Rasmus Jespersen		
	?-1659		
	Rasmus Rasmussen		
	?-1723	Søren Bertelsen	Se tavle 19
	Bodil Sørensdatter	?-1664	
	før 1630-1706	Kirsten	
Rasmus Rasmussen		?-1645	
c 1691-før 1769		Se tavle 19	
	Tønnes Clemmensen		
	før 1630-1679		
	Anne Tønnesdatter		
	c 1669-c 1694	Se tavle 19	
	Anne Jensdatter		
	?-1679		
Rasmus Rasmussen			
c 1729-1791		Søren Svensk	
	Peder Svensk	?-før 1661	
	før 1636-1675	Maren Michelsdatter	
Søren Svensk		?-1645	
?-1718			
	Kirsten Michelsdatter		
	c 1632-1702		
Anne Svensk			
c 1700-1746		Jørgen Madsen	Mads Jensen
	Mads Jørgensen	?-c 1683	?-c 1627
	c 1632-1706	Karen Rasmusdatter	
Mette Madsdatter			
?-1729			
	Ukendt		
	c 1637-1705		

Tavle 24-25

Se tavle 22-23

Peder Svensk
før 1636-1675

Søren Svensk
?-1718

Kirsten Michelsdatter
c 1632 -1702

Søren Svensk
c 1703-1744

Se tavle 22-23

Mads Jørgensen
c 1632-706

Mette Mødsdatter
?-1729

Ukendt
c 1637-1705

Mette Svensk
c 1736-1801

Rasmus Jespersen
?-1659

Rasmus Rasmussen
?-1723

Se tavle 19

Bodil Sørens datter
før 1630-1706

Anne Rasmusdatter
c 1710-1744

Dorthe Mørtensdatter
c 1679-1744

Tavle 30-33

		Stephen Olsen			
		c 1718-1776			
	Lars Stephensen				
	1743-1827				
			Mads Pedersen		
			c 1661-1724		
	Anne Madsdatter				
	c 1718-1784				
			Ellen Mogensdatter		
			c 1682-1758		
Karen Larsdatter					
1783-1838					
			Knud Nielsen		
			c 1664-1722		
	Jens Knudsen				
	c 1708-c 1767			Ole Nielsen	
			Margrethe Olsdatter	?-efter 1701	
			c 1669-1729	Gundel Nielsdatter	
Karen Jensdatter				?-1701	
1756-1816					
			Hans Andersen		
			?-?		
	Dorthe Hansdatter				
	c 1725-1795				

Stor tak til personerne bag hjemmesiderne:

aneklubben.dk
bornholmerting.dk
bornholmskebondegaarde.weebly.com
samsøroots.dk

Sammen med mange andre små og store hjemmesider, har de hjulpet, når jeg har haft brug for hjælp og inspiration.

Desuden er Rigsarkivets hjemmesider sa.dk, dda.dk og arkivalieronline hele kildegrundlaget for dansk slægtsforskning.

Personbilleder er alle i mit private eje. Diverse øvrige billeder er fundet på internettet. Der er så vidt muligt kun brugt billeder uden ophavsret. Men reglerne er komplicerede, og de kan være brudt ubevidst.

Kortudsnit er fundet på Geodatastyrelsens hjemmeside hkpn.gst.dk. Særligt for Bornholm er det Manzas kort over Bornholm fra 1851 fundet hos bornholmskebondegaarde.weebly.com

FC Lunds tegning af en kone fra Bornholm, 1865